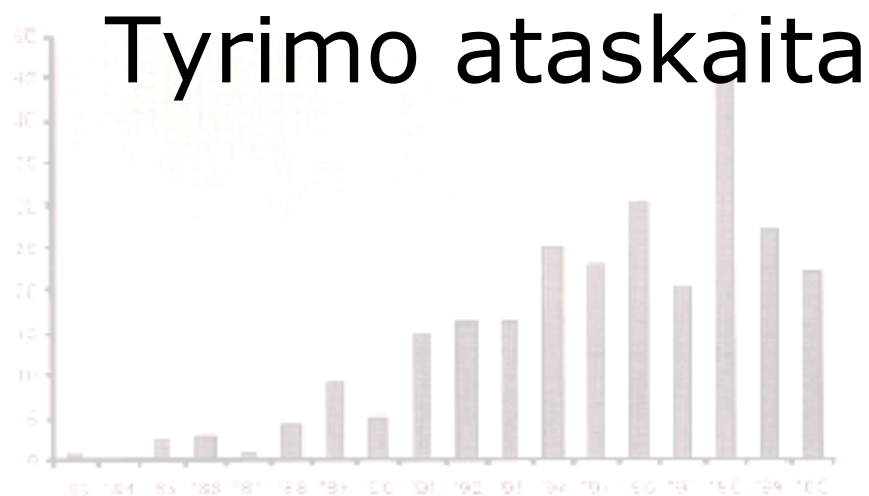

Absolventų, baigusių edukologijos krypties studijas, pasirengimas dirbti švietimo sistemoje ir jų įsidarbinimo analizė

Kaunas,
2005

Mokslinio tyrimo ataskaita
„Absolventų, baigusių edukologijos krypties studijas, pasirengimas dirbti švietimo sistemoje
ir jų įsidarbinimo analizė“

Užsakovas: Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija
A.Volano g. 2/7, Vilnius

Vykdytojas: UAB “Factus Dominus”
Kudrėnų g. 12, Kaunas

Tyrimo koordinatorius: Dainius Žvirdauskas

Tyrimo grupės nariai:
Dr. Vilija Adaškevičienė
Kęstutis Tarnauskas

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1.3.1 pav. Respondentų imties pasiskirstymas	19
1.3.2 pav. Tyrimo imtis pagal apskritis	20
1.3.3 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal baigtas studijų programas	20
1.3.4 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal lytį	21
1.3.5 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal baigtas ugdymo institucijas	21
1.3.6 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal amžių	22
1.3.7 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal darbo vietą	22
1.3.8 pav. Respondentų, dirbančių švietimo sistemoje, pareigos	23
1.3.9 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal veiklą baigus studijas	24
1.3.10 pav. ŠU absolventų veikla baigus studijas	24
1.3.11 pav. KU absolventų veikla baigus studijas	25
1.3.12 pav. VPU absolventų veikla baigus studijas	25
1.3.13 pav. Absolventų, baigusių universitetines studijas, veikla	26
1.3.14 pav. Absolventų, baigusių neuniversitetines studijas, veikla	26
1.3.15 pav. Absolventų, baigusių universitetines studijas, pasiskirstymas pagal veiklos sritį	27
1.3.16 pav. Absolventų, baigusių neuniversitetines studijas, pasiskirstymas pagal veiklos sritį	27
7.1.1 pav. Profesinės ateities vertinimas	80
7.1.2 pav. Absolventų, dirbančių švietimo institucijose ir pasirinkusių kitą veiklą pasiskirstymas	80
7.1.3 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal specializaciją	81
7.1.4 pav. Respondentų, dirbančių švietimo sistemoje, pareigos	81
7.1.5 pav. Absolventų, nedirbančių švietimo institucijose, veiklos sritys	82
7.1.6 pav. Absolventų, baigusių edukologijos studijas, įsidarbinimo dinamiškumas	82
7.1.7 pav. Absolventų, baigusių universitetines studijas, įsidarbinimo dinamiškumas	83
7.1.8 pav. Absolventų, baigusių neuniversitetines studijas, įsidarbinimo dinamiškumas	83
7.1.9 pav. Absolventų įsidarbinimo dinamiškumas, baigus studijas	84
7.1.10 pav. Absolventų, pakeitusių veiklą po studijų, pasiskirstymas	84
7.1.11 pav. Absolventų, baigusių pedagogikos studijas, pasirengimo dirbti nuomonių pasiskirstymas	85
7.1.12 pav. Ar buvo atliekamos praktikos. Absolventų nuomonė	86
7.1.13 pav. Atliktų praktikų kiekis	87
7.1.14 pav. Universitetinių studijų reikšmingumo vertinimai	90
7.1.15 pav. Neuniversitetinių studijų reikšmingumo vertinimai	91
7.1.16 pav. Santykio tarp universitetinių studijų ir darbo kokybės vertinimas	91
7.1.17 pav. Santykio tarp neuniversitetinių studijų ir darbo kokybės vertinimas	92
7.1.18 pav. Praktinių pedagoginio darbo įgūdžių poreikio reikšmingumo vertinimas	92
7.1.19 pav. Praktinių pedagoginio darbo įgūdžių poreikio nereikšmingumo vertinimas	93
7.1.20 pav. Apibendrinti absolventų aukštojo neuniversitetinio ir universitetinio išsilavinimo dermės su darbo kokybe vertinimai	94
7.2.1 pav. Ikimokyklinio ugdymo dėstytojų išskirtų žinių reikšmingumas	97
7.2.2 pav. Ikimokyklinio ugdymo dėstytojų išskirtų gebėjimų reikšmingumas	98
7.2.3 pav. Ikimokyklinio ugdymo dėstytojų išskirto gebėjimo analizuoti reikšmingumo pasiskirstymas	100
7.2.4 pav. Aukštojo universitetinio ar neuniversitetinio išsilavinimo reikšmingumas darbui ikimokyklinėse institucijose. Dėstytojų nuomonė	103
7.3.1 pav. Pradinio ugdymo dėstytojų išskirtų žinių reikšmingumas	105
7.3.2 pav. Pradinio ugdymo dėstytojų išskirtų gebėjimų reikšmingumas	106
7.3.3 pav. Pradinio ugdymo dėstytojų išskirto gebėjimo analizuoti reikšmingumo pasiskirstymas	108
7.3.4 pav. Aukštojo universitetinio ar neuniversitetinio išsilavinimo reikšmingumas darbui pradinio ugdymo institucijose. Dėstytojų nuomonė	111

7.4.1 pav. Ikimokyklinio ugdymo institucijų vadovų išskirtų žinių reikšmingumas	114
7.4.2 pav. Ikimokyklinio ugdymo institucijų vadovų išskirtų gebėjimų reikšmingumas	116
7.4.3 pav. Ikimokyklinio ugdymo institucijų vadovų išskirto gebėjimo analizuoti reikšmingumo pasiskirstymas	117
7.4.4 pav. Ikimokyklinio ugdymo institucijose dirbančių pedagogų pasiskirstymas pagal išsilavinimą	118
7.4.5 pav. Universitetinio pasirengimo darbui ikimokyklinio ugdymo institucijose vertinimas. Vadovų nuomonė	118
7.4.6 pav. Ikimokyklinio ugdymo institucijose dirbančių absolventų, baigusių neuniversitetines studijas, skaičius	119
7.4.7 pav. Universitetines ir neuniversitetines studijas baigusių absolventų pasirengimo dirbti vertinimas. Vadovų nuomonė	120
7.4.8 pav. Ikimokyklinio ugdymo institucijose dirbančių pedagogų kompetencijos vertinimas, atsižvelgiant į įgytą išsilavinimą. Vadovų nuomonė	122
7.4.9 pav. Aukštojo universitetinio ar neuniversitetinio išsilavinimo reikšmingumas darbui ikimokyklinio ugdymo institucijose. Vadovų nuomonė	123
7.5.1 pav. Pradinio ugdymo institucijų vadovų išskirtų žinių reikšmingumas	125
7.5.2 pav. Pradinio ugdymo institucijų vadovų išskirtų gebėjimų reikšmingumas	126
7.5.3 pav. Pradinio ugdymo institucijų vadovų išskirto gebėjimo analizuoti reikšmingumo pasiskirstymas	127
7.5.4 pav. Pradinio ugdymo institucijose dirbančių pedagogų pasiskirstymas pagal išsilavinimą	128
7.4.5 pav. Universitetinio pasirengimo darbui pradinio ugdymo institucijose vertinimas. Vadovų nuomonė	129
7.5.6 pav. Pradinio ugdymo institucijose dirbančių absolventų, baigusių neuniversitetines studijas, skaičius	130
7.5.7 pav. Universitetines ir neuniversitetines studijas baigusių absolventų pasirengimo dirbti vertinimas. Vadovų nuomonė	130
7.5.8 pav. Pradinio ugdymo institucijose dirbančių pedagogų kompetencijos vertinimas, atsižvelgiant į įgytą išsilavinimą. Vadovų nuomonė	132
7.5.9 pav. Aukštojo universitetinio ar neuniversitetinio išsilavinimo reikšmingumas darbui pradinio ugdymo institucijose. Vadovų nuomonė	133
7.6.1 pav. Atsakymų į klausimą, ar „yra ieškančių darbo ikimokyklinio ugdymo pedagogų Jūsų savivaldybėje?“ pasiskirstymas	135
7.6.2 pav. Aukštojo universitetinio ar neuniversitetinio išsilavinimo reikšmingumas darbui ikimokyklinio ugdymo institucijose. Švietimo ir ugdymo skyriaus specialistų nuomonė	136
7.6.3 pav. Aukštojo universitetinio ar neuniversitetinio išsilavinimo reikšmingumas darbui pradinio ugdymo institucijose. Švietimo ir ugdymo skyriaus specialistų nuomonė	137
7.6.4 pav. Aukštojo universitetinio ar neuniversitetinio išsilavinimo reikšmingumas darbui ikimokyklinio ir pradinio ugdymo institucijose. Švietimo ir ugdymo skyriaus specialistų nuomonė	139

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1.2.1 lentelė. Tyrimo kriterijai ir indikatoriai	10
1.3.1 lentelė. Absolventų, baigusių universitetines ir neuniversitetines studijas, skaičius	19
2.1 lentelė. Ikimokyklinio amžiaus vaikų auklėtojai būtinos profesinės kompetencijos	29
3.2.1 lentelė. Pradinių klasių mokytojai būtinos profesinės kompetencijos	33
5.2.1. lentelė. Universitetinių (VPU) studijų programų (ikimokyklinis ugdymas) turinys	45
6.2.1 lentelė. Vilniaus kolegijos ikimokyklinio ugdymo programos absolvento profesinės kompetencijos	55
6.2.2 lentelė. Kauno kolegijos ikimokyklinio ugdymo programos absolvento profesinės kompetencijos	58
6.2.3 lentelė. Panevėžio kolegijos ikimokyklinio ugdymo programos absolvento profesinės kompetencijos	59
6.2.4 lentelė. Marijampolės kolegijos ikimokyklinio ugdymo programos absolvento profesinės kompetencijos	60
6.2.5 lentelė. Neuniversitetinių edukologijos (ikimokyklinio ugdymo) studijų programos bendrojo aukštojo lavinimo dalykų suvestinė.....	61
6.2.6 lentelė. Neuniversitetinių edukologijos (ikimokyklinio ugdymo) studijų programos dalykų, skirtų kvalifikacijai įgyti, suvestinė.....	63
6.2.7 lentelė. Neuniversitetinių edukologijos (ikimokyklinio ugdymo) studijų programos praktikoms skiriamo laiko suvestinė.....	66
6.4.1 lentelė. Pradinių klasių mokytojo profesinės kompetencijos (pradinio ugdymo programos anotacija. aikos.smm.lt)	68
6.4.2 lentelė. Vilniaus kolegijos pradinio ugdymo programos absolvento profesinės kompetencijos	70
6.4.3 lentelė. Klaipėdos kolegijos pradinio ugdymo programos absolvento profesinės kompetencijos	71
6.4.4 lentelė. Marijampolės kolegijos pradinio ugdymo programos absolvento profesinės kompetencijos	72
6.4.5 lentelė. Panevėžio kolegijos pradinio ugdymo programos absolvento profesinės kompetencijos	73
6.4.6 lentelė. Neuniversitetinių edukologijos (pradinio ugdymo) studijų programos bendrojo aukštojo lavinimo dalykų suvestinė.....	74
6.4.7 lentelė. Neuniversitetinių edukologijos (pradinio ugdymo) studijų programos dalykų, skirtų kvalifikacijai įgyti, suvestinė.....	76
6.4.8 lentelė. Neuniversitetinių edukologijos (pradinio ugdymo) studijų programos praktikoms skiriamo laiko suvestinė.....	78

TURINYS

IVADAS	7
1. TYRIMO PRISTATYMAS	9
1.1 Tyrimo tikslas ir uždaviniai	9
1.2 Tyrimo metodika.....	10
1.3 Tyrimo imtis.....	19
2. IKIMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ AUKLĖTOJO RENGIMO STANDARTO (2001) TURINIO (content) TYRIMO REZULTATŲ ANALIZĖ	28
3. PRADINIŲ KLASIŲ MOKYTOJO RENGIMO STANDARTO (2001) TURINIO (content) TYRIMO REZULTATŲ ANALIZĖ	33
4. „BENDRŲJŲ PROGRAMŲ IR IŠSILAVINIMO STANDARTŲ“ (2003) TURINIO (content) TYRIMO REZULTATŲ ANALIZĖ	40
4.1. Priešmokyklinio ugdymo „Bendrujų programų“ (2003) turinio (content) tyrimo rezultatų analizė	40
4.2. Pradinio ugdymo „Bendrujų programų“ (2003) turinio (content) tyrimo rezultatų analizė.....	42
5. UNIVERSITETINIŲ (bakalauro) PEDAGOGINIŲ STUDIJŲ PROGRAMŲ TURINIO (content) TYRIMO REZULTATŲ ANALIZĖ	43
5.1. Aukštųjų universitetinių mokyklų (VPU, KU), rengiančių ikimokyklinio ugdymo pedagogus, apibūdinimas.....	43
5.2. Aukštųjų universitetinių mokyklų (VPU, KU) ikimokyklinio ugdymo pedagogikos programų turinio (content) analizės rezultatai	44
5.3. Aukštųjų universitetinių mokyklų (VPU, KU, ŠU), rengiančių pradinio ugdymo pedagogus, apibūdinimas.....	49
5.4 Aukštųjų universitetinių mokyklų (VPU, KU, ŠU) pradinio ugdymo pedagogikos programų turinio (content) analizės rezultatai	52
6. NEUNIVERSITETINIŲ (bakalauro) PEDAGOGINIŲ STUDIJŲ PROGRAMŲ TURINIO (content) TYRIMO REZULTATŲ ANALIZĖ	55
6.1 Ikimokyklinio ugdymo pedagogus rengiančių aukštųjų neuniversitetinių institucijų apibūdinimas.....	55
6.2 Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Panevėžio, Marijampolės aukštesniųjų pedagogikos mokyklų ikimokyklinio ugdymo pedagogikos programų turinio (content) analizės rezultatai	57
6.3 Pradinio ugdymo pedagogus rengiančių aukštųjų neuniversitetinių institucijų apibūdinimas.....	67
6.4 Vilniaus, Klaipėdos, Panevėžio, Marijampolės aukštesniųjų pedagogikos mokyklų pradinio ugdymo pedagogikos programų turinio (content) analizės rezultatai.....	68
7. ABSOLVENTŲ, BAIGUSIŲ EDUKOLOGIJOS KRYPTIES STUDIJAS, PASIRENGIMO DIRBTI IR ĮSIDARBINIMO ŠVIETIMO SISTEMOJE GALIMYBIŲ TYRIMO REZULTATŲ ANALIZĖ.....	79
7.1 Kolegijų ir universitetų absolventų apklausos raštu rezultatų analizė	79
7.2 Ikimokyklinio ugdymo dėstytojų apklausos raštu rezultatų analizė	96
7.3. Pradinio ugdymo dėstytojų apklausos raštu rezultatų analizė.....	103
7.4 Ikimokyklinio ugdymo institucijos vadovų apklausos raštu rezultatų analizė	112
7.5 Pradinio ugdymo institucijos vadovų apklausos raštu rezultatų analizė	124

7.6 Švietimo ir ugdymo skyrių specialistų apklausos raštu rezultatų analizė	134
Išvados	141
Rekomendacijos	146
Literatūra	147
Priedai	148

IVADAS

Pastaruoju metu yra visuotinai pripažįstama, kad pagrindinis švietimo kaitos, mokyklos, o tuo pačiu ir visuomenės tobulinimo veiksnys yra mokytojai, iš kurių tikimasi, kad jie išugdys jaunuomenę, gebančią aktyviai ir produktyviai dalyvauti pokyčiuose. Visgi būtent mokytojams keliami vis nauji reikalavimai ir priekaištaujama, kad jie atsilieka nuo visuomenės kaitos tendencijų, yra konservatyvūs, uždari, dirba nepakankamai efektyviomis priemonėmis, lėčiau nei kitose srityse dirbantys žmonės diegia naujoves.

Nauji reikalavimai mokytojų kompetencijos srityje sąlygojami ir švietimo reformų, vykstančių daugelyje pasaulio šalių. Ne išimtis ir Lietuva, sugrįžusi į demokratinių valstybių grupę ir reformuojanti švietimo sistemą. Globalizacija, urbanizacija, informacinės ir žinių visuomenės artėjimas kelia naujus uždavinius ir mokytojams, ir mokykloms. Hodgson (2000) išvelgia žinių augimo ir „kompetencijos“ tezių scenarijų, pagal kurį vis daugiau reikės progresyvių žinių ir įgūdžių, kad susidorotume su didėjančiais įvairių gamybos procesų sunkumais ir gebėjimų sudėtingumu daugelyje sektorių. Bendrosios žinios bus reikalingos, tačiau išaugs pasitikėjimas ir specialių, išskirtinių žinių poreikis. Be to, informacijos perdavimas visose žmogaus ekonominės ir socialinės veiklos srityje vis labiau plinta ir tampa svarbesnis, tačiau išlieka ir nesikeičia faktas, kad nežinomybė kaip nekviestas pastovus svečias jau įsibrovė ir išliks visose ekonominio ir socialinio gyvenimo srityse.

Mokytojų rengimas susiklosčiusiomis socialinėmis, ekonominėmis ir kultūrinėmis sąlygomis pasižymi daugialypiškumu, nes kuriamos įvairios universitetinės ir neuniversitetinės programos būsimiesiems mokytojams, kad šie spėtų su laikmečio reikalavimais ir būtų tinkamai pasirengę keistis bei keisti, nuolat ieškoma novatoriškų sprendimų, tobulinant studijų programas. Pasak Barnett (Barnett, 1996), šiandienos aukštasis mokslas tampa viena svarbiausių socialinių institucijų, į jo veiklą yra įtraukiamos ne tik operacinės/veiklinės kompetencijos, susijusios su funkcionavimu profesinėje veikloje, įtraukiama akademinė kompetencija, kurią turintys žmonės pasižymi gebėjimu analizuoti savo pačių mokymąsi bei kitą veiklą, jie siekia supratimo, jiems rūpi tiesos paieškos ir jie remiasi tam tikromis prielaidomis, kurių atžvilgiu yra sąmoningi. Be to, įtraukiamos ir tapsmo kompetencijos, kuriomis pasižymintieji yra atviri dialogui, siekia susitarimo, savo mokymosi atžvilgiu yra kritiški, siekia įvertinti jo privalumus ir trūkumus, ieško šios veiklos tobulinimo galimybių.

Taigi mokytojus rengiančioms ugdymo institucijoms keliamas moralinis tikslas – siekti kokių nors aspektu pagerinti padėtį, o moralinių reikalavimų esmė – prisiimti atsakomybę ugdyti žmogų demokratijai, suteikti būtinų žinių, būti jautriam svarbiausioms žmogiškoms savybėms, tikslingai įsitraukti į atsinaujinimo procesus. Tai reiškia, kad *labai svarbu pasiekti, jog dinamiškame mokytojų*

rengimo procese nenukentėtų mokytojų profesinė karjera, kad pertvarkytos šalies mokyklos būtų aprūpintos kompetentingais pedagogais. Minėtų problemų ir socialinių įtampų kontekste svarbu iš principo išsiaiškinti keletą esminių dalykų:

1. Kokie universitetinių (bakalauro) ir neuniversitetinių pedagoginių studijų programų skirtumai?
2. Kokiose darbo vietose įsidarbina absolventai, turintys bakalauro kvalifikacinį laipsnį, ir absolventai, baigę neuniversitetinių studijų programas?
3. Kokie yra mokytojų, parengtų universitetuose ir kolegijose, įsidarbinimo galimybės bei rodikliai?
4. Kokios profesinės kompetencijos būtinos darbo vietose, kuriose įsidarbina absolventai, turintys bakalauro kvalifikacinį laipsnį, ir absolventai, baigę neuniversitetinių studijų programas?
5. Kokios kompetencijos ugdomos studijuojantiems pagal universitetinių ir pagal neuniversitetinių studijų programas. Kokie kompetencijų skirtumai?
6. Kokie siūlytini mokytojų rengimo modeliai?

1. TYRIMO PRISTATYMAS

1.1 Tyrimo tikslas ir uždaviniai

Tyrimo tikslas – išanalizuoti absolventų, baigusių edukologijos krypties studijas, profesinį pasirengimą dirbti švietimo sistemoje ir jų įsidarbinimo galimybes.

Uždaviniai:

- Atskleisti universitetinių (bakalauro) ir neuniversitetinių pedagoginių studijų programų skirtumus.
- Išanalizuoti absolventų, baigusių universitetines (bakalauro) ir neuniversitetines pedagogines studijas, įsidarbinimo galimybes.
- Atskleisti žinių, gebėjimų ir profesinių nuostatų, įgytų studijuojant, bei reikalingų profesinėje veikloje dermę.
- Ištirti profesinių kompetencijų būtinybę darbo vietose, kuriose įsidarbina absolventai, turintys bakalauro kvalifikacinį laipsnį, ir absolventai, baigę neuniversitetinių studijų programas.
- Ištirti ugdomas kompetencijas, studijuojant pagal universitetinių studijų ir pagal neuniversitetinių studijų programas, atskleidžiant galimus skirtumus.

1.2 Tyrimo metodika

Siekiant nustatyti prevencinio darbo mokykloje ypatumus, išryškinti tyrimo kriterijai ir indikatoriai. Tyrimo kriterijai tiesiogiai atspindi tyrimo klausimus, indikatoriai – požymius, pagal kuriuos bus sprendžiama apie absolventų, baigusių edukologijos krypties studijas, pasirengimo dirbti švietimo sistemoje ir jų įsidarbinimo ypatumus bei ieškoma atsakymų į tyrimo klausimus (žr. 1.2.1 lentelę).

1.2.1 lentelė

Tyrimo kriterijai ir indikatoriai

Eil. Nr.	Tyrimo parametrai	Tikslinės grupės	Tyrimo metodai	Tyrimo indikatoriai
1	Kokie universitetinių (bakaluro) ir neuniversitetinių pedagoginių studijų programų skirtumai?	Universitetinės (bakaluro) studijų programos Teisės aktai, kuriais remiamasi sudarant programas (standartai)	Dokumentų analizė	1. Programų turinys; 2. Valandų skaičius atskiriems moduliams; 3. Modulių įvairovė; 4. Atitikimas standartams.
		Kolegijų studijų programos. Teisės aktai, kuriais remiamasi sudarant programas (standartai)	Dokumentų analizė	1. Programų turinys; 2. Valandų skaičius atskiriems moduliams; 3. Modulių įvairovė; 4. Atitikimas standartams.
		Universitetinės ir kolegijų studijų programos	Lyginamos universitetinės ir kolegijų programos (Dokumentų analizė)	1. Programų turinys; 2. Valandų skaičius atskiriems moduliams; 3. Modulių įvairovė; 4. Atitikimas standartams.
2	Kokiose darbo vietose įsidarbina absolventai, turintys bakaluro kvalifikacinį laipsnį, ir absolventai, baigę neuniversitetinių studijų programas?	Absolventai baigę kolegijų studijų programas	Apklausa žodžiu	1. Kai studijavote aukštojoje mokykloje, ar jau žinojote kokioje institucijoje dirbsite? 2. Ar šiuo metu dirbate švietimo institucijoje? 2.1. Jei <i>taip</i> kokioje švietimo institucijoje dirbate? 2.2. Kokios Jūsų pareigos? 3. Jei <i>ne</i> kokioje veiklos srityje Jūs šiuo metu dirbate?
		Absolventai baigę universitetines studijų programas	Apklausa žodžiu	1. Kai studijavote aukštojoje mokykloje, ar jau žinojote kokioje institucijoje dirbsite? 2. Ar šiuo metu dirbate švietimo institucijoje? 2.1. Jei <i>taip</i> kokioje švietimo institucijoje dirbate? 2.2. Kokios Jūsų pareigos? 3. Jei <i>ne</i> kokioje veiklos srityje Jūs šiuo metu dirbate?

Eil. Nr.	Tyrimo parametrai	Tikslinės grupės	Tyrimo metodai	Tyrimo indikatoriai
3	Kaip sekasi įsidarbinti? Koks procentas įsidarbina absolventų, turinčių bakalauro kvalifikacinį laipsnį, ir absolventų, baigusių neuniversitetines studijų programas? Kokie yra mokytojų, parengtų universitetuose ir kolegijose, įsidarbinimo rodikliai?	Absolventai baigę kolegijų studijų programas	Apklausa žodžiu	1. Per kiek laiko po studijų baigimo susiradote darbą? 2. Per kiek laiko po studijų baigimo susiradote darbą pagal specialybę? 3. Ar po studijų baigimo keitėte darbą? 4. Jei <i>taip</i> kiek kartų keitėte darbą?
		Absolventai baigę universitetines studijų programas	Apklausa žodžiu	1. Per kiek laiko po studijų baigimo susiradote darbą? 2. Per kiek laiko po studijų baigimo susiradote darbą pagal specialybę? 3. Ar po studijų baigimo keitėte darbą? 4. Jei <i>taip</i> kiek kartų keitėte darbą?
		Apskričių švietimo skyrių specialistai	Apklausa raštu	1. Jei žinote, atsakykite kiek absolventų, baigusių universitetines ir neuniversitetines pradinio ir ikimokyklinio ugdymo edukologijos studijų programas dirba Jūsų kuruojamoje savivaldybėje? 2. Ar yra ieškančių darbo ikimokyklinio ugdymo pedagogų Jūsų savivaldybėje? 3. Jei taip, kiek šiuo metu ieško darbo ikimokyklinio ugdymo pedagogų, baigusių aukštąsias <i>universitetines</i> studijas? 4. Jei taip, kiek šiuo metu ieško darbo ikimokyklinio ugdymo pedagogų, baigusių aukštąsias <i>neuniversitetines</i> studijas? 5. Ar yra ieškančių darbo pradinio ugdymo pedagogų Jūsų savivaldybėje? 6. Jei taip, kiek šiuo metu ieško darbo pradinio ugdymo pedagogų, baigusių aukštąsias <i>universitetines</i> studijas? 7. Jei taip, kiek šiuo metu ieško darbo pradinio ugdymo pedagogų, baigusių aukštąsias <i>neuniversitetines</i> studijas? 8. Ar Jūsų savivaldybėje trūksta ikimokyklinio ugdymo pedagogų? 9. Jei taip, kiek šiuo metu trūksta ikimokyklinio ugdymo pedagogų Jūsų savivaldybės ikimokyklinio ugdymo įstaigose? 10. Ar Jūsų savivaldybėje trūksta pradinio ugdymo pedagogų? 11. Jei taip, kiek šiuo metu trūksta pradinio ugdymo pedagogų Jūsų savivaldybės pradinio ugdymo įstaigose?

Eil. Nr.	Tyrimo parametrai	Tikslinės grupės	Tyrimo metodai	Tyrimo indikatoriai
4	Kokios profesinės kompetencijos būtinos darbo vietose, kuriose įsidarbina absolventai, turintys bakalauro kvalifikacinį laipsnį, ir absolventai, baigę kolegijų studijų programas?	Bendrosios ugdymo programos	Dokumentų analizė	1. Kokie bendrųjų ugdymo programų pagrindiniai tikslai? 2. Kokių mokinių žinių ir gebėjimų ugdymas atspindi bendrosiose ugdymo programose?
		Absolventai baigę kolegijų studijų programas	Apklausa žodžiu	1. Kaip manote, ar aukštoji mokykla kurią baigėte, Jus tinkamai parengė darbui švietimo sistemoje? 2. Kokias žinias ir gebėjimus Jūsų įgytoje profesijoje išskirtumėte kaip svarbiausius? 3. Kokių būtiniausių žinių ir gebėjimų, Jūsų nuomone, aukštajai mokyklai nepavyko Jums įdiegti?
		Absolventai baigę universitetines studijų programas	Apklausa žodžiu	1. Kaip manote, ar aukštoji mokykla kurią baigėte, Jus tinkamai parengė darbui švietimo sistemoje? 2. Kokias žinias ir gebėjimus Jūsų įgytoje profesijoje išskirtumėte kaip svarbiausius? 3. Kokių būtiniausių žinių ir gebėjimų, Jūsų nuomone, aukštajai mokyklai nepavyko Jums įdiegti?

Eil. Nr.	Tyrimo parametrai	Tikslinės grupės	Tyrimo metodai	Tyrimo indikatoriai
4	Kokios profesinės kompetencijos būtinos darbo vietose, kuriose įsidarbina absolventai, turintys bakalauro kvalifikacinį laipsnį, ir absolventai, baigę kolegijų studijų programas?	Pradinių mokyklų vadovai	Apklausa raštu	1. Kokios svarbiausios profesinės kompetencijos (žinios ir gebėjimai) būtinos Jūsų vadovaujamiems pradinio ugdymo pedagogams? 2. Įvertinkite kurios profesinės kompetencijos (žinios ir gebėjimai) Jūsų vadovaujamiems pradinio ugdymo pedagogams pačios svarbiausios? 3. Ar Jūsų vadovaujamoje institucijoje dirba aukštąsias edukologijos krypties (pradinio ugdymo) <i>universitetines</i> studijas baigę absolventai? 4. Jei taip, ar, Jūsų manymu, aukštąjį <i>universitetinį</i> edukologijos krypties (pradinio ugdymo) išsimokslinimą įgiję absolventai yra tinkamai parengti darbui švietimo sistemoje? 5. Kodėl? (trumpai raštu pakomentuokite savąjį atsakymą) 6. Ar Jūsų vadovaujamoje institucijoje dirba aukštąsias edukologijos krypties <i>neuniversitetines</i> (pradinio ugdymo) studijas baigę absolventai? 7. Jei taip, ar, Jūsų manymu, aukštąjį <i>neuniversitetinį</i> edukologijos krypties (pradinio ugdymo) išsimokslinimą įgiję absolventai yra tinkamai parengti darbui švietimo sistemoje? 8. Kodėl? (trumpai raštu pakomentuokite savąjį atsakymą) 9. Kaip vertintumėte universitetines ir neuniversitetines studijas baigusius absolventų pasirengimą dirbti švietimo sistemoje? 10. Kokių švietimo sistemoje reikalingų žinių ir įgūdžių dažniausiai trūksta pradedantiems dirbti aukštųjų mokyklų edukologijos krypties studijų absolventams, baigusiems <i>universitetines</i> (pradinio ugdymo) studijų programas? (atsakykite raštu) 11. Kokių švietimo sistemoje reikalingų žinių ir gebėjimų įgūdžių dažniausiai trūksta pradedantiems dirbti aukštųjų mokyklų edukologijos krypties studijų absolventams, baigusiems <i>neuniversitetines</i> (pradinio ugdymo) studijų programas? (atsakykite raštu) 12. Ar galėtumėte išskirti esminius kompetencijų (žinių ir gebėjimų) skirtumus tarp absolventų, baigusius universitetines ir neuniversitetines (pradinio ugdymo) studijų programas? 13. Kiek apytikriai Jūsų vadovaujamoje institucijoje dirba pedagogų? (įrašykite skaičių) 14. Kiek apytikriai Jūsų vadovaujamoje institucijoje dirba pedagogų: (apytikriai įrašykite procentus) 15. Kaip vertintumėte Jūsų vadovaujamoje institucijoje dirbančių pedagogų profesinę kompetenciją (žinias ir gebėjimus)?

Eil. Nr.	Tyrimo parametrai	Tikslinės grupės	Tyrimo metodai	Tyrimo indikatoriai
4	Kokios profesinės kompetencijos būtinos darbo vietose, kuriose įsidarbina absolventai, turintys bakalauro kvalifikacinį laipsnį, ir absolventai, baigę kolegijų studijų programas?	Ikimokyklinių įstaigų vadovai	Apklausa raštu	1. Kokios svarbiausios profesinės kompetencijos (žinios ir gebėjimai) būtinos Jūsų vadovaujamos organizacijos pedagogams? 2. Įvertinkite, kurie profesinės kompetencijos (žinios ir gebėjimai) Jūsų vadovaujamos ugdymo įstaigos pedagogui patys svarbiausi? 3. Ar Jūsų vadovaujamoje mokykloje dirba aukštąsias edukologijos krypties (ikimokyklinio ugdymo) <i>universitetines</i> studijas baigę absolventai? 4. Jei taip, ar, Jūsų manymu, aukštąjį <i>universitetinį</i> edukologijos krypties (ikimokyklinio ugdymo) išsimokslinimą įgiję absolventai yra tinkamai parengti darbui švietimo sistemoje? 5. Kodėl? (trumpai raštu pakomentuokite savąjį atsakymą) 6. Ar Jūsų vadovaujamoje mokykloje dirba aukštąsias edukologijos krypties <i>neuniversitetines</i> (ikimokyklinio ugdymo) studijas baigę absolventai? 7. Jei taip, ar, Jūsų manymu, aukštąjį <i>neuniversitetinį</i> edukologijos krypties (ikimokyklinio ugdymo) išsimokslinimą įgiję absolventai yra tinkamai parengti darbui švietimo sistemoje? 8. Kodėl? (trumpai raštu pakomentuokite savąjį atsakymą) 9. Kaip vertintumėte universitetines ir neuniversitetines ikimokyklinio ugdymo studijas baigusią absolventų parengimą dirbti švietimo sistemoje? 10. Kokių švietimo sistemoje reikalingų kompetencijų (žinių ir gebėjimų) dažniausiai trūksta pradedantiems dirbti aukštųjų mokyklų edukologijos krypties studijų absolventams, baigusiems <i>universitetines</i> (ikimokyklinio ugdymo) studijų programas? 11. Kokių švietimo sistemoje reikalingų kompetencijų (žinių ir gebėjimų) dažniausiai trūksta pradedantiems dirbti aukštųjų mokyklų edukologijos krypties studijų absolventams, baigusiems <i>neuniversitetines</i> (ikimokyklinio ugdymo) studijų programas? 12. Ar galėtumėte išskirti esminius kompetencijų (žinių ir gebėjimų) skirtumus tarp absolventų, baigusią universitetines ir neuniversitetines studijų programas? 13. Kiek apytikriai Jūsų vadovaujamoje institucijoje dirba pedagogų? 14. Kiek apytikriai Jūsų vadovaujamoje institucijoje dirba pedagogų 15. Kaip vertintumėte Jūsų vadovaujamoje institucijoje dirbančių pedagogų profesinę kompetenciją (žinias ir gebėjimus)?

Eil. Nr.	Tyrimo parametrai	Tikslinės grupės	Tyrimo metodai	Tyrimo indikatoriai
4	Kokios profesinės kompetencijos būtinos darbo vietose, kuriose įsidarbina absolventai, turintys bakalauro kvalifikacinį laipsnį, ir absolventai, baigę kolegijų studijų programas?	Apskričių švietimo skyrių specialistai	Apklausa raštu	1. Kokios svarbiausios profesinės kompetencijos (žinios ir gebėjimai) būtinos pradinės mokyklos mokytojams? 2. Kokios svarbiausios profesinės kompetencijos (žinios ir gebėjimai) būtinos ikimokyklinės įstaigos pedagogams? 3. Kaip vertintumėte <i>universitetines</i> ir <i>neuniversitetines</i> ikimokyklinio ugdymo pedagogų studijas baigusių absolventų parengimą dirbti švietimo sistemoje? 4. Kodėl Jūs taip vertinate <i>universitetines</i> studijas baigusius absolventus? 5. Kodėl Jūs taip vertinate <i>neuniversitetines</i> studijas baigusius absolventus? 6. Kaip vertintumėte <i>universitetines</i> ir <i>neuniversitetines</i> pradinio ugdymo pedagogų studijas baigusių absolventų parengimą dirbti švietimo sistemoje? 7. Kodėl Jūs taip vertinate <i>universitetines</i> studijas baigusius absolventus? 8. Kodėl Jūs taip vertinate <i>neuniversitetines</i> studijas baigusius absolventus?
		Dėstytojai, dėstantys pagal ikimokyklinio ugdymo programas	Apklausa raštu	1. Kokios svarbiausios profesinės kompetencijos (žinios ir gebėjimai) būtinos ikimokyklinio ugdymo pedagogui? 2. Įvertinkite kurios profesinės kompetencijos (žinios ir gebėjimai) ikimokyklinio ugdymo pedagogui pačios svarbiausios? 3. Kokias kompetencijas įvardintumėte kaip svarbiausias šiuolaikiniam ikimokyklinio ugdymo pedagogui?
		Dėstytojai, dėstantys pagal pradinio ugdymo programas	Apklausa raštu	1. Kokios svarbiausios profesinės kompetencijos (žinios ir gebėjimai) būtinos pradinio ugdymo pedagogui? 2. Įvertinkite kurios profesinės kompetencijos (žinios ir gebėjimai) pradinio ugdymo pedagogui pačios svarbiausios? 3. Kokias kompetencijas įvardintumėte kaip svarbiausias šiuolaikiniam pradinio ugdymo pedagogui?

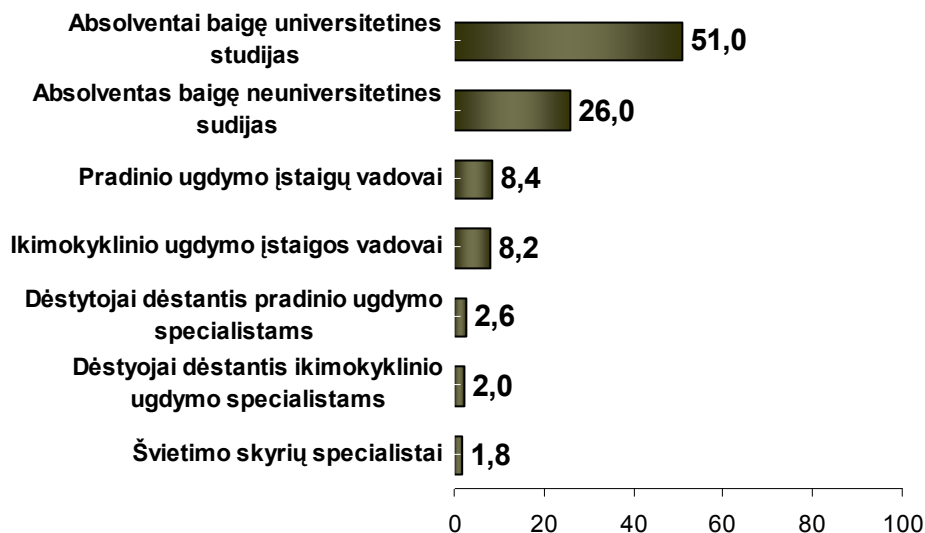
Eil. Nr.	Tyrimo parametrai	Tikslinės grupės	Tyrimo metodai	Tyrimo indikatoriai
5	Kokios kompetencijos ugdomos studijuojantiems pagal universitetinių studijų programas ir kolegijų studijų programas? Kompetencijų skirtumai.	Absolventai baigę kolegijų studijų programas	Apklausa žodžiu	1. Kokių, Jūsų nuomone, svarbiausių žinių ir gebėjimų įgijote studijuodami aukštojoje mokykloje? 2. Ar studijų metu atlikote praktikas mokyklose? 3. Kiek praktikų per studijų laikotarpį Jūs turėjote? 4. Kokia vidutinė šių praktikų trukmė? 5. Ką šių praktikų metu Jūs darėte?
		Absolventai baigę universitetines studijų programas	Apklausa žodžiu	1. Kokių, Jūsų nuomone, svarbiausių žinių ir gebėjimų įgijote studijuodami aukštojoje mokykloje? 2. Ar studijų metu atlikote praktikas mokyklose? 3. Kiek praktikų per studijų laikotarpį Jūs turėjote? 4. Kokia vidutinė šių praktikų trukmė? 5. Ką šių praktikų metu Jūs darėte?
		Dėstytojai, dėstantys pagal ikimokyklinio ugdymo programas	Apklausa raštu	1. Kaip Jums atrodo, kokie skirtumai ir panašumai egzistuoja tarp ikimokyklinio ugdymo pedagogų studijų <i>universitetinėse</i> aukštosiose mokyklose ir <i>neuniversitetinėse</i> aukštosiose mokyklose? Panašumai Skirtumai
		Dėstytojai, dėstantys pagal pradinio ugdymo programas	Apklausa raštu	1. Kaip Jums atrodo, kokie skirtumai ir panašumai egzistuoja tarp ikimokyklinio ugdymo pedagogų studijų <i>universitetinėse</i> aukštosiose mokyklose ir <i>neuniversitetinėse</i> aukštosiose mokyklose? Panašumai Skirtumai
		Universitetinės (bakalauro) studijų programos	Dokumentų analizė	1. Programų turinys; 2. Valandų skaičius atskiriems moduliams; 3. Modulių įvairovė.
		Kolegijų studijų programos	Dokumentų analizė	1. Programų turinys; 2. Valandų skaičius atskiriems moduliams; 3. Modulių įvairovė.

Eil. Nr.	Tyrimo parametrai	Tikslinės grupės	Tyrimo metodai	Tyrimo indikatoriai
6	Kokie siūlytini mokytojų rengimo modeliai	Absolventai baigę kolegijų studijų programas	Apklausa žodžiu	1. Kokių turėtumėte pasiūlymų Jūsų baigtų studijų aukštojoje mokykloje tobulinimui? 1.1. Kokius mokomuosius dalykus (modulius) aukštajai mokyklai, kurią baigėte, siūlytumėte tobulinti. 1.2. Ką Jūsų nuomone reikėtų tobulinti pačiame studijų organizavime? 2. Kas Jūsų studijose aukštojoje mokykloje Jums labiausiai patiko? 2.1. Kokių mokomųjų dalykų (modulių) dėstymas Jums labiausiai patiko? 2.2. Kas Jūsų nuomone studijose buvo organizuojama itin gerai? 3. Kaip siūlytumėte tobulinti pedagogų rengimą?
		Absolventai baigę universitetines studijų programas	Apklausa žodžiu	1. Kokių turėtumėte pasiūlymų Jūsų baigtų studijų aukštojoje mokykloje tobulinimui? 1.1. Kokius mokomuosius dalykus (modulius) aukštajai mokyklai, kurią baigėte, siūlytumėte tobulinti. 1.2. Ką Jūsų nuomone reikėtų tobulinti pačiame studijų organizavime? 2. Kas Jūsų studijose aukštojoje mokykloje Jums labiausiai patiko? 2.1. Kokių mokomųjų dalykų (modulių) dėstymas Jums labiausiai patiko? 2.2. Kas Jūsų nuomone studijose buvo organizuojama itin gerai? 3. Kaip siūlytumėte tobulinti pedagogų rengimą?
		Pradinių mokyklų vadovai	Apklausa raštu	1. Kaip siūlytumėte tobulinti pedagogų rengimą?
		Ikimokyklinių įstaigų vadovai	Apklausa raštu	1. Kaip siūlytumėte tobulinti pedagogų rengimą?
		Švietimo skyrių specialistai atsakingi už kadrus	Apklausa raštu	1. Kokių turėtumėte pasiūlymų pedagogų rengimo modeliui tobulinti?
		Dėstytojai, dėstantys pagal ikimokyklinio ugdymo programas	Apklausa raštu	1. Kaip siūlytumėte tobulinti pradinio ugdymo pedagogų rengimą?
		Dėstytojai, dėstantys pagal pradinio ugdymo programas	Apklausa raštu	1. Kaip siūlytumėte tobulinti pradinio ugdymo pedagogų rengimą?

Eil. Nr.	Tyrimo parametrai	Tikslinės grupės	Tyrimo metodai	Tyrimo indikatoriai
7	Demografiniai duomenys	Absolventai baigę kolegijų studijų programas	Apklausa žodžiu	1. Lytis. 2. Amžius. 3. Baigtas universitetas.
		Absolventai baigę universitetinės studijų programas	Apklausa žodžiu	1. Lytis. 2. Amžius. 3. Baigtas universitetas.
		Švietimo įstaigų vadovai	Apklausa raštu	1. Lytis. 2. Amžius. 3. Baigtas universitetas, kvalifikacija pagal diplomą. 4. Pedagoginis stažas. 5. Vadybinis stažas.
		Švietimo skyrių specialistai atsakingi už kadrus	Apklausa raštu	1. Lytis. 2. Amžius. 3. Baigtas universitetas, kvalifikacija pagal diplomą.
		Dėstytojai, dėstantys pagal ikimokyklinio ugdymo programas	Apklausa raštu	1. Lytis 2. Amžius. 3. Baigtas universitetas kvalifikacija pagal diplomą. 4. Pedagoginis stažas. 5. Mokslinis laipsnis.
		Dėstytojai, dėstantys pagal pradinio ugdymo programas	Apklausa raštu	1. Lytis. 2. Amžius. 3. Baigtas universitetas. 4. Pedagoginis stažas. 5. Mokslinis laipsnis.

1.3 Tyrimo imtis

Tiriamųjų populiaciją sudaro edukologijos absolventai, baigę aukštąsias universitetines ir neuniversitetines studijas, dėstytojai, dėstantys ikimokyklinio ir pradinio ugdymo programas, švietimo ir ugdymo skyriaus specialistai, atsakingi už kadrus. Iš viso tyrime taikant tiek apklausos raštu, tiek apklausos žodžiu metodus buvo apklausta 396 respondentai.

1.3.1 pav. Respondentų imties pasiskirstymas

Siekta, kad tyrimo imtį atstovautų dvi pagrindinės pedagogų rengimo programos: ikimokyklinio ir pradinio ugdymo bakalauro studijų programa (dieninė ir neakivaizdinė forma). 1.3.1 lentelėje, remiantis universitetų ir kolegijų statistiniais duomenimis 2004-2005 metais, pateikiamas bendras baigusį studijas absolventų skaičius.

1.3.1 lentelė

Absolventų, baigusį universitetines ir neuniversitetines studijas, skaičius

Eil. Nr.	Institucijos pavadinimas	Dieninės studijos	Neakivaizdinės studijos	Bendras skaičius
1	2	3	4	5
1	Vilniaus pedagoginis universitetas	163	-	163
2	Šiaulių universitetas	52	366	418
3	Klaipėdos universitetas	501	-	501
4	Vilniaus kolegija	12	211	223
5	Panevėžio kolegija	-	63	63
6	Klaipėdos kolegija	46	-	46
7	Kauno kolegija		38	38
8	Marijampolės kolegija	28	-	28
Viso:				1480

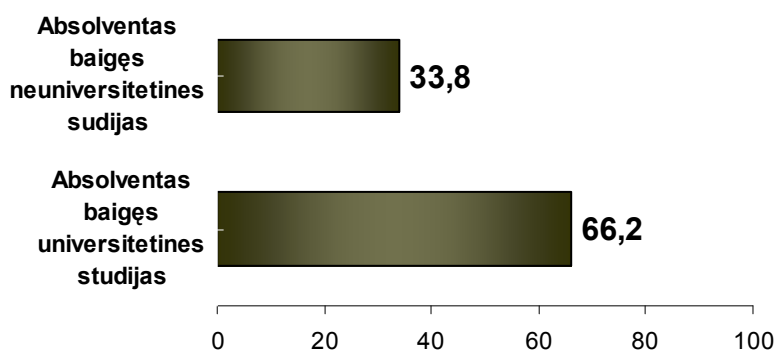
Iš viso telefoninės apklausos pagalba buvo apklausti 302 universitetų ir kolegijų absolventai. Tai sudaro 20,5% nuo bendro absolventų skaičiaus (žr. 1.3.1 lentelę) ir atitinka 5% paklaidos ribą nuo bendros populiacijos (Yamane, Taro, 1967).

Tyrimas buvo vykdomas šiose apskrityse:

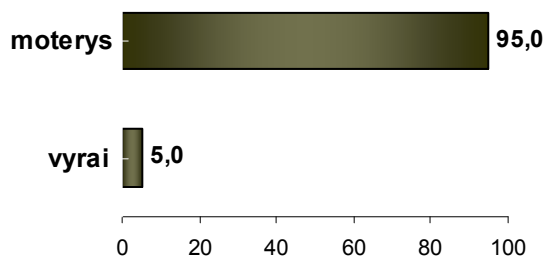
1.3.2 pav. Tyrimo imtis pagal apskritis

Ikimokyklinio ir pradinio ugdymo specialistus Lietuvoje rengia 3 aukštosios universitetinės mokyklos – VPU, KU, ŠU – ir 5 aukštosios neuniversitetinės mokyklos (kolegijos): Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Panevėžio, Marijampolės. Kaip matyti 1.3.3. paveiksle tyrimo imtyje dominuoja absolventai, baigę universitetines studijas. Tokie respondentai sudaro 66,2%, o 33,8% respondentai yra baigę neuniversitetines studijas.

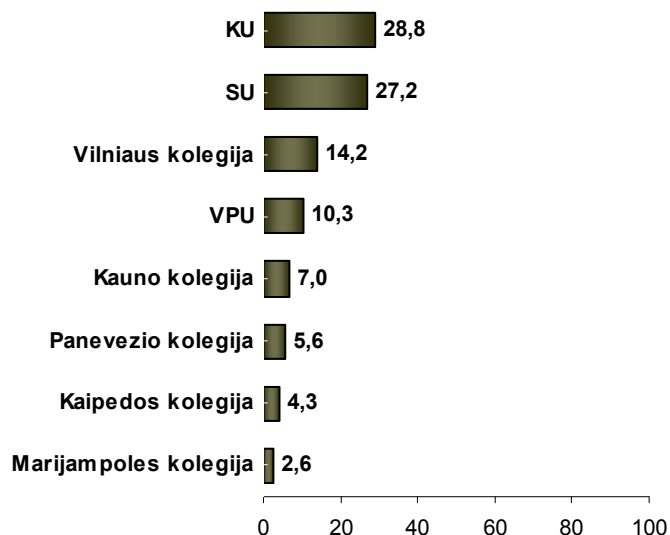
1.3.3 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal baigtas studijų programas

Tyrimo imties lytiškumas pateiktas 1.3.4 paveiksle. Didžiąją daugumą respondentų (95%) sudaro moterys.

1.3.4 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal lytį

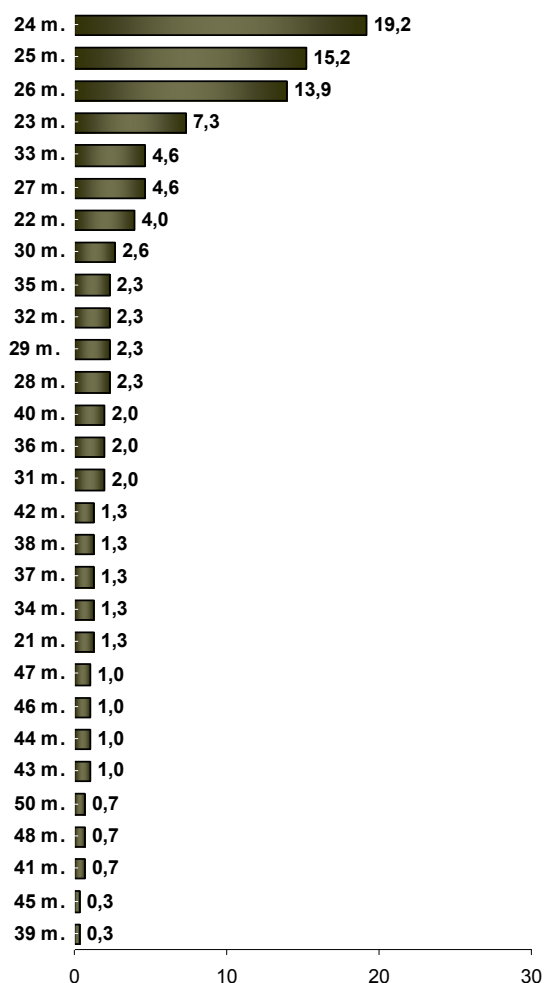
Kadangi tyrime buvo taikoma apklausa žodžiu (interviu), o ikimokyklinio ir pradinio ugdymo specialistus rengia 3 aukštosios universitetinės ir 5 aukštosios neuniversitetinės ugdymo institucijos, tai buvo svarbu išsiaiškinti, kaip pasiskirsto respondentai, atsižvelgiant į jų baigtas mokyklas. Kaip matyti 1.3.5 paveiksle, respondentų, baigusių universitetines ir neuniversitetines studijas pasiskirstymas nėra tolygus, tačiau apklausoje žodžiu dalyvavo visų tyrimui pasirinktų ugdymo institucijų absolventai.

1.3.5 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal baigtas ugdymo institucijas

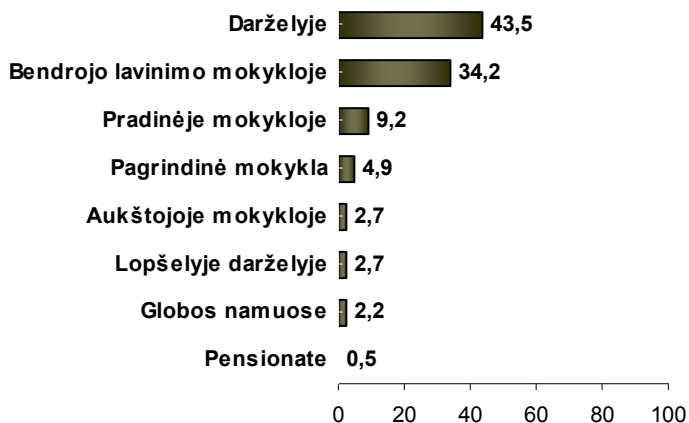
Nuolat kintančioje aplinkoje individui būtinos vis naujos žinios. Hodgson (Hodgson, 2000, p. 14) išvelgia žinių augimo ir „kompetencijos“ tezių scenarijų, pagal kurį vis daugiau reikės progresyvių žinių ir įgūdžių, kad susidorotume su didėjančiais įvairių gamybos procesų sunkumais ir gebėjimų sudėtingumu daugelyje sektorių. Šiame kontekste žmogaus amžius nėra svarbu, nes

mokymasis trunka visą gyvenimą. Kaip matyti 1.3.6 paveiksle, respondentai, atsižvelgiant į jų amžių, pasiskirsto gana įvairiai. Nors didžiąją respondentų dalį (apie 73%) sudaro absolventai, kurių amžius yra nuo 20 iki 30 metų, visgi tyrime imtyje esama ir vyresnio amžiaus žmonių.

1.3.6 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal amžių

Igytas išsilavinimas ar baigta ugdymo institucija nėra proporcingai susijusi su pasirinkta darbo vieta. Todėl 1.3.7 paveiksle pateikiamas respondentų pasiskirstymas pagal darbo vietą.

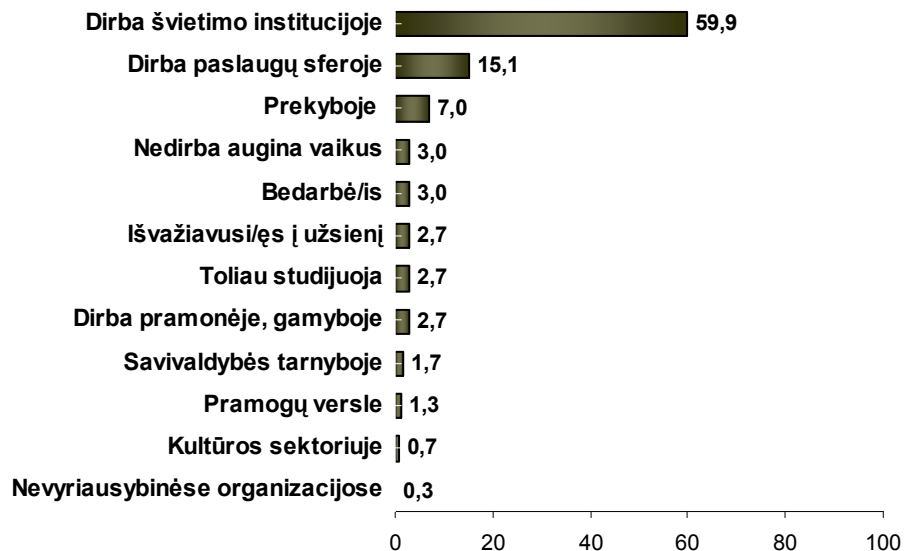
1.3.7 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal darbo vietą

Gana svarbus imties rodiklis – absolventų, baigusių edukologijos studijas, užimamos pareigos. Kaip matyti 1.3.8 paveiksle, 50% respondentų dirba ikimokyklinio ugdymo auklėtojais, apie 22% – mokytojais (tarp jų ir pradinio ugdymo), apie 8% - priešmokyklinio ugdymo mokytojais. Reikšminga tai, kad 2,7% respondentų, baigusių edukologijos studijas, dirba administratoriais, po 0,5% respondentų dirba ir mokytojais, ir užima kitas pareigas, pavyzdžiui, bibliotekininko, ar dirba papildomojo ugdymo pedagogais.

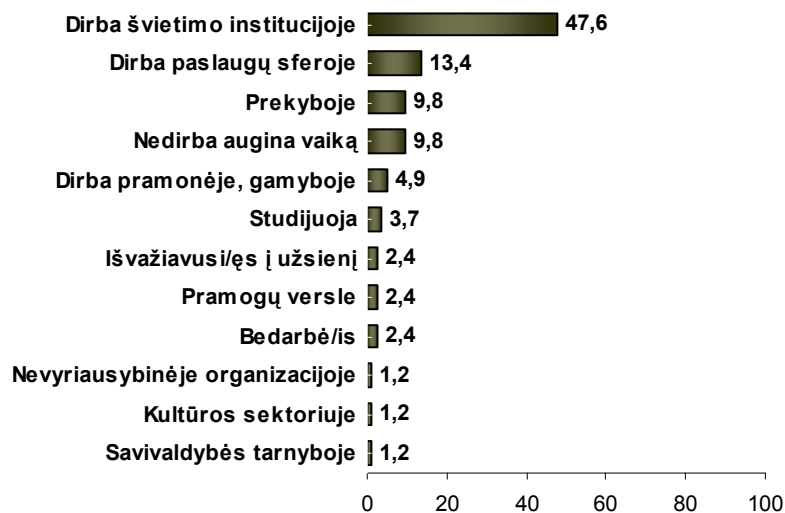
1.3.8 pav. Respondentų, dirbančių švietimo sistemoje, pareigos

Kitas svarbus imties rodiklis – absolventų veikla, baigus edukologijos studijas. Kaip matyti 1.3.9 paveiksle, 60% respondentų dirba švietimo institucijose, apie 21% dirba paslaugų (tarp jų ir prekybos) sferoje, po 3% yra bedarbiai ar auginantys vaikus, po 2,7 % respondentų mokosi toliau, yra išvykę į užsienį ar dirba pramonėje.

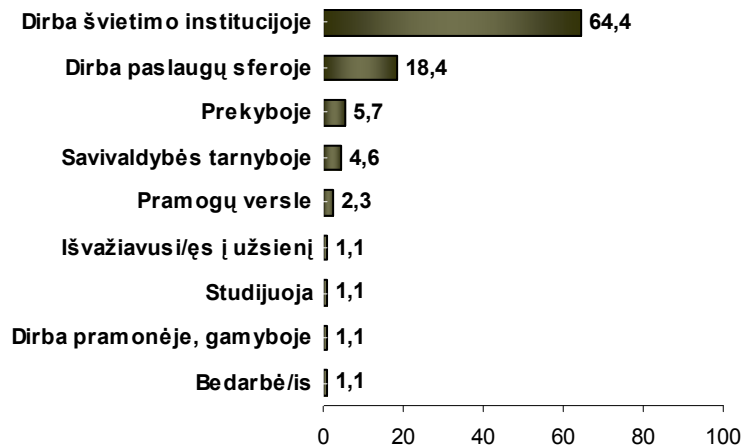
1.3.9 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal veiklą baigus studijas

Nors baigta ugdymo institucija nėra tiesiogiai proporcinga pasirinktai veiklai, baigus studijas, visgi pastebimi gana ryškūs skirtumai. 47,6% Šiaulių universiteto absolventų dirba švietimo institucijoje, apie 22% dirba paslaugų (tarp jų ir prekybos) sferoje, 9,8% respondentų nedirba, nes augina vaiką, 4,9% dirba pramonėje, gamyboje, 3,7% studijuoja toliau, o 2,4% yra bedarbiai.

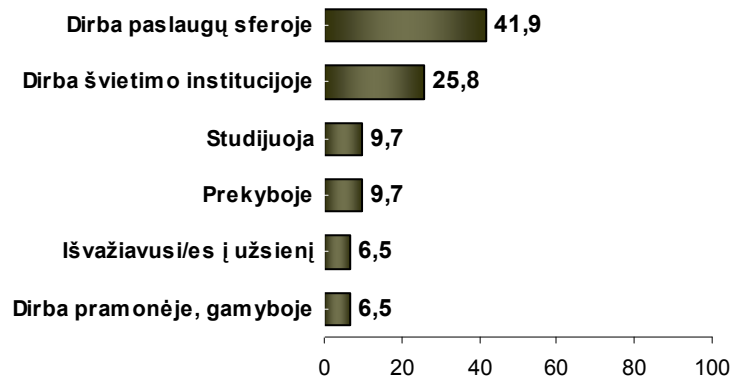
1.3.10 pav. ŠU absolventų veikla baigus studijas

64,4% Klaipėdos universiteto absolventų dirba švietimo institucijoje, 24% dirba paslaugų (tarp jų ir prekybos) sferoje, 4,6 – savivaldybės tarnyboje, 2,3% dirba pramogų versle ir tik po 1,1% respondentų studijuoja toliau, yra išvykę į užsienį, dirba gamyboje ar yra bedarbiai.

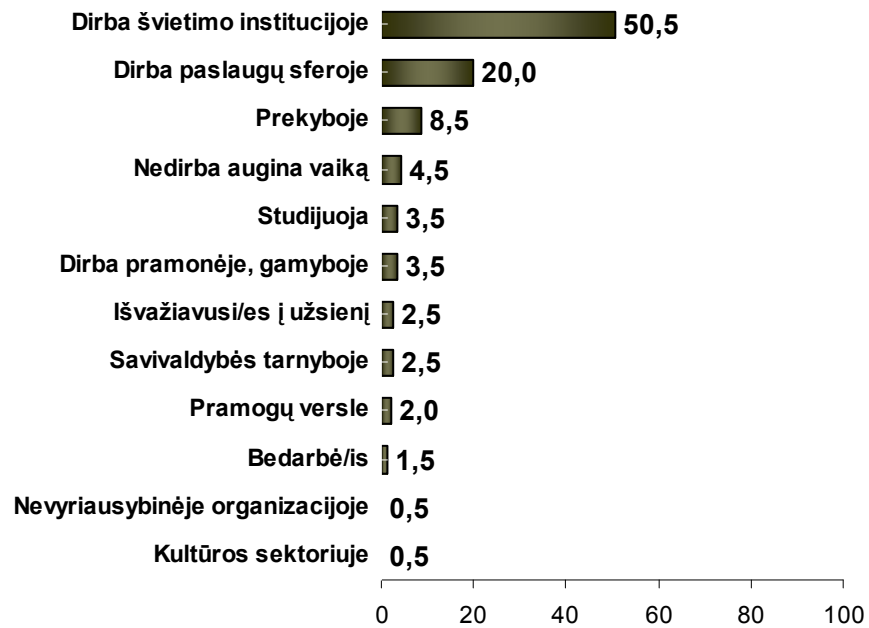
1.3.11 pav. KU absolventų veikla baigus studijas

Net 52% Vilniaus pedagoginio universiteto absolventų dirba paslaugų (tarp jų ir prekybos) sferoje, 25,8% respondentų dirba švietimo institucijoje, 9,7% studijuoja toliau, po 6,5% respondentų dirba pramonėje ar yra išvykę į užsienį.

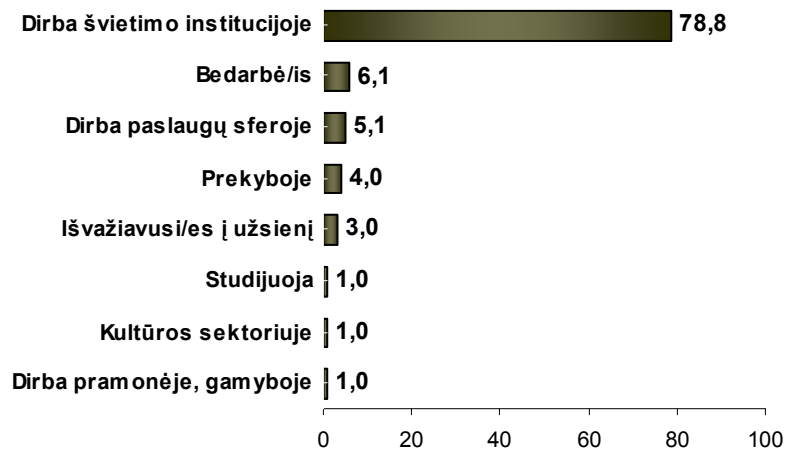
1.3.12 pav. VPU absolventų veikla baigus studijas

Atsižvelgiant į tyrimo imties kriterijų – baigtos universitetinės ar neuniversitetinės studijos- 50,5% respondentų, baigusių universitetines studijas dirba švietimo institucijoje, 29% dirba paslaugų (tarp jų ir prekybos) sferoje, 4,5% nedirba, nes augina vaiką, po 3,5% respondentų dirba pramonėje ar studijuoja toliau, po 2,5 % yra išvažiavę į užsienį, dirba savivaldybės tarnyboje, pramogų versle, 0 1,5% respondentų yra bedarbiai.

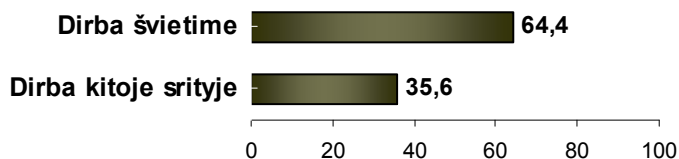
1.3.13 pav. Absolventų, baigusių universitetines studijas, veikla

Net 78,8% neuniversitetinių studijų absolventų dirba švietimo institucijoje, apie 9% - paslaugų (tarp jų ir prekybos) sferoje, 3% respondentų yra išvykę į užsienį, po 1% respondentų studijuoja toliau, dirba pramonės ar kultūros sferoje.

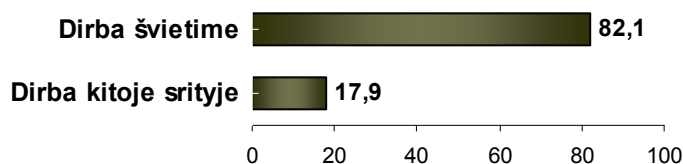
1.3.14 pav. Absolventų, baigusių neuniversitetines studijas, veikla

Absolventų, baigusių universitetines studijas, pasiskirstymas pagal veiklos sritį pateikiamas 1.3.15 paveiksle.

1.3.15 pav. Absolventų, baigusių universitetines studijas, pasiskirstymas pagal veiklos sritį

Absolventų, baigusių neuniversitetines studijas, pasiskirstymas pagal veiklos sritį pateikiamas 1.3.16 paveiksle.

1.3.16 pav. Absolventų, baigusių neuniversitetines studijas, pasiskirstymas pagal veiklos sritį

Tyrimo metodologija:

- Marton ir Saljo (1997) požiūrio į mokymąsi klasifikacija, kurioje išskiriami skirtingi požiūriai apie tai, kas yra mokymasis: naujos informacijos kaupimas, išiminimas, taikymas, sampratų kūrimas, pažiūrų bei asmenybės kaita.
- Holistinės kompetencijos samprata, kuri apibrėžiama kaip holistinė idėja, kuri akcentuoja gebėjimą perkelti žinias ir įgūdžius į naujas situacijas, kartu įgalinant žmogų veikti įvairiais veiklos lygiais (Lepaitė, 2001).
- Profesinio kompetetingumo struktūra, kurios komponentės yra: teorinė, praktinė, socialinė ir strateginė kompetencijos (Le Boterf, 1998).

Tyrimo metodai:

- **Dokumentų analizė** taikoma analizuojant edukologijos krypties studijų programų, bendrųjų programų (Bendrosios programos ir išsilavinimo standartai, 2002) bei ikimokyklinio amžiaus vaikų auklėtojo rengimo (Ikimokyklinio amžiaus vaikų auklėtojo rengimo standartas, 2001) ir pradinių klasių mokytojo rengimo standartų (Pradinių klasių mokytojo rengimo standartas, 2001) turinį. Dokumentų analizė panaudojama pagrindžiant absolventų, baigusių edukologijos krypties studijas, pasirengimo dirbti švietimo sistemoje ir jų įsidarbinimo galimybių ypatumų tyrimo indikatorius.

- **Turinio (content) analizė** buvo taikyta siekiant ištirti universitetinių ir neuniversitetinių studijų (bakalauro) programų (ikimokyklinis ir pradinis ugdymas) turinį.
- **Apklausa raštu** atlikta siekiant atskleisti dėstytojų ir mokyklų vadovų nuomonę, vertinant absolventų, baigusių edukologijos krypties studijas, pasirengimą dirbti švietimo sistemoje. Tyrimo instrumentą sudaro atviri, uždari ir pusiau uždari klausimai.
- **Apklausa žodžiu** atlikta siekiant atskleisti absolventų, baigusių edukologijos krypties studijas, pasirengimo dirbti švietimo sistemoje ypatumus.
- Apklausa raštu **statistinė duomenų analizė** atlikta taikant aprašomosios statistikos metodus ir skaičiuojant respondentų nuomonių aritmetinį vidurkį, procentinę išraišką. Duomenys apdorojami naudojant **SPSS 11** (*Satistical Package for Social Sciences*) programinį paketą.

2. IKIMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ AUKLĖTOJO RENGIMO STANDARTO (2001) TURINIO (content) TYRIMO REZULTATŲ ANALIZĖ

„*Ikimokyklinio amžiaus vaikų auklėtojo rengimo standarte*“ (2001) apibrėžiami ikimokyklinio amžiaus vaikų auklėtojo rengimo minimalūs reikalavimai, išskiriant profesines kompetencijas, studijų tikslus, turinį ir baigiamąjį įvertinimą. Standartas numato bendruosius studijų organizavimo reikalavimus. Svarbiausias potencialus kompetencijos kriterijus, jos pagrindas - *profesinės kompetencijos*, kurias privalo turėti ikimokyklinio amžiaus vaikų auklėtojas įvairiose veiklos srityse. Be to, svarbią vietą čia užima profesiniai pedagogo prioritetai, nuostatos, kompetencijos. Atsižvelgiant į siekiamas ugdyti kompetencijas, formuluojami ir ugdymo programos tikslai, veiklos gebėjimai, įgalinantys pasirinkti veiklos metodus, sudarančius sąlygas įgytą kvalifikaciją realizuoti profesinėje veikloje ar, remiantis asmeninėmis savybėmis, požiūriais ir vertybėmis, siekti veiklos rezultatų. Tai reiškia, kad kompetencijos struktūra apima gebėjimą įvertinti naują veiklos situaciją, pasirinkti tam tinkamus veiklos metodus, apibrėžtus jų veiksmingumo supratimu bei asmeninių vertybių, požiūrių, motyvų raiška vienokioje ar kitokioje veikloje. Akivaizdu, kad ikimokyklinio amžiaus vaikų auklėtojo kompetenciją sudaro profesinės kompetencijos, asmeninės savybės, socialinės nuostatos ir vertybinės orientacijos, kurios išryškėja dokumento turinyje (žr. 2.1. lentelę).

Ikimokyklinio amžiaus vaikų auklėtojai būtinos profesinės kompetencijos

Profesinės kompetencijos	Žinios	Gebėjimai	Asmeninės savybės Vertybinės nuostatos
<i>Žinoti esminius vaiko poreikius, jų tenkinimo ir poveikio būdus bei galimybes, gebėti taikyti šias žinias ugdymo procese.</i>	Žinios apie socialinių vaiko poreikių raidą. Žinios apie dažnesnius vaikų fizinės, psichinės bei socialinės raidos sutrikimus, jų priežasčių supratimas. Žinios apie vaikų raidos sutrikimo kompensacijos, korekcijos, reabilitacijos metodus ir būdus.	Gebėjimas pažinti ir analizuoti įvairaus amžiaus tarpinių žmogaus anatominius, fiziologinius ir psichologinius ypatumus. Gebėjimas kurti visapusiškai saugią vaiko aplinką. Gebėjimas patenkinti miego, judėjimo, maitinimosi, poilsio, fizinio ir psichinio saugumo bei kitus esminius vaiko poreikius.	Analitinis mąstymas Kūrybiškumas Atsakomybė
<i>Gebėti tausoti ir stiprinti vaiko sveikatą.</i>	Žinios apie vaiko psichinės ir fizinės sveikatos saugojimo ir stiprinimo principus bei priemones. Žinios apie ligas, kuriomis dažniausiai serga vaikai, atpažinimas jų požymių, mokėjimas suteikti pirmąją pagalbą.	Gebėjimas numatyti ir taikyti vaiko sveikatos prevencijos priemones.	Atsakomybė Tausojimas Geranoriškumas
<i>Išmanyti vaikų raidos ypatumus ir specifinius poreikius, gebėti šias žinias taikyti ugdymo procese.</i>	Žinios apie asmenybės ir jos psichikos struktūrą, įvairius psichikos reiškinius, jų ypatumus ir dėsninumus. Nusimanyimas apie ikimokyklinio amžiaus vaiko pažintinės, socialinės, emocinės, fizinės raidos prielaidas, dėsninumus bei raišką. Išmanymas pagrindinių vaikų raidos ir poreikių tyrimo metodų.	Gebėjimas analizuoti asmenybės ir jos psichikos struktūrą, įvairius psichikos reiškinius, jų ypatumus ir dėsninumus. Gebėjimas naudotis pagrindinių vaikų raidos ir poreikių tyrimo metodais.	Analitinis mąstymas Žingeidumas Profesinis smalsumas
<i>Gebėti puoselėti vidines vaiko galias, lemiančias normalią jo asmenybės raidą.</i>	Suvokimas žaidimo svarbos vaiko raidai ir jo ugdymui. Išmokimas vertinti kiekvieną vaiką kaip unikalų individą.	Gebėjimas diferencijuoti ir individualizuoti ugdymo procesą. Gebėjimas modeliuoti ikimokyklinio ugdymo turinį, būdus ir metodus. Gebėjimas kryptingai puoselėti įvairias vaikų veiklos sritis integruojant	Rūpestingumas Atsakomybė Analitinis mąstymas Kritinis mąstymas Kūrybiškumas

		ugdymo procesą. Gebėjimas padėti vaikui pajusti savo galimybes ir vertę. Gebėjimas stebėti, analizuoti, vertinti įvairių vaikų veiklą, daryti jai poveikį. Gebėjimas puoselėti vaikų savarankiškumą ir kūrybinę potenciją, ugdyti kūrybinius įvairios vaiko raiškos gebėjimus.	
<i>Kurti vaiko prigimtą atitinkančią ir fizines bei dvasines jo galias stimuliuojančią aplinką.</i>	Išmanymas kultūrinių, socialinių, ekonominių aplinkos veiksnių poveikį individui. Žinios apie stimuliuojančios, funkcionalios, estetiškos vaikų ugdymo aplinkos kūrimo bendruosius principus ir jos kūrimo variantus skirtingose ugdymo sistemose.	Gebėjimas taikyti stimuliuojančios, funkcionalios, estetiškos vaikų ugdymo aplinkos kūrimo bendruosius principus ir jos kūrimo variantus skirtingose ugdymo sistemose. Mokėjimas sudaryti sąlygas vaiko individualybei skleisti.	Pažinimas Kūrybiškumas Estetikos išmanymas
<i>Žinoti pedagoginės sąveikos principus ir gebėti veikti pedagoginės sąveikos vyksmą.</i>		Gebėjimas grįžti pedagoginę sąveiką ir ugdymo turinį bendrosiomis žmonijos vertybėmis. Gebėjimas numatyti ir organizuoti ugdymąjį poveikį garantuojant vaikų veiklos natūralumą. Gebėjimas analizuoti, vertinti ir veikti pedagoginę sąveiką, numatyti jos perspektyvas.	Atsakomybė Kritinis mąstymas Erudicija Analitinis mąstymas Bendravimas ir bendradarbiavimas
<i>Ugdyti sociokultūrinę vaikų kompetenciją.</i>	Žinios apie socialinės ir kultūrinės integracijos būdus ir metodus bei vaikų sociokultūrinės integracijos specifiką.	Gebėjimas plėtoti asmenybės ryšius su sociokultūrine aplinka, daryti jai poveikį. Gebėjimas ugdyti vaikų bendravimo ir bendradarbiavimo kompetenciją įvairiose veiklos srityse.	Kūrybiškumas Kultūrinė erudicija Bendravimas ir bendradarbiavimas Kolektyviškumas
<i>Gebėti sudaryti galimybę vaikams perimti bendrąsias žmonijos vertybes bei tautos dvasinės kultūros</i>	Išmanymas Lietuvos ir pasaulio kultūros procesų. Susipažinimas su Lietuvos kultūros raidos etapais, Žinios apie Lietuvos ir	Gebėjimas vertinti Lietuvos kultūros reiškinius Europos kultūros kontekste. Gebėjimas naudotis	Kultūrinė erudicija Pedagoginis pasirengimas Psichologinis

<i>pagrindus, juos plėtoti.</i>	pasaulio pedagoginės minties raidos bruožus, svarbiausias kryptis, praeities ir dabarties tendencijas.	žiniomis apie Lietuvos ir pasaulio pedagoginės minties raidos bruožus, svarbiausias kryptis, praeities ir dabarties tendencijas savo gyvenime bei ugdymo procese.	pasirengimas
<i>Žinoti bendravimo ir bendradarbiavimo procesų esmę, prasmę ir ypatumus.</i>		Išmokimas įvairių bendravimo ir bendradarbiavimo su šeima būdų bei gebėti juos taikyti. Gebėjimas kurti konstruktyvaus bendradarbiavimo situacijas. Gebėjimas įtraukti šeimą į aktyvią ir rezultatyvią sąveiką siekiant bendro tikslo.	Bendravimas ir bendradarbiavimas
<i>Pažinti šeimą kaip visuomenės struktūrinį elementą ir išmanyti ugdymo šeimoje specifiką.</i>	Suvokimas šeimos funkcijų svarbą visuomenės ir individo raidai. Žinios apie pagrindinius paramos šeimai būdus ir paramą teikiančias institucijas. Žinios apie pagrindines ugdytojų ir ugdytinių teises ir pareigas.	Gebėjimas planuoti, vykdyti ir analizuoti profesinius taikomuosius tyrimus. Gebėjimas pažinti ugdytinio šeimą, jos gyvenimo būdą, tradicijas ir atsižvelgti į vaiko ugdymo šeimoje specifiką, vaiko patyrimą, įpročius, nuostatas. Gebėjimas organizuoti pedagoginį-psichologinį tėvų bei visuomenės švietimą. Gebėjimas vertinti šeimą kaip lygiavertį ugdymo proceso partnerį.	Analitinis mąstymas Pažinimas Pagalbos teikimas Dalinimasis žiniomis
<i>Gebėti bendrauti ir bendradarbiauti su įvairiomis institucijomis bei pavieniais bendruomenės nariais.</i>	Žinios apie pagrindinius suaugusiųjų švietimo principus ir metodus bei išmanymas įvairių socialinės ir pedagoginės informacijos ir paramos institucijų darbo specifikos. Išmanymas pagrindinių Lietuvos ir Europos Sąjungos švietimo politikos tendencijų.	Gebėjimas taikyti suaugusiųjų švietimo patirtį. Gebėjimas konsultuoti. Gebėjimas atstovauti įstaigos interesams. Sugebėjimas užmegzti konstruktyvius ryšius su įvairiomis institucijomis bei kryptingai bendradarbiauti.	Atvirumas Lankstumas Dalinimasis žiniomis Globalus mąstymas Bendravimas ir bendradarbiavimas
<i>Išmanyti ikimokyklinės įstaigos gyvenimo organizavimo ir valdymo</i>	Išmanymas šiuolaikinio vadybinio darbo pagrindų, principų, formų.	Gebėjimas taikyti žinias apie šiuolaikinio vadybinio darbo	Profesinis pasirengimas

<i>dėsningumus.</i>	Žinojimas švietimo organizavimą ir ikimokyklinį ugdymą reglamentuojančių dokumentų. Žinojimas darbdavio ir darbuotojo pareigų ir teisių.	pagrindus, principus, formas.	Mokymasis
<i>Gebėti dirbti komandoje.</i>	Išmanymas psichologinių žmonių grupių ypatybių.	Gebėjimas taikyti psichologines žmonių grupių ypatybes dirbančios komandos principu. Gebėjimas kartu su kitais suinteresuotais ugdytojais svarstyti įvairias profesinės srities problemas.	Kolegiškumas Darbas komandoje
<i>Visapusiškai lavintis ir turtinti savo asmenybę.</i>	Išsąmoninimas pagrindinių bendrųjų žmonijos demokratijos vertybių ir grindimas jomis savo gyvenimo ir darbo.	Gebėjimas nuolat stiprinti įgytus kultūros pagrindus. Gebėjimas puoselėti bei stiprinti įgytus bendrinės kalbos pagrindus.	Visuomeniškumas Kolektyviškumas Kultūrinis identitetas
<i>Gebėti tobulėti ir keistis kūrybiškai reaguojant į šiuolaikinio pasaulio pokyčius ir siekiant būti aktyviu pokyčių dalyviu.</i>	Domėjimasis švietimo naujovėmis bei kūrybiškas jų taikymas pedagoginiame darbe.	Gebėjimas inicijuoti ir realizuoti pedagogines inovacijas. Sugebėjimas interpretuoti ir adaptuoti turimas teorines žinias konkrečiose pedagoginėse praktinėse situacijose. Gebėjimas susieti visą paskirų profesinės veiklos sričių informaciją. Gebėjimas naudotis naujausiomis technologijomis.	Profesinis žingeidumas Kūrybiškumas Mokymasis

Apibendrinant galima teigti, kad iš dokumente suformuluotų kompetencijų ir studijų programos tikslų matyti, kad individo žinios, vertybinės orientacijos, asmeninės savybės yra akumuliuojamos į veiklos gebėjimus, įgalinančius individą siekti rezultatų, esant skirtingiems veiklos kontekstams. Studijų tiksluose išryškėja žinių svarba, akcentuojant gebėjimą perkelti žinias į naujas situacijas, tuo pačiu įgalinant individą veikti įvairiuose veiklos lygiuose: konkrečioje darbo vietoje, pasitelkiant žinias, kintant veiklai ar sukuriant naują darbą. Standartas atspindi V profesinio išsilavinimo lygį.

3. PRADINIŲ KLASIŲ MOKYTOJO RENGIMO STANDARTO (2001) TURINIO (content) TYRIMO REZULTATŲ ANALIZĖ

„Pradinių klasių mokytojų rengimo standarte“ (2001) teigiama, kad asmenys, sėkmingai baigę pagal šį Standartą parengtą programą, įgyja profesines kompetencijas, būtinas mokytojui, dirbančiam pradinėse klasėse. Standartas orientuotas į šiuolaikinį, visapusišką mokytojo asmenybės ugdymą(si), kuris pirmiausia realizuojamas per veiklos gebėjimus.

Dokumente aiškiai apibrėžiama pradinių klasių mokytojo rengimo dieninių studijų trukmė (su specializacijomis – 4 metai; neakivaizdinių studijų trukmė – 4 metai be specializacijų), programos apimtis (ne daugiau kaip 160 kreditų). Ypač pabrėžiama praktikos svarba, kuriai skiriama ne mažiau kaip 25 kreditai.

„Pradinių klasių mokytojų rengimo standarte“ (2001) neuniversitetinių pedagoginių studijų vykdytojams paliekama teisė numatyti specializacijas, atsižvelgiant į darbo rinkos poreikius. Mokymo įstaiga, siekdama įgyvendinti pradinių klasių mokytojo rengimo standarto reikalavimus ir vieningų studijų, turi teisę lanksčiai rinktis studijų programos turinį (15 proc. studijų programos turinio gali keisti savo nuožiūra),- teigiama dokumente. Be to, specializacijas, atitinkančias profesines kompetencijas ir studijų tikslus, irgi nustato programos rengėjai. Profesinės kompetencijos ir gebėjimai, išskirti dokumente pateikiami 3.1 lentelėje.

3.1 lentelė

Pradinių klasių mokytojui būtinos profesinės kompetencijos

Profesinės kompetencijos	Žinios	Gebėjimai	Asmeninės savybės Vertybinės nuostatos
<i>Gebėti pažinti vaiką, jo poreikius ir juos tenkinti.</i>	Įgijimas šiuolaikinio mokslinio požiūrio į psichikos reiškinius ir vadovavimasis juo praktiniame darbe. Išmanymas vaiko pažinimo metodų. Pažinimas ir tenkinimas esminių vaiko poreikių, siekiant natūralios, sėkmingos vaiko raidos. Pažinimas specialiųjų vaikų poreikių ir išmanymas korekcijos, reabilitacijos ir integracijos galimybių.	Gebėjimas naudotis vaiko pažinimo metodais pedagoginėje veikloje. Gebėjimas sudaryti palankias sąlygas vaikui sėkmingai adaptuotis mokykloje, atsižvelgiant į jo poreikius, brandos mokyklai lygį ir individualias savybes. Gebėjimas diferencijuoti ir individualizuoti ugdymo turinį ir procesą, atsižvelgiant į vaikų socialinę, pažintinę patirtį bei gebėjimus. Gebėjimas ugdyti vaiko kritinį mąstymą.	Analitinis mąstymas Kūrybiškumas Atsakomybė
<i>Gebėti pažinti specifinius vaiko raidos ypatumus ugdymo procese.</i>	Supratimas asmenybės psichikos struktūros, psichinių reiškinių	Gebėjimas kurti palankias sąlygas vaikui visapusiškai tobulėti bei jo individualybei	Atsakomybė Pažinimas

	mokėjimas juos valdyti ir ugdyti. Išmanymas įvairaus amžiaus vaiko pažintinės, socialinės, emocinės, fizinės raidos prielaidų, dėsningumų ir raiškos.	skleistis. Gebėjimas prognozuoti tolesnę vaiko raidą, numatyti jos plėtrą, padedant vaikui maksimaliai išskleisti individualias galias bei gebėjimus. Gebėjimas laiduoti harmoningą kiekvieno vaiko fizinę, socialinę, psichologinę bei kultūrinę raidą.	Kūrybiškumas Analitinis mąstymas
Profesinės kompetencijos	Žinios	Gebėjimai	Asmeninės savybės Vertybinės nuostatos
<i>Gebėti sudaryti vaikams palankias sąlygas perimti bendrąsias žmonijos vertybes ir kultūrinius pagrindus bei ugdyti sociokultūrinę kompetenciją.</i>	Suvokimas sociokultūrinių vaiko poreikių.	Gebėjimas tenkinti sociokultūrinius vaiko poreikius bei veikti. Gebėjimas padėti vaikui pažinti pasaulį. Plėtimas ekologinio suvokimo pagrindų, ugdymas kraštotyrinio, aplinkotyrinio darbo įgūdžių. Gebėjimas ugdyti vaiko socialinius įgūdžius. Gebėjimas sudaryti vaikui palankias galimybes įgyti ir puoselėti demokratinės gyvensenos pagrindus. Gebėjimas puoselėti meno, gėrio, grožio idealus. Gebėjimas puoselėti kūrybinę vaiko potencialą bei ugdyti kūrybinius gebėjimus įvairiose veiklos srityse. Gebėjimas skatinti kūrybos džiaugsmą atliekant įvairias užduotis. Gebėjimas ugdyti poreikį kurti ir siekti darnos. Gebėjimas padėti suprasti kitų tautų bendraamžius, priimti jų kultūrą, vertybes, patirtį. Gebėjimas ugdyti teigiamą nuostatą į sveiką gyvenseną, diegti sveikos gyvensenos įgūdžius bei įpročius.	Analitinis mąstymas Žingeidumas Profesinis smalsumas Atsakomybė Kūrybiškumas Dalinimasis žiniomis

Profesinės kompetencijos	Žinios	Gebėjimai	Asmeninės savybės Vertybinės nuostatos
<i>Išmanyti pradinės mokyklos ugdymo turinį, gebėti jį interpretuoti, koreguoti, modeliuoti bei kūrybiškai taikyti ugdymo procese.</i>	Suvokimas ir gebėjimas užtikrinti pagrindinę ugdymo tendenciją – visapusišką asmenybės skleidimą(si). Išmanymas pradinių klasių ugdymo programų bei Standartų reikalavimų.	Gebėjimas parinkti ir modeliuoti ugdymo turinį ir metodus, integruojant ir individualizuojant ugdymo procesą. Gebėjimas diferencijuoti ugdymo tikslus, atsižvelgiant į vaikų amžiaus tarpsnių ypatumus, individualias savybes, poreikius ir interesus. Gebėjimas taikyti pradinių klasių ugdymo programų bei Standartų reikalavimų praktikoje.	Atsakomybė Analitinis mąstymas Kritinis mąstymas Kūrybiškumas
<i>Gebėti planuoti ir organizuoti ugdymo procesą pagal humanistinės pedagogikos principus.</i>	Pažinimas vaikų ugdymosi poreikių, gebėjimas juos tenkinti ir veikti. Išmanymas ugdymo sistemų jų esmės, savitumo. Išmanymas ugdymo sričių bei mokomųjų dalykų didaktinių nuostatų ir jų taikymas ugdymo procese.	Gebėjimas kūrybiškai taikyti įgytas žinias, mokėjimus ir įgūdžius konkrečioje pedagoginėje situacijoje. Gebėjimas modeliuoti ir planuoti įvairias ugdymo proceso organizavimo formas. Gebėjimas rengti ir taikyti individualiasias bei integruotas ugdymo programas.	Pažinimas Kūrybiškumas Profesinis pasirengimas Atvirumas
<i>Gebėti išmanyti pedagoginės sąveikos principus ir jais remtis pedagoginiame procese.</i>	Išmanymas pedagoginės sąveikos principų.	Gebėjimas taikyti pedagoginės sąveikos principus ugdymo procese. Gebėjimas analizuoti, vertinti pedagoginę sąveiką ir gebėti numatyti jos perspektyvas. Gebėjimas kurti palankią, partnerišką mokymo(si) atmosferą. Gebėjimas konstruktyviai bendrauti ir bendradarbiauti. Gebėjimas analizuoti ir vertinti bendravimo stilius, siekiant veikti pedagoginio darbo rezultatyvumą, palankų klasės mikroklimatą. Gebėjimas priimti specialiųjų poreikių vaikų ir sudaryti jam saugią aplinką.	Atsakomybė Kritinis mąstymas Analitinis mąstymas Tolerancija Bendravimas ir bendradarbiavimas

Profesinės kompetencijos	Žinios	Gebėjimai	Asmeninės savybės Vertybinės nuostatos
<i>Išmanyti vertinimo sistemas ir gebėti jas taikyti ugdymo procese.</i>	Supratimas vertinimo tikslo, uždavinių, išmanymas vertinimo kriterijų. Žinojimas formalaus ir neformalaus vertinimo ypatumų ir būdų. Išmanymas ideografinio vertinimo sistemos principų. Išmanymas pradinėse klasėse taikomų vertinimo metodikų ir jų naudojimas praktinėje veikloje.	Gebėjimas vertinti vaiko ugdymo(si) pažangą bei pasiekimus. Gebėjimas naudotis formalaus ir neformalaus vertinimo ypatumais bei būdais.	Atsakomybė Profesinis pasirengimas
<i>Gebėti pažinti vaiko šeimą, ir teikti pedagoginę-psichologinę pagalbą tėvams.</i>	Pažinimas ugdymo proceso dalyvių, tobulinimas bendravimo įgūdžių.	Gebėjimas analizuoti ir vertinti ugdymo šeimoje specifiką bei galimybes. Gebėjimas analizuoti ir vertinti kartu su šeima įvairias vaikų ugdymo problemas, ieškant jų sprendimo galimybių. Gebėjimas įtraukti šeimą į aktyvią sąveiką, siekiant bendro tikslo. Gebėjimas parinkti tėvams tinkamus pedagoginės-psichologinės informacijos skleidimo būdus, priemones ir formas bei gebėti jomis veiksmingai naudotis praktiškai. Gebėjimas konsultuoti tėvus apie paramą teikiančias institucijas ir pagalbą vaikui būdus.	Pedagoginis pasirengimas Psichologinis pasirengimas Bendravimas ir bendradarbiavimas

Profesinės kompetencijos	Žinios	Gebėjimai	Asmeninės savybės Vertybinės nuostatos
<i>Gebėti konstruktyviai, kryptingai bendrauti ir bendradarbiauti su kitais pedagogais, šeima ir kitomis ugdymo institucijomis.</i>		Gebėjimas išsiugdyti gebėjimą nusiteikti bendravimo džiaugsmui, buvimui kartu, palaikant ir kuriant jaukią ir saugią aplinką. Gebėjimas perimti emocines būsenas bei išmanyti savireguliacijos būdus. Gebėjimas atpažinti ir įvertinti problemines situacijas ugdymo procese, ieškoti galimų sprendimo būdų Gebėjimas bendrauti ir bendradarbiauti su kitomis ugdymo institucijomis.	Bendravimas ir bendradarbiavimas Psichologinis pasirengimas Atvirumas
<i>Gebėti dirbti komandoje.</i>	Žinios apie komandinio darbo ypatumus, principus ir gebėti juos taikyti praktinėje veikloje.	Gebėjimas ugdyti gebėjimus koordinuoti darbą, vadovauti veiklai ir siūlyti alternatyvius sprendimus. Gebėjimas svarstyti kartu su kitais suinteresuotais ugdytojais profesines problemas.	Analitinis mąstymas Dalinimasis žiniomis Bendravimas ir bendradarbiavimas Kolegialumas
<i>Išmanyti pagrindinius pradinės mokyklos gyvenimo organizavimo ir valdymo dėsningumus.</i>	Suvokimas šiuolaikinės pradinės mokyklos paskirties ir gebėjimas kurti tokią mokyklą. Išmanymas pagrindinių šiuolaikinių vadybos principų, suvokimas švietimo, vadybos specifikos. Žinojimas apie šiuolaikinės pradinės mokyklos veiklą reglamentuojančius dokumentus, teisinius aktus.	Gebėjimas organizuoti ir planuoti ugdymo procesą įvairių tipų mokyklose. Gebėjimas analizuoti ir vertinti mokyklos veiklos veiksmingumą. Gebėjimas dalyvauti sergstint žmonių lygių teisių nepažeidžiamumą, ugdyti teisės normų suvokimą. Mokėjimas tvarkyti dokumentaciją.	Profesinis pasirengimas Analitinis mąstymas Organizuotumas

Profesinės kompetencijos	Žinios	Gebėjimai	Asmeninės savybės Vertybinės nuostatos
<i>Gebėti puoselėti bendrąsias žmogaus vertybes ir jomis grįsti savo gyvenimą ir veiklą.</i>	Suvokimas pagrindinių Lietuvos, Europos ir pasaulio tradicijų ir vertybių. Įgijimas humaniškos, išvalgios, konstruktyvios gyvenimo pozicijos ir ja remiantis mokėjimas atsakingai veikti. Pažinimas ir pagarba demokratinės visuomenės piliečio laisvėms, teisėms ir pareigoms.	Gebėjimas remtis pagrindinėmis Lietuvos, Europos ir pasaulio tradicijomis ir vertybėmis. Gebėjimas sudaryti galimybes vaikams perimti bendrąsias žmonijos ir tautos vertybes. Sugebėjimas suteikti pirminę pagalbą skurdo, nelaimės ištiktiems, neįgaliems bei socialinę atskirtį patyrusiems vaikams.	Atvirumas Humaniškumas Tolerancija Profesinis pasirengimas
<i>Gebėti tobulėti ir keistis kūrybiškai reaguojant į šiuolaikinio pasaulio pokyčius.</i>	Pažinimas įvairių epochų ir dabarties pasaulio bei Lietuvos pedagogikos klasikų darbų, idėjų, jų analizė ir kritiškas vertinimas.	Gebėjimas ugdytis poreikį mokytis visą gyvenimą, būti atviram nuolatinei kaitai. Nuolat plėsti bendrąją kultūrinę, socialinę ir profesinę kompetenciją. Gebėti kritiškai ir konstruktyviai mąstyti, spręsti problemas, daryti savarankiškus sprendimus. Gebėti dalyvauti sociokultūriniame visuomenės gyvenime.	Mokymasis Profesinis pasirengimas Kritinis mąstymas Konstruktyvus mąstymas Analitinis mąstymas Socialinis aktyvumas
<i>Gebėti kurti profesinės veiklos viziją.</i>	Supratimas mokytojo profesijos specifikos, pedagoginio takto svarbos ugdymo procesui.	Gebėjimas ugdytis pedagogui reikalingas asmenines savybes (gebėti modeliuoti mokytojo idealą). Gebėjimas argumentuotai reikšti savo nuomonę. Mokėjimas suderinti profesinę laisvę ir atsakomybę. Gebėjimas reikšti savo pilietinę poziciją susidūrus su negatyviais reiškiniais. Gebėjimas ugdytis skirtingos gyvensenos grupių savitarpio toleranciją, gebėjimą dirbti kartu su įvairiais žmonėmis ir grupėmis.	Visuomeniškumas Kolektyviškumas Profesinis pasirengimas Savigarba Atsakomybė

Profesinės kompetencijos	Žinios	Gebėjimai	Asmeninės savybės Vertybinės nuostatos
Suvokti pagrindines Lietuvos, Europos ir pasaulio švietimo bei mokslo tendencijas ir vertybes.	Pažinimas ir puoselėjimas savo tautos tradicijų. Supratimas ir pripažinimas kitų tautų kultūrinio ir etninio savitumo. Išmanymas savo krašto, Lietuvos ir pasaulio kultūros procesų ir gebėjimas šia informacija naudotis gyvenime ir ugdymo procese.	Gebėjimas palyginti įvairias ugdymo filosofijos kryptis ir jas vertinti. Gebėjimas analizuoti ir kritiškai vertinti visuomeninius, tautinius, politinius, religinius, ekonominius ir ekologinius procesus. Gebėjimas analizuoti ir vertinti pasaulio ir Lietuvos pradinės mokyklos pedagoginės minties raidą.	Profesinis žingeidumas Kūrybiškumas Mokymasis Analitinis mąstymas Kritinis mąstymas Atvirumas Tolerancija Kultūrinis išprusimas
<i>Gebėti plėtoti informacinės-komunikacinės kultūros įgūdžius.</i>		Gebėjimas ugdyti komunikacinius gebėjimus, naudotis naujausiomis informacijos bei komunikacijos technologijomis. Atrinkti reikiamus informacijos šaltinius ir jais naudotis. Gebėjimas išsiugdyti bent vienos Vakarų Europos kalbos komunikacinę kompetenciją. Gebėjimas įgyti kompiuterinio raštingumo pagrindus ir jais naudotis praktinėje veikloje.	Mokymasis Komunikabilumas užsienio kalba Informacinis raštingumas
<i>Tapti gimtosios kalbos žinovu, puoselėtoju ir ugdytoju.</i>	Suvokimas kalbos kaip svarbiausio tautiškumo požymio, puoselėjimas individualių kalbinės raiškos gebėjimų, kūrybinių galių.	Gebėjimas domėtis naujausia grožine literatūra, periodiniais leidiniais. Gebėjimas taikyti literatūrinius kūrinius ugdymo(si) procese. Gebėjimas išsiugdyti pagrindinius oratoriaus įgūdžius, gebėjimą improvizuoti ir panaudoti įvairią teatrinę raišką vaikų kalbai ir kūrybiškumui ugdyti.	Erudicija Pagarba tautos tradicijoms Tautinė tapatybė Kūrybiškumas Komunikabilumas

Apibendrinant galima teigti, kad, remiantis Standarte (2001) akcentuojamomis profesinėmis kompetencijomis, žinios ir gebėjimai gali būti įgyjami atsižvelgiant į profesinę aplinką. Kompetencijos lygiai, pasižymėdami atitinkamu sudėtingumo laipsniu, tarsi įgyja tąsą, kuri, viena vertus, parodo besimokančiojo progresą pagal išskirtas kategorijas, kita vertus, įgalina pamatyti aiškesnes skiriamąsias ribas tarp kompetencijos lygių ugdymo programos jos įgyvendinimo prasme. Be to, tai leidžia įvertinti, ar programa pasiekia užsibrėžtus tikslus ir kuriuos iš jų pasiekia nepakankamai.

4. „BENDRŲJŲ PROGRAMŲ IR IŠSILAVINIMO STANDARTŲ“ (2003) TURINIO (content) TYRIMO REZULTATŲ ANALIZĖ

4.1. Priešmokyklinio ugdymo „Bendrųjų programų“ (2003) turinio (content) tyrimo rezultatų analizė

„Bendrosiose programose“ (2003, apibrėžiant priešmokyklinio ugdymo paskirtį, keliamas vienas esminis tikslas:

„laiduojant vaiko asmenybės skleidimąsi ugdyti aktyvų, savimi ir savo gebėjimais pasitikintį, stiprią pažinimo motyvaciją turintį vaiką, sudaryti prielaidas tolesniam sėkmingam jo ugdymuisi mokykloje“.

Kaip matyti iš keliamo tikslo, ikimokyklinio ugdymo specialistui keliami gana aiškūs ir apibrėžti profesiniai reikalavimai: gebėjimas padėti skleisti asmenybei, gebėjimas ugdyti aktyvų, savimi pasitikintį vaiką, gebėjimas ugdyti vaiko pažinimo motyvaciją, gebėjimas sudaryti sąlygas sėkmingam jo ugdymuisi ateityje. Tikslo realizavimas neatsiejamas nuo pagalbos vaikui įgyti kasdieniam gyvenimui ir sėkmingam ugdymui(si) mokykloje būtinų kompetencijų, kurių dokumente („Bendrosios programos“, 2003) išskiriama penkios: 1) *socialinė kompetencija*; 2) *sveikatos saugojimo*; 3) *pažinimo*; 4) *komunikavimo* ir 5) *meninė kompetencija*. Kiekviena iš išskirtų kompetencijų ugdoma per integruotą veiklą, grindžiamą žiniomis, gebėjimais, vertybinėmis nuostatomis, potyriais. Todėl priešmokyklinio ugdymo specialistui iškyla būtinybė, atsižvelgiant į vaiko raidos, vaikų kultūros dėsninumus, siekti visų vaiko galių plėtotės, tikslingai ugdomų vaiko vertybinių nuostatų, jausmų, mąstymo ir elgsenos, ugdymą grįsti kiekvieno vaiko asmenybės pažinimu, ugdymo(si) poreikių pripažinimu, numatant veiklas ir sudarant sąlygas kiekvienam vaikui ugdytis ir tobulėti. Be to, svarbu užtikrinti šeimoje pradėto pozityvaus vaiko ugdymo tęstinumą ir dermę tarp šeimos ir įstaigos interesų, lūkesčių, susijusių su vaikų pasiekimais, ugdymo (si) būdais. Kitaip tariant, priešmokyklinio ugdymo pedagogui būtinos ne tik įvairios dalykinės žinios, didaktinis pasirengimas, bet ir išsiugdyti socialiniai, komunikaciniai, analitiniai ar kiti gebėjimai, tvirtos vertybinės nuostatos bei asmeninės savybės. Priešmokyklinio ugdymo kokybės garantas – *„vaiko ir pedagogo sąveika, skatinanti vaiko aktyvumą, kūrybiškumą, praturtinanti jo patirtį, padedanti perimti kultūrines vertybes“*. Priešmokyklinio ugdymo pedagogas turi teisę pats pasirinkti ugdymo būdus, metodus, formas, visgi „Bendrosiose programose“ (2003) nurodomos esminės ugdymo būdų, metodų ir formų kryptys: *„vaiko žaidimui ir kitai veiklai palankios aplinkos sudarymas, ugdomųjų priemonių keitimas, pedagogo ir vaiko bendravimas, skatinantis aktyvų aplinkos tyrinėjimą, netikėtų, vaikui įdomių pažinimo, bendravimo, saviraiškos situacijų kūrimas; vaiko sumanyto žaidimo ir kitos veiklos palaikymas, jei reikia, pagalba juos įgyvendinant; naujų sumanymų skatinimas; vaiko patirties turtinimas, sudarant tyrinėjimo, informacijos paieškos, atradimo, problemų sprendimo*

situacijas, skatinant savaip įgyvendinti pedagogo pasiūlytą idėją, taikyti sužinotus ar paties atrastus žaidimo ir veiklos būdus naujose situacijose; ypač atsakingas vaiko elgesio ir veiklos modeliavimas, žadinant jautrumą kitam, jo išgyvenimams, palaikant tinkamus vaikų jausmų raiškos, bendravimo ir bendradarbiavimo būdus, skatinant sekti geru draugų ar suaugusiojo pavyzdžiu, kuriant elgesio taisykles ir jų laikantis; vaikui įdomių, jo patirtį plečiančių temų, projektų, žaidimų ir veiklos būdų, žaislų, meno kūrinių, medžiagų pasiūlymas; vaikų sumanytų projektų įgyvendinimas, vaikų žaidimų ir kūrybinės raiškos dienų ar savaitžių organizavimas, atradimų išvykų planavimas ir organizavimas kartu su vaikais ir tėvais, kasdienybės ir švenčių ritmo kūrimas“. Tai rodo, kad iš priešmokyklinio ugdymo specialisto reikalaujama išsilavinimo, turinčio tapti esmine žmogaus vertybe ir visuminio ugdymo, vertybinių nuostatų formavimosi, tautinės kultūros, tradicijų, socialinės bei profesinės kompetencijos pagrindu. „Bendrosiose programose“ (2003) išskiriami tokie priešmokyklinio ugdymo pedagogo vaidmenys:

- *„sudaryti sąlygas vaiko gyvenimui ir ugdymui(si);*
- *globoti, palaikyti, paremti vaiką;*
- *padėti vaikui ugdytis, palengvinant jo ugdymąsi;*
- *būti žaidimų ir veiklos partneriu;*
- *būti vaikui įdomios, netikėtos patirties šaltiniu;*
- *būti pavyzdžiu, vadovu, patarėju;*
- *tarpininkauti;*
- *atstovauti vaiko teisėms ir jas ginti;*
- *numatyti, planuoti veiklą;*
- *stebėti, tyrinėti, analizuoti, vertinti; apmąstyti ir prognozuoti vaiko raidą; tobulinti ugdymo procesą“.*

„Bendrosiose programose“ (2003), pristatant priešmokyklinį ugdymą, orientuojamasi į bendrą vaiko brandumo mokyklai lygį, pakankamą sėkmingam ugdymuisi mokykloje. Dokumente („Bendrosios programos ir išsilavinimo standartai“, 2003) nurodomos penkios kompetencijų grupės, grindžiamos vaiko gebėjimais ir pasiekimais: 1) *socialinė kompetencija – gyventi ir būti greta, kartu;* 2) *sveikatos saugojimo kompetencija – sveikai gyventi, saugiai judėti ir veikti;* 3) *pažinimo kompetencija – tyrinėti ir atrasti pasaulį;* 4) *komunikavimo kompetencija – klausytis, kalbėti, bandyti skaityti, rašyti išreiškiant save ir bendraujant su kitais;* 5) *meninė kompetencija – įsivaizduoti, pajauti, kurti, grožėtis.*

Kiekvienai kompetencijų grupei ugdyti apibrėžiamos pedagogo ir kitų ugdytojų veiklos kryptys bei nuostatos, kur ypač akcentuojama teigiamų nuostatų ir santykio su vaiku svarba.

Apibendrinant „Bendrosiose programose“ apibrėžtas ikimokyklinio ugdymo pedagogo veiklos kryptis, didaktines nuostatas, metodus ir būdus bei vaidmenis, galima teigti, kad pedagogui keliami konkretūs profesiniai reikalavimai, tokie kaip: gebėjimas konkretinti ir individualizuoti ugdymo

programas; gebėjimas sudaryti programas papildančius bei mokinių saviraiškos poreikius tenkinančius programų modulius; gebėjimas inicijuoti ugdymo programų pasirenkamųjų dalių variantus; gebėjimas pasirinkti vaikų poreikius tenkinančius programų turinio perteikimo būdus; gebėjimas laiduoti programos turinio lankstumą ir variantiškumą; gebėjimas bendrauti ir bendradarbiauti su ugdytinio šeima; būtinos psichologijos, pedagogikos, kultūros ir dalykinės žinios bei socialinė, komunikacinė, analitinė, strateginė, profesinė ar holistinė kompetencija.

4.2. Pradinio ugdymo „Bendrųjų programų“ (2003) turinio (content) tyrimo rezultatų analizė

Kaip teigiame „Bendrosiose programose“ (2003), *pradinio ugdymo tikslas* – „išugdyti sveiką, aktyvų, kūrybingą, elementaraus raštingumo ir socialinių, informacinių, pažintinių, veiklos gebėjimų bei vertybinių nuostatų pagrindus įgijusį vaiką“. Iš keliamo tikslo ryškėja, kad pradinio ugdymo mokytojui keliamas itin sudėtingas uždavinys, siejamas ne tik skaitymo, rašymo, kalbėjimo, meninių, kūrybinių, socialinių gebėjimų ugdymu, bet ir gerai apgalvota ir tikslinga veikla, formuojant vertybių nuostatų pagrindus. O tai iš mokytojo reikalauja ne tik dalykinių ar bendrųjų žinių, gebėjimų, bet ir aiškių vertybinių nuostatų, atsakomybės ir kūrybiškumo. Mokytojui svarbu ugdyti vaiko kompetenciją – „rengti besimokančiuosius ryžtingai ir tikslingai pritaikyti įgytus gebėjimus, žinias bei patirtį gyvenime, profesinėje veikloje ir nuolat mokantis“, - teigiama dokumente. Kadangi pradinėje mokykloje daug dėmesio turi būti skiriama kiekvieno moksleivio kompetencijos, orientuotos į aktualias gyvenimo visuomenėje reikmes, išryškėja mokytojo asmenybės universalumo, novatoriškumo ir žingeidumo poreikis. Hodgson (2000) išvelgia žinių augimo ir „kompetencijos“ tezių scenarijų, pagal kurį vis daugiau reikės progresyvių žinių ir įgūdžių, kad susidorotume su didėjančiais įvairių gamybos procesų sunkumais ir gebėjimų sudėtingumu daugelyje sektorių. Bendrosios žinios bus reikalingos, tačiau išaugs pasitikėjimas ir specialių, išskirtinių žinių poreikis. Be to, informacijos perdavimas visose žmogaus ekonominės ir socialinės veiklos srityje vis labiau plinta ir tampa svarbesnis, tačiau išlieka ir nesikeičia faktas, kad nežinomybė kaip nekviestas pastovus svečias jau įsibrovė ir išliks visose ekonominio ir socialinio gyvenimo srityse. Tačiau nepaprastai svarbi švietimo ir mokymo funkcija – sutaikyti vertybių sistemas. Everard, Morris (1997) vertybių sistemas traktuoja kaip „įsitikinimus“, kuriais „grindžiami teiginiai ir veiksmai, tačiau tai nereiškia, kad jų neįmanoma ar nereikia modifikuoti, o gal netgi iš esmės pakeisti. Permainos vyksta visose gyvenimo srityse, todėl gyvenimo patirtis verčia suabejoti savomis pažiūromis“.

Akivaizdu, kad mokytojams ir mokykloms iškyla svarbus uždavinys sutaikyti vertybių sistemas ir aiškiai suformuoti tikslus bei įsitikinimus, atitinkančius šiandienines Lietuvos sąlygas, pokyčius, įgauti vis daugiau savo „klientų“ pasitikėjimo, o tai neišvengiamai susiję ir su pedagogo kompetencija, galimybe tobulėti, pasirinkti tinkamus veiklos metodus.

„Bendrosiose programose“ (2003) pabrėžiama, kad *„ugdymo metodų pasirinkimą lemia ne vien interpretacinis požiūris į ugdymo procesą, bet ir nemaža kitų veiksnių: mokomajam dalykui keliami tikslai ir uždaviniai, jo specifika, mokyklos turima techninė bazė, mokytojo patirtis, moksleivio psichofizinės brandos ypatybės, interesai, gebėjimai, polinkiai“*. Tai reiškia, kad šiuolaikiniam mokytojui svarbu, kad *žinios būtų grindžiamos pragmatiškais veiklos tikslais ir sukūrimu konkretaūs rezultato*. Tai gali būti *socialinis rezultatas, fizinis kūrinys, pokyčiai tarpusavio santykiuose, asmeniniuose ar kolektyviniuose igūdžiuose*. Kitaip tariant, mokymosi procese įgytos veiklios žinios tampa pagrindu individo savimonei.

Apibendrinant galima teigti, kad pradinio ugdymo mokytojui keliama aukšti dalykiniai, socialiniai ir moraliniai tikslai, reikalaujantys iš jo gero profesinio pasirengimo, plataus akiračio, atsakomybės ir gebėjimo analizuoti bei vertinti savo veiklą. Tai nepasiriboja vien bendravimu su mokiniu. Kur kas svarbiau suvokti, kad būtina bendradarbiauti, taikyti mokykloje šiuolaikinius mokymosi metodus ir kurti mokymąsi skatinančią aplinką.

5. UNIVERSITETINIŲ (bakalauro) PEDAGOGINIŲ STUDIJŲ PROGRAMŲ TURINIO (content) TYRIMO REZULTATŲ ANALIZĖ

5.1. Aukštųjų universitetinių mokyklų (VPU, KU), rengiančių ikimokyklinio ugdymo pedagogus, apibūdinimas

Vilniaus pedagoginio universiteto ikimokyklinio ugdymo pedagogikos universitetinių studijų (su specializacijomis) trukmė – 4 metai. Studijuojama 8 semestrus: 1-8 sem. skiriami teorinėms profesinėms studijoms – bendrojo aukštojo lavinimo ir profesinių studijų teorinių pagrindų, profesinės kvalifikacijos bei specializacijos dalykams ir pedagoginei praktikai, pasirengimui baigiamiesiems egzaminams arba diplominio darbo rašymui ir gynimui.

Visą ikimokyklinio ugdymo pedagogikos programą sudaro 6560 valandos: 2921 (44,52 %) – skiriamos paskaitoms, 1126 valandos (17,16 %) – pratyboms, 477 valandos - laboratoriniams darbams (7,27 %), 1316 valandos (20,06 %) – savarankiškam darbui.

Klaipėdos universitete vykdomos 3 pagrindinių studijų programos: Vaikystės pedagogikos (auklėtojo), Vaikystės pedagogikos (mokytojo) ir Vaikystės pedagogikos su specializuotomis programomis.

Visa studijų apimtis – 200 kreditų. Iš jų 3712 val. – auditorinės valandos, 4288 – savarankiško darbo valandos. Paskaitoms skiriama 1872 val., o praktiniams užsiėmimas – 1824 val. Iš viso – 8000 valandų.

Kadangi vienas iš prioritetinių uždavinių yra siekis, kad studijos turi būti orientuotos ir į vaikystės pedagogo praktinio darbo įgūdžių formavimą. Šią funkciją edukologijos krypties studijų programoje tradiciškai atlieka praktika, specialaus lavinimo dalykai su praktikumais. Programoje numatoma 7 kreditų praktika ikimokyklinio ugdymo ar pradžios mokykloje bei įvairūs praktikumai (Vaiko pažinimo, Skaitymo ir rašymo psichologijos bei kiti).

5.2. Aukštųjų universitetinių mokyklų (VPU, KU) ikimokyklinio ugdymo pedagogikos programų turinio (content) analizės rezultatai

Remiantis Vilniaus pedagoginio universiteto ikimokyklinio ugdymo pedagogikos (bakalauro) studijų programa (2002) galima teigti, kad programos paskirtis - parengti universalų ikimokyklinio ugdymo specialistą, susipažinusį su viso vaikystės amžiaus tarpsnio ypatumais ir turintį gilius teorinius ugdymo vaikystėje pagrindus.

Bendrojo aukštojo lavinimo teorinių pagrindų dalykų blokas – 26 kreditai.

1. Profesinės kvalifikacijos dalykų blokas – 74 kreditai.
2. Profesinės veiklos praktikų blokas – 20 kreditų.
3. Specializacijos dalykų blokas – 36 kreditai.
4. Baigiamasis darbas – 8 kreditai.

Pasak Barnett (Barnett, 1996), šiandienos aukštasis mokslas virsta viena svarbiausių socialinių institucijų, į jo veiklą įtraukiamas ne tik operacinės veiklinės kompetencijos, susijusios su funkcionavimu profesinėje veikloje, siekimas, įtraukiama akademinė kompetencija, kurią turintys žmonės pasižymi gebėjimu analizuoti savo pačių mokymąsi bei kitą veiklą, jie siekia supratimo, jiems rūpi tiesos paieškos ir jie remiasi tam tikromis prielaidomis, kurių atžvilgiu yra sąmoningi. Taigi šiandienos universitetai įtraukia ir tapsmo kompetencijas, kuriomis pasižymintieji yra atviri dialogui, siekia susitarimo, savo mokymosi atžvilgiu yra kritiški, siekia įvertinti jo privalumus ir trūkumus, ieško šios esminės šiandienos pasaulyje veiklos tobulinimo galimybių (Barnett, 1996).

Kaip matyti 5.2.1 lentelėje, Vilniaus pedagoginio universiteto edukologijos (ikimokyklinio ugdymo) bakalauro studijų programoje didžiausias dėmesys skiriamas muzikavimui ir dainavimui, kuriam per 8 semestrus skiriama 240 valandų. Įvertinant tai, kad dailės pagrindams skiriama 144 valandos, darbams ir amatams – 80 valandų, galima teigti, kad studijų programoje vyrauja meninio technologinio ugdymo pakraipa, padedanti ugdyti *gebėjimo sudaryti galimybę vaikams perimti bendrąsias žmonijos vertybes bei tautos dvasinės kultūros pagrindus, juos plėtoti arba meninę kompetenciją*. Be to, minėtą kompetenciją, kaip ir *komunikavimo*, ugdo ir gimtajai kalbai,

jos kalbos kultūrai ar etnokultūrai, vaikų literatūrai skirtas ugdymo turinys, kuriam studijų programoje skiriama 243 valandos.

Socialinės kompetencijos ugdymas pasireiškia per socialinės psichologijos, vaiko ugdymo, sociologijos, visuminio ugdymo, alternatyvaus ugdymo dalykus, kuriems skiriama 379 valandos. Tiesa, kai kurie iš dalykų (vaiko ugdymo, visuminio ugdymo, alternatyvaus ugdymo) padeda ugdyti ir profesinę kompetenciją, kuriai studijų programoje skiriamas ypatingas dėmesys. Visų pirma, studentams pateikiama psichologijos, pedagogikos, filosofijos ir netgi vadybos žinių bei gebėjimų. Pavyzdžiui, psichologijos dalykui ir jo sritims skiriama 240 valandų, pedagogikai – 888 valandos, iš kurių 107 valandos skiriamos visuminiam vaiko ugdymui, 136 valandos – alternatyviam ugdymui, 94 valandos – lyginamajai pedagogikai. Švietimo vadybai skiriamos 68 valandos. Tai rodo, kad studentams suteikiamos gana gilios psichologijos ir pedagogikos žinios, tačiau tik fragmentiškai supažindinama su vadyba. Įdomu tai, kad studijų programoje 32 valandos skiriamos ekonomikai, 56 valandos sociologijai, 80 valandų - filosofijai. Todėl galima teigti, kad, nors ir nesistemiškai, visgi siekiama ugdyti gana plataus akiračio ikimokyklinio ugdymo specialistą, kurio ugdymui nemažai laiko (128 val.) skiriama ir *komunikacijos užsienio kalba* kompetencijos ugdymui.

Sveikatos saugojimo kompetencija ugdoma per sveikatos ugdymo, kūno kultūros, vaiko kūno kultūros dalykus, kuriems skiriamos 208 valandos.

Kur kas prastesnė situacija yra su informacinio raštingumo ugdymu, nes studijų programoje šiam dalykui skirtos vos 48 valandos. Abejotina, ar per tokį studijų laiką išugdomas pakankamas, Europos standartus atitinkantis raštingumas.

5.2.1 lentelė

Universitetinių (VPU) studijų programų (ikimokyklinis ugdymas) turinys

<i>Dalykai</i>	VPU		
	Paskaitos	Praktikumai	Laboratoriniai darbai
I semestras			
Kalbos kultūra ir specialybės kalba bei jų pasirenkamieji dalykai		48	
Užsienio kalba (anglų, vokiečių, prancūzų)		16	
Specialybės įvadas		64	
32	32		
Vaiko stebėjimo praktika		16	32
Muzikavimas ir dainavimas			64
Dailės pagrindai	32	32	
Darbeliai ir amatai	16		48
Kūno kultūra		32	
II semestras			
Informatika	16		32
Užsienio kalba (anglų, vokiečių, prancūzų)		64	
Sveikatos ugdymas ir jo pasirenkamasis dalykas	32	16	
	16		
Vaiko kūno kultūra ir jos pasirenkamasis dalykas	32	32	
		16	
Muzikavimas ir dainavimas			48
Darbeliai ir amatai ir jų pasirenkamasis dalykas	16		32
			16

<i>Pedagoginė praktika</i>	80		
Kūno kultūra		32	
III semestras			
Bendroji ir diferencinė psichologija	32		32
Meninis ugdymas ir praktinis meno pažinimas	16		32
Tėvynės pažinimas ir jo pasirenkamasis dalykas	32	32	16
Muzikavimas ir dainavimas ir jo pasirenkamasis dalykas			48 16
Vaiko ugdymo daile technologija ir pasirenkamasis dalykas	32	32	16
<i>Pedagoginė praktika</i>	80		
Laisvai pasirenkamas dalykas	16	16	
IV semestras			
Raidos ir pedagoginė psichologija	32	32	
Ekonomika	16	16	
Socialinė psichologija	16		16
Muzikinio vaikų ugdymo technologija	32	32	
Pedagogika (didaktika ir auklėjimo teorija ir metodika)	48	32	
Vaikų žaidimai ir jų pasirenkamasis dalykas	32	32 16	
<i>Pedagoginė praktika</i>	80		
<i>Krašto pažinimo praktika</i>	80		
V semestras			
Psichologijos pasirenkamasis dalykas (.....)	16	16	
Ugdymo sistemos	64	16	
Ikimokyklinės pedagogikos įvadas ir pasirenkamasis dalykas	32	32 16	
Ugdančioji drama	32	16	16
Vaiko psichologija ir pasirenkamasis dalykas	32	16 16	
Vaikų literatūra	16	16	
Laisvai pasirenkamas dalykas	16	16	
VI semestras			
Pedagogikos pasirenkamasis dalykas (.....)	32	16	
Filosofija ir jos pasirenkamasis dalykas	32 16	32	
Elementari matematika ir pasirenkamasis dalykas	32	32	16
Vaiko ugdymas ir jo pasirenkamasis dalykas	32	32 16	
Gimtoji kalba ir jos pasirenkamasis dalykas	32	32	16
Pedagoginis praktikumas ir metodikų kursinis darbas		32	
<i>Ugdymo vasarą praktika</i>	80		
VII semestras			
Pedagogikos baigiamasis egzaminas			10
Psichologijos baigiamasis egzaminas			10
Sociologijos pasirenkamieji dalykai	12		44
Etnokultūra ir etnopedagogika	26		41
Lyginamoji ikimokyklinė pedagogika ir pasirenkamasis d.	13 13		68
Visuminis ugdymas ir psirenkamasis dalykas	26	13	68
Kūdikių ir ankstyvojo amžiaus vaikų ugdymas	26		68
<i>Pedagoginė praktika</i>	12		148
Proseminaras ir vaikų ugdymo teorijos ir technologijų kursinis d.			70

VIII semestras			
Ypatingų vaikų ugdymas	24		32
Alternatyvus ugdymas ir pasirenkamasis dalykas	24		100
	12		
Ikimokyklinio ugdymo pedagoginė diagnostika	24		44
Vaikų ugdymo institucijos vadyba	24		44
Pedagoginė praktika	12		148
Laisvai pasirenkamas dalykas	24		44
Laisvai pasirenkamas dalykas	12		56
Ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo teorijos ir praktikos baigiamasis egzaminas			60
Iš viso:	1316	477	3703

Remiantis *Klaipėdos universiteto* programa (2002) galima teigti, kad **Vaikystės pedagogikos (auklėtojo)** pagrindinių studijų programos tikslas – parengti kompetentingą auklėtoją, gebantį ugdyti ikimokyklinio amžiaus vaikus ir pasirengusį tęsti studijas aukštesnėse studijų pakopose.

Studijų programoje numatytų dalykų įsisavinimas parengia pedagogą profesinei veiklai įvairaus tipo ikimokyklinio ugdymo ir vaikų socialinės globos bei priežiūros institucijose.

Vaikystės pedagogikos (auklėtojo) programos **sandaroje** išskiriami 4 dalykų blokai (privalomųjų ir dalies pasirenkamųjų dalykų anotacijos pateikiamos 1 priede):

- Bendrojo universitetinio lavinimo dalykai – 24 kreditai;
- Specialybės pagrindų dalykai - 44 kreditai;
- Specialaus lavinimo dalykai – 84 kreditai;
- Laisvai pasirenkamieji dalykai – 8 kreditai.

Bendrojo universitetinio lavinimo dalykų blokas iš esmės sutampa su kitų Vaikystės pedagogikos programų specialybės pagrindų blokais. Šioje programoje skiriasi tai, kad vietoje Socialinės pedagogikos dalyko įvestas Šeimos pedagogikos dalykas.

Specialybės pagrindų dalykų bloko apimtis - 44 kreditai. Šio dalykų bloko tikslas - padėti būsimiesiems auklėtojams įgyti sisteminių fundamentaliųjų žinių, padėsiančių vėliau studijuoti taikomąsias disciplinas. Specialybės pagrindų dalykų bloką sudaro bendrieji pedagogikos, psichologijos bei kiti dalykai.

Specialaus lavinimo dalykai programoje sudaro 3 grupes: specialieji vaikystės pedagogikos, sveikatos ugdymo ir kūno kultūros, aplinkos pažinimo ir jo metodikos (gamtamokslinio ugdymo, gimtosios kalbos ugdymo, meninio ugdymo) dalykai. Atskirų grupių dalykai persipina tarpusavyje ir semestruose išdėstyti hierarchine tvarka, bei papildo vienas kitą.

Specialieji vaikystės pedagogikos dalykai dėstomi išklausus specialybės pagrindų dalykus. Išklausus bendrąją vaikystės pedagogiką III semestre, išsamiau nagrinėjama Kūdikystės ir ankstyvosios vaikystės pedagogika IV semestre, atliekama praktika V semestre, išnagrinėjamas Priešmokyklinio ugdymo dalykas – VI, Žaidimų pedagogika ir Socialinė pedagogika su praktikumu VII semestre ir Lyginamoji ikimokyklinė pedagogika, Ikimokyklinių įstaigų administravimas,

Vaikų priežiūra ir globa - VIII semestre. Specialaus lavinimo dalykai baigiami atliekant praktiką ikimokyklinėse įstaigose. Studentai skatinami įgyti visuminį požiūrį į vaikystę, pažinti vaiką ir jo raidą visais vaikystės amžiaus tarpsniais, gebėti teoriškai ir praktiškai analizuoti vaikų ugdymo ir jo veiklos kiekviename amžiaus tarpsnyje ypatumus, suprasti vaikų įstaigų kaitą ir tobulėjimą, jų administravimo specifiką.

Sveikatos ugdymo ir kūno kultūros grupės dalykai (Vaiko sveikata ir Vaiko sveikatos ugdymas, Vaikų fizinis ugdymas ir Kūno kultūros metodika) kaip specialaus lavinimo pradedami dėstyti II semestre ir dėstomi visuose išskyrus V ir VIII semestrus.

Aplinkos pažinimo ir jo metodikos dalykai dėstomi visuose semestruose išskyrus I, III ir VIII. Jį sudaro 3 dalys: 1) Gamtamokslinis ugdymas ir Aplinkos pažinimas; 2) Gimtoji kalba ir jos ugdymas, Vaikų literatūra ir jos mokymas; 3) meninio ugdymo dalykai: Muzikos teorija (su praktikumu), Meninis ugdymas, Choreografija ir jos mokymas ir Ugdymas drama. Šios grupės dalykai skirti plėtoti studentų kompetencijas, ugdant gebėjimą integruotai pažinti aplinką, gamtą, meną, literatūrą per praktinę veiklą, gimtąją kalbą, meninę kūrybą.

Apibendrinant Vilniaus pedagoginio ir Klaipėdos universitetų ikimokyklinio ar vaikystės pedagogikos studijų programų turinio (content) analizės rezultatus, galima teigti, kad:

1. Programų paskirtis ir tikslas dera tarpusavyje, kurių baigtinis rezultatas – ikimokyklinio ugdymo kvalifikuotas specialistas, gebantis dirbti ir ugdyti įvairiose ikimokyklinio ugdymo institucijose, atlikdamas įvairias funkcijas ir tuo pačiu realizuodamas profesines kompetencijas konkrečioje veikloje.

2. Nors studijų programose fiksuojama vienoda studijų trukmė – 4 metai, 8 semestrai, tačiau skiriasi programų dalykams skiriamas kreditų skaičius. Vilniaus pedagoginio universiteto ikimokyklinio ugdymo studijų programos apimtis – 164 kreditai. Tuo tarpu Klaipėdos universiteto Vaikystės pedagogikos studijų programos apimtis – 200 kreditų. Matyt, tokį kreditų skirtumą labiausiai įtakoja Vaikystės pedagogikos su specializuotomis programomis programa.

3. Tiek vienos, tiek kitos aukštosios mokyklos bendrojo aukštojo mokslo dalykų bloką sudaro tie patys arba labai artimi savo turiniu mokomieji dalykai. Kiek įvairuoja dalykų blokas, skirtas profesinei kvalifikacijai įgyti bei dalykams skiriamų kreditų, valandų skaičius.

4. Palyginus abiejų aukštųjų mokyklų studijų programoms skiriamų valandų skaičių, išryškėjo, kad kur kas daugiau valandų skiriama Klaipėdos universiteto programoje (8000 val.), tuo tarpu Vilniaus pedagoginio universiteto studijų programoje skirta 6560 val., iš kurių 44,52% skiriama paskaitoms, 17,16% – pratyboms, 20,06% - savarankiškam darbui. Didesnis Klaipėdos universiteto programos valandų skaičius sąlygoja ryškius skirtumus ir auditorinio ar savarankiško

darbo laiko paskirstyme: paskaitoms skiriama 23,4% valandų, pratyboms – 22,8% valandų, o savarankiškam darbui – 53,6% valandų.

5. Praktikos ir kitas praktinis rengimas sudaro ne mažiau kaip trečdalį studijų apimtį. Nors Klaipėdos universiteto programoje praktikai skiriami tik 7 kreditai, tačiau praktinis rengimas papildomas didele įvairove praktikumų. Tuo tarpu Vilniaus pedagoginio universiteto programoje praktikai skiriama 20 kreditų ir dalykiniai praktikumai nėra organizuojami.

6. Vilniaus pedagoginio universiteto ikimokyklinio ugdymo studijų programoje nepakankamas dėmesys skiriamas informacinio raštingumo ir komunikacijos užsienio kalba kompetencijų ugdymui.

7. Tiek VPU, tiek KU ikimokyklinio ugdymo studijų programose sudaromos visos prielaidos studentų komunikacijos gimtąja kalba, socialinės kompetencijos, sveikatos saugojimo ir pažinimo kompetencijų ugdymui.

5.3. Aukštųjų universitetinių mokyklų (VPU, KU, ŠU), rengiančių pradinio ugdymo pedagogus, apibūdinimas

Vilniaus pedagoginio universiteto pradinio ugdymo pedagogikos universitetinių studijų (su specializacijomis) trukmė – 4 metai. Studijuojama 8 semestrus: 1-8 sem. skiriami teorinėms profesinėms studijoms – bendrojo aukštojo lavinimo ir profesinių studijų teorinių pagrindų, profesinės kvalifikacijos bei specializacijos dalykams ir pedagoginei praktikai, pasirengimui baigiamiesiems egzaminams arba diplominio darbo rašymui ir gynimui.

Visą pradinio ugdymo pedagogikos programą sudaro 6560 valandos: 2921 (44,52 %) – skiriamos paskaitoms, 1126 valandos (17,16 %) – pratyboms, 477 valandos - laboratoriniams darbams (7,27 %), 1316 valandos (20,06 %) – savarankiškam darbui.

Klaipėdos universitete vykdomos 3 pagrindinių studijų programos: Vaikystės pedagogikos (auklėtojo), Vaikystės pedagogikos (mokytojo) ir Vaikystės pedagogikos su specializuotomis programomis.

Visa studijų apimtis – 200 kreditų. Iš jų 3712 val. – auditorinės valandos, 4288 – savarankiško darbo valandos. Paskaitoms skiriama 1872 val., o praktiniams užsiėmimas – 1824 val. Iš viso – 8000 valandų.

Šiaulių universiteto pradinio ugdymo pedagogikos studijų programoje privalomieji dalykai sudaro 140 kreditų, t.y. 87,5% visos studijų programos; pasirenkamieji dalykai sudaro 20 kreditų, t.y. 12,5% visos studijų programos; praktikai skiriama 13 kreditų, t.y. 8,13% visos studijų

programos; pedagogikos ir psichologijos disciplinos sudaro 29 kreditus, t.y. 18,13% visos studijų programos. Bendrojo universitetinio lavinimo dalykų blokui skiriami 24 kreditai.

Visų pagrindinių (pirmosios pakopos) studijų programų apimtis 160 kreditų, o studijų trukmė – 4 metai.

5.4 Aukštųjų universitetinių mokyklų (VPU, KU, ŠU) pradinio ugdymo pedagogikos programų turinio (content) analizės rezultatai

Remiantis Vilniaus pedagoginio universiteto pradinio ugdymo pedagogikos (bakalauro) studijų programa (2002) galima teigti, kad programos paskirtis - parengti universalų pradinio ugdymo specialistą, susipažinusį su viso šio amžiaus tarpsnio ypatumais ir turintį gilius teorinius ugdymo vaikystėje pagrindus.

Programoje be privalomų dalykų nurodomi ir laisvai pasirenkamieji dalykai, kuriuos leidžiama laisvai pasirinkti nuo II-ojo semestro. 2 semestras Dailės pasirenkamasis dalykas: Šriftas *arba* Kompozicija; 3 semestras Darbelių pasirenkamasis dalykas: Origamio meno pagrindai *arba* Puokščių menas *arba* Keramikos pradmenys; Vaikų fizinio ugdymo pasirenkamasis dalykas: Vaikų žaidimai *arba* Vaikų laisvalaikio organizavimas; 4 semestras Teksto lingvistikos pasirenkamasis dalykas: Pasakos, sakmės, padavimai *arba* Smulkioji tautosaka; 5 semestras Pasirenkamas pradinio ugdymo pedagogikos praktikumas: Pradinių klasių mokinių ugdymas nepamokinėje veikloje *arba* Kompiuterio pradžiamokslis pradinėse klasėse Pasaulio pažinimo mokymo pasirenkamasis dalykas: Ekologinis ugdymas pradinėse klasėse *arba* Mokyklos gyvasis gamtos kampelis; 7 semestras Pradinio ugdymo pedagogikos istorijos pasirenkamasis dalykas: J. Laužiko įnašas į pradinio ugdymo pedagogikos istoriją *arba* J. H. Pestalocio elementariojo ugdymo teorija *arba* A. Maceinos ir S. Šalkauskio filosofinė pedagogika *arba* Etnokultūra; Matematikos mokymo pasirenkamasis dalykas: Matematikos ir darbelių integravimas pradžios mokykloje *arba* Įdomioji matematika *arba* Didaktiniai žaidimai mokant matematikos pradinėse klasėse; 8 semestras Pradinio ugdymo pedagogikos pasirenkamasis dalykas: Pradinio ugdymo įvairiose šalyse sistemos *arba* Priešmokyklinio ir pradinio ugdymo perimamumas *arba* Pradinės mokyklos ir kitų ugdymo institucijų bendradarbiavimas *arba* 4 – 5 klasių ugdomojo darbo perimamumas Retorikos pasirenkamasis dalykas: Retorika ir kalbėjimo kultūra *arba* Meninis skaitymas.

Kaip matyti iš pasirenkamųjų dalykų pasiūlos, visi jie yra nukreipti į profesinių kvalifikacijų ir praktinių gebėjimų ugdymą.

Remiantis *Klaipėdos universiteto* Vaikystės pedagogikos programa (2002), galima teigti, programos paskirtis - parengti universalų edukacinės krypties specialistą, susipažinusį su viso vaikystės amžiaus tarpsnio ypatumais ir turintį gilius teorinius ugdymo vaikystėje pagrindus. Priklausomai nuo specialistų poreikio ir individualių interesų, jie gali įgyti skirtingas profesines

kvalifikacijas ar jų derinius ir dirbti tiek ankstyvojo ar ikimokyklinio ugdymo institucijose, tiek pradžios mokyklose. Programos privalumas – rengimas plataus profilio vaikystės pedagogo, gebančio dirbti ne tik pradinės mokyklos mokytoju, bet ir kitose formalaus/neformalaus ugdymo institucijose pedagogu, mokytoju arba socialiniu pedagogu. Tai ypač aktualu nedidelėse mokyklose. Į darbo rinkos poreikius ypač orientuotos specializacijos.

Studijų programos tikslas – parengti aukštos kvalifikacijos vaikystės pedagoga, gebanti ugdyti vaikus įvairaus tipo formalaus ir neformalaus ugdymo institucijose bei laiduoti visavertės asmenybės sklaidą vaikystėje. Ši programa įeina į grupę Vaikystės pedagogikos programų, kurias jungia bendras specialybės pagrindų blokas, įgalinantis supažindinti studentus su viso vaikystės amžiaus tarpsnio ypatumais ir suteikiantis teorinius ugdymo vaikystėje pagrindus.

Aštuoni antrojo bloko dalykai yra privalomi visoms KU Pedagogikos fakultete vykdomoms edukologijos krypties programoms: Įvadas į edukologijos studijas, Pedagogikos teorija (Bendroji pedagogika, Didaktika ir Hodegetika), Specialioji pedagogika, Socialinė pedagogika, Psichologijos įvadas, Raidos psichologija, Vaiko ir psichologinė pedagogika, Socialinė pedagogika. Kiti antrojo bloko dalykai kitose edukologijos programose gali būti pasirenkamieji.

Specialaus lavinimo dalykų bloką sudaro 2 dalys: 1) pagrindinė – orientuota į pradinių klasių mokytojo rengimą; 2) papildoma – pasirinktos specializacijos studijos. Pirmoji dalis iš esmės sutampa su Vaikystės pedagogikos (mokytojo) programos specialaus lavinimo dalykų bloku.

Specializacijų dalykų apimtis kreditais gali būti skirtinga, priklausomai nuo specializacijos ypatumų (į kai kurių specializacijų programų struktūrą įeina dalis specialybės pagrindų dalykų).

1. Vaikystės pedagogikos su specializacijomis programos sandaroje išskiriami 4 dalykų blokai:

- Bendrojo universitetinio lavinimo dalykai – 24 kreditai;
- Specialybės pagrindų dalykai - 43,5 kreditai;
- Specialaus lavinimo dalykų blokas (pradinių klasių mokytojo ir papildomai kvalifikacijai įgyti) – 124,5 kreditai;
- Laisvai pasirenkamieji dalykai – 8 kreditai.

Reikšminga tai, kad bendrųjų dalykų bloko tikslingumas grindžiamas nuostata, kad studijų programoje turi būti fundamentalios filosofinės – pasaulėžiūrinės disciplinos (filosofija, civilizacijos istorija), o taip pat bendrosios disciplinos, būtinos bet kurios šakos mokytojo parengimui (kalbos kultūra, specialybės terminija užsienio kalba, informatika). Į šį sąrašą įtrauktas „Visuomenės sveikatos pagrindų“ dalykas yra įžanga į tolimesnes „Vaiko sveikatos“ studijas.

Bendrojo universitetinio lavinimo dalykų struktūra atitinka Nuosekliųjų studijų programų nuostatų reikalavimus. Trečdalį dalykų (kartu su pasirenkamais) sudaro fizinių, biomedicinių ir

technologinių mokslų studijos, likusios – humanitarinių ir socialinių mokslų studijos, į kurias įeina ir studijuojamos mokslo srities filosofiniai pagrindai.

Specialybės pagrindų dalykų bloką disciplinų sudaro bendrieji pedagogikos, psichologijos bei kiti dalykai. Įvadas į edukologijos studijas (I sem.) atskleidžia ugdymo mokslo metmenis ir supažindina su svarbiausiomis edukologijos mokslo sąvokomis. II semestre dėstomas Pedagogikos teorijos kursas, kuris teikia sisteminių didaktikos ir hodegetikos žinių bei parengia studentą įvaldyti atskirų mokomųjų dalykų metodikas, studijuoti taikomuosius pedagogikos mokslus. III semest্রে dėstomas Pedagogikos istorijos dalykas padeda studentams pažinti Lietuvos ir užsienio šalių švietimo, mokyklos ir pedagoginės minties ištakas bei raidą, suvokti mokslo pažangos principus. Trečiame semest্রে dėstomas Vaikystės pedagogikos dalykas įgalina studentus suvokti vaikų ugdymo ypatumus jų ugdamosios aplinkos (šeimos, darželio, pradinės mokyklos) kontekste, įvertinant ypatingą vaikystės amžiaus tarpsnio reikšmę asmenybės sklaidai. Priešmokyklinio ugdymo dalykas gilina studentų žinias priešmokyklinio ugdymo srityje. Tam, kad būsimieji pedagogai įgytų žinių apie vaikų socialinio ir specialaus ugdymo ypatumus, įvedami 2 privalomieji dalykai: Specialioji pedagogika ir Socialinė pedagogika.

Be pedagogikos I semest্রে pradedamas Psichologijos įvadas, apimantis trumpą psichologijos istoriją, struktūrą, uždavinius ir metodus, aiškinantis pagrindines psichologijos sąvokas. Studentai susipažįsta su psichiniais pažinimo procesais, bendrąja asmenybės charakteristika bei individualiomis savybėmis, mokosi suprasti ir analizuoti asmenybės motyvacinę-emocinę sferą, savimonę bei jos apraiškas. II semest্রে dėstomas Raidos psichologijos kursas, kuriame pateikiamos bendrosios asmenybės raidos teorijos, padedančios suprasti augančio, besivystančio žmogaus kaitos esmę, paaiškinti įvairiuose amžiaus tarpsniuose patiriamas krizes bei sunkumus. III semest্রে dėstoma Vaiko psichologija (su vaiko pažinimo praktikumu). Kursas detaliai analizuoja psichinės raidos vaikystėje dėsningumus ir kartu moko, kaip ir kokiais psichologiniais metodais galima pažinti vaiko individualias savybes, į kurias būtina atsižvelgti ugdymo procese. IV semest্রে dėstoma Pedagoginė psichologija (su skaitymo ir rašymo psichologijos praktikumu), kurioje analizuojami asmenybės ugdymo ir savauklos psichologiniai pagrindai, mokomasi psichologiniais dėsningumais grįsti ugdytinio ir pedagogo sąveikos būdus. Specialus dėmesys skiriamas skaitymo ir rašymo įsisavinimo psichologiniams dėsningumams (lygiagrečiai programoje pradedamas Gimtosios kalbos ir jos ugdymo kursas). IX semest্রে Socialinės psichologijos kursas nagrinėja tarpasmeninių santykių, grupių, tarpasmeninių ir grupinių konfliktų, jų sprendimo, socialinių nuostatų ir kt. problemas.

Akivaizdu, kad Klaipėdos universiteto edukologijos studijų programa sudaro visas prielaidas studentų profesinės kompetencijos ugdymui. Ypač daug dėmesio skiriama pažinimo, socialinės, komunikavimo kompetencijų ugdymui.

Remiantis *Šiaulių universiteto* pradinio ir ikimokyklinio ugdymo studijų programa (2002), galima teigti, kad pradinio ugdymo programos paskirtis - suteikti universitetinį išsilavinimą, laiduojantį galimybes dirbti kvalifikuotą pedagoginį darbą pradinėje mokykloje; sudaryti galimybes susipažinti su dabartinėmis Lietuvos ir užsienio šalių švietimo sistemomis, kaitos dėsningumais ir perspektyvomis.

Programos **tikslas** – suteikti studentams šiuolaikinę pradinių klasių mokytojų kompetencijas atitinkantį universitetinį edukacinį išsilavinimą, būtiną organizuojant kokybišką vaikų ugdymą ir vertinimą pirmosios švietimo sistemos grandies institucijose; formuoti atitinkamas socialines, humanistines vertybes, pedagoginius gebėjimus, būtinus tęstinio (permanentinio) vaikų ugdymo realizavimui, jų socialinių bei kognityvių kompetencijų, reikšmingu mokymuisi per visą gyvenimą formavimui (-si).

Kaip matyti iš programos paskirties ir tikslo, pradinio ugdymo programa tiesiogiai susijusi su pakitusia mokymosi paradigma ir mokytojui (tame tarpe ir pradinio ugdymo) keliamais naujais reikalavimais. Studijų tikslė atsispindi ne tik siekiamų ugdyti profesinių kompetencijų svarba, bet ir paties mokytojo vertybinės nuostatos, gebėjimas mokytis visą gyvenimą.

Rengiant pradinio ugdymo pedagogus akcentuojamos tokios bendrosios šiuolaikinio pedagogo rengimo kompetencijos:

- profesinis lankstumas ir mobilumas;
- savarankiškas ir kūrybiškas veiklos planavimas;
- edukacinės veiklos procesų valdymas, sujungiant mokymą ir mokymąsi;
- besimokančiųjų dalyvavimas nuolatinio (tęstinio) mokymosi procesuose.

Programa orientuota plėsti būsimų pedagogų kvalifikaciją šiose kompetencijų srityse:

- asmenybinių;
- dalyko didaktikų;
- darbo su tėvais ir papildomo ugdymo.

Bendrojo aukštojo mokslo bloko dalykai orientuoti į šiuolaikines, asmens sociokultūrinę integraciją lemiančias sritis. Šalia informatikos į I bloko dalykų sąrašą įtraukti kompiuterių naudojimo pagrindai, įgalintys studentus įvaldyti šiuolaikines informacines technologijas. Politikos mokslų ir filosofijos mokslų idėjos pristatomos per ugdymo filosofijos prizmę. Į bendrąjį studijų turinį integruojama holistinė gamtos reiškinių samprata.

II blokas - studijų srities bendrųjų pagrindų - atspindi universitetinį ugdymo lygmenį ir yra skirtas ugdyti profesines kompetencijas, plėtoti neuniversitetinių studijų metu įgytą patirtį. Gilinamasi į metodologiniu požiūriu svarbesnius edukacinių konstrukčių aspektus, švietimo sistemos raidos tendencijas ir perspektyvas, permanentiškumo idėjos raiškos galimybes. Plečiamos ir gilinamos dalykinės kompetencijos ir specifiniai gebėjimai: identifikuoti problemas, rengti

integruojančias ir individualias ugdymo programas, taikyti naujas technologijas, vertinti ugdymo proceso kokybę, gebėti numatyti efektyvias strategijas bei tobulinimosi sritis, dalyvauti komandinėje veikloje, gebėti kurti įvairias ugdymosi aplinkas. Didelis dėmesys skiriamas asmens socializacijos ir sociokultūrinės integracijos bei adaptacijos problemoms, svarbiems švietimo tikslams (doriniam, tautiniam, demokratinio ugdymo, ekologijos ir kt.) realizuoti. Nagrinėjamos specialiųjų poreikių vaikų integracijos ir socializacijos problemos.

III blokas - studijų krypties specialiojo lavinimo - skirtas testuoti dalykinės kompetencijos ugdymą, didelį dėmesį skiriant tiriamajai veiklai, profesinių kompetencijų ugdymui. Šio bloko disciplinos orientuotos į mokomuosius dalykus, svarbius specialiųjų kompetencijų įgijimui, t.y., įvairių dalykų didaktikas. Jų įsisavinimas užtikrina sėkmingą profesinę veiklą ir karjerą atsinaujinančioje mokykloje.

Apibendrinant universitetinių studijų pradinio ugdymo studijų programų turinio (content) analizės rezultatus, išryškėjo, kad:

- 1. Analizuotų aukštųjų mokyklų (VPU, KU, ŠU) pradinio ugdymo programose aiškiai nurodyta programos paskirtis ir konkretus tikslas.*
- 2. Universitetinių studijų pagrindinio ugdymo programos parengtos remiantis Nuosekliųjų studijų programų nuostatų reikalavimus. Trečdalį dalykų (kartu su pasirenkamaisiais) sudaro fizinių, biomedicininų ir technologinių mokslų studijos, likusios – humanitarinių ir socialinių mokslų studijos, į kurias įeina ir studijuojamos mokslo srities filosofiniai pagrindai.*
- 3. Sukurtas studijų realizavimo modelis – gana efektyvus, jis užtikrina programose numatytų studijų tikslų pasiekimą. Ypač įdomus ir įvertinantis demografinius pokyčius yra Šiaulių universiteto pradinio ugdymo studijų modelis, kuris grindžiamas šiuolaikinės darbo rinkos samprata bei švietimo, kaip reiškinių, įtakojančio darbo - nedarbo procesus.*
- 4. Klaipėdos ir ypač Šiaulių universiteto pradinio ugdymo studijų programos konstruktas įgalina parengti plataus profilio specialistą - pedagogą, gebantį lengvai adaptuotis rinkos sąlygomis, dirbti įvairiose švietimo sistemos pakopose, konkrečioje geografinėje, organizacinėje aplinkoje, nuolat savarankiškai mokytis, plėtoti kompetencijas, tiek bendrąsias, tiek specialiąsias. Modelis įgalina būsimąjį pedagogą pasirengti dėstyti vieną ar dvi gretutines disciplinas.*
- 5. Atlikta universitetinių studijų pradinio ugdymo programų turinio analizė atskleidė, kad universitetinės studijų programos savo struktūra ir turiniu yra gana vieningos. Išlaikomas panašus bendrojo aukštojo mokslo dalykų, dalykų, kvalifikacijai įgyti santykis, o praktikai ir praktikumams skiriama nuo 7 iki 13 kreditų.*

6. *Išryškėjo, kad studijų programų Pradinio ugdymo pedagogika pirmasis studijų programos koncentras skiriamas studento universitetiniam edukologiniam pasirengimui, antras koncentras - specialiujų profesinių kompetencijų studijų plėtotei, kas įgalina pasirengti dirbti pradinio ugdymo pedagogu.*
7. *Mažiausiai studijų laiko skiriama praktikai ir praktikumams, nors Vilniaus pedagoginio, Klaipėdos universiteto programose šis trūkumas mažinamas integruojant atskirus mokomuosius dalykus ir praktikumus.*

6. NEUNIVERSITETINIŲ (bakalauro) PEDAGOGINIŲ STUDIJŲ PROGRAMŲ TURINIO (content) TYRIMO REZULTATŲ ANALIZĖ

6.1 Ikimokyklinio ugdymo pedagogus rengiančių aukštųjų neuniversitetinių institucijų apibūdinimas

Vilniaus aukštesniosios pedagogikos mokyklos ikimokyklinio ugdymo (dieninė forma) studijų (su specializacijomis) trukmė – 3 metai, neakivaizdine forma – 4 metai. Studijuojama 6 semestrus: 1-5 sem. skiriami teorinėms profesinėms studijoms – bendrojo aukštojo lavinimo ir profesinių studijų teorinių pagrindų, profesinės kvalifikacijos bei specializacijos dalykams, pedagoginei praktikai ir pasirengimui baigiamiesiems egzaminams arba diplominio darbo rašymui ir gynimui.

Visą ikimokyklinio ugdymo pedagogikos programą sudaro 4800 valandos: 1225 valandos (25,52%) – skiriamos paskaitoms, 2333 valandos (47,97 %) – praktikumams, 1272 valandos (26,5 %) – savarankiškam darbui. Praktikumams skiriama 1120 valandos (23,33 %). Studijų apimtis – 120 kreditų.

Studijuojami bendrojo aukštojo lavinimo dalykai ir dalykai profesinei kvalifikacijai įgyti. Be to, organizuojamos keturios profesinės veiklos praktikos.

Kauno kolegijos ikimokyklinio ugdymo pedagogikos neuniversitetinių studijų (dieninė forma) trukmė – 3 metai, neakivaizdinės formos – 4 metai. Studijuojama 6 semestrus: 1-6 sem. skiriami teorinėms profesinėms studijoms – bendrojo aukštojo lavinimo ir profesinių studijų teorinių pagrindų, profesinės kvalifikacijos bei specializacijos dalykams; 2-6 sem. – teorinėms profesinėms studijoms ir pedagoginei praktikai.

Visą ikimokyklinio ugdymo (dieninės formos) pedagogikos programą sudaro 4800 valandos: 929 valandos (19,35 %) – skiriamos paskaitoms, 1798 valandos (37,46 %) – praktikumams ir praktikai, 2073 valandų (43,19 %) – savarankiškam darbui. Į savarankiško darbo valandas įtraukiamos ir valandos, skirtos dėstytojo individualiam darbui su studentais.

Ikimokyklinio ugdymo pedagogikos neuniversitetinių studijų (neakivaizdinė forma) trukmė – 4 metai. Studijuojama 8 semestrus: 1-8 sem. skiriami teorinėms profesinėms studijoms – bendrojo aukštojo lavinimo ir profesinių studijų teorinių pagrindų, profesinės kvalifikacijos bei specializacijos dalykams; 4-8 sem. – teorinėms profesinėms studijoms ir pedagoginei praktikai.

Visą ikimokyklinio ugdymo (neakivaizdinės formos) pedagogikos programą sudaro 4800 valandos: 303 valandos (6,31 %) – skiriamos paskaitoms, 746 valandos (15,54 %) – praktikumams, 3751 valandų (78,15 %) – savarankiškam darbui.

Panevėžio kolegijos ikimokyklinio ugdymo pedagogikos neuniversitetinių studijų (su specializacijomis) trukmė – 4 metai. Studijuojama 8 semestrus: 1-5 sem. skiriami teorinėms profesinėms studijoms – bendrojo aukštojo lavinimo ir profesinių studijų teorinių pagrindų, profesinės kvalifikacijos bei specializacijos dalykams; 6-7 sem. – teorinėms profesinėms studijoms ir pedagoginei praktikai, 8 sem. – pedagoginei praktikai ir pasirengimui baigiamiesiems egzaminams arba diplominio darbo (projekto) rašymui ir gynimui.

Ikimokyklinio ugdymo (dieninės formos) pedagogikos programą sudaro 4800 valandos: 1408 valandos (29,33 %) – skiriamos paskaitoms, 1950 valandos (40,63 %) – praktikumams ir praktikai, 1442 valandų (30,04 %) – savarankiškam darbui.

Visą ikimokyklinio ugdymo (neakivaizdinė formos) pedagogikos programą sudaro 4800 valandos: 540 valandų (11,25 %) – skiriamos paskaitoms, 800 valandų (16,67 %) – praktikumams ir praktikai, 3460 valandų (72,08 %) – savarankiškam darbui.

Marijampolės kolegijos ikimokyklinio ugdymo pedagogikos neuniversitetinių studijų trukmė – 3 metai. Studijuojama 6 semestrus: 1-6 sem. skiriami teorinėms profesinėms studijoms – bendrojo aukštojo lavinimo ir profesinių studijų teorinių pagrindų, profesinės kvalifikacijos dalykams; 2-6 sem. – teorinėms profesinėms studijoms ir pedagoginei praktikai.

Visą Ikimokyklinio ugdymo pedagogikos (dieninė forma) programą sudaro 4800 valandos: 910 valandų (18,95 %) – skiriamos paskaitoms, 2294 valandos (47,80 %) – praktikumams, 1596 valandų (33,25 %) – savarankiškam darbui. Praktikoms skiriama 800 valandų (16,66 %).

Ikimokyklinio ugdymo pedagogikos (neakivaizdinė forma) neuniversitetinių studijų trukmė – 4 metai. Studijuojama 8 semestrus: 1-8 sem. skiriami teorinėms profesinėms studijoms – bendrojo aukštojo lavinimo ir profesinių studijų teorinių pagrindų, profesinės kvalifikacijos dalykams; 4-8 sem. – teorinėms profesinėms studijoms ir pedagoginei praktikai.

Visą Ikimokyklinio ugdymo pedagogikos (neakivaizdinė forma) programą sudaro 4800 valandos: 346 valandų (7,21 %) – skiriamos paskaitoms, 1248 valandos (26 %) – praktikumams, 3206 valandų (66,79 %) – savarankiškam darbui. Praktikoms skiriama 800 valandų (16,66 %). Iš viso 120 kreditų.

6.2 Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Panevėžio, Marijampolės aukštesniųjų pedagogikos mokyklų ikimokyklinio ugdymo pedagogikos programų turinio (content) analizės rezultatai

Vilniaus kolegijos ikimokyklinio ugdymo pedagogijos studijų programos studijų planą sudaro:

1. Bendrojo aukštojo lavinimo ir profesinių studijų teorinių pagrindų dalykų blokas – 30 kreditų.
2. Profesinės kvalifikacijos dalykų blokas – 56 kreditai.
3. Profesinės veiklos praktikų blokas – 28 kreditai.
4. Baigiamasis darbas – 6 kreditai.

Programoje išdėstyti privalomieji ir pasirenkamieji studijų dalykai, siekiant parengti kvalifikuotą specialistą, gebantį perteikti profesines žinias ir prisitaikyti šiuolaikinėje visuomenėje. Studijuodami pagal neuniversitetinių studijų programą, įgyja atitinkamų profesinių žinių, gebėjimų, įgūdžių (žr. 6.2.1 lentelę).

6.2.1 lentelė

Vilniaus kolegijos ikimokyklinio ugdymo programos absolvento profesinės kompetencijos

Studijų programa	Profesinės kompetencijos
Vilniaus kolegijos ikimokyklinio ugdymo programa	Išmanyti ugdymo sąveikos principus
	Gebėti komunikuoti
	Gebėti tobulinti informacinės kultūros pagrindus
	Gebėti analizuoti
	Gebėti kritiškai mąstyti
	Gebėti spręsti problemas
	Gebėti dirbti komandoje
	Gebėti pažinti asmenybę ir ją tobulinti
	Išmanyti darbo švietimo organizacijoje specifiką
	Suvokti atvirumo įvairovei ir naujovėms svarbą

Kauno kolegijos ikimokyklinio ugdymo (dieninė forma) pedagogijos studijų programos studijų planą sudaro:

1. Bendrojo aukštojo lavinimo ir profesinių studijų teorinių pagrindų dalykų blokas – 31 kreditas.
2. Profesinės kvalifikacijos dalykų blokas – 63 kreditai.
3. Profesinės veiklos praktikų blokas – 24 kreditai.
4. Kūno kultūra – 6 kreditai.
5. Baigiamasis egzaminas – 2 kreditai.

Kauno kolegijos ikimokyklinio ugdymo (neakivaizdinė forma) pedagogijos studijų programos studijų planą sudaro:

1. Bendrojo aukštojo lavinimo ir profesinių studijų teorinių pagrindų dalykų blokas – 31 kreditas.
2. Profesinės kvalifikacijos dalykų blokas – 63 kreditai.
3. Profesinės veiklos praktikų blokas – 24 kreditai.
4. Baigiamasis egzaminas – 2 kreditai.

Numatytas studijų tikslas atskleidžia profesinės kvalifikacijos svarbą, kuri tiesiogiai susijusi su mokomaisiais dalykais, įgytomis žiniomis, gebėjimais ir įgūdžiais (žr. 6.2.2 lentelę).

6.2.2 lentelė

Kauno kolegijos ikimokyklinio ugdymo programos absolvento profesinės kompetencijos

Studijų programa	Profesinės kompetencijos
Kauno kolegijos ikimokyklinio ugdymo programa	Išmanys vaiko esminius poreikius, poreikių tenkinimo būdus ir galimybes
	Gebės saugoti ir stiprinti vaiko sveikatą
	Žinos vaikų raidos ypatumus bei gebėti šias žinias taikyti ugdymo procese
	Gebės puoselėti vidines vaiko galias, lemiančias normalią jo asmenybės raidą
	Ugdys sociokultūrinę vaiko kompetenciją
	Kurs vaiko prigimtį atitinkančią ir jų fizinių bei dvasinių galių vystymąsi stimuliuojančią aplinką
	Formuos save kaip visapusiškai išsilavinusią ir turiningą asmenybę
	Gebės tobulėti ir keistis kūrybingai reaguojant į šiuolaikinio pasaulio pokyčius
	Išmanys ugdymo šeimoje specifiką ir įtakoti šeimą kaip lygiavertį partnerį
	Išmanys bendravimo ir bendradarbiavimo procesų esmę, prasmę ir jų mechanizmus bei gebėti jais naudotis
	Įsisavins ikimokyklinės įstaigos gyvenimo organizavimo ir valdymo dėsningumus

Panevėžio kolegijos ikimokyklinio ugdymo pedagogijos studijų (dieninė forma) programos studijų planą sudaro:

- 1) Bendrojo aukštojo lavinimo ir profesinių studijų teorinių pagrindų dalykų blokas – 38 kreditai.
- 2) Profesinės kvalifikacijos dalykų blokas – 52 kreditai.
- 3) Profesinės veiklos praktikų blokas – 24 kreditai.
- 4) Baigiamasis darbas – 6 kreditai.

Programoje išdėstyti privalomieji ir pasirenkamieji studijų dalykai, siekiant parengti kvalifikuotą specialistą, gebantį perteikti profesines žinias ir prisitaikyti šiuolaikinėje visuomenėje. Studijuodami pagal neuniversitetinių studijų programą, įgyja atitinkamų profesinių žinių, gebėjimų, įgūdžių (žr. 6.2.3 lentelę).

Panevėžio kolegijos ikimokyklinio ugdymo programos absolvento profesinės kompetencijos

Studijų programa	Profesinės kompetencijos
Panevėžio kolegijos ikimokyklinio ugdymo programa	1. Žinoti esminius vaiko poreikius, jų tenkinimo ir įtakojimo būdus bei galimybes ir gebėti taikyti šias žinias ugdymo procese.
	2. Gebėti saugoti ir stiprinti vaiko sveikatą.
	3. Išmanyti vaikų raidos ypatumus ir specifinius poreikius, gebėti šias žinias taikyti ugdymo procese.
	4. Gebėti puoselėti vidines vaiko galias, lemiančias normalią jo asmenybės raidą.
	5. Kurti vaiko prigimtį atitinkančią ir fizinės bei dvasinės jo galias stimuliuojančią aplinką.
	6. Žinoti pedagoginės sąveikos principus ir gebėti veikti pedagoginės sąveikos vyksmą.
	7. Ugdyti sociokultūrinę vaikų kompetenciją
	8. Gebėti sudaryti galimybę vaikams perimti bendrąsias žmonijos vertybes bei tautos dvasinės kultūros pagrindus, juos plėtoti.
	9. Žinoti bendravimo ir bendradarbiavimo procesų esmę, prasmę ir ypatumus.
	10. Pažinti šeimą kaip visuomenės struktūrinį elementą ir išmanyti ugdymo šeimoje specifiką.
	11. Gebėti bendrauti ir bendradarbiauti su įvairiomis institucijomis bei pavieniais bendruomenės nariais.
	12. Išmanyti ikimokyklinės įstaigos gyvenimo organizavimo ir valdymo dėsningumus.
	13. Gebėti dirbti komandoje.
	14. Visapusiškai lavintis ir turtinti savo asmenybę.
	15. Gebėti tobulėti ir keistis kūrybiškai reaguojant į šiuolaikinio pasaulio pokyčius ir siekiant būti aktyviu pokyčių dalyviu.

Marijampolės kolegijos ikimokyklinio ugdymo pedagogijos studijų programos studijų planą sudaro:

1. Bendrojo aukštojo lavinimo ir profesinių studijų teorinių pagrindų dalykų blokas – 31 kreditas.
2. Profesinės kvalifikacijos dalykų blokas – 63 kreditai.
3. Profesinės veiklos praktikų blokas – 20 kreditų.
4. Baigiamasis darbas – 6 kreditai.

Studijuodamas ikimokyklinio ugdymo programą studentas įgis profesines kvalifikacijas, kurios pateikiamos 6.2.4 lentelėje.

Marijampolės kolegijos ikimokyklinio ugdymo programos absolvento profesinės kompetencijos

Studijų programa	Profesinės kompetencijos
Marijampolės kolegijos ikimokyklinio ugdymo programa	Išmanyti vaiko esminius poreikius, poreikių tenkinimo būdus ir galimybes
	Gebėti saugoti ir stiprinti vaiko sveikatą
	Žinoti vaikų raidos ypatumus bei gebėti šias žinias taikyti ugdymo procese
	Gebėti puoselėti vidines vaiko galias, lemiančias normalią jo asmenybės raidą
	Ugdyti sociokultūrinę vaiko kompetenciją
	Kurti vaiko prigimtį atitinkančią ir jų fizinių bei dvasinių galių vystymąsi stimuliuojančią aplinką
	Formuoti save kaip visapusiškai išsilavinusią ir turiningą asmenybę
	Gebėti tobulėti ir keistis kūrybingai reaguojant į šiuolaikinio pasaulio pokyčius
	Išmanyti ugdymo šeimoje specifiką ir įtakoti šeimą kaip lygiavertį partnerį
	Išmanyti bendravimo ir bendradarbiavimo procesų esmę, prasmę ir jų mechanizmus bei gebėti jais naudotis
	Įsisavinti ikimokyklinės įstaigos gyvenimo organizavimo ir valdymo dėsningumus

Atlikus neuniversitetinių (bakalauro) edukologijos studijų programų turinio lyginamąją analizę (žr. 6.2.5 – 6.2.7 lenteles), išryškėjo, kad studijų programose labai įvairuoja bendrojo aukštojo lavinimo dalykų blokas. Pavyzdžiui, Vilniaus kolegijos studijų plane bendrojo aukštojo lavinimo dalykų bloke be tokių dalykų kaip psichologija, filosofija, kultūros istorija, teisės pagrindai, darbo ir civilinė sauga yra ir švietimo politikos ir vadybos, ugdymo filosofijos ir ugdymo pagrindų dalykai, kurie kitų kolegijų studijų programose dažniausiai pateikiami dalykų, skirtų kvalifikacijai įgyti, bloke. Tai rodo, kad Vilniaus kolegijos studijų plano bendrajam aukštajam lavinimui skirtų dalykų blokas yra nukreiptas į įvairių kompetencijų (socialinės, pažinimo, komunikavimo, sveikatos saugojimo) ugdymą ir gebėjimo siekti visų vaiko galių plėtotės, tikslingai ugdomų vaiko vertybinių nuostatų, jausmų, mąstymo ir elgsenos ugdymą.

Reikšminga tai, kad Vilniaus, Kauno, Panevėžio ir Marijampolės studijų programose nemažai dėmesio teikiama komunikacijos užsienio kalba ugdymui, kai tuo tarpu Klaipėdos kolegijos studijų programoje šio dalyko apskritai nėra. Ganėtina, gera situacija yra su informacinio raštingumo ugdymu, kuriam skiriama nuo 80 iki 160 valandų. Mažiausias informacinėms technologijoms skiriamas valandų skaičius (80) yra Kauno, Panevėžio ir Marijampolės kolegijų studijų programose, o didžiausias (160 val.) – Klaipėdos kolegijoje. Tai rodo, kad kol kas kai kurių kolegijų studijų grupės nariai ir administracija nepakankamai suvokia tokių svarbių kompetencijų, kaip komunikavimo užsienio kalba ar informacinio raštingumo kompetencijų ugdymo svarbą.

6.2.5 lentelė

**Neuniversitetinių edukologijos (ikimokyklinio ugdymo) studijų programos bendrojo
aukštojo lavinimo dalykų suvestinė**

<i>Dalykai</i>	Vilniaus kolegija			Kauno kolegija			Klaipėdos kolegija			Panevėžio kolegija			Marijampolės kolegija		
	Paskaitos	Praktikai	Savarankiškas darbas	Paskaitos	Praktikai	Savarankiškas darbas	Paskaitos	Praktikai	Savarankiškas darbas	Paskaitos	Praktikai	Savarankiškas darbas	Paskaitos	Praktikai	Savarankiškas darbas
Švietimo politika ir vadyba	39	26	15												
Ugdymo filosofija ir ugdymo pagrindai	105	30	25												
Bendrieji psichologijos pagrindai	112	56	32				66	80	54	54	-	26			
Raidos psichologija	36	18	26				45	101	54	75	15	30			
Etika/Filosofijos įvadas	39	13	28				48	14	18						
Kultūros istorija/Etnokultūra	39	13	28				40	16	24	66	18	36			
Kalbos kultūra	39	26	15	-	48	32				36	54	30	-	48	32
Teisės pagrindai	26	26	28	40	10	30	32	8	40	54	6	20	40	10	30
Darbo ir civilinė sauga	39	-	41	40	10	30	30	10	40	48	6	26	40	10	30
Užsienio kalba	-	112	48	-	172	68				-	180	60	-	168	72
Informacinės technologijos	30	60	30	-	55	25	-	112	48	15	45	20	-	52	28
Politika ir pilietinė visuomenė				40	10	30									
Filosofija ir pedagoginė etika				64	16	40							72	24	24
Kultūros ir pedagogikos istorija				50	20	50							42	42	36
Etninės kultūros pagrindai				40	10	30							36	12	32
Ikimokyklinės įstaigos veiklos organizavimas				40	10	30							40	10	30
Ugdymo sistemos				33	22	25				36	18	26	33	22	25
Vaiko sveikata ir sveiko gyvenimo pagrindai				48	32	40				52	16	12	48	32	40
Filosofijos pagrindai										42	12	26			
Vadybos įvadas ir ikimokyklinių įstaigų veiklos organizavimas										54	12	14			
Profesinė etika										36	12	32			
Socialinė ir šeimos psichologija										42	14	24			
Specialioji ir										72	18	30			

šėimos pedagogika															
Politika ir pilietinė visuomenė													40	10	30
Pedagogikos pagrindai ir didaktika (su praktikumu)							100	46	54						
Hodegetika							68	50	42						
Pedagginės minties ir švietimo istorija							46	20	14						

Profesinė kompetencija per pedagogikos ir psichologijos dalykus ryškiausiai ugdoma Klaipėdos kolegijos studijų programoje, kurioje be bendrųjų psichologijos pagrindų, raidos psichologijos, pedagoginės minties ir švietimo istorijos, dar dėstomas hodegetikos (228 val.), pedagogikos pagrindų ir didaktikos (su praktikumu) kursas (200 val.). Tiesa, Kauno, Panevėžio ir Marijampolės kolegijų studijų programose esama tokių dalykų kaip: kultūros ir pedagogikos istorija, ugdymo sistemos, filosofija ir pedagoginė etika.

Kitas reikšmingas skirtumas, išryškėjęs tarp kolegijų studijų programų, yra nelygiavertis vadybinių gebėjimų ugdymas. Švietimo politikos ir vadybos arba vadybos įvado ir ikimokyklinių įstaigų veiklos organizavimo dalykai yra Vilniaus, Kauno, Panevėžio bei Marijampolės kolegijų studijų programose. Tuo tarpu Klaipėdos studijų programoje šio dalyko apskritai nėra. Tai leidžia abejoti ikimokyklinio ugdymo specialisto tinkamu parengimu, nes bet kuri šiuolaikinė ugdymo institucija sunkiai įsivaizduojama be visos bendruomenės dalyvavimo tiek vadybos, tiek ugdymo organizavimo procese.

Reikšminga tai, kad bendrųjų aukštojo mokslo dalykų bloke visų kolegijų studijų programose pateikiamas kalbos kultūros dalykas, kuriam skiriama nuo 80 iki 120 valandų. Didžiausias skaičius valandų skirtas Panevėžio kolegijos studijų programoje. Be to, Panevėžio kolegijos studijų programa išsiskiria ir tokių dalykų kaip profesinė etika (80 val.) ir socialinė bei šeimos psichologija (80 val.) dėstymu.

Palyginus kolegijų studijų programose dalykų, skirtų kvalifikacijoms įgyti, turinį (žr. 6.2.6 lentelę), išryškėjo, kad kolegijos renkasi skirtingus mokomuosius dalykus. Jeigu Vilniaus kolegijos studijų programoje, dalykų, skirtų kvalifikacijai įgyti, grupei priskiriamus dalykus galima sugrupuoti į keturias aiškiai apibrėžtas sritis: dalykai, susiję su vaiko sveikata, dalykai, susiję su vaiko ugdytojais, dalykai, susiję su vaiko aplinka ir dalykai, susiję su žaidimų teorija ir metodika.

6.2.6 lentelė

**Neuniversitetinių edukologijos (ikimokyklinio ugdymo) studijų programos dalykų,
skirtų kvalifikacijai įgyti, suvestinė**

<i>Dalykai</i>	Vilniaus kolegija			Kauno kolegija			Klaipėdos kolegija			Panevėžio kolegija			Marijampolės kolegija		
	Paskaitos	Praktikai	Savarankiškas darbas	Paskaitos	Praktikai	Savarankiškas darbas	Paskaitos	Praktikai	Savarankiškas darbas	Paskaitos	Praktikai	Savarankiškas darbas	Paskaitos	Praktikai	Savarankiškas darbas
Įvadas į specialybės studijas	30	30	20												
Vaiko ugdymo pagrindai: I. Vaiko sveikata: Psichinės ir fizinės vaiko sveikatos pagrindai	108	18	34				34	56	30						
Fizinio ugdymo metodika	26	39	15				42	42	36						
Specialiųjų poreikių vaikų ugdymas	39	26	15												
II. Vaiko ugdytojai (šeima ir institucinis ugdymas)	39	26	15												
III. Ugdymo sistemos ir metodai	30	60	30												
Ugdymo turinys:															
I. Vaiko kalba: Lietuvių kalbos ugdymas ir vaikų literatūra	108	54	38												
Kalbos korekcija	18	36	26												
II. Vaiko estetiškas ugdymas: dailė ir amatai	45	81	34	-	180	100	13	71	36	-	260	100	-	200	120
Muzika ir judesys	54	90	56	57	144	119				136	142	82	39	209	152
Vaidyba	26	39	15	-	52	28				36	54	30	-	60	20
III. Vaiko aplinka: socialinė-kultūrinė, gamtinė	90	54	56	99	99	82	50	76	34	92	42	26	105	105	70
Elementarūs matematiniai vaizdiniai	36	18	26							84	14	22			
IV. Žaidimo teorija ir metodika/Žaidimų praktikumas	18	81	21												
Projektai ir taikomieji tyrimai	54	72	74												
Dainos studija	-	155	5												
Šokio studija															
Folkloro studija							3	53	24						
Jaunimo muzikavimo studija	-	154	6												

Fito dizaino studija															
Sportinė saviugda															
Bendroji psichologija				32	32	16							32	32	16
Raidos ir ypatingo vaiko psichologija				39	39	42							39	39	42
Socialinė ir šeimos psichologija				26	26	28				14	10	96	26	26	28
Edukologijos pagrindai ir pedagoginis tyrimas				48	48	24				72	18	30	39	39	42
Ikimokyklinė pedagogika ir žaidimai				48	80	72				60	60	40	36	94	80
Specialioji ir šeimos pedagogika				40	40	40							48	48	24
Lietuvių kalbos ugdymas				75	75	90				110	78	52	91	91	98
Vaikų literatūra ir tautosaka				36	48	36	67	51	42	72	18	30	48	48	24
Buities kultūra				-	50	30				18	32	30	-	48	32
Kūno kultūra vaikų darželyje				64	66	60				46	74	40	25	75	60
Chorinio dainavimo studija				-	50	30	14	42	24	-	54	26	-	48	32
Raiškiojo skaitymo studija				-	50	30									
Stresai ir savireguliacija				-	50	30									
Kalbos kultūra ir rašybos pagrindai							10	52	18						
Tekstas							60	86	54						
Sakinys							26	30	24						
Žodis							20	42	18						
Garsas							26	30	24						
Sociokultūrinis ugdymas							42	48	30						
Matematikos pagrindai							42	48	30						
Matematikos mokymas							56	62	42						
Dailė, darbeliai ir jų mokymas II							13	104	43						
Choreografija ir jos mokymas							36	48	36						
Muzikos kalba							28	28	24						
Muzikos literatūra ir lietuvių muzikinis folkloras							35	51	34						
Instrumentas I							-	56	24						
Instrumentas II							-	56	24						
Muzikos mokymas							79	47	34						
Renginių organizavimas							15	46	19						

Visoms analizuojamoms kolegijų studijų programoms bendra tai, kad dalykų, skirtų kvalifikacijai įgyti, bloke tarp didelės įvairovės dalykų visgi esama ir bendrų, tokių kaip: vaiko estetiškas ugdymas, muzika ir judesys, vaiko aplinka, vaikų literatūra ir tautosaka, kūno kultūra. Vaiko estetiško ugdymo dalykams skiriama nuo 120 iki 360 valandų. Mažiausias valandų skaičius šiam dalykui skiriamas Klaipėdos kolegijos studijų, o didžiausias – Panevėžio kolegijos studijų programoje. Muzikai ir judesiui skiriama nuo 200 valandų (Vilniaus kolegija) iki 400 valandų (Marijampolės kolegija). Vaiko aplinkos dalykui skiriama nuo 200 (Vilniaus kolegija) iki 280 (Kauno ir Marijampolės) valandų. Tai rodo, kad studijų programos dalyje, skirtoje kvalifikacijai įgyti, vyrauja meniniam ugdymui skirti dalykai, padedantys ugdyti meninę, socialinę ar pažinimo kompetencijas. Ypač ryškiai meninis ugdymas pasireiškia Klaipėdos kolegijos studijų programoje, kurioje be dailės ir amatų dėstomi tokie dalykai, kaip: dailė, darbeliai ir jų mokymas (280 val.), choreografija ir jos mokymas (120 val.), muzikos kalba (80 val.), muzikos literatūra ir lietuvių muzikinis folkloras (120 val.), muzikos ugdymas (160 val.). Be to, dar vedami užsiėmimai „Instrumentas I“ ir „Instrumentas II“ (po 80 val.) ir dėstomas kursas „Renginių organizavimas“ (80 val.).

Nors kalbos kultūros dalykas priskiriamas prie bendrojo aukštojo mokslo dalykų, visgi ir kvalifikacijai įgyti skirtų dalykų bloke esama gimtajai kalbai skirtų kursų. Šiuo aspektu ypač išsiskiria Klaipėdos kolegijos studijų programa, kurioje gimtajai kalbai, atskirai netgi išskiriant atskirus sintaksei skirtus dalykus, tokius kaip: sakiny (80 val.), žodis (80 val.), garsas (80 val.). Be to, tik Klaipėdos kolegijos studijų programoje greta kalbos kultūros dalyko dėstomas ir kalbos kultūros ir rašybos pagrindų dalykas (80 val.).

Reikšminga tai, kad tik Vilniaus kolegijos studijų programoje yra žaidimo teorijos ir metodikos (su praktikumu) dalykas. Tai rodo, kad, nors kolegijų studijų programose apstu pedagogikos, psichologijos, sveikatos ugdymo, kalbos ugdymo, meninio ugdymo dalykų, visgi pasigendama šiuolaikinius ugdymo metodus, būdus ir formas perteikiančių dalykų.

Palyginus kolegijų studijų programas praktikoms skiriamo laiko aspektu (žr. 6.2.7 lentelę), išryškėjo, kad didžiausias dėmesys praktikoms skiriamas Vilniaus kolegijos studijų programoje (1120 val.), o mažiausiai laiko skiriama Marijampolės (800 val.) kolegijos studijų programoje.

**Neuniversitetinių edukologijos (ikimokyklinio ugdymo) studijų programos praktikoms
skiriamo laiko suvestinė**

Praktikos	Vilniaus kolegija			Kauno kolegija			Klaipėdos kolegija			Panevėžio kolegija			Marijampolės kolegija		
	Paskaitos	Praktiku mai	Savarankiškas darbas	Paskaitos	Praktiku mai	Savarankiškas darbas	Paskaitos	Praktiku mai	Savarankiškas darbas	Paskaitos	Praktiku mai	Savarankiškas darbas	Paskaitos	Praktiku mai	Savarankiškas darbas
Iš viso:	-	825	295	-	254	706	-	640	240	-	600	360	-	640	160

Apibendrinant neuniversitetinių studijų programų analizės rezultatus, galima teigti, kad:

- *Visų neuniversitetinės studijas vykdančių ugdymo institucijų ikimokyklinio ugdymo programos parengtos remiantis „Ikimokyklinio amžiaus vaikų auklėtojo rengimo standartu“ (2001) ir aukštojo mokslo programų rengimo principais.*
- *Studijų trukmė ir apimtis yra visiškai adekvati. Dieninės formos studijos trunka 3 metus, neakivaizdinės studijos – 4 metus. Studijų programos apimtis – 120 kreditų.*
- *Studijų programų paskirtis atitinka programų anotacijas, o programos tikslas atskleidžia galutinį studijų rezultatą – parengtas ikimokyklinio amžiaus vaikų specialistas, gebantis kvalifikuotai dirbti ir ugdyti įvairiose ikimokyklinio ugdymo institucijose.*
- *Kolegijų programose studijų tikslai, mokomieji dalykai yra dermėje su siekiamomis ugdyti profesinėmis kompetencijomis, kurios formuluojamos Ikimokyklinio amžiaus vaikų auklėtojo rengimo standarto“ (2001) pagrindu.*
- *Studijų programoje išryškėja trys esminiai mokomųjų dalykų blokai (bendrieji aukštojo mokslo dalykai, dalykai, skirti kvalifikacijai įgyti, praktinė veikla), kuriems skiriamas vieningas ir pastovus kreditų kiekis. Bendriesiems aukštojo mokslo dalykams skiriama 31 kreditas, kvalifikaciniam dalykams – 63 kreditai, pedagoginei praktikai – 24 kreditai. Iš viso 4800 valandų.*
- *Neuniversitetinių studijų programų turinį sudaro bendri visoms kolegijoms dalykai, tačiau kiek įvairuoja jų priskyrimas bendriesiems aukštojo mokslo ar dalykinės kvalifikacijos dalykams. Pavyzdžiui, Kauno kolegijos programoje tokie dalykai kaip „Bendroji psichologija“, „Raidos ir ypatingo vaiko psichologija“ yra priskiriami dalykų, skirtų kvalifikacijai įgyti, grupei, o Panevėžio kolegijos programoje minėti dalykai priskiriami aukštojo lavinimo dalykų grupei.*
- *Studijų programose vyrauja dalykai, padedantys ugdyti pažinimo, meninę, socialinę, sveikatos saugojimo kompetencijas, tačiau nepakankamai ugdomos komunikacijos ir informacinio raštingumo kompetencijos.*

- *Studijų programoje atsispindintys dalykai, jų tiksluose fiksuojamas rezultatas užtikrina prielaidas kompetetingo, gebančio dirbti nuolat kintančioje aplinkoje, specialisto parengimui.*
- *Kolegijų studijų programose skiriamas gana stabilus praktikai skiriamų valandų skaičius, sudarantis 22-24 kreditus. Daugiausia laiko skiriama baigiamajai praktikai (6 kreditai).*

6.3. Pradinio ugdymo pedagogus rengiančių aukštųjų neuniversitetinių institucijų apibūdinimas

Vilniaus kolegijos pradinio ugdymo pedagogikos neuniversitetinių studijų (su specializacijomis) trukmė – 4 metai. Studijuojama 8 semestrus: 1-5 sem. skiriami teorinėms profesinėms studijoms – bendrojo aukštojo lavinimo ir profesinių studijų teorinių pagrindų, profesinės kvalifikacijos bei specializacijos dalykams; 6-7 sem. – teorinėms profesinėms studijoms ir pedagoginei praktikai, 8 sem. – pedagoginei praktikai ir pasirengimui baigiamiesiems egzaminams arba diplominio darbo (projekto) rašymui ir gynimui.

Visą pradinio ugdymo pedagogikos programą sudaro 6400 valandos: 1251 valandos (19,54 %) – skiriamos paskaitoms, 3299 valandos (51,54 %) – praktikumams, 1850 valandų (28,59 %) – savarankiškam darbui. Į savarankiško darbo valandas įtraukiamos ir valandos, skirtos dėstytojo individuiam darbui su studentais. Praktikumams skiriama 970 valandos (15,15 %).

Klaipėdos kolegijos pradinio ugdymo pedagogikos neuniversitetinių studijų (su specializacijomis ir dieninės, ir neakivaizdinės formos) trukmė – 4 metai. Studijuojama 8 semestrus: 1-5 sem. skiriami teorinėms profesinėms studijoms – bendrojo aukštojo lavinimo ir profesinių studijų teorinių pagrindų, profesinės kvalifikacijos bei specializacijos dalykams; 6-7 sem. – teorinėms profesinėms studijoms ir pedagoginei praktikai, 8 sem. – pedagoginei praktikai ir pasirengimui baigiamiesiems egzaminams arba diplominio darbo (projekto) rašymui ir gynimui.

Studijų planas (dieninė forma) suskirstytas į bendrojo aukštojo išsilavinimo (1400 val./ 35 kreditai), profesinių kvalifikacijų (2840 val./ 71 kreditai), specializacijų (anglų kalbos pedagogika, vokiečių kalbos pedagogika) (1070 val. / 26 kreditai), dalykų blokus.

Visą Pradinio ugdymo pedagogikos programą sudaro 6400 valandos: 1251 valandos (19,54 %) – skiriamos paskaitoms, 3299 valandos (51,54 %) – praktikumams, 1850 valandų (28,59 %) – savarankiškam darbui. Į savarankiško darbo valandas įtraukiamos ir valandos, skirtos dėstytojo individuiam darbui su studentais. Praktikumams skiriama 970 valandos (15,15 %). Studijų apimtis – 160 kreditų.

Marijampolės kolegijos pradinio ugdymo pedagogikos neuniversitetinių studijų (dieninė ir neakivaizdinė forma) trukmė – 4 metai. Studijuojama 8 semestrus: 1-8 sem. skiriami teorinėms profesinėms studijoms – bendrojo aukštojo lavinimo ir profesinių studijų teorinių pagrindų,

profesinės kvalifikacijos bei specializacijos dalykams; 3-8 sem. – teorinėms profesinėms studijoms ir pedagoginei praktikai.

Visą pradinio ugdymo (dieninės formos) pedagogikos programą sudaro 3960 valandos: 982 valandos (24,80 %) – skiriamos paskaitoms, 2240 valandų (56,57 %) – praktikumams ir praktikai, 738 valandos (18,63 %) – savarankiškam darbui.

Visą pradinio ugdymo (neakivaizdinės formos) pedagogikos programą sudaro 4480 valandos: 502 valandos (11,21 %) – skiriamos paskaitoms, 622 valandos (13,88 %) – praktikumams ir praktikai, 3356 valandų (74,91 %) – savarankiškam darbui.

Panevėžio kolegijos pradinio ugdymo pedagogikos neuniversitetinių studijų (dieninė ir neakivaizdinė forma) trukmė – 4 metai. Studijuojama 8 semestrus: 1-8 sem. skiriami teorinėms profesinėms studijoms – bendrojo aukštojo lavinimo ir profesinių studijų teorinių pagrindų, profesinės kvalifikacijos bei specializacijos dalykams; 3-8 sem. – teorinėms profesinėms studijoms ir pedagoginei praktikai.

Visą pradinio ugdymo (dieninės formos) pedagogikos programą sudaro 5680 valandos: 1574 valandos (27,71 %) – skiriamos paskaitoms, 2245 valandos (39,53 %) – praktikumams ir praktikai, 1861 valanda (32,76 %) – savarankiškam darbui. Studijų apimtis – 160 kreditų.

6.4 Vilniaus, Klaipėdos, Panevėžio, Marijampolės aukštesniųjų pedagogikos mokyklų pradinio ugdymo pedagogikos programų turinio (content) analizės rezultatai

Remiantis atviroje informavimo konsultavimo orientavimo sistemoje (www.aikos.smm.lt) pateikta pradinio ugdymo pedagogikos programos anotacija, galima teigti, kad studijų programa pagrįsta pradinių klasių mokytojo rengimo standartu (2001), išskiriant profesines kompetencijas ir gebėjimus. Ši neuniversitetinių studijų programa skirta parengti pradinių klasių mokytoją, gebantį atlikti pradinių klasių mokytojo funkcijas, realizuojamas per įgyjamas žinias, kompetencijas ir specialiuosius gebėjimus (žr. 6.4.1 lentelę).

6.4.1 lentelė

Pradinių klasių mokytojo profesinės kompetencijos (pradinio ugdymo programos anotacija. aikos.smm.lt)

<i>Profesinės kompetencijos</i>	<i>Žinios, gebėjimai ir įgūdžiai</i>
Modeliuoti ikimokyklinio ugdymo turinį, būdus ir metodus	Bendrosios žmonijos vertybės bei tautos dvasinės kultūros pagrindai. Šiuolaikinės informacinės technologijos.
Globoti ir ugdyti ikimokyklinio amžiaus vaikus	Ikimokyklinė pedagogika ir žaidimai. Kalbos ugdymas.
Bendrauti ir bendradarbiauti su	Vaikų literatūra ir tautosaka.

tėvais, globėjais, kitais pedagogais ir įvairiomis institucijomis	Aplinkos pažinimas. Matematinių vaizdinių formavimas. Muzikinis ugdymas.
Gebėti dirbti komandoje	Buities bei elgesio kultūra. Meninė raiška.
Gebėti tobulėti ir keistis kūrybiškai reaguojant į šiuolaikinio pasaulio pokyčius ir siekiant būti aktyviu pokyčių dalyviu	Vaikų fizinis ugdymas. Gebėjimas suprasti demokratinės visuomenės principus, pedagogikos-psichologijos teorinius pagrindus. Gebėjimas dirbti su vaikų grupe ir individualiai. Gebėjimas bendrauti. Gebėjimas valdyti konfliktines situacijas. Kūrybiškumas, nuoširdumas. Gera muzikinė klausa. Vaizdinga, taisyklinga kalba Gera sveikata.

Atlikus neuniversitetinių studijų edukologijos krypties pradinio ugdymo programų turinio (content) analizę, išryškėjo, kad visų aukštųjų neuniversitetinių studijų pradinio ugdymo programos parengtos laikantis vieningos struktūros, kurią sudaro *programos paskirtis, programos tikslas*, „Pradinių klasių mokytojo rengimo standarte“ (2001) *numatytos veiklos sritys ir profesinės kompetencijos, pagal kurias formuojami studijų, po to dalykų tikslai bei studijų planas*.

Studijų programų turinio analizė leidžia teigti, kad, neuniversitetinių studijų programose apibrėžta paskirtis – „*įgyti pradinių klasių mokytojo kvalifikaciją, suteikiančią teisę dirbti pradinių klasių mokytojų visų tipų pradinio ugdymo institucijose*“ ir keliama tikslai: „*rengti pradinių klasių mokytojus, gebančius kvalifikuotai globoti ir ugdyti ikimokyklinio amžiaus vaikus įvairiose ugdymo institucijose*“, - atskleidžia profesinės kvalifikacijos svarbą, kuri tiesiogiai susijusi su mokomaisiais dalykais, įgytomis žiniomis, gebėjimais ir įgūdžiais, o tai reiškia susijusi su individo tinkamumu, pasirengimu tam tikram darbui.

Neuniversitetinių ikimokyklinio ugdymo studijų programose išskirtos veiklos sritys ir profesinės kompetencijos visiškai atitinka „Pradinių klasių mokytojo rengimo standarte“ (2001) numatytas veiklos sritis ir profesines kompetencijas bei studijų tikslus. Neuniversitetinių studijų pradinio ugdymo studijų programose išryškėja tik tam tikri skirtumai studijų plane, kurie pateikiami, pristatant neuniversitetinių pedagogikos mokyklų programų ypatumus.

Vilniaus kolegijos pradinio ugdymo pedagogijos studijų programos studijų planą sudaro:

1. Bendrojo aukštojo lavinimo ir profesinių studijų teorinių pagrindų dalykų blokas – 35 kreditai.
2. Profesinės kvalifikacijos dalykų blokas – 71 kreditai.
3. Profesinės veiklos praktikų blokas – 22 kreditai.
4. Specializacijos dalykų blokas – 26 kreditai.
5. Baigiamasis darbas – 6 kreditai.

Programoje išdėstyti privalomieji ir pasirenkamieji studijų dalykai, siekiant parengti kvalifikuotą specialistą, gebantį perteikti profesines žinias ir prisitaikyti šiuolaikinėje visuomenėje.

6.4.2 lentelė

Vilniaus kolegijos pradinio ugdymo programos absolvento profesinės kompetencijos

Studijų programa	Profesinės kompetencijos
Vilniaus kolegijos pradinio ugdymo programa	Žinoti esminius vaiko poreikius, jų tenkinimo ir poveikio būdus bei galimybes, gebėti taikyti šias žinias ugdymo procese.
	Gebėti tausoti ir stiprinti vaiko sveikatą.
	Išmanyti vaikų raidos ypatumus ir specifinius poreikius, gebėti šias žinias taikyti ugdymo procese.
	Gebėti puoselėti vidines vaiko galias, lemiančias normalią jo asmenybės raidą.
	Kurti vaiko prigimtį atitinkančią ir fizines bei dvasines jo galias stimuliuojančią aplinką.
	Žinoti pedagoginės sąveikos principus ir gebėti veikti pedagoginės sąveikos vyksmą.
	Ugdyti sociokultūrinę vaikų kompetenciją.
	Gebėti sudaryti galimybę vaikams perimti bendrąsias žmonijos vertybes bei tautos dvasinės kultūros pagrindus, juos plėtoti.
	Žinoti bendravimo ir bendradarbiavimo procesų esmę, prasmę ir ypatumus.
	Pažinti šeimą kaip visuomenės struktūrinį elementą ir išmanyti ugdymo šeimoje specifiką.
	Gebėti bendrauti ir bendradarbiauti su įvairiomis institucijomis bei pavieniais bendruomenės nariais.
	Išmanyti ikimokyklinės įstaigos gyvenimo organizavimo ir valdymo dėsningumus.
	Gebėti dirbti komandoje.
	Visapusiškai lavintis ir turtinti savo asmenybę.
	Gebėti tobulėti ir keistis kūrybiškai reaguojant į šiuolaikinio pasaulio pokyčius ir siekiant būti aktyviu pokyčių dalyviu.

Klaipėdos kolegijos pradinio ugdymo pedagogijos studijų programos studijų planą sudaro:

1. Bendrojo aukštojo lavinimo ir profesinių studijų teorinių pagrindų dalykų blokas – 35 kreditai.
2. Profesinės kvalifikacijos dalykų blokas – 71 kreditai.
3. Profesinės veiklos praktikų blokas – 22 kreditai.
4. Specializacijos dalykų blokas – 26 kreditai.
5. Baigiamasis darbas – 6 kreditai.

Studijuodamas pradinio ugdymo programą studentas įgis profesines kvalifikacijas, kurios pateikiamos 6.4.3 lentelėje.

6.4.3 lentelė

Klaipėdos kolegijos pradinio ugdymo programos absolvento profesinės kompetencijos

Studijų programa	Profesinės kompetencijos
Klaipėdos kolegijos pradinio ugdymo programa	Įsisavinti anatominius, fiziologinius bei psichinius vaikų raidos ypatumus bei šias žinias taikyti ugdymo procese
	Suvokti ir puoselėti vidines vaiko galias, lemiančias normalią jo asmenybės raidą
	Gebėti ugdyti sociokultūrinę vaikų kompetenciją; visybiniį pasaulio suvokimą
	Užtikrinti vaikui saugią ir jaukią aplinką, sudarant sąlygas išreikšti save kaip individualybę įvairioje veikloje
	Suvokti ugdymo turinį ir gebėti jį kūrybiškai, kvalifikuotai bei integruotai realizuoti ugdymo procese
	Įsisavinti ugdymo metodus ir metodikas ir gebėti kūrybingai ir atsakingai jais naudotis
	Gebėti analizuoti, planuoti, projektuoti ir organizuoti ugdymo procesą
	Pažinti mokinį, jo poreikius, interesus, galimybes ir problemas bei gebėti jam padėti
	Gebėti bendrauti ir bendradarbiauti su ugdytiniais ir ugdytojais, siekiant ugdymo tikslų
	Gebėti skleisti pedagogikos, psichologijos, etikos ir kitas su ugdymu susijusias žinias
	Įsisavinti pagrindinius gyvenimo organizavimo įvairiose ugdymo įstaigose principus, švietimo vadybos specifiką
	Gebėti kurti profesinės veiklos viziją ir tobulinti savo pedagoginės veiklos stilių, grindžiamą humanistinėmis vertybėmis
	Tapti gimtosios kalbos žinovu ir puoselėtoju
	Gebėti tobulintis informacinės kultūros pagrindus
	Turėti pakankamą išprusimą įvairiose mokslo srityse ir gebėti kvalifikuotai panaudoti profesinėje veikloje
	Gebėti susivokti procesuose, vykstančiuose, vykstančiuose Lietuvos ir pasaulio mokslo, kultūros ir švietimo srityse ir operuoti šia informacija savo gyvenime bei ugdymo procese
	Gebėti tobulėti ir keistis, kūrybingai reaguojant į šiuolaikinio pasaulio pokyčius

Marijampolės kolegijos pradinio ugdymo (dieninė forma) pedagogijos studijų programos studijų planą sudaro:

1. Bendrojo aukštojo lavinimo ir profesinių studijų teorinių pagrindų dalykų blokas – 33 kreditai.
2. Profesinės kvalifikacijos dalykų blokas – 79 kreditai.
3. Profesinės veiklos praktikų blokas – 20 kreditų.
4. Baigiamasis egzaminas – 2 kreditai.

Marijampolės kolegijos pradinio ugdymo (neakivaizdinė forma) pedagogijos studijų programos studijų planą sudaro:

1. Bendrojo aukštojo lavinimo ir profesinių studijų teorinių pagrindų dalykų blokas – 31 kreditas.
 2. Profesinės kvalifikacijos dalykų blokas – 63 kreditai.
 3. Profesinės veiklos praktikų blokas – 24 kreditai.
- Baigiamasis egzaminas – 2 kreditai

Studijuodamas pradinio ugdymo programą studentas įgis profesines kvalifikacijas, kurios pateikiamos 6.4.4 lentelėje.

6.4.4 lentelė

Marijampolės kolegijos pradinio ugdymo programos absolvento profesinės kompetencijos

Studijų programa	Profesinės kompetencijos
Marijampolės kolegijos pradinio ugdymo programa	Įsisavinti anatominius, fiziologinius bei psichinius vaikų raidos ypatumus bei gebėti šias žinias taikyti ugdymo procese
	Suvokti ir puoselėti vidines vaiko galias, lemiančias jo asmenybės raidą
	Gebėti ugdyti sociokultūrinę vaikų kompetenciją
	Sudaryti sąlygas vaiko saviraiškai įvairiose veiklose
	Išmanyti ugdymo turinį ir gebėti jį kūrybiškai kvalifikuotai bei integruotai taikyti ugdymo procese
	Žinoti ugdymo metodus ir metodikas bei gebėti jais naudotis
	Gebėti analizuoti, planuoti, projektuoti ir analizuoti ugdymo procesą
	Pažinti mokinį, jo poreikius, interesus, galimybes ir problemas bei gebėti jam padėti
	Bendrauti ir bendradarbiauti su ugdytiniais ir ugdytojais bei ugdymo institucijomis
	Skleisti pedagogikos, psichologijos, etikos ir kt. Su ugdymu susijusias žinias
	Išmanyti pagrindinius organizavimo principus įvairiose ugdymo institucijose
	Gebėti kurti profesinės veiklos viziją, grindžiamą humanistinėmis vertybėmis
	Tapti gimtosios kalbos žinovu, puoselėtoju ir ugdytoju
	Gebėti tobulinti informacinės – komunikacinės kultūros pagrindus
	Suvokti pagrindines Lietuvos, Europos ir Pasaulio kultūros, švietimo bei mokslo tendencijas ir vertybes
	Gebėti tobulėti ir keistis kūrybingai reaguojant į šiuolaikinio pasaulio pokyčius

Panevėžio kolegijos pradinio ugdymo (dieninė forma) pedagogijos studijų programos studijų planą sudaro:

1. Bendrojo aukštojo lavinimo ir profesinių studijų teorinių pagrindų dalykų blokas – 44 kreditai.
2. Profesinės kvalifikacijos dalykų blokas – 71 kreditas.
3. Profesinės veiklos praktikų blokas – 25 kreditai.
4. Baigiamasis egzaminas – 2 kreditai.

6.4.5 lentelė

Panevėžio kolegijos pradinio ugdymo programos absolvento profesinės kompetencijos

Studijų programa	Profesinės kompetencijos
Panevėžio kolegijos pradinio ugdymo programa	1. Gebėti pažinti vaiką, jo poreikius ir juos tenkinti
	2. Gebėti pažinti specifinius vaiko raidos ypatumus ugdymo procese
	3. Gebėti sudaryti vaikams palankias sąlygas perimti bendrąsias žmonijos vertybes ir kultūrinius pagrindus bei ugdyti sociokultūrinę kompetenciją
	4. Išmanyti pradinės mokyklos ugdymo turinį, gebėti jį interpretuoti, koreguoti, modeliuoti bei kūrybiškai taikyti ugdymo procese
	5. Gebėti planuoti ir organizuoti ugdymo procesą pagal humanistinės pedagogikos principus
	6. Gebėti išmanyti pedagoginės sąveikos principus ir jais remtis pedagoginiame procese
	7. Išmanyti vertinimo sistemas ir gebėti jas taikyti ugdymo procese
	8. Gebėti pažinti vaiko šeimą ir teikti pedagoginę – psichologinę pagalbą tėvams
	9. Gebėti konstruktyviai, kryptingai bendrauti ir bendradarbiauti su kitais pedagogais, šeima ir kitomis ugdymo institucijomis
	10. Gebėti dirbti komandoje
	11. Išmanyti pagrindinius pradinės mokyklos gyvenimo organizavimo ir valdymo dėsningumus
	12. Gebėti puoselėti bendrąsias žmogaus vertybes ir jomis grįsti savo gyvenimą ir veiklą
	13. Gebėti tobulėti ir keistis kūrybiškai reaguojant į šiuolaikinio pasaulio pokyčius
	14. Gebėti kurti profesinės veiklos viziją
	15. Suvokti pagrindines Lietuvos, Europos ir pasaulio švietimo bei mokslo tendencijas ir vertybes
	16. Gebėti plėtoti informacinės-komunikacinės kultūros įgūdžius
	17. Tapti gimtosios kalbos žinovu, puoselėtoju ir ugdytoju

Atlikus kolegijų, rengiančių pradinių klasių mokytojų, lyginamąją studijų programų analizę, išryškėjo, kad bendrojo aukštojo lavinimo dalykų bloką sudaro nuo 12 iki 15 dalykų, kurie savo turiniu perteikia filosofijos, psichologijos, kultūros, teisės ir darbo saugos, vadybos, informacinių technologijų žinias. Kaip matyti 6.4.6 lentelėje, dalykams skiriamų valandų skaičius gana skirtingas.

Neuniversitetinių edukologijos (pradinio ugdymo) studijų programos bendrojo aukštojo lavinimo dalykų suvestinė

<i>Dalykai</i>	Vilniaus kolegija			Klaipėdos kolegija			Panevėžio kolegija			Marijampolės kolegija		
	Paskaitos	Praktikai	Savarankiškas darbas	Paskaitos	Praktikai	Savarankiškas darbas	Paskaitos	Praktikai	Savarankiškas darbas	Paskaitos	Praktikai	Savarankiškas darbas
Filosofijos pagrindai	119		41	48	14	18	65	13	42			
Kultūros istorija ir etnokultūra	84		36	40	16	24	65	13	42	64	32	24
Ugdymo psichologija	147	55	38									
Raidos psichologija	60		20	45	101	54						
Ugdymo filosofija	52		28									
Švietimo politika ir vadyba	56		24									
Ugdymo pagrindai ir taikomieji tyrimai	72	18	30									
Didaktika	95	38	27	100	46	54						
Darbo teisė ir civilinė sauga	56		24	30	10	40	48	12	20	32	16	32
Hodegetika	90	45	25	68	50	42	60	30	30			
Informacinės technologijos		90	30		112	48	18	72	30		64	16
Specialioji pedagogika	57	38	25									
Vaiko sveikata ir sveikos gyvensenos pagrindai	98	28	34									
Teisės pagrindai				32	8	40	48	12	20	32	16	32
Bendroji ir asmenybės psichologija				66	80	54						
Pedagoginės minties ir švietimo istorija				46	20	14				32	32	16
Ugdymo sistemos												
Vaiko sveikata ir sveiko gyvenimo pagrindai												
Filosofijos pagrindai												
Vadybos įvadas ir švietimo įstaigų veiklos organizavimas							48	12	20			
Profesinė etika							39	13	28			
Socialinė ir šeimos psichologija												
Specialioji ir šeimos pedagogika							36	18	26	56	28	36

Politika ir pilietinė visuomenė										32	16	32
Pedagogikos pagrindai ir didaktika (su praktikumu)				100	46	54	96	48	56	42	42	36
Filosofija ir pedagoginė etika										56	24	40
Bendroji ir socialinė psichologija							70	36	54	48	48	24
Raidos ir pedagoginė psichologija							90	45	65	48	48	24
Edukologijos įvadas ir pedagoginis tyrimas										48	48	24
Švietimo vadyba										32	16	32
Užsienio kalbos								180	60			
Ugdymo modeliavimas sveikatos aspektu							36	18	26			

Akivaizdu, kad pradinio ugdymo studijų programose bendrojo aukštojo lavinimo dalykų bloke vyrauja dalykai, skirti ugdymo ir psichologijos pagrindams. Reikšminga tai, kad Vilniaus, Klaipėdos ir Panevėžio kolegijų studijų programose greta ugdymo, pedagogikos pagrindų ir didaktikos dar dėstomas atskiras hodegetikos kursas (160, 120 val.). Didžiausias valandų skaičius skiriamas ugdymo, pedagogikos pagrindų dalykui, kuris svyruoja nuo 120 iki 322 valandų. Panašiu santykiu pasiskirsto ir psichologijai skiriamų valandų skaičius. Didžiausias jų skaičius skiriamas nuo 80 valandų Vilniaus kolegijos studijų programoje iki 400 valandų Klaipėdos kolegijos studijų programoje.

Visų keturių kolegijų studijų programose skirta vadybos, teisės, vaiko sveikatos ugdymo dalykams. Visgi pasigendama laiko, skiriamo informacinėms technologijoms ir ypač užsienio kalboms. Jeigu informacinėms technologijoms skiriama nuo 80 (Marijampolės kolegija) iki 160 (Klaipėdos kolegija) valandų, tai užsienio kalba aptikta tik Panevėžio kolegijos studijų programoje ir šiam dalykui skiriama 240 valandų. Pradinio ugdymo bendrojo aukštojo mokslo dalykų bloke atspindi esminės profesinei kvalifikacijai būtinos žinios, tačiau stokojama tiek komunikacijai užsienio kalba, tiek informacinio raštingumo bei šiuolaikinių ugdymo metodikai skiriamų dalykų.

Išanalizavus pradinio ugdymo studijų programų dalykų, skirtų kvalifikacijai įgyti, bloką (žr. 6.4.7 lentelę), išryškėjo, kad didžiausias dėmesys teikiamas atskirų pradinio ugdymo mokomųjų dalyko didaktikos mokymui, ypač daug studijų laiko skiriant matematikos, dailės ir darbų mokymui. Dailės ir darbų didaktikai skiriamas laikas svyruoja nuo 210 valandų (Vilniaus kolegija) iki 400 valandų (Klaipėdos kolegija).

**Neuniversitetinių edukologijos (pradinio ugdymo) studijų programos dalykų, skirtų
kvalifikacijai įgyti, suvestinė**

<i>Dalykai</i>	Vilniaus kolegija			Klaipėdos kolegija			Panevėžio kolegija			Marijampolės kolegija		
	Paskaitos	Praktikai	Savara nkiškas darbas	Paskaitos	Praktikumai	Savar anškiš kas darbas	Pas kai tos	Prak tiku mai	Sava rank iškas darb as	Paskaitos	Praktikai	Savara nkiškas darbas
Kalbos kultūra ir specialybės kalba		54	26	10	52	18	36	54	30			
Lietuvių kalba ir jos mokymas	125	201	74							248	248	144
Vaikų literatūra ir tautosaka	70	28	22				72	36	52	64	16	40
Pasaulio pažinimo mokymas	129	56	55	50	76	34	132	66	82	122	90	68
Kūno kultūros mokymas	60	30	30	42	42	36	60	30	30	32	32	16
Etika ir jos mokymas	56	14	10							42	14	24
Dailė, darbeliai ir jų mokymas	96	162	62	37	254	103		270	90	106	162	92
Choreografija ir jos mokymas	29	87	44	36	48	36	26	26	28		64	16
Matematika ir jos mokymas	165	38	37	56	62	42	138	84	58	112	112	56
Muzikos praktikumas		117	43									
Muzikos instrumentas		57	23									
Mokykliniai ir liaudies muzikos instrumentai		70	70	3	53	24						
Muzikos mokymas	60	30	30	79	47	34	45	45	30	160	128	72
Užsienio kalba ir jos mokymas		156	84								382	138
Choro studija	30	30	20	14	42	24				16	48	16
Šokio studija	19	38	23									
Iškalba ir scenos kalba	42	14	24									
Tautosaka ir vaikų literatūra				67	51	42						
Sociokultūrinis ugdymas				42	48	30						
Vaiko sveikata				34	56	30				64	32	34
Matematikos pagrindai				42	48	30						
Muzikos kalba				28	28	24	18	72	30			
Muzikos literatūra ir lietuvių muzikinis folkloras				35	51	34	36	18	26			
Instrumentas I					56	24						
Instrumentas II					56	24						
Renginių organizavimas				15	46	19	54	36	30			

Antroji užsienio kalba											64	16
Teatrinė raiška							18	74	28	16	48	163
Teksto lingvistika ir didaktika							54	36	30			
Sakinio lingvistika ir didaktika							60	30	30			
Žodžio lingvistika ir didaktika							60	30	30			
Garso lingvistika ir didaktika							36	54	30			
Buities kultūra								48	32			

Matematikos didaktikai skiriama nuo 160 (Klaipėdos kolegija) iki 280 valandų (Panevėžio ir Marijampolės kolegija). Pavyzdžiui, muzikos didaktikai skiriama nuo 120 (Vilniaus ir Klaipėdos kolegijos) iki 360 valandų (Marijampolės kolegija). Tiesa, Klaipėdos kolegijos studijų programoje greta muzikos mokymo dėstoma visa eilė muzikinių dalykų, tokių kaip: mokykliniai ir liaudies muzikos instrumentai, muzikos kalba, muzikos literatūra ir lietuvių muzikinis folkloras. Pastarieji du dalykai dėstomi Klaipėdos ir Panevėžio kolegijose. Vilniaus kolegijos studijų programoje skiriamos valandos muzikos praktikumui (160 val.) bei muzikos instrumentui (80 val.). Tai rodo, kad studijų programos yra ypač orientuotos į meninio ugdymo pakraipą, kai tuo tarpu gimtosios kalbos ar ypač užsienio kalbos ugdymui skiriama kur kas mažiau valandų. Pavyzdžiui, užsienio kalbos mokymui tik Vilniaus (240 val.) ir Marijampolės (520 val.) kolegijų pradinio ugdymo studijų programose. Ypač reikšminga ir tai, kad Marijampolės kolegijos studijų programoje esama ir antrosios užsienio kalbos mokymui skiriamų valandų (80 val.). Tai rodo, kad ne visos kolegijos, rengiančios pradinio ugdymo specialistus, atsižvelgia į kintančius demografinius veiksnius, įtakančius ir specialistų įsidarbinimo galimybes. Galimybių suteikimas įgyjant ir kitų svarbių (populiarių) dalykų didaktikos žinių, įgalintų absolventą pasirinktą užsienio kalbos mokymo alternatyvą.

Palyginus analizuotas pasirinktų kolegijų pradinio ugdymo studijų programose pateikiamas praktikas ir joms skiriamą laiką (žr. 6.4.8 lentelę), išryškėjo, kad įvairuoja tiek praktikų pobūdis, tiek ir joms skiriamų valandų skaičius. Didžiausias dėmesys praktikoms teikiamas Vilniaus kolegijoje, kurios programoje skiriama 1080 valandų. Įdomu tai, kad, skirtingai nei kitų kolegijų studijų programose, Vilniaus kolegijos pradinio ugdymo studijų programoje praktikos skaidomos į kelis lygius: pažintinę, integruotą, pažintinę specializacijos, bandomoji pedagoginė, renginių organizavimo, baigiamoji.

Mažiausiai laiko praktikoms skiriama Marijampolės kolegijos studijų programoje, kurioje iš viso praktikoms skiriama 800 valandų, nors irgi skiriasi praktikų pobūdis: priešmokyklinio ugdymo, integruota, pedagoginė pažintinė ir savarankiško darbo.

**Neuniversitetinių edukologijos (ikimokyklinio ugdymo) studijų programos praktikoms
skiriamo laiko suvestinė**

<i>Praktikos</i>	Vilniaus kolegija			Klaipėdos kolegija			Panevėžio kolegija			Marijampolės kolegija		
	Paskaitos	Praktikai	Savarankiškas darbas	Paskaitos	Praktikai	Savarankiškas darbas	Paskaitos	Praktikai	Savarankiškas darbas	Paskaitos	Praktikai	Savarankiškas darbas
Pradinė specialybės ir specializacijos praktika				-	220	100						
Pagrindinė specialybės ir specializacijos praktika				-	420	140						
Pasaulio pažinimo											64	16
Priešmokyklinio ugdymo											64	16
Pedagoginė pažintinė		90	30					90	30		64	16
Integruota mokomoji		84	76					180	140		256	64
Ištininė savarankiško darbo								90	150		192	48
I-osios vaiko dienos mokykloje								80	40			
Specializacijos		42	38					120	80			
Bandomoji pedagoginė praktika		114	46									
Bandomoji specializacijų		60	20									
Baigiamoji pedagoginė		56	184									
Poilsio organizavimo praktika		60	100									
Pažintinė tiriamoji		42	38									

Toks praktikoms skiriamo laiko netolygus pasiskirstymas rodo, kad kai kurių kolegijų (Klaipėdos, Marijampolės) pradinio ugdymo studijų programose, kaip ir aukštųjų universitetinių studijų programose, kiek daugiau laiko skiriama teoriniams dalykams nei konkrečių praktinių gebėjimų ir profesinės kompetencijos ugdymui. Siekiant parengti šiuolaikinius poreikius atitinkantį specialistą, būtina suteikti žinių ir įgūdžių, kurie yra ypač reikšmingi profesinei karjerai, deramai su darbo rinkos reikalavimais ir galimybių užtikrinimu mokymuisi visą gyvenimą. Žinios ir asmeninis tobulėjimas vis labiau tampa brangintina vertybe, todėl natūralu, jog tobulėjimas vyksta studijų procese ir tai yra vienas svarbiausių argumentų, skatinančių žmones domėtis savo aplinka ir savo augimu.

Apibendrinant neuniversitetinių studijų pradinio ugdymo programų turinio (content) analizės rezultatus, galima teigti, kad:

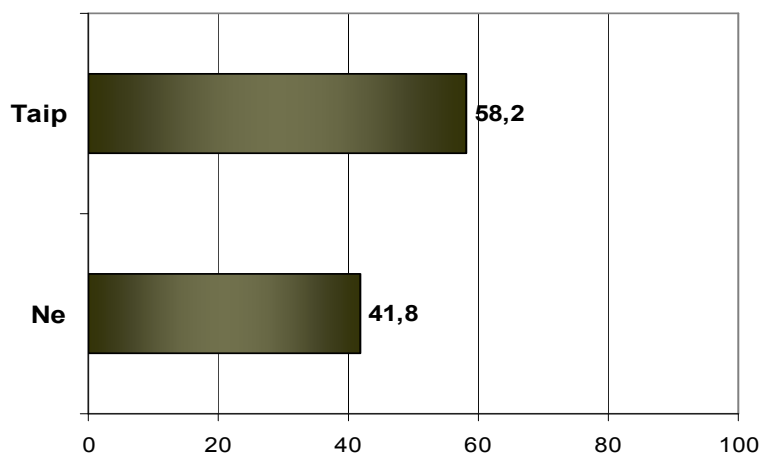
- 1. Neuniversitetinių studijų programos parengtos atsižvelgiant į „Pradinio ugdymo standarte“ (2001) keliamus reikalavimus ir siekiamas ugdyti kompetencijas.*
- 2. Analizuotų kolegijų pradinio ugdymo studijų programas vienija bendra struktūra, dermės buvimas, apibrėžiant programos paskirtį ir tikslą. Programų tikslai aiškūs, konkretūs, fiksuojantys baigtinį rezultatą.*
- 3. Analizuotų studijų programose fiksuota vienoda studijų trukmė (4 metai) ir apimtis – 160 kreditų.*
- 4. Vyrauja vienovė tarp dalykų, skiriamų bendrajam aukštajam mokslui ir dalykų, skiriamų profesinei kvalifikacijai įgyti, tačiau skiriasi valandų ir kreditų skaičius. Daugiausia kreditų bendrojo aukštojo mokslo dalykų blokui skiriama Panevėžio kolegijos (44 kreditai) studijų programoje, o mažiausiai – Klaipėdos kolegijos (31) studijų programoje. Tuo tarpu dalykų blokui, skirtų dalykinei kvalifikacijai įgyti, skiriamas beveik vienodas kreditų skaičius (71 kreditas), išskyrus Marijampolės kolegiją, kurios studijų programoje nurodoma 79 kreditai.*
- 5. Stokojama valandų, skiriamų užsienio kalbos ir informacinio raštingumo mokymui ir mokymuisi.*
- 6. Praktikoms skiriamas laikas studijų programose pasiskirsto panašiu santykiu (20 -25 kreditai), o daugiausia valandų skiriama Vilniaus kolegijos studijų programoje (1080 val.).*

7. ABSOLVENTŲ, BAIGUSIŲ EDUKOLOGIJOS KRYPTIES STUDIJAS, PASIRENGIMO DIRBTI IR ĮSIDARBINIMO ŠVIETIMO SISTEMOJE GALIMYBIŲ TYRIMO REZULTATŲ ANALIZĖ

Šiame skyriuje pateikiami ir analizuojami absolventų apklausos raštu tyrimo rezultatai, siekiant iširti absolventų, baigusių edukologijos krypties studijas, pasirengimo dirbti ir įsidarbinimo švietimo sistemoje galimybes. Tyrimo metu gauti duomenys buvo nagrinėjami taikant aprašomosios (deskriptyvinės) statistikos metodus, o pristatomi ir analizuojami nuosekliai atsakant į tyrimo klausimus.

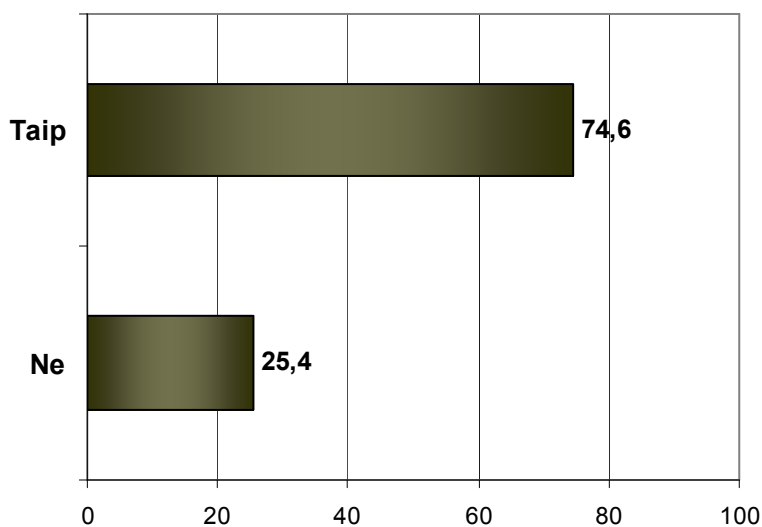
7.1 Kolegijų ir universitetų absolventų apklausos raštu rezultatų analizė

Didesnė dalis respondentų (58,2%), atsakydami į tyrimo klausimą „*Kai studijavote aukštojoje mokykloje, ar jau žinojote kokioje institucijoje dirbsite?*“ teigia, kad, studijuodami aukštojoje mokykloje, žinojo, kokioje institucijoje jie dirbs, tačiau net 41,8% atsakiusiųjų visgi nežinojo, kur galėtų ar norėtų dirbti. 7.1.1 paveiksle atspindėta respondentų nuomonių sklaida.

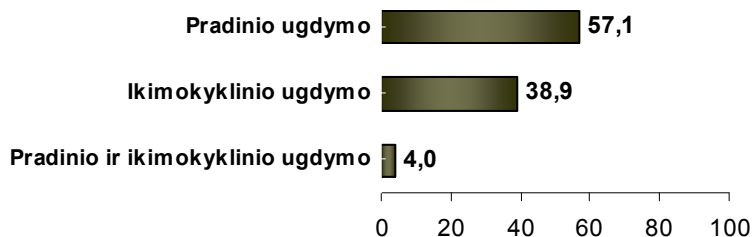
7.1.1 pav. Profesinės ateities vertinimas

Formuluojant antrąjį klausimą ir pateikiant jį respondentams, buvo siekiama išsiaiškinti, ar absolventai, baigę ikimokyklinio ugdymo studijas, šiuo metu dirba švietimo institucijoje? Tyrimo rezultatai atskleidė, kad 74,8% respondentų dirba švietimo institucijose, o 25,4% atsakiusių yra pasirinkę kitą veiklą (žr. 7.1.2 pav.).

7.1.2 pav. Absolventų, dirbančių švietimo institucijose ir pasirinkusių kitą veiklą pasiskirstymas

Kaip matyti 7.1.3 paveiksle, dauguma respondentų (57,1%) dirba pradinio ugdymo institucijose, o 38,9% specialistų dirba ikimokyklinio ugdymo institucijose.

7.1.3 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal specializaciją

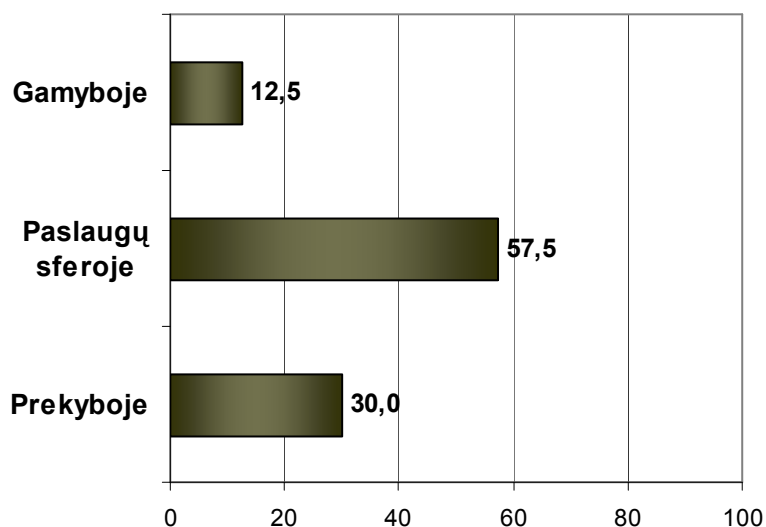
Gana svarbus rodiklis – absolventų, baigusių edukologijos studijas, užimamos pareigos. Kaip matyti 7.1.4 paveiksle, 50% respondentų dirba ikimokyklinio ugdymo auklėtojais, apie 22% – mokytojais (tarp jų ir pradinio ugdymo), apie 8% – priešmokyklinio ugdymo mokytojais. Reikšminga tai, kad 2,7% respondentų, baigusių edukologijos studijas, dirba administratoriais, po 0,5% respondentų dirba ir mokytojais, ir užima kitas pareigas, pavyzdžiui, bibliotekininko, ar dirba papildomojo ugdymo pedagogais.

7.1.4 pav. Respondentų, dirbančių švietimo sistemoje, pareigos

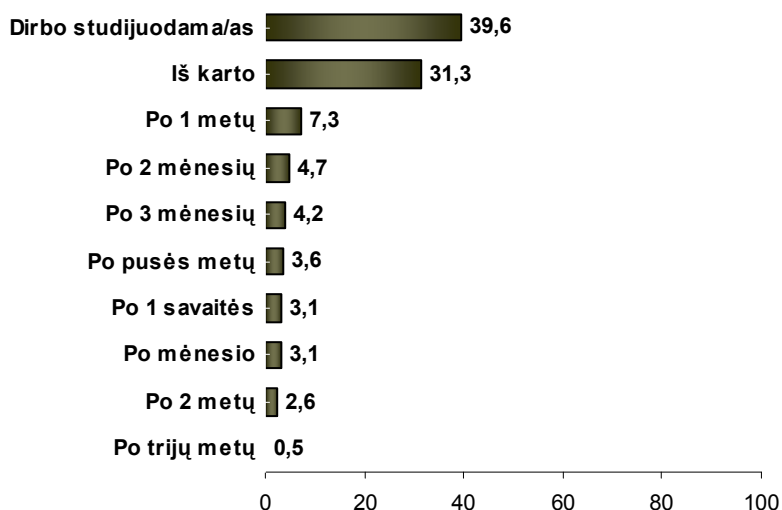
Siekiant išsiaiškinti, kokioje srityje dirba tie kolegijų ir universitetų absolventai, kurie pakeitę veiklos pobūdį ir nedirba švietimo institucijose, buvo pateiktas tyrimo klausimas „*Kokioje veiklos srityje Jūs šiuo metu dirbate?*“. Kaip matyti iš 7.1.5 paveiksle pateikto nuomonių pasiskirstymo, didesnė dalis absolventų, baigusių pedagogikos studijas, dirba paslaugų ar prekybos sferoje ir tik

nedidelė dalis (12,5%) dirba gamybos srityje. Todėl galima teigti, kad įgytos komunikacinė, mokėjimo dirbti komandoje, bendravimo ir bendradarbiavimo, individo psichologinio pažinimo kompetencijos yra lengvai pritaikomos ir kitose viešųjų paslaugų teikimo srityse.

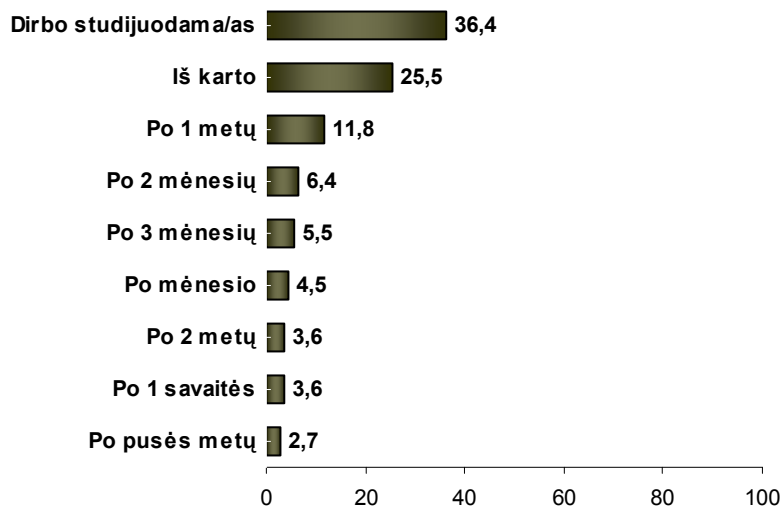
7.1.5 pav. Absolventų, nedirbančių švietimo institucijose, veiklos sritys

Svarbus tyrimo rodiklis yra absolventų, baigusių edukologijos studijas, įsidarbinimo dinamiškumas. Kaip matyti 7.1.6 paveiksle, 40% respondentų, baigusių edukologijos studijas, jau dirbo studijuodami, 31,3% įsidarbino iš karto po studijų, 7,3% respondentų įsidarbino po metų, 4,7% įsidarbino po 2 mėnesių ir 4,2% respondentų įsidarbino po 3 mėnesių, 2,6% įsidarbino po pusės metų, 3,1% po 1 savaitės, 3,1% po mėnesio, 2,6% po 2 metų, 0,5% respondentų įsidarbino po trijų metų.

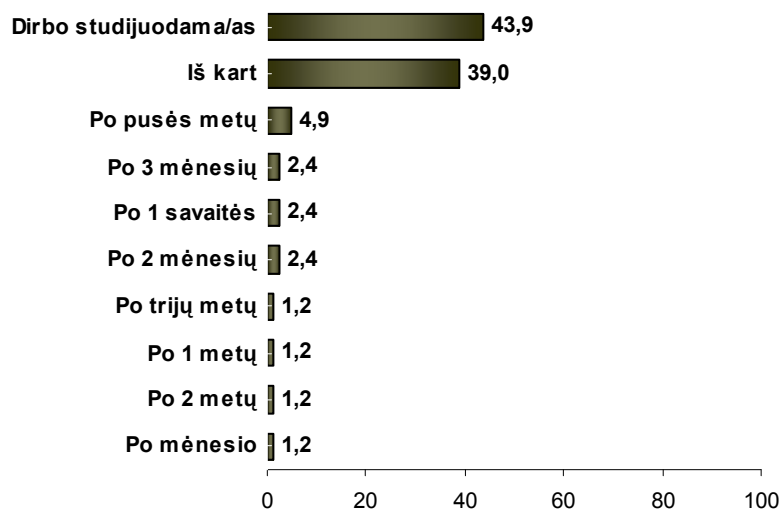
7.1.6 pav. Absolventų, baigusių edukologijos studijas, įsidarbinimo dinamiškumas

36,4% respondentų, baigusių universitetines studijas, dirbo studijuodami, 25,5% įsidarbino iškart po studijų, 11,8% įsidarbino po metų, 6,4% po dviejų mėnesių ir 3,6% respondentų įsidarbino po dvejų metų.

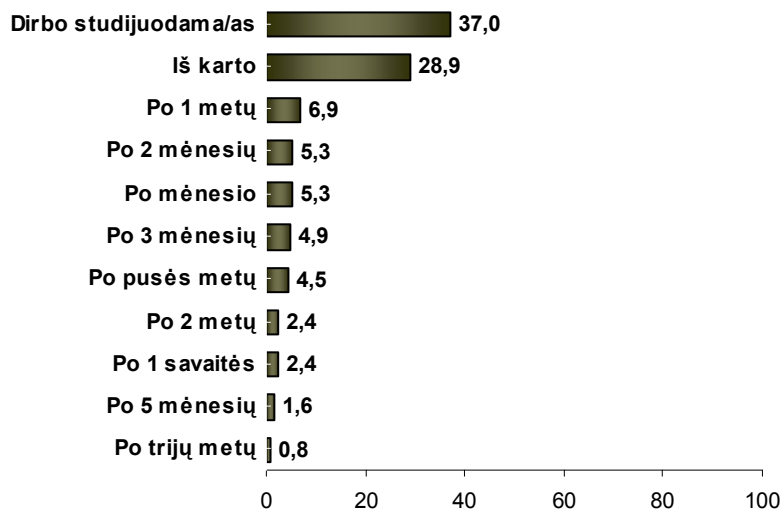
7.1.7 pav. Absolventų, baigusių universitetines studijas, įsidarbinimo dinamiškumas

Kaip matyti 7.1.8 paveiksle, 44% neuniversitetines studijas baigusių absolventų dirbo studijuodami, 39% įsidarbino iš karto po studijų, apie 9% įsidarbino per gana trumpą laiką po studijų (savaitę, mėnesį ar kelis mėnesius), po 1,2% respondentų įsidarbino po metų ar dvejų.

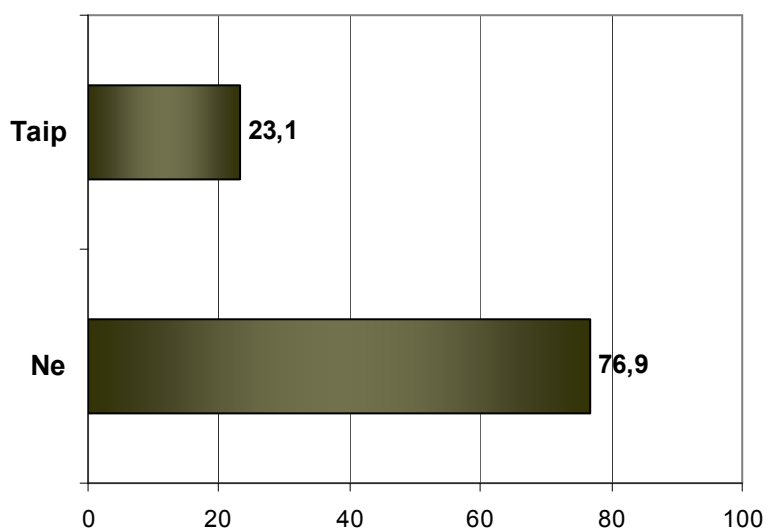
7.1.8 pav. Absolventų, baigusių neuniversitetines studijas, įsidarbinimo dinamiškumas

Atsakydami į klausimą „Per kiek laiko po studijų baigimo susiradote darbą pagal specialybę?“, respondentai akcentavo, kad jau dirbo studijuodami (37%), susirado darbą pagal specialybę iš karto po studijų 29%, apie 22% absolventų darbą pagal specialybę susirado per neilgą laiko tarpą (nuo savaitės iki pusės metų) (žr. 7.1.9 pav.).

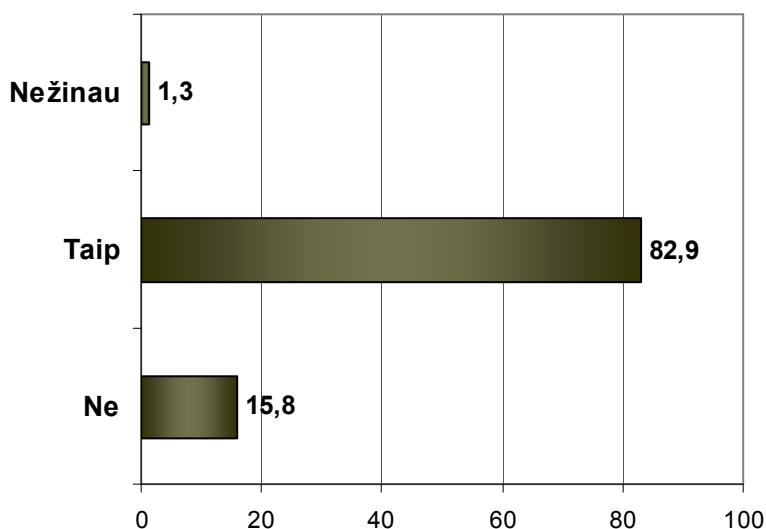
7.1.9 pav. Absolventų įsidarbinimo dinamiškumas, baigus studijas

Įvertinant nuolatinę kaitą ir dinamiškumą bei mokymosi visą gyvenimą galimybes, absolventų, baigusių pedagogikos studijas, buvo teiraujamasi, ar po studijų baigimo jie keitė darbą. 76,9% respondentų atsakė, kad po studijų baigimo jie nėra keitė darbą, o 23,1% atsakiusiųjų teigė, kad darbą yra keitė (žr.7.1.10 pav.). Toks nuomonių pasiskirstymas pagrindžia ankstesnio klausimo, susijusio su veikla baigus studijas, validumą ir patvirtina prielaidą, kad visgi apie trečdalis absolventų, baigusių pedagogikos studijas, nebuvo ar nėra apsisprendę dėl ateities karjeros ir ne visiškai tikslingai pasirinkę studijas.

7.1.10 pav. Absolventų, pakeitusių veiklą po studijų, pasiskirstymas

Respondentai, atsakydami į klausimą „*Kaip manote, ar aukštoji mokykla kurią baigėte, Jus tinkamai parengė darbui švietimo sistemoje?*“, atskleidė teigiamas nuostatas baigtos aukštosios mokyklos ar pasirinktos studijų programos atžvilgiu. 82,9% absolventų teigė, kad aukštoji mokykla juos tinkamai parengė darbui. Nuomonių pasiskirstymas pateikiamas 7.1.11 paveiksle.

7.1.11 pav. Absolventų, baigusių pedagogikos studijas, pasirengimo dirbti nuomonių pasiskirstymas

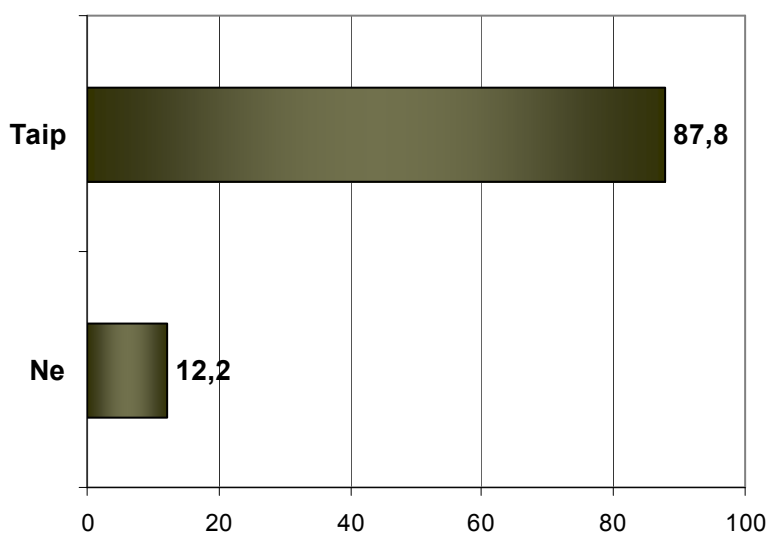
Siekiant išsiaiškinti, kokias žinias ir gebėjimus kolegijų ir aukštųjų mokyklų absolventai akcentuoja pasirinktoje profesijoje kaip svarbiausius, respondentams buvo pateiktas atviras klausimas, paliekant teisę patiems išskirti svarbiausias profesines kompetencijas. Išanalizavus absolventų nuomonės tyrimo rezultatus, matyti, kad labiausiai respondentai pabrėžia *psichologijos ir pedagogikos, anglų kalbos, komunikacijos, bendravimo ir bendradarbiavimo žinias ir gebėjimus*. Mažiau svarbūs, absolventų nuomone, yra *praktiniai gebėjimai, praktinės žinios ir pasitikėjimas savimi*. Toks respondentų nuomonių pasiskirstymas pagrindžia nuostatą, kad labiausiai studentai vertina bendruosius aukštojo mokslo dalykus bei jų teikiamas žinias, ugdomus gebėjimus. Tuo tarpu dalykai, skirti kvalifikacijai įgyti ar praktika nėra akcentuojami. Visgi individo lygmenyje tipiškas universitetinio ar neuniversitetinio ugdymo procesas neapsiriboja žinių įgijimu ar profesiniu pasirengimu. Iš tiesų tai – formuojantis procesas, siekiantis prasmingos laisvės, keičiantis žmogų. Tai yra savęs formavimo procesas, kai ugdytinis savikritiškai naudojami turimomis žiniomis. Galbūt todėl ketvirtadaliui respondentų visi programos dalykai buvo svarbūs ir reikalingi.

Siekiant nustatyti, kokių žinių ir gebėjimų absolventai stokoja, buvo analizuotos jų nuomonės. Absolventai, baigę pedagogikos studijas, buvo paprašyti pakomentuoti, kokių būtiniausių žinių ir gebėjimų aukštajai mokyklai jiems nepavyko įdiegti. Statistiškai reikšminga tai, kad didžioji dalis respondentų pabrėžė, kad *aukštojoje mokykloje jiems nieko netrūko* ($M=19$; 7,71%), mano, kad

jiems suteikė visų žinių pakankamai ar nieko netrūksta apie 7% atsakiusiųjų. Įdomu tai, kad 2,8% respondentų pasigedo praktinių žinių, nors šių žinių reikšmingumą kai kurie jų neigė ar nelaikė svarbiu. Po 0,4% respondentų mano, kad aukštoji mokykla jiems nieko gero nedavė, nežino, ką davė ar nežino, ko trūko. Panašiu santykiu (po 0,4%) respondentų nuomonės išsiskyrė ir pabrėžiant anglų kalbos ar informacinių technologijų žinių, gebėjimų stygių. Be to, 0,4% respondentų teigė, kad žinios aukštojoje universitetinėje mokykloje kartojosi, „buvo tos pačios kaip kolegijoje“.

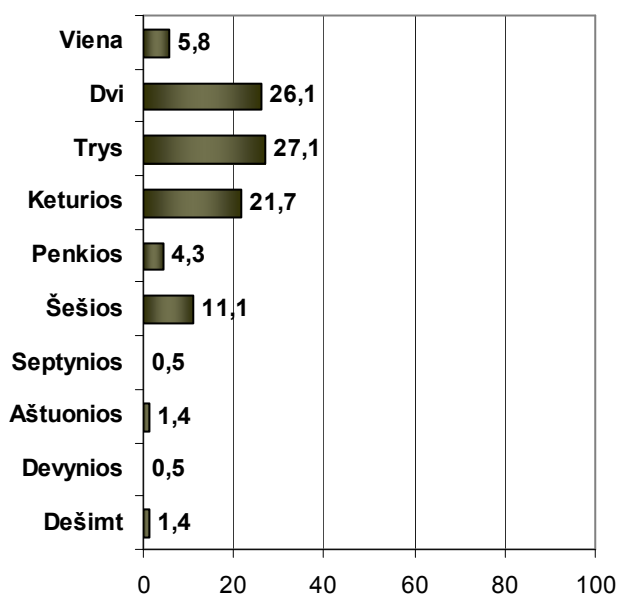
Siekiant nustatyti, kokių svarbiausių žinių ir gebėjimų absolventai, baigę pedagogikos studijas, įgijo studijuodami aukštojoje mokykloje, buvo analizuojamas respondentų nuomonių pasiskirstymas. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad aukštoji mokykla absolventams išugdė „bendravimo“, „psichologinio pažinimo“, „pedagogikos“, „bendravimo su vaikais“ gebėjimus, išugdė „kantrybę“, „atsakomybę“, „pasitikėjimą“ bei suteikė „praktinių žinių“. Respondentų nuomonės pasiskirstymas įrodo bendrųjų aukštojo mokslo dalykų svarbą ir jų tikslingumą studijų programoje. Tuo tarpu dalykai, skirti kvalifikacijai įgyti nėra visiškai akcentuojami.

Mokomoji praktika aukštosiose tiek universitetinėse, tiek neuniversitetinėse mokyklose yra privalomas studijų plano komponentas, todėl absolventų, baigusių pedagogikos studijas, buvo teiraujamasi, ar jie studijų metu atliko praktikas mokyklose? Palyginus respondentų nuomones, išryškėjo, kad didžioji dauguma studentų (87,8%) studijų metu praktikas atliko (žr. 7.1.12 pav.), o 12,2% respondentų į pateiktą klausimą atsakė neigiamai.

7.1.12 pav. Ar buvo atliekamos praktikos. Absolventų nuomonė

Siekiant detaliau išsiaiškinti, kiek mokomųjų praktikų pedagoginių studijų studentai atliko besimokydami aukštojoje mokykloje, jų buvo prašoma nurodyti konkretų atliktų praktikų skaičių. Absolventų atsakymus galima suskirstyti į keletą kategorijų, kurios pateikiamos 7.1.13 paveiksle.

7.1.13 pav. Atliktų praktikų kiekis

Palyginus respondentų atsakymus, ryškėja, kad didesnė dauguma studentų yra atlikę dvi, tris arba keturias praktikas per visą studijų laikotarpį. 1,4% atlikę dešimt praktikų, 0,5% - devynias, septynias praktikas. Toks respondentų nuomonių pasiskirstymas leidžia teigti, kad apie 70% absolventų yra atlikę visas pagal studijų programą priklausančias praktikas. Įdomu tai, kad 3% absolventų yra atlikę kur kas daugiau nei reikalauja ugdymo programa praktikų, o 5,8% respondentų teigia, jog atliko tik vieną praktiką. Didelis skaičius atliktų praktikų galėtų būti paaiškinamas studijomis pagal neuniversitetinių studijų programą ir jų tąsa aukštojoje universitetinėje mokykloje, nes tiek vieno, tiek kito tipo ugdymo institucijoje, remiantis studijų programomis, atliekama vidutiniškai po 4-5 praktikas per visą studijų laikotarpį.

Pedagoginių studijų absolventų buvo teiraujamasi, kokia veikla jie užsiėmė, atlikdami praktiką. Apibendrinus respondentų nuomones, išryškėjo, kad apie 96,5% respondentų praktikos metu „vedė pamokas“, „stebėjo ir vedė pamokas“, „dirbo grupės auklėtoja“, „darė viską, ką ir tikros auklėtojos“, „organizavo šventes, ekskursijas, vedė pamokas“. Apie 2% absolventų praktikos atlikti nereikėjo, nes jie dirbo pedagoginį darbą savo institucijoje. 1% respondentų akcentavo specialybės praktikas, kurių metu vykdė tos srities veiklą. Visgi 0,4% apklaustųjų pažymėjo, kad „su vaikais dirbo mažai, dažniau pildė anketas“. Toks nuomonių pasiskirstymas patvirtina praktikų tikslingumą bei studentų veiklos prasmingumą konkrečioje situacijoje. Visgi ryškėja ir tai, kad dalis absolventų ir toliau dirba savo tiesioginį darbą, matyt, vertinami organizacijos vadovų arba tik formaliai atlikdami praktiką ugdymo institucijoje, kur dažniausiai apkraunami pašaliniais ir nereikalaujančiais profesinės kompetencijos darbais. Tiesa, po 0,4% respondentų akcentavo ir mokymąsi tvarkyti dokumentaciją ar organizacijos vadovų darbo stebėseną.

Pedagoginių studijų absolventų buvo prašoma pateikti siūlymus baigtų studijų aukštojoje mokykloje tobulinimui.

Absolventų buvo prašoma atskirai nurodyti tobulintinus mokomuosius dalykus ir tobulintinas studijų organizavimo sritis.

Siekiant detaliau išsiaiškinti, kokius mokomuosius dalykus (modulius) aukštajai mokyklai, kurią baigė, absolventai siūlytų tobulinti, respondentų buvo prašoma trumpai apibūdinti, kokius dalykus ar dalykų turinį, jų nuomone, reikėtų keisti. Apibendrinus tyrimo rezultatus, galima teigti, kad dauguma atsakiusių absolventų (87%) mano, kad studijų programose „*nieko nereikia keisti*“, „*viskas puiku*“, „*gavo daug žinių*“ arba tiesiog „*nežino, ką reikėtų keisti*“. Apie 10% respondentų pateikė konkrečius siūlymus studijų programoms tobulinti: „*atsisakyti didelio kiekio pradinio ugdymo pedagogikos, muzikos, kūno kultūros paskaitų, daugiau dailės paskaitų turėtų būti*“, „*daugiau derinti teoriją su praktika*“, „*daugiau metodikos, kaip pritaikyti praktikoje*“, „*daugiau naujos informacijos*“, „*daugiau planavimo*“, „*daugiau užsienio kalbų dėstymo*“, „*dėstyti daugiau specialybės dalykų*“, „*dokumentacijos pildymo mokytis*“, „*kompiuterinių informacinės technologijos žinių*“, „*anglų kalbos žinių*“. Apie 3% respondentų norėtų keisti visų dalykų turinį, pageidauja, kad būtų mokoma naujoviškiau, mano, kad per daug muzikos ir jos teorijos arba per daug filosofinių išvedžiojimų. Akivaizdu, kad visgi vyrauja teigiamos absolventų nuomonės studijų programoms, o labiausiai stokojama praktinių žinių, užsienio kalbos ir informacinių technologijų gebėjimų. Tyrimo rezultatai leidžia teigti, kad, absolventų požiūriu, aukštosios mokyklos nepakankamai padeda ugdytis komunikaciją užsienio kalba, informacinės kultūros ir praktinės veiklos gebėjimus. Šių dalykų bei kompetencijų stygių atskleidė ir studijų programų turinio (content) analizės rezultatai.

Aukštojo mokslo idėja realizuojama per universitetinį ugdymą, kuris demokratiškumo (institucinė autonomija, mokslininkų, studentų akademinė laisvė, universiteto atvirumas visuomenei), dinamiškumo (ryšiai su socialiniais partneriais, studijų programų lankstumas) ir integracijos (pasaulio akademinės bendrijos, mokslo ir studijų, dėstytojų ir studentų veiklos integracija) principais. Todėl pedagoginių studijų absolventų buvo teiraujamasi, ką, jų nuomone, reikėtų tobulinti pačiame studijų organizavime? Tyrimo rezultatų analizė atskleidė pakankamai didelę nuomonių įvairovę. Statistinis reikšmingumas ryškiausiai pasireiškia nuomonėse, kurios akcentuoja, kad „viskas gerai“ (15%), „nieko nereikia keisti“ (25%) arba „nežino, ką reikia keisti“ (11%). Absolventai, vertindami studijų organizavimą, labiau akcentavo studijų programų kaitą, teigdami, kad būtina daugiau dėmesio teikti praktikai (18%), atsisakyti nereikalingų dalykų, tokių kaip kūno kultūra, ekonomika, keisti dėstymo metodiką, atnaujinti mokomąją literatūrą. Visgi išskyrė keletą tobulintinų sričių ir studijų organizavimo procese. Respondentų nuomone, reikėtų daugiau nuoseklumo ir lankstesnio studijų grafiko, atsisakyti paskaitų šeštadieniais, keisti lėšų

paskirstymą, neakivaizdininkams daugiau paskaitų organizuoti ne darbo dienomis, kitaip organizuoti sesijas, tobulinti programas ar dalykų modulius.

Siekiant sužinoti absolventų nuomonę, vertinant tai, kas studijose aukštojoje mokykloje patiko labiausiai, respondentų buvo prašoma išskirti labiausiai patikusius mokomuosius dalykus ir teigiamus studijų organizavimo aspektus.

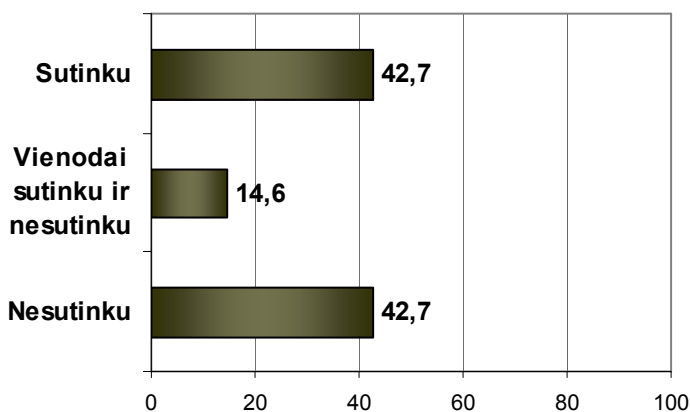
Siekiant detaliau išsiaiškinti, kokių mokomųjų dalykų (modulių) dėstymas labiausiai patiko studijų metu aukštojoje mokykloje, respondentų buvo prašoma juos nurodyti ir trumpai apibūdinti. Apibendrinti tyrimo rezultatai leidžia teigti, kad pedagoginių studijų absolventai dažniausiai akcentuoja atskirus mokomuosius dalykus, tokius kaip: psichologija, pedagogika ar edukologija, anglų kalba, dailė, teisė, didaktika, lietuvių kalba, matematika, muzika, pasaulio pažinimas, bendrieji aukštojo mokslo dalykai, švietimo vadyba; bendravimą su dėstytojais, tvarkaraščio lankstumą, atskirų dėstytojų paskaitas (94%). 5,2% teigė, kad studijuojant patiko viskas. Palyginus respondentų nuomonių pasiskirstymą išryškėja tam tikri prieštaravimai. Visų pirma, kaip tobulintinus dalykus absolventai minėjo muzikos dėstymą aukštojoje mokykloje. Tuo tarpu šiuo atveju apie 3% respondentų teigia, kad muzikos dalyko studijos jiems patiko labiausiai. Antra, gana didelio populiarumo absolventų vertinimuose susilaukė dalykai, skirti konkrečiai kvalifikacijai įgyti, kai anksčiau jie buvo visai ar labai mažai minimi kaip svarbūs ar reikšmingi. Galbūt toks absolventų nuomonių prieštaravimas susijęs su konkrečių asmenų (asmenybių) darbu, gebėjimu sudominti dėstomu dalyku, nors bendram kontekste atskiri dalykai respondentams neatrodo nei itin patrauklūs, nei svarbūs profesinės kvalifikacijos ir pasirengimo darbui prasme. Visgi sunku būtų įsivaizduoti ikimokyklinio ugdymo ar pradinio ugdymo pedagogikos specialistą, neturintį jokių muzikinių ar kūno kultūros gebėjimų.

Atsižvelgiant į absolventų gebėjimus vertinti studijų organizavimą, jų buvo teiraujamas, kas, jų nuomone, studijose buvo organizuojama itin gerai? Respondentai, atsakydami į šį klausimą, dažniausiai akcentavo teigiamas nuostatas studijų organizavimui. Absolventų nuomonių pasiskirstymą galima sugrupuoti į keletą dimensijų: teigiamai vertinama paskaitų tvarkaraštis, studijų programa, sesijų, praktikų organizavimas, atskirų mokomųjų dalykų ar atskirų dėstytojų darbas. Teigiami studijų organizavimo vertinimai sudaro apie 89%. Tarp teigiamų studijų organizavimo vertinimų yra ir tokie, kur respondentai išreiškė absoliučiai teigiamą požiūrį į visą organizavimo procesą, neišskirdami atskirų jo komponentų. Apie 4% respondentai teigia, kad nežino, kas studijose buvo organizuojama itin gerai arba neturi jokios nuomonės. Tiesa, apie 7% respondentų studijų organizavime vėlgi pasigenda praktikos, seminarų, naujos informacijos paskaitose.

Siekiant išsamesnių pedagogikos studijų absolventų vertinimų, buvo teiraujamasi, kaip jie siūlytų tobulinti pedagogų rengimą? Remiantis apibendrintais tyrimo rezultatais galima teigti, kad dažniausiai respondentai akcentavo didesnio praktikai skiriamų valandų poreikį (39,6%), seminarų, konferencijų ar net suvažiavimų būtinybę studijose (3,4%), kursų, naujovių, stažuotių užsienyje (4,8%) poreikį. Maždaug po 2% respondentų pabrėžė dermės nebuvimą tarp įgytos profesijos ir poreikio darbo rinkoje, kokybės stoką ar tų dalykinių žinių nereikalingumą, kurių nėra kaip pritaikyti mokykloje. 3% respondentų išreiškė absoliučiai teigiamą studijų modelio vertinimą, neišskirdami nei teigiamų, nei neigiamų aspektų.

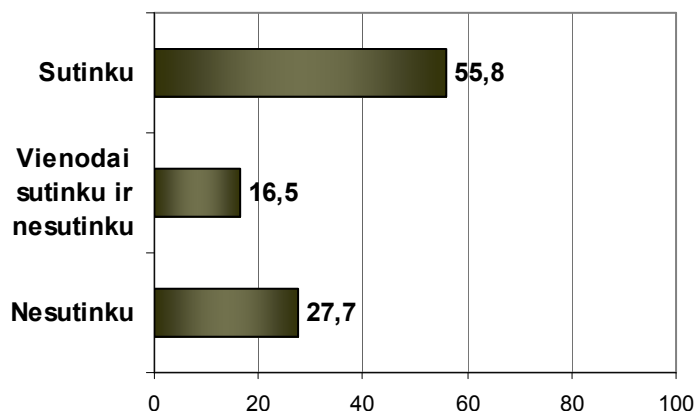
Siekiant apibendrinti pedagogikos studijų absolventų vertinimus profesinės kvalifikacijos įgijimo kontekste, buvo tiriamas nuomonių pasiskirstymas, vertinant universitetinių ar neuniversitetinių studijų svarbą įsidarbinimui ir darbo kokybei. Respondentų buvo prašoma pažymėti atsakymo variantą, kuris atrodo labiausiai priimtinas, vertinant studijų pobūdį ir įgytą išsilavinimą.

Analizuojant tyrimo rezultatus, išryškėjo, kad respondentų nuomonės, vertinant neuniversitetines ir universitetines studijas, pasiskirstė visiškai tolygiai. Po 42,7% atsakiusiųjų pasisakė už neuniversitetines ar universitetines studijas arba neturėjo konkrečios nuomonės, vertindami studijų pobūdį, 14,6% respondentų. Nuomonių pasiskirstymas pateikiamas 7.1.14 paveiksle.

7.1.14 pav. Universitetinių studijų reikšmingumo vertinimai

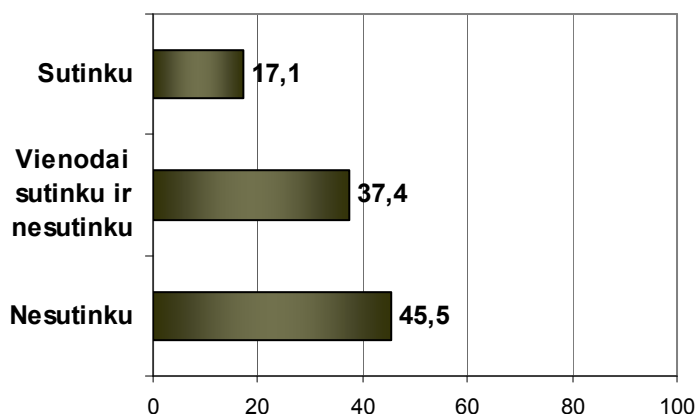
Vertindami teiginį, kad pradinio ugdymo įstaigose dirbantiems pedagogams nebūtinai būtinas aukštasis universitetinis išsilavinimas, visiškai pakanka ir aukštojo *neuniversitetinio* išsilavinimo, pedagoginių studijų absolventai labiau pabrėžė neuniversitetinio išsilavinimo reikšmingumą, rengiantis dirbti pradinių klasių mokytoju. Nuomonių pasiskirstymas pateikiamas 7.1.15 paveiksle.

7.1.15 pav. Neuniversitetinių studijų reikšmingumo vertinimai

Tiriant santykį tarp įgyto išsilavinimo ir atliekamo darbo kokybės, respondentų vertinimui buvo pateikti du teiginiai: „*aukštąjį universitetinį išsilavinimą įgiję absolventai pradinio ugdymo įstaigose dirba geriau, nei absolventai įgiję aukštąjį neuniversitetinį išsilavinimą*“ ir „*aukštąjį neuniversitetinį išsilavinimą įgiję absolventai pradinio ugdymo įstaigose dirba geriau, nei absolventai įgiję aukštąjį universitetinį išsilavinimą*“.

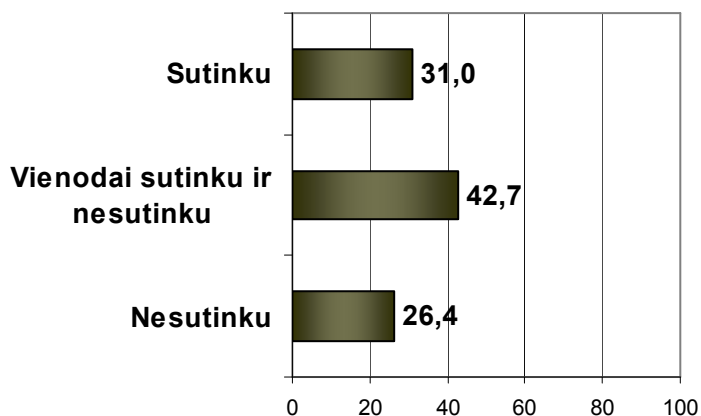
Vertindami teiginį „*aukštąjį universitetinį išsilavinimą įgiję absolventai pradinio ugdymo įstaigose dirba geriau, nei absolventai įgiję aukštąjį neuniversitetinį išsilavinimą*“, respondentai neigė (45,5%) tokį teiginio teisingumą arba neturėjo tvirtos nuomonės (37,4%). 17,1% respondentų teiginį, kad *aukštąjį universitetinį išsilavinimą įgiję absolventai pradinio ugdymo įstaigose dirba geriau, nei absolventai įgiję aukštąjį neuniversitetinį išsilavinimą* vertino teigiamai (žr. 7.1.16 pav.). Toks nuomonių pasiskirstymas leidžia teigti, jog pedagoginių studijų absolventai nei įsidarbinimo galimybių, nei pasirengimo profesijai nesieja tiesiogiai su pasirinktų studijų pobūdžiu.

7.1.16 pav. Santykio tarp universitetinių studijų ir darbo kokybės vertinimas

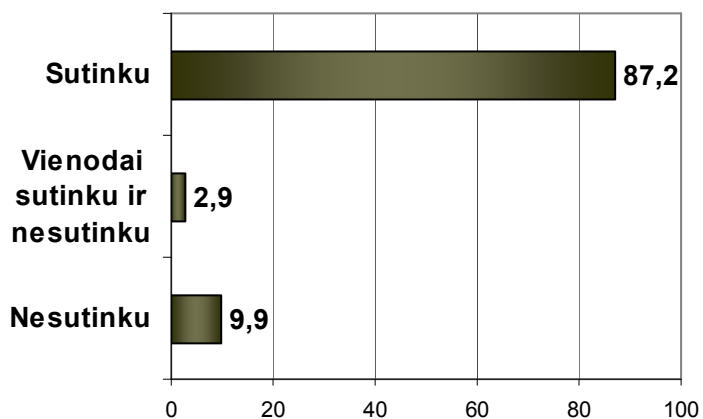
Vertindami antrąjį teiginį „*aukštąjį neuniversitetinį išsilavinimą įgiję absolventai pradinio ugdymo įstaigose dirba geriau, nei absolventai įgiję aukštąjį universitetinį išsilavinimą*“,

pedagoginių studijų absolventai, ryškiausiai išreiškę abejonę teiginio teisingumu (neturėjo tvirtos nuomonės 42,7% respondentų), pritarė teiginiui 31%, o nesutiko su teiginio teisingumu 26,4% respondentų. Toks nuomonių pasiskirstymas patvirtina prielaidą, kad pedagoginių studijų absolventai neturi tvirtos nuomonės, vertindami pasirinktų studijų pobūdį (universitetinės-neuniversitetinės), o pasirengimą darbui labiau sieja su studijų programa, dėstomų dalykų kokybei nei su konkrečia institucija.

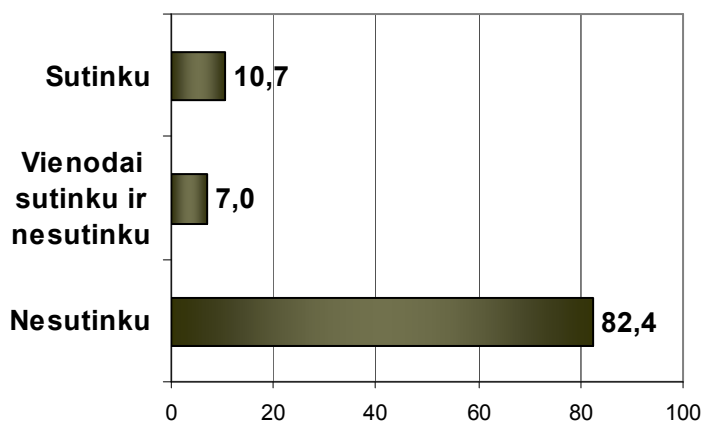
7.1.17 pav. Santykio tarp neuniversitetinių studijų ir darbo kokybės vertinimas

Vertindami teiginį, kad „*aukštąsias mokyklas baigusiems absolventams labai trūksta praktinių pedagoginio darbo įgūdžių, todėl būtina, kad būsimieji pedagogai studijų metu atliktų kuo daugiau mokomųjų praktikų pradinio ugdymo įstaigose*“, net 87,2% respondentų pritarė šio teiginio pagrįstumui (žr. 7.1.18 pav). Tai patvirtina ankstesnių nuostatų pagrįstumą, kai tiek studijų organizavimo, tiek atskirų mokomųjų dalykų pedagoginių studijų absolventų vertinimuose vyravo pedagoginės praktikos poreikio ir svarbos akcentavimas.

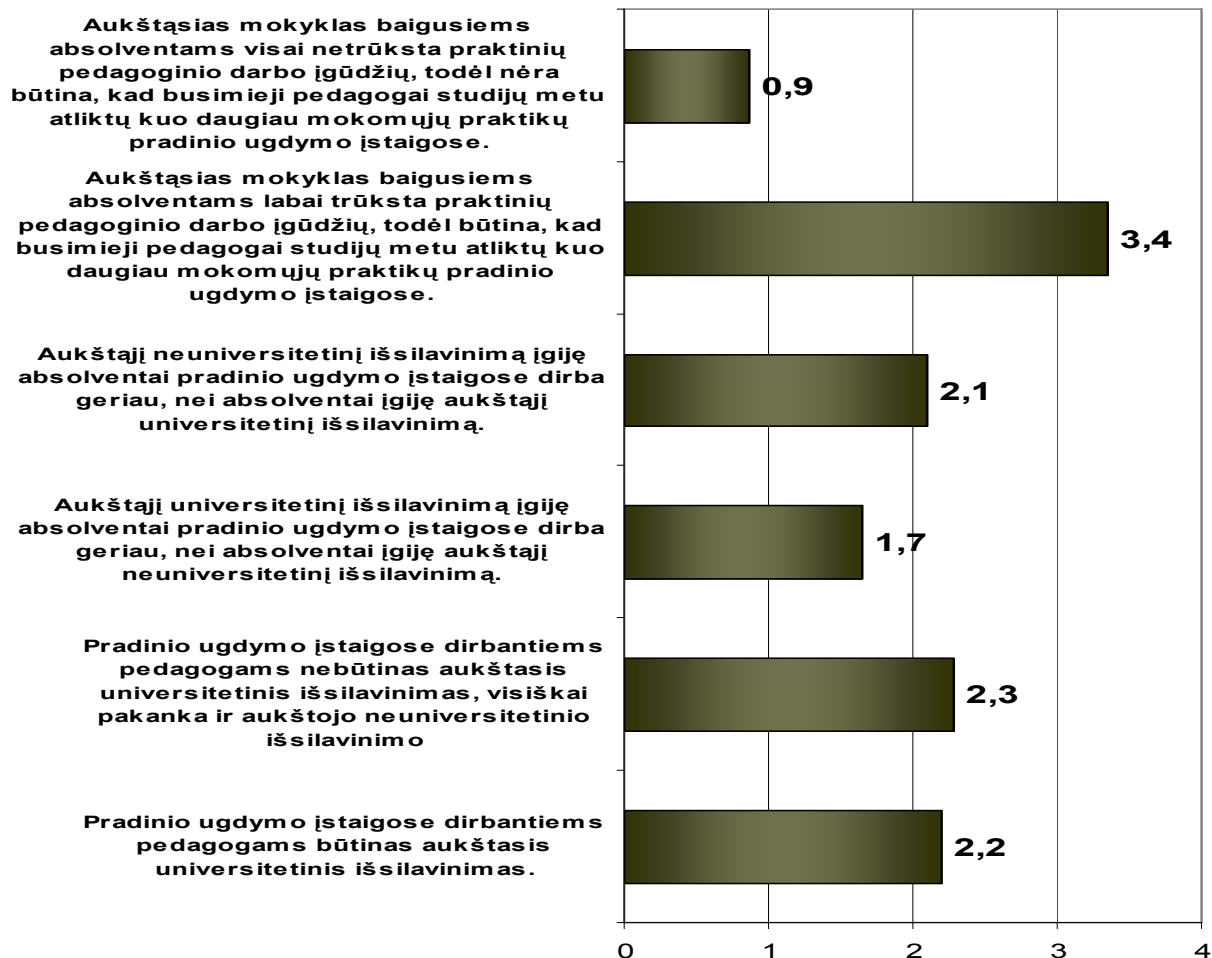
7.1.18 pav. Praktinių pedagoginio darbo įgūdžių poreikio reikšmingumo vertinimas

Atsakymų validumui patikrinti buvo pateiktas ir priešingas teiginys, kuriame teigiama, kad „aukštąsias mokyklas baigusiams absolventams visai netrūksta praktinių pedagoginio darbo įgūdžių, todėl **nėra būtina**, kad busimieji pedagogai studijų metu atliktų kuo daugiau mokomųjų praktikų pradinio ugdymo įstaigose“. Gauti tyrimo duomenys patvirtino atsakymų objektyvumą, nes 82,4% respondentų nepritarė šiam teiginiui, 7% neturėjo tvirtos nuomonės (žr. 7.1.19 pav.).

7.1.19 pav. Praktinių pedagoginio darbo įgūdžių poreikio nereikšmingumo vertinimas

Apibendrinti pedagoginių studijų absolventų atskirų teiginių vertinimai pateikiami 7.1.20 paveiksle. Pasirinktų teiginių vertinimuose vėlgi dominuoja pedagoginių praktikų poreikio svarba ir nedidelis nuomonių skirtumas, vertinant neuniversitetinių ar universitetinių studijų reikšmingumą pasirengimo darbui kokybės kontekste.

7.1.20 pav. Apibendrinti absolventų aukštojo neuniversitetinio ir universitetinio išsilavinimo dermės su darbo kokybe vertinimai

Apibendrinant absolventų, baigusią edukologijos studijas, apklausos raštu rezultatus, galima teigti, kad:

- Nemaža dalis edukologijos studijas pasirinkusių studentų žinojo, kur studijuos.
- Didžioji dauguma edukologijos krypties absolventų dirba švietimo srityje, pradinio ar ikimokyklinio ugdymo institucijose.
- Pasirinkusieji kitą veiklą dažniausiai dirba paslaugų (tarp jų ir prekybos) ar pramogų sferoje.
- Edukologijos krypties absolventai dirba pagal įgytą specialybę ir tik retais atvejais atlieka raštinės vedėjo, socialinio pedagogo ar bibliotekos vedėjo pareigas.
- Darbą pagal pasirinktą profesiją susiranda gana greitai: tai trunka nuo mėnesio iki pusės metų arba dažniausiai jau dirba studijuodami.
- 82,9% respondentų teigia, kad aukštoji mokykla juos tinkamai parengė darbui ugdymo institucijoje.

- Išskirdami svarbiausius mokomuosius dalykus, edukologijos krypties absolventai labiausiai pabrėžia psichologijos ir pedagogikos, anglų kalbos, komunikacijos, bendravimo ir bendradarbiavimo žinias ir gebėjimus. Mažiau svarbūs, absolventų nuomone, yra praktiniai gebėjimai, praktinės žinios ir pasitikėjimas savimi.
- Vertindami įgytų žinių aukštojoje mokykloje svarbą, absolventai teigė, kad aukštojoje mokykloje jiems nieko netrūko, mano, kad jiems suteikė visų žinių pakankamai ar nieko netrūksta, yra manančių, kad aukštoji mokykla jiems nieko gero nedavė, nežino, ką davė ar nežino, ko trūko.
- Tyrimo rezultatai atskleidė, kad aukštoji mokykla absolventams išugdė „bendravimo“, „psichologinio pažinimo“, „pedagogikos“, „bendravimo su vaikais“ gebėjimus, išugdė „kantrybę“, „atsakomybę“, „pasitikėjimą“ bei suteikė „praktinių žinių“.
- Didžioji dauguma studentų (87,8%) studijų metu atliko praktikas. Didesnė dauguma studentų yra atlikę dvi, tris arba keturias praktikas per visą studijų laikotarpį. 1,4% atlikę dešimt praktikų, 0,5% - devynias, septynias praktikas.
- Praktikos metu „vedė pamokas“, „stebėjo ir vedė pamokas“, „dirbo grupės auklėtoja“, „darė viską, ką ir tikros auklėtojos“, „organizavo šventes, ekskursijas, vedė pamokas“. Apie 2% absolventų praktikos atlikti nereikėjo, nes jie dirbo pedagoginę darbą savo institucijoje. 1% respondentų akcentavo specialybės praktikas, kurių metu vykdė tos srities veiklą.
- Vertindami pedagogų rengimo tobulinimo galimybes, absolventai (87%) mano, kad studijų programose „nieko nereikia keisti“, „viskas puiku“, „gavo daug žinių“ arba tiesiog „nežino, ką reikėtų keisti“. Apie 10% respondentų pageidauja „daugiau derinti teoriją su praktika“, „daugiau metodikos, kaip pritaikyti praktikoje“, „daugiau naujos informacijos“, „daugiau planavimo“, „daugiau užsienio kalbų dėstymo“, „dėstyti daugiau specialybės dalykų“, „dokumentacijos pildymo mokytis“, „kompiuterinių informacinės technologijos žinių“, „anglų kalbos žinių“.
- Absolventai, vertindami studijų organizavimą, labiau akcentavo studijų programų kaitą, teigdami, kad būtina daugiau dėmesio teikti praktikai (18%), atsisakyti nereikalingų dalykų, tokių kaip kūno kultūra, ekonomika, keisti dėstymo metodiką, atnaujinti mokomąją literatūrą.
- Pedagoginių studijų absolventai dažniausiai akcentuoja atskirus mokomuosius dalykus, tokius kaip: psichologija, pedagogika ar edukologija, anglų kalba, dailė, teisė, didaktika, lietuvių kalba, matematika, muzika, švietimo vadyba; bendravimą su dėstytojais, tvarkaraščio lankstumą, atskirų dėstytojų paskaitas (94%).

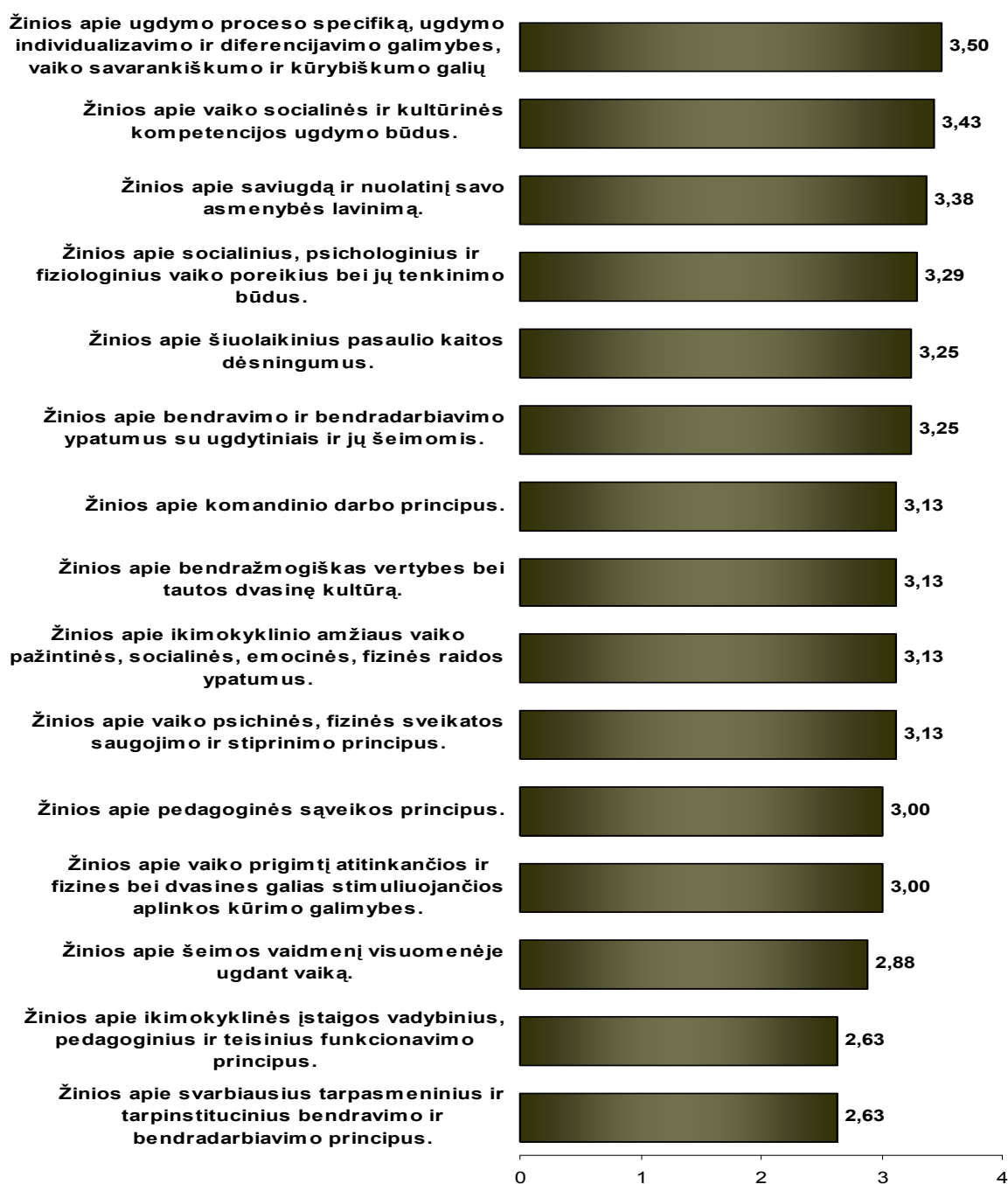
7.2 Ikimokyklinio ugdymo dėstytojų apklausos raštu rezultatų analizė

Atsižvelgiant į tai, kad dėstytojų veikla yra svarbiausias veiksnys, siekiant studentą parengti ilgalaikiai kaitai ir praktinei veiklai, ikimokyklinio ugdymo dėstytojų buvo teiraujamasi, „*Kokios svarbiausios profesinės kompetencijos (žinios ir gebėjimai) būtinos ikimokyklinio ugdymo pedagogui“ jų nuomone?* Atsakymų į šį klausimą turinio analizė leidžia teigti, kad ikimokyklinio ugdymo dėstytojai kaip vienodai reikšmingas būtinas kompetencijas išskyrė „*gebėjimą tenkinti vaiko socialinius, psichologinius ir fiziologinius poreikius ugdymo metu; gebėjimas puoselėti vaiko vidines galias, lemiančias normalią jo asmenybės raidą*“, „*gebėjimą pažinti vaiką, analizuoti ir vertinti vaiko socialinius, psichologinius ir fiziologinius poreikius ugdymo procese; gebėti puoselėti vaiko vidines galias, lemiančias normalią jo asmenybės raidą; vertinti ir kurti palankią ugdomąją aplinką*“, „*komunikacinius, organizacinius gebėjimus; lietuvių kalbos ir literatūros žinias, meninius gebėjimus; gebėjimą tenkinti vaiko poreikius ir kurti stimuliuojančią aplinką; gebėjimą puoselėti vaiko vidines galias, lemiančias normalią raidą*“, „*vaiko pažinimą, gebėjimą tenkinti vaiko socialinius, psichologinius ir fiziologinius poreikius ugdymo procese; žinojimą vaikų raidos ypatumų; gebėjimą dirbti kolektyve, komandoje*“, „*vaiko pažinimą; ugdymo programų išmanymą, gebėjimą jas keisti pagal vaikų poreikius; gebėjimą dirbti komandoje*“, „*žinias apie vaiko poreikius ir jų tenkinimo būdus; gebėjimą juos tenkinti, gebėjimą puoselėti vaiko vidines galias, lemiančias normalią raidą; gebėjimą kurti aplinką, palankią vaiko ugdymuisi; bendrauti ir bendradarbiauti su kitais kt. ugdytojais*“, „*žinojimą esminių vaiko poreikių, jų tenkinimo ir poveikio būdų bei galimybių, gebėjimą taikyti šias žinias ugdymo procese; išmanymą vaiko raidos ypatumų ir specifinių poreikių, gebėjimą šias žinias taikyti ugdymo procese; siekį ugdyti sociokultūrinius vaikus*“. Kaip matyti iš pateiktų dėstytojų atsakymų, dažniausiai akcentuojami vaiko pažinimo, komunikaciniai, kūrybiniai, darbo grupėje, komandoje gebėjimai, žinios apie vaiko poreikius, raidos ypatumus, praktinę veiklą.

Dėstytojų išskirtus teiginius palyginus su absolventų, išryškėjo, kad tiek vienu, tiek kitų vertinimai labai artimi, nes absolventai ypač akcentavo bendravimo, pažinimo gebėjimų reikšmingumą, žinių apie psichologinius ir raidos ypatumus, pedagogikos teoriją svarbą bei praktinę veiklą.

Ikimokyklinio ugdymo dėstytojų buvo prašoma išskirti ikimokyklinio ugdymo pedagogui pačias svarbiausias kompetencijas. Kaip matyti 7.2.1 paveiksle, išskirdami ypač reikšmingas studentams žinias, dėstytojai labiausiai pabrėžė žinias apie ugdymo proceso specifiką, individualizavimo ir diferencijavimo galimybę, vaiko saviraiškos ir kūrybiškumo ugdymą ($M=3,50$), žinias apie vaiko socialinės ir kultūrinės kompetencijos ugdymą ($M=3,43$), žinias apie saviugdą ir nuolatinį savęs lavinimą ($M=3,38$), žinias apie socialinius, psichologinius ir

fiziologinius vaiko poreikius bei jų tenkinimo būdus ($M=3,29$), žinias apie šiuolaikinius pasaulio kaitos dėsningumus ($M=3,25$). Reikšminga tai, kad kiek mažiau akcentuojamos žinios apie ikimokyklinės įstaigos vadybinius, pedagoginius ir teisinius funkcionavimo principus ($M=2,63$) ir žinios apie svarbiausius tarpasmeninius ir tarpinstitucinius bendravimo ir bendradarbiavimo principus ($M=2,63$). Toks respondentų nuomonių pasiskirstymas parodo, kad ikimokyklinio ugdymo dėstytojai labiausiai vertina profesinės kompetencijos ugdymą, gebėjimą mąstyti plačiame kontekste, o mažiausiai reikšmingi, jų nuomone, yra atvirumas, bendravimas ir bendradarbiavimas su kitomis institucijomis ar vadybinis pasirengimas.

7.2.1 pav. Ikimokyklinio ugdymo dėstytojų išskirtų žinių reikšmingumas

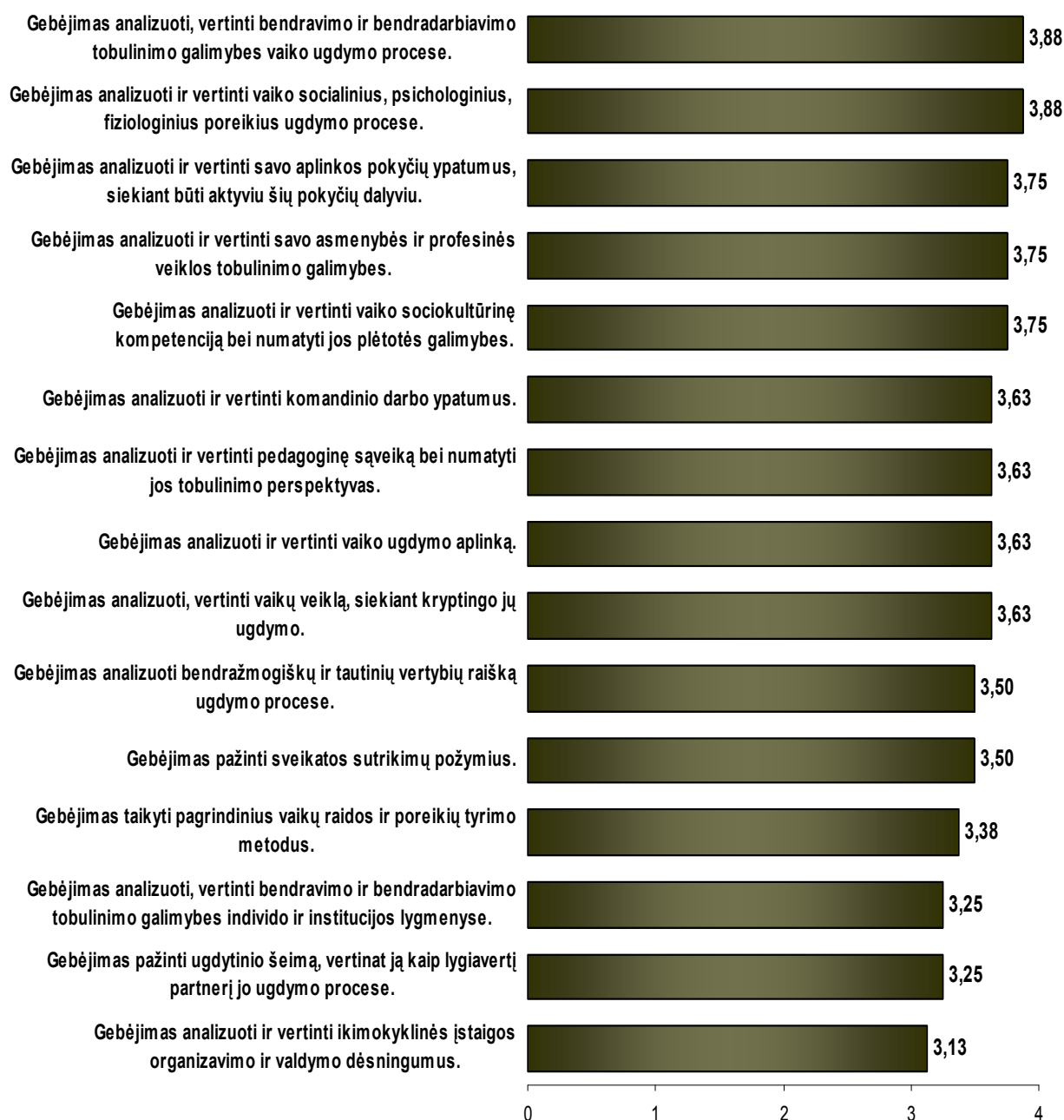
Kadangi kompetenciją sudaro ne tik žinios, bet ir gebėjimai, ikimokyklinio ugdymo dėstytojų buvo prašoma išskirti, jų nuomone, svarbiausius gebėjimus ikimokyklinio ugdymo specialistams. Kaip matyti 7.2.2 paveiksle, dėstytojų vertinimu, svarbiausia – gebėjimas nuolat lavinti savo asmenybę bei profesinę kompetenciją ($M=4$), gebėjimas ugdyti vaiko sociokultūrinę kompetenciją ($M=4$) bei gebėjimas tenkinti vaiko socialinius, psichologinius ir fiziologinius poreikius ugdymo procese ($M=4$).

7.2.2 pav. Ikimokyklinio ugdymo dėstytojų išskirtų gebėjimų reikšmingumas

Kiek mažiau reikšmingi, dėstytojų nuomone, vėlgi yra gebėjimas organizuoti rezultatyvų bendravimą ir bendradarbiavimą tarp institucijų bei atskirų ugdymo institucijos bendruomenės narių ($M=3,50$), bei gebėjimas įtraukti šeimą į aktyvią ir rezultatyvią sąveiką, siekiant svarbiausių vaiko ugdymo tikslų ($M=3,50$). Akivaizdu, kad dėstytojai yra labiau susikonscentravę į profesinius gebėjimus, kai tuo tarpu ganėtinai reikšmingi sąveikos su šeima ar bendravimo ir bendradarbiavimo, t.y., socialiniai gebėjimai neatrodo ypač reikšmingi. Visgi praktinėje veikloje tai yra vientisa visuma, be kurios sunkiai įmanoma ir vaiko ugdymo kokybė. Be to, bendravimo ir bendradarbiavimo gebėjimų reikšmingumą akcentavo absolventai, teigdami, kad būtent šių gebėjimų jie dažniausiai įgijo studijuodami ir šie gebėjimai jiems atrodo reikšmingi kaip specialistams.

Kadangi gebėjimas analizuoti yra svarbus bet kuriam individui siekiančiam profesinės karjeros, tai šis gebėjimo pasiskirstymas, remiantis dėstytojų vertinimu, pateikiamas atskirai 7.2.3 paveiksle. Labiausiai akcentuojamas gebėjimas analizuoti, vertinti bendravimo ir bendradarbiavimo tobulinimo galimybes vaiko ugdymo procese ($M=3,88$), gebėjimas analizuoti ir vertinti vaiko socialinius, psichologinius, fiziologinius poreikius ugdymo procese ($M=3,88$). Gana reikšmingi, dėstytojų nuomone, yra gebėjimas analizuoti ir vertinti savo aplinkos pokyčių ypatumus, siekiant būti aktyviu šių pokyčių dalyviu ($M=3,75$), gebėjimas analizuoti ir vertinti savo asmenybės ir profesinės veiklos tobulinimo galimybes ($M=3,75$), gebėjimas analizuoti ir vertinti vaiko sociokultūrinę kompetenciją bei numatyti jos plėtotės galimybes ($M=3,75$). Mažiausiai vėlgi akcentuojamas gebėjimas analizuoti, vertinti bendravimo ir bendradarbiavimo tobulinimo galimybes individo ir institucijos lygmenyse ($M=3,25$), gebėjimas pažinti ugdytinio šeimą, vertinant ją kaip lygiavertį partnerį jo ugdymo procese ($M=3,25$) bei gebėjimas analizuoti ir vertinti ikimokyklinės įstaigos organizavimo ir valdymo dėsningumus ($M=3,13$). Toks ikimokyklinio ugdymo dėstytojų nuomonės pasiskirstymas, vertinant gebėjimą analizuoti ir jo taikymo reikšmingumą atskirose srityse, parodo, kad dėstytojai nepakankamai yra išsigilinę ir tai, kas jų ugdytinių laukia praktinėje veikloje. Juk ikimokyklinio ugdymo institucijų aplinka – tai tėvai, bendruomenė, švietimo skyrius, įvairios kitos švietimo organizacijos ir įstaigos, netgi įvairūs valdžios lygmenys. Kiekviena šių grupių ar institucijų, anot Fullan (1998), turi savas nuostatas, gina savus interesus ir stengiasi daryti įtaką ugdymo institucijoms, per jas ir jų ugdytinius. Todėl bendravimas ir bendradarbiavimas ar juolab ugdytinio šeimos pažinimas ir vertinimas kaip lygiavertio partnerio yra ypač svarbūs veiksniai, siekiant naudingos partnerystės. Sudėtingame ir prieštaringame pasaulyje ugdymo institucijos nesugeba tenkinti ugdytinių poreikių be pagalbos iš šalies. Jos siekia ne atskirumo, o bendrumo, kad drauge su visais proceso dalyviais užtikrintų vaikų gyvenimą ir tobulėtų kaip organizacijos. Vadinasi, tam turėtų būti parengti ir ugdymo specialistai.

7.2.3 pav. Ikimokyklinio ugdymo dėstytojų išskirto gebėjimo analizuoti reikšmingumo pasiskirstymas

Siekiant išsiaiškinti dėstytojų nuomonę, išskiriant svarbiausias kompetencijas, klausimyne dėstytojams buvo pateiktas atviras klausimas ir prašoma išvardinti svarbiausias šiuolaikiniame ikimokyklinio ugdymo pedagogui kompetencijas. Atsakymų į šį klausimą turinio analizė leidžia teigti, kad dėstytojai gana tolygiai vertina tokių kompetencijų kaip „bendražmogiškosios vertybės, tautos dvasinės kultūros, savimonės plėtotė; bendravimas ir bendradarbiavimas; gebėjimas analizuoti, vertinti tobulinti“, „gebėjimas analizuoti ir vertinti vaiko socialinius, psichologinius, fiziologinius poreikius ugdymo procese; gebėjimas puoselėti vaiko vidines galias, lemiančias

normalią jo asmenybės raidą; gebėjimas perteikti vaikui bendrąsias žmonijos vertybes“, „gebėjimas tinkamai atlikti ikimokyklinės įstaigos konkrečiai pareigybei deleguojamas valstybines ir pedagogines funkcijas; gebėjimas tobulėti ir keistis atsižvelgiant į šiuolaikinės visuomenės poreikius“, „gebėjimas tobulėti, vertinti savo pasiekimus ir planuoti ugdomąją veiklą; gebėjimas dirbti komandoje; gebėjimas kurti saugią ir ugdančią aplinką“, „gebėti tenkinti vaiko socialinius, psichologinius ir fiziologinius poreikius ugdymo procese; gebėti tobulėti ir keistis, atsižvelgiant į šiuolaikinės visuomenės poreikius“, „žinoti esminius vaiko poreikius, jų tenkinimo ir poveikio būdus bei galimybes, gebėti taikyti šias žinias ugdymo procese; išmanyti vaiko raidos ypatumus ir specifinius poreikius, gebėti šias žinias taikyti ugdymo procese; ugdyti sociokultūrinių vaikų“, „žinoti ir gebėti tenkinti vaiko poreikius (fiziologinius, psichologinius, socialinius)“ reikšmingumą. Tyrimo rezultatai leidžia teigti, kad, dėstytojų vertinimu, šiuolaikiniam ikimokyklinio ugdymo pedagogui būtinos teorinė, praktinė, socialinė, strateginė kompetencija, sudarančios profesinės kompetencijos pagrindą ir sudarančios vientisą junginį individas ir jo turima kompetencija.

Siekiant išsiaiškinti, ar, dėstytojų nuomone, galimi skirtumai ir panašumai tarp ikimokyklinio ugdymo studijų, klausimyne dėstytojams buvo pateiktas atviras klausimas ir prašoma nurodyti skirtumus ir panašumus, esančius tarp universitetinių ir neuniversitetinių aukštųjų mokyklų ikimokyklinio ugdymo pedagogų studijų. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad dėstytojai neturi aiškos nuomonės, vertindami galimus panašumus ir skirtumus, esančius tarp universitetinių ir neuniversitetinių pedagoginių studijų programų. Atsakymų į šį klausimą turinio analizė leidžia teigti, kad dėstytojai vienodai paskirsto tokių teiginių kaip: *„daugiau panašumų negu skirtumų“, „jungia tas pats tikslas-parengti ikimokyklinio ugdymo pedagogą“, „kvalifikuoto specialisto ugdymas“, „studentai atlieka praktikas kartais ir tose pačiose įstaigose“, „bendri tikslai, rengiame pedagogus“, „tam tikrų dalykų programos savo turiniu (pvz., pedagogikos, psichologijos) yra panašios, galbūt skiriasi tik jų apimtis“, tiek vienos, tiek kitos ruošia pedagogus“, „tinkamai organizuotas studijų procesas ir vertinimo sistema“, „studijas aptarnauja dėstytojai, turintys pedagoginę ir praktinę patirtį“, „inovacijų, mokymo(si) metodų taikymas“, „dėstytojų pasirengimas diegti mokslinio-tiriamąjo darbo pradmenis būsimiems absolventams“, „bendras tikslas-parengti ikimokyklinio ugdymo pedagogą, taigi ir ugdymo tikslai ir turinys yra panašūs“* (pasikartojimo dažnis -1, po 0,25 procento).

Bendrumai siejami su vienodais tikslais, studijų organizavimu (praktika), studijų turiniu, o skirtumai pasireiškia novatoriškumo, dėstytojų pasirengimo diegti mokslinio tiriamojo darbo pradmenis netolygumus.

Išskirdami skirtumus, esančius tarp universitetinių ir neuniversitetinių studijų programų, dėstytojai labiausiai akcentuoja *„racionalų, efektyvų, produktyvios teorijos ir praktikos santykį“,*

„daugiau praktinių įgūdžių“, „didesnį dėmesio skyrimą dėstytojų ir studentų bendradarbiavimui“ neuniversitetinėse studijose.

Tai rodo, kad dėstytojai puikiai suvokia ne tik skirtumus, esančius tarp universitetinių ir neuniversitetinių studijų programų, bet ir savo atstovaujamos institucijos studijų programų privalumus ar trūkumus.

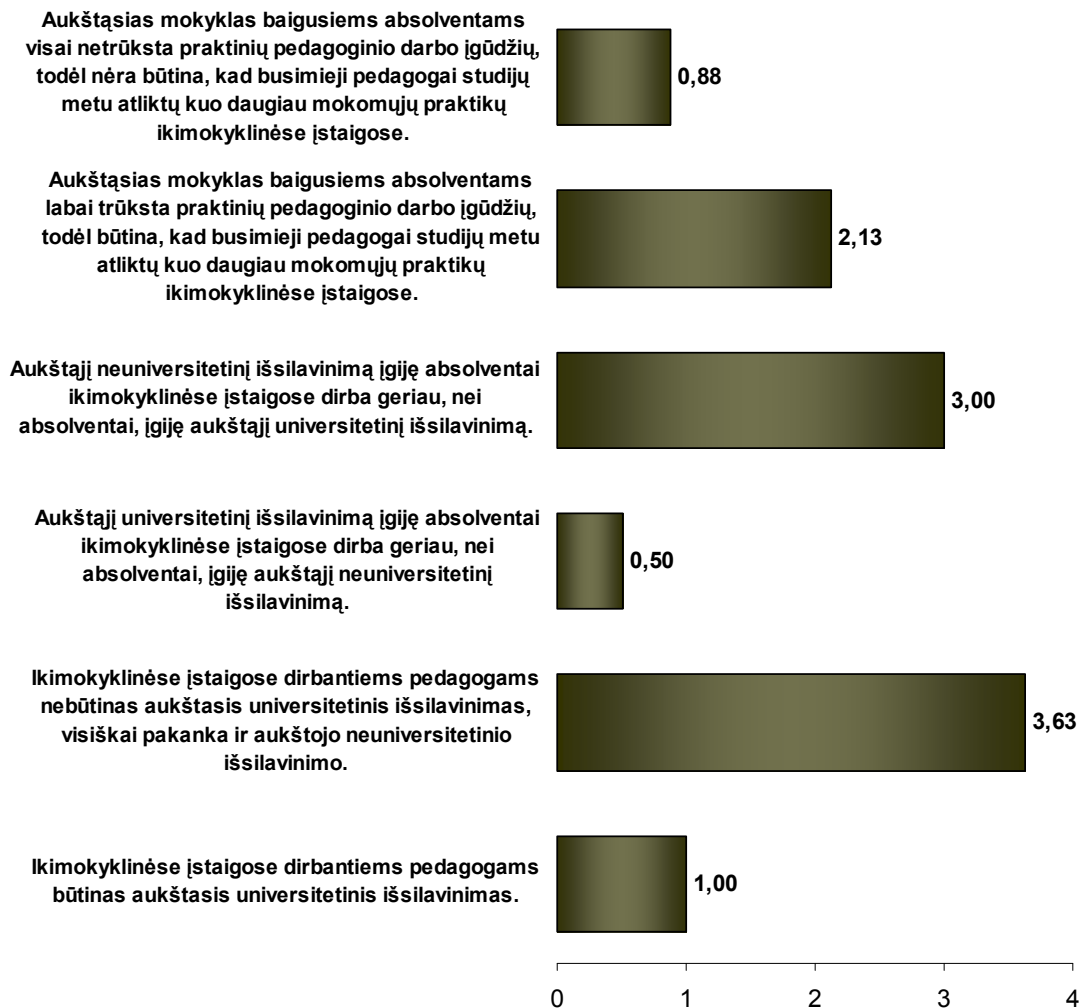
Palyginus gautus tyrimo duomenis su studijų programų turinio analizės rezultatais, pasitvirtina nuomonė, kad ryškiausi skirtumai, esantys tarp universitetinių ir neuniversitetinių studijų programų, universitetinėse studijų programose yra netolygiai ir neadekvačiai skiriamas laikas praktikai bei didelis kiekis teorinių žinių. Kai tuo tarpu neuniversitetinių studijų programose teorinės žinios glaudžiai siejamos su praktika ir nėra taip stipriai teorizuotos.

Siekiant išsiaiškinti dėstytojų nuomonę tobulinant ikimokyklinio ugdymo pedagogų rengimą, klausimyne dėstytojams buvo pateiktas atviras klausimas „*Kaip siūlytumėte tobulinti ikimokyklinio ugdymo pedagogų rengimą?*“. Atsakymų į šį klausimą turinio analizė leidžia teigti, kad dažniausiai ikimokyklinio ugdymo pedagogų rengimo tobulinimą dėstytojai sieja su „*didesniu dėmesio skyrimu savarankiškam studentų darbui*“, „*informacinėms technologijoms*“, „*užsienio kalbų mokymuisi*“, „*partnerystės ir bendradarbiavimo su kitomis Lietuvos ir užsienio aukštosiomis mokyklomis išvystymu*“, „*siekiu tarptautinio pripažinimo*“ ir „*bendros koncepcijos, kaip pakopomis bakalauras-magistras-toliau besitobulinant specialistas-gali siekti profesinių aukštumų*“.

Gauti tyrimo rezultatai rodo, kad dėstytojai pasigenda studijų programų turinio korekcijos, kurią atskleidė tiek absolventų nuomonės tyrimo, tiek studijų programų turinio analizės rezultatai. Be to, kaip ypač reikšmingą tobulintiną sritį ikimokyklinio ugdymo pedagogų rengime dėstytojai išskiria būtinus pokyčius, susijusius su karjeros planavimu ir užtikrinimu, tiek švietimo politikos (ŠMM), tiek ir ugdymo institucijos lygmenyse.

Kaip matyti 7.2.4 paveiksle, vertindami universitetinio ar neuniversitetinio išsilavinimo svarbą dirbantiems ikimokyklinio ugdymo institucijose, dėstytojai labiausiai pabrėžia nuostatą, kad dirbantiems ikimokyklinėse institucijose pedagogams nėra būtinas aukštasis universitetinis išsilavinimas, visiškai pakanka ir aukštojo neuniversitetinio išsilavinimo ($M=3,63$). Be to, aukštąjį neuniversitetinį išsilavinimą įgiję absolventai ikimokyklinėse įstaigose dirba geriau nei absolventai, įgiję aukštąjį universitetinį išsilavinimą ($M=3$). Pastarąją nuostatą patvirtina mažiausiai akcentuotas teiginys, kad aukštąjį universitetinį išsilavinimą įgiję absolventai ikimokyklinėse įstaigose dirba geriau nei absolventai, įgiję aukštąjį neuniversitetinį išsilavinimą ($M=0,50$).

Tyrimo rezultatai leidžia teigti, kad dėstytojai kaip darbuotojus geriau vertina neuniversitetinių studijų absolventus ir pabrėžia neuniversitetinio išsilavinimo reikalingumą darbui ikimokyklinio ugdymo institucijose.

7.2.4 pav. Aukštojo universitetinio ar neuniversitetinio išsilavinimo reikšmingumas darbui ikimokyklinėse institucijose. Dėstytojų nuomonė.

7.3 Pradinio ugdymo dėstytojų apklausos raštu rezultatų analizė

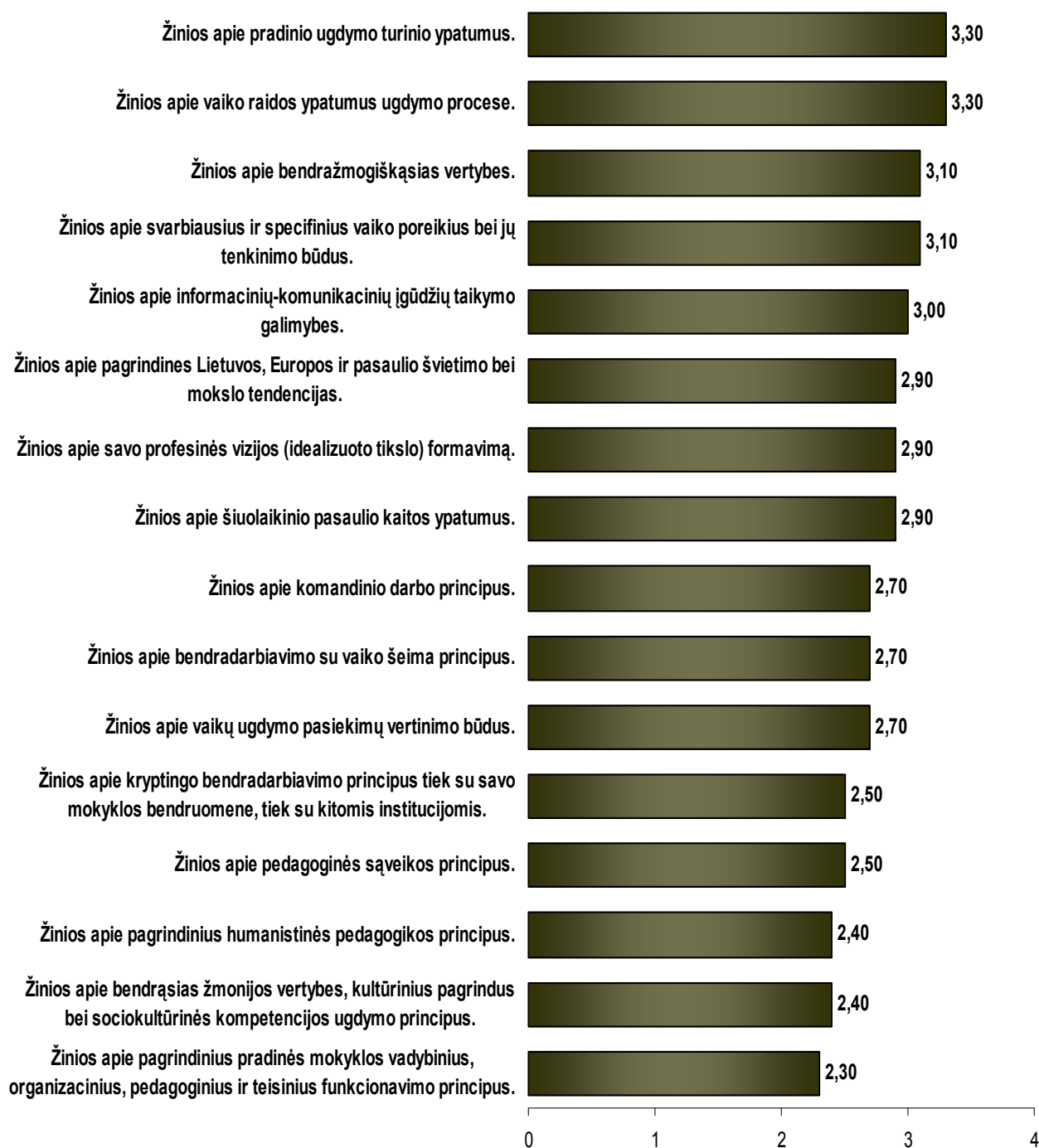
Siekiant išsiaiškinti pradinio ugdymo dėstytojų nuomonę, vertinant pedagogikos studentams būtinas kompetencijas, pradinio ugdymo dėstytojų buvo teirujamasi „*Kokios svarbiausios profesinės kompetencijos (žinios ir gebėjimai) būtinos pradinio ugdymo pedagogui*“, jų nuomone? Atsakymų į šį klausimą turinio analizė leidžia teigti, kad pradinio ugdymo dėstytojai kaip vienodai reikšmingas būtinas kompetencijas išskyrė „*būtinybę išmanyti ugdymo turinį ir taikyti jį priklausomai nuo vaiko poreikių (taigi išmanyti vaiko poreikius), būti lietuvių kalbos puoselėtoju; išmanyti darbo komandoje ypatumus ir gebėti dirbti komandoje; suvokti, kad būtinas nuolatinis atsinaujinimas*“, „*gebėjimą pažinti vaiką bei tenkinti svarbiausius ir specifinius jo poreikius; gebėjimą analizuoti ir vertinti vaikų ugdymo pasiekimus, siekiant harmoningos jų asmenybės*

raidos“, „gebėjimą pažinti vaiką bei tenkinti svarbiausius ir specifinius jo poreikius; gebėjimas analizuoti ir vertinti vaikų ugdymosi pasirinkimus“, „komunikacinius, organizacinius gebėjimus; informacinių technologijų taikymo gebėjimus; užsienio kalbų mokėjimą; gimtosios kalbos ir literatūros žinias; pedagogikos ir psichologijos žinias“, „sugebėjimą sukurti tinkamo mokymosi aplinką, parinkti tinkamus ugdymo metodus (bei strategijas, atitinkančią šiuolaikinės mokyklos principus), sugebėjimas išskirti aiškius ir tikslus ugdymo tikslus, atitinkančius vaiko galimybes, būti atviras naujovėms ir kt.“, „būtina taisyklinga tartis, kūrybiškumas, komunikabilumas, geras mokomųjų dalykų išmanymas“.

Kaip matyti iš pateiktų dėstytojų atsakymų turinio, dažniausiai akcentuojami vaiko pažinimo, komunikaciniai (gimtaja ir užsienio kalba), kūrybiniai, aplinkos kūrimo gebėjimai, pedagogikos, psichologijos žinios, dalykinis pasirengimas ir planavimas.

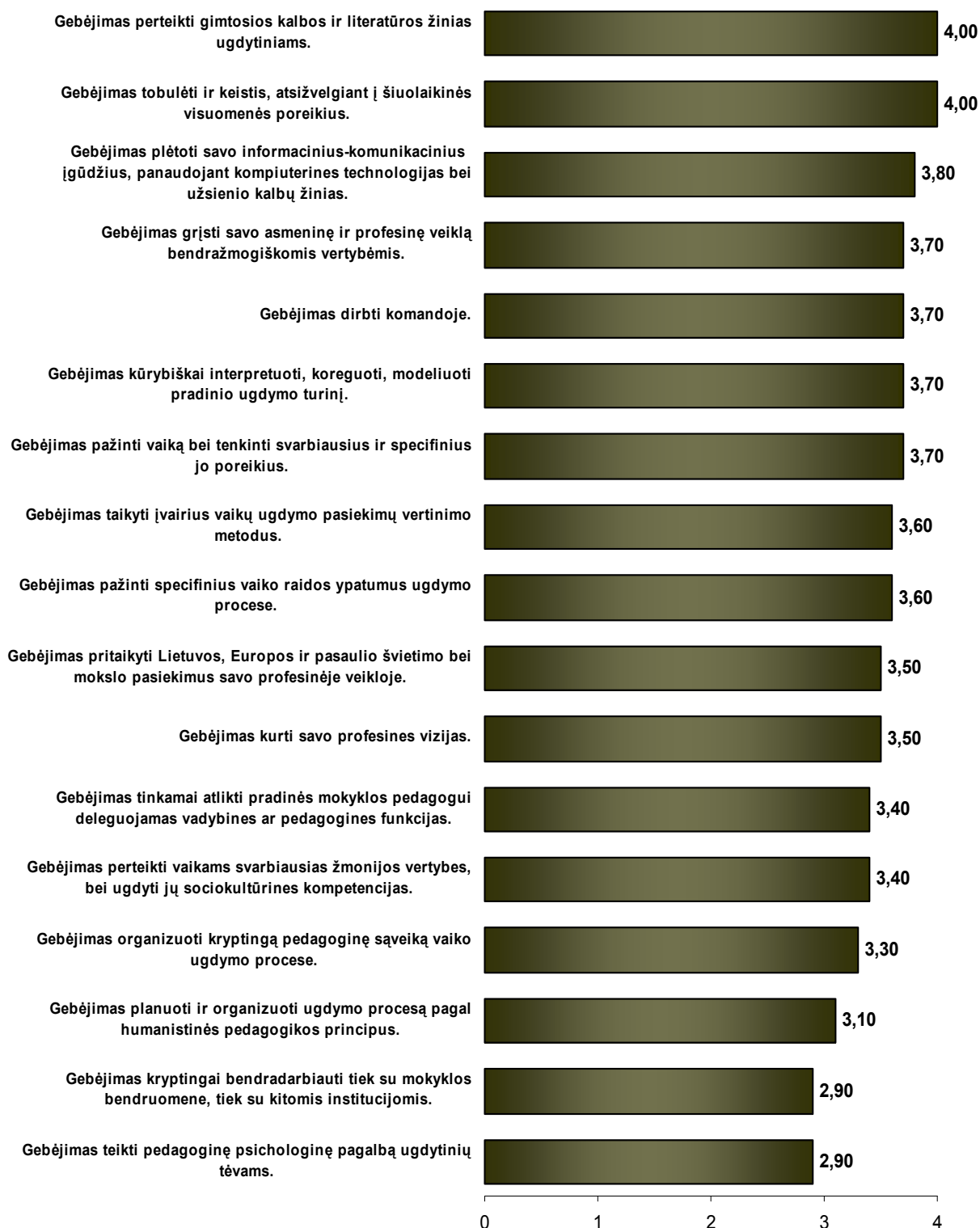
Dėstytojų išskirtus teiginius palyginus su absolventų, išryškėjo, kad tiek vienu, tiek kitu vertinimai labai artimi, nes absolventai ypač akcentavo bendravimo, pažinimo gebėjimų reikšmingumą, žinių apie psichologinius ir raidos ypatumus, pedagogikos teoriją svarbą bei dalykinį pasirengimą.

Pradinio ugdymo dėstytojų buvo prašoma išskirti ikimokyklinio ugdymo pedagogui pačias svarbiausias kompetencijas. Kaip matyti 7.3.1 paveiksle, išskirdami ypač reikšmingas studentams žinias, dėstytojai labiausiai pabrėžė žinias apie pradinio ugdymo turinio ypatumus ($M=3,30$), žinias apie vaiko raidos ypatumus ugdymo procese ($M=3,30$), žinias apie bendražmogiškas vertybes ($M=3,10$), žinias apie svarbiausius ir specifinius vaiko poreikius bei jų tenkinimo būdus ($M=3,10$), žinias apie informacinių komunikacinių įgūdžių taikymo galimybes ($M=3$). Reikšminga tai, kad mažiau akcentuojamos žinios apie pagrindinius humanistinės pedagogikos principus ($M=2,40$), žinios apie bendrąsias žmonijos vertybes, kultūrinius pagrindus bei sociokultūrinės kompetencijos ugdymo principus ($M=2,40$) ir žinios apie pagrindinius pradinės mokyklos vadybinius, organizacinius, pedagoginius ir teisinius funkcionavimo ypatumus ($M=2,30$). Toks respondentų nuomonių pasiskirstymas parodo, kad pradinio ugdymo dėstytojai labiausiai vertina dalykinį pasirengimą, ugdymo turinio išmanymą, vaiko psichologinį pažinimą ir poreikių tenkinimą, nors mažiausiai reikšminga, jų nuomone, yra pedagoginės žinios, vertybiniai kultūriniai pagrindai ir vadybos žinios.

7.3.1 pav. Pradinio ugdymo dėstytojų išskirtų žinių reikšmingumas

Kadangi kompetenciją sudaro ne tik žinios, bet ir gebėjimai, pradinio ugdymo dėstytojų buvo prašoma išskirti, jų nuomone, svarbiausius gebėjimus pradinio ugdymo specialistams. Kaip matyti 7.3.2 paveiksle, dėstytojų vertinimu, svarbiausia – gebėjimas perteikti gimtosios kalbos ir literatūros žinias ugdytiniams ($M=4$), gebėjimas tobulėti ir keistis, atsižvelgiant į šiuolaikinės visuomenės poreikius ($M=4$) bei gebėjimas plėsti savo informacinius komunikacinius įgūdžius, panaudojant kompiuterines technologijas ($M=3,80$).

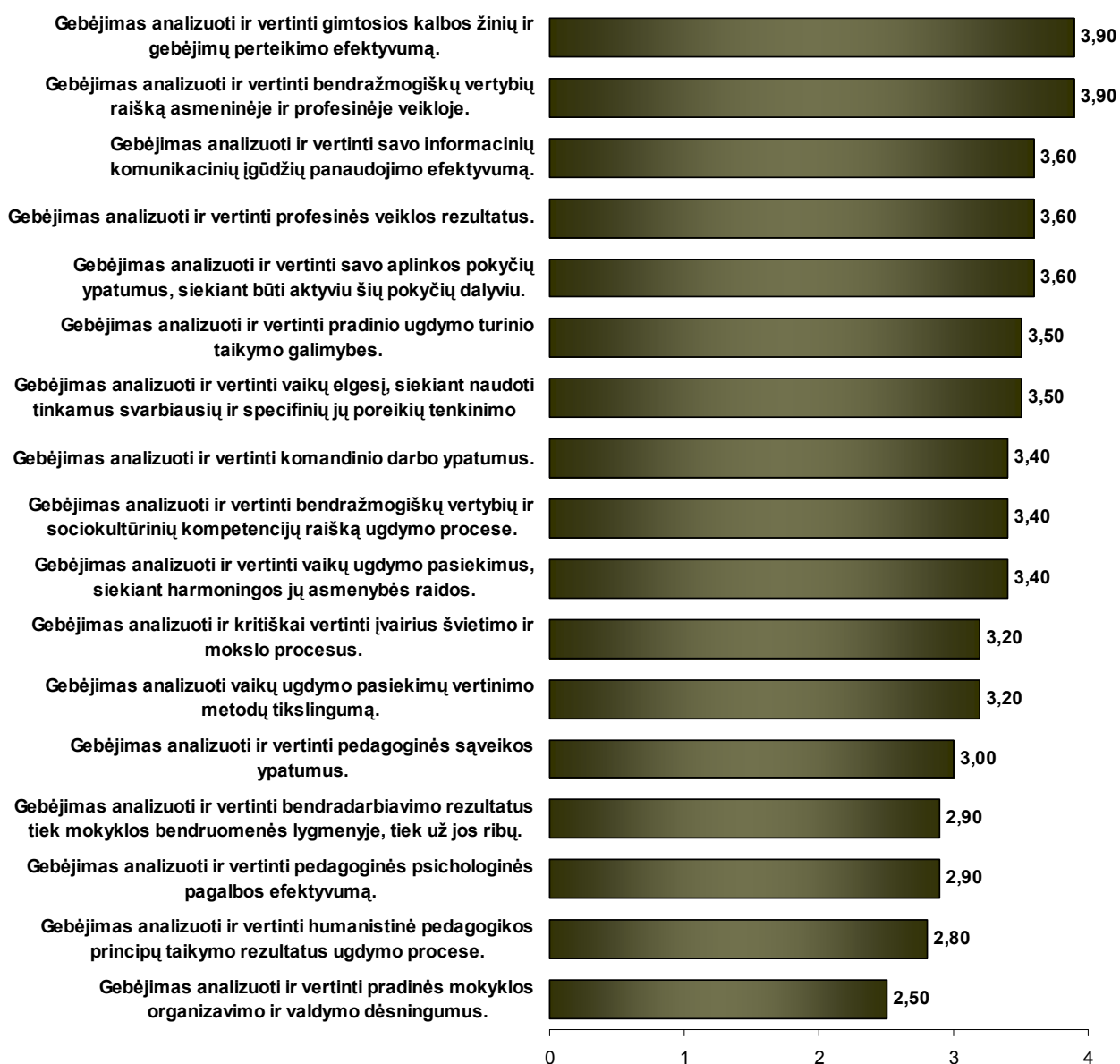
7.3.2 pav. Pradinio ugdymo dėstytojų išskirtų gebėjimų reikšmingumas

Kiek mažiau reikšmingi, dėstytojų nuomone, vėlgi yra gebėjimas kryptingai bendradarbiauti tiek su mokyklos bendruomene, tiek su kitomis institucijomis ($M=2,90$), bei gebėjimas teikti pedagoginę psichologinę pagalbą ugdytinių tėvams ($M=2,90$). Akivaizdu, kad dėstytojais kur kas

labiau pabrėžia dalykinio turinio, savęs tobulinimo, vertybinių kultūrinių pagrindų svarbą, kai tuo tarpu ganėtinai reikšmingi sąveikos su šeima ar bendravimo ir bendradarbiavimo, t.y., socialiniai gebėjimai neatrodo ypač reikšmingi. Reikšminga tai, kad bendravimo ir bendradarbiavimo gebėjimų reikšmingumą akcentavo absolventai, teigdami, kad būtent šių gebėjimų jie dažniausiai įgijo studijuodami ir šie gebėjimai jiems atrodo reikšmingi kaip specialistams.

Analizuojant tiek ikimokyklinio ugdymo dėstytojų, tiek ir pradinio ugdymo dėstytojų nuomones, vertinant svarbiausias profesines kompetencijas, atskirai 7.3.3 paveiksle pateikiamas gebėjimo analizuoti dėstytojų vertinimo pasiskirstymas. Labiausiai akcentuojamas gebėjimas analizuoti ir vertinti gimtosios kalbos žinių ir gebėjimų perteikimo efektyvumą ($M=3,90$), gebėjimas analizuoti ir vertinti bendražmogiškų vertybių raišką asmeninėje ir profesinėje veikloje ($M=3,90$). Gana reikšmingi, dėstytojų nuomone, yra gebėjimas analizuoti ir vertinti savo informacinių komunikacinių įgūdžių panaudojimo efektyvumą ($M=3,60$), gebėjimas analizuoti ir vertinti profesinės veiklos rezultatus ($M=3,65$), gebėjimas analizuoti ir vertinti savo aplinkos pokyčių ypatumus, siekiant būti aktyvių šių pokyčių dalyviu ($M=3,60$). Mažiausiai vėlgi akcentuojamas gebėjimas analizuoti ir vertinti humanistinės pedagogikos principų taikymo rezultatus ugdymo procese ($M=2,80$), gebėjimas analizuoti ir vertinti pradinės mokyklos organizavimo ir valdymo dėsningumus ($M=2,50$). Toks pradinio ugdymo dėstytojų nuomonės pasiskirstymas, vertinant gebėjimą analizuoti ir jo taikymo reikšmingumą atskirose srityse, parodo, kad dėstytojai gebėjimą analizuoti ir vertinti intensyviau sieja su konkretaus dalyko (gimtosios kalbos) turiniu, bendražmogiškųjų vertybių raiška individo veikloje ir pasirengimu kaitai, o tokios reikšmingos gebėjimo analizuoti sritys kaip vadyba, pedagogika ir didaktika tarsi paliekamos kaip mažiau reikšmingos vertinimui.

Palyginus ikimokyklinio ir pradinio ugdymo dėstytojų nuomones, išskiriant gebėjimo analizuoti sričių reikšmingumą, pastebimi gana ryškūs skirtumai. Jeigu ikimokyklinio ugdymo dėstytojų gebėjimo analizuoti vertinimai buvo labiau siejami su gebėjimu analizuoti ir vertinti bendravimo ir bendradarbiavimo, aktyvumo, vaiko poreikių tenkinimo efektyvumu, tai pradinio ugdymo pedagogams kur kas reikšmingesnis gebėjimas analizuoti ir vertinti savo dalykinį pasirengimą, kultūrinį pasirengimą ir kaitą ar profesinę karjerą. Tyrimo rezultatai rodo, kad pradinio ugdymo dėstytojams svarbi dalykinių žinių ir gebėjimų koncentracija, o ikimokyklinio ugdymo dėstytojams – atvirumas, konkreti praktinė veikla.

7.3.3 pav. Pradinio ugdymo dėstytojų išskirto gebėjimo analizuoti reikšmingumo pasiskirstymas

Siekiant išsiaiškinti dėstytojų nuomonę, išskiriant svarbiausias kompetencijas, klausimyne dėstytojams buvo pateiktas atviras klausimas ir prašoma išvardinti svarbiausias šiuolaikiniam pradinio ugdymo pedagogui kompetencijas. Atsakymų į šį klausimą turinio analizė leidžia teigti, kad dėstytojai gana tolygiai vertina tokių kompetencijų kaip „gebėjimo pažinti vaiką bei tenkinti svarbiausius ir specifinius jo poreikius, gebėjimo taikyti informacinius-komunikacinius įgūdžius“, „gebėjimo tobulėti ir keistis atsižvelgiant į šiuolaikinės visuomenės poreikius“, „bendrujų gebėjimų: komunikacija (visais aspektais), atvirumas kaitai, gebėjimas savarankiškai veikti ir būti atsakingu už veiklos rezultatus, nebijoti atsakomybės, planuoti veiklą atsižvelgiant į veiklos

vertinimo analizę ir savianalizę“, „taislyklingos tarties, kūrybiškumo, komunikabilumo, gero mokomųjų dalykų išmanymo“ reikšmingumą.

Tyrimo rezultatai leidžia teigti, kad, dėstytojų vertinimu, šiuolaikiniam pradinio ugdymo pedagogui būtinos profesinė, socialinė, komunikacinė, analitinė, strateginė kompetencija, sudarančios profesinės karjeros pagrindą ir sudarančios vientisą junginį individas, jo turima kompetencija ir ugdytinis ar aplinka.

Siekiant išsiaiškinti, ar, dėstytojų nuomone, galimi skirtumai ir panašumai tarp pradinio ugdymo studijų, klausimyne dėstytojams buvo pateiktas atviras klausimas ir prašoma nurodyti skirtumus ir panašumus, esančius tarp universitetinių ir neuniversitetinių aukštųjų mokyklų pradinio ugdymo pedagogų studijų. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad dėstytojai neturi aiškos nuomonės, vertindami galimus panašumus ir skirtumus, esančius tarp universitetinių ir neuniversitetinių pedagoginių studijų programų. Atsakymų į šį klausimą turinio analizė leidžia teigti, kad dėstytojai vienodai paskirsto tokių teiginių kaip: „*abi institucijos rengia pradinio ugdymo pedagogą*“, „*kai kurių dalykų programos savo turiniu gali būti panašios, galbūt skiriasi tik jų apimtis*“, „ *tiek aukštojoje universitetinėje ir neuniversitetinėje mokykloje studijos orientuojamos į šiuolaikiškumo aspektus*“, „*siekia parengti verslų specialistą, savo srities žinovą*“ (pasikartojimo dažnis -1, po 8,33 procento).

Bendrumai siejami su vienodais tikslais, studijų turiniu, jo sąsajomis su šiuolaikinio pasaulio poreikiais.

Išskirdami skirtumus, esančius tarp universitetinių ir neuniversitetinių studijų programų, dėstytojai labiausiai akcentuoja, kad: „*aukštąją neuniversitetinę mokyklą baigę absolventai daugiau turi praktinių darbo įgūdžių*“, „*neuniversitetinėse aukštosiose mokyklose racionalus, efektyvus, produktyvus teorijos ir praktikos santykis*“.

Tai rodo, kad dėstytojai puikiai suvokia ne tik skirtumus, esančius tarp universitetinių ir neuniversitetinių studijų programų, bet ir savo atstovaujamos institucijos studijų programų privalumus ar trūkumus.

Palyginus gautus tyrimo duomenis su ikimokyklinio ugdymo dėstytojų nuomonės ir studijų programų turinio analizės rezultatais, pasitvirtina prielaida, kad ryškiausi skirtumai, esantys tarp universitetinių ir neuniversitetinių studijų programų, universitetinėse studijų programose yra netolygiai ir neadekvačiai skiriamas laikas praktikai bei didelis kiekis teorinių žinių. Kai tuo tarpu neuniversitetinių studijų programose mažinamas teorinių žinių kiekis ir daugiau laiko skiriama praktikai.

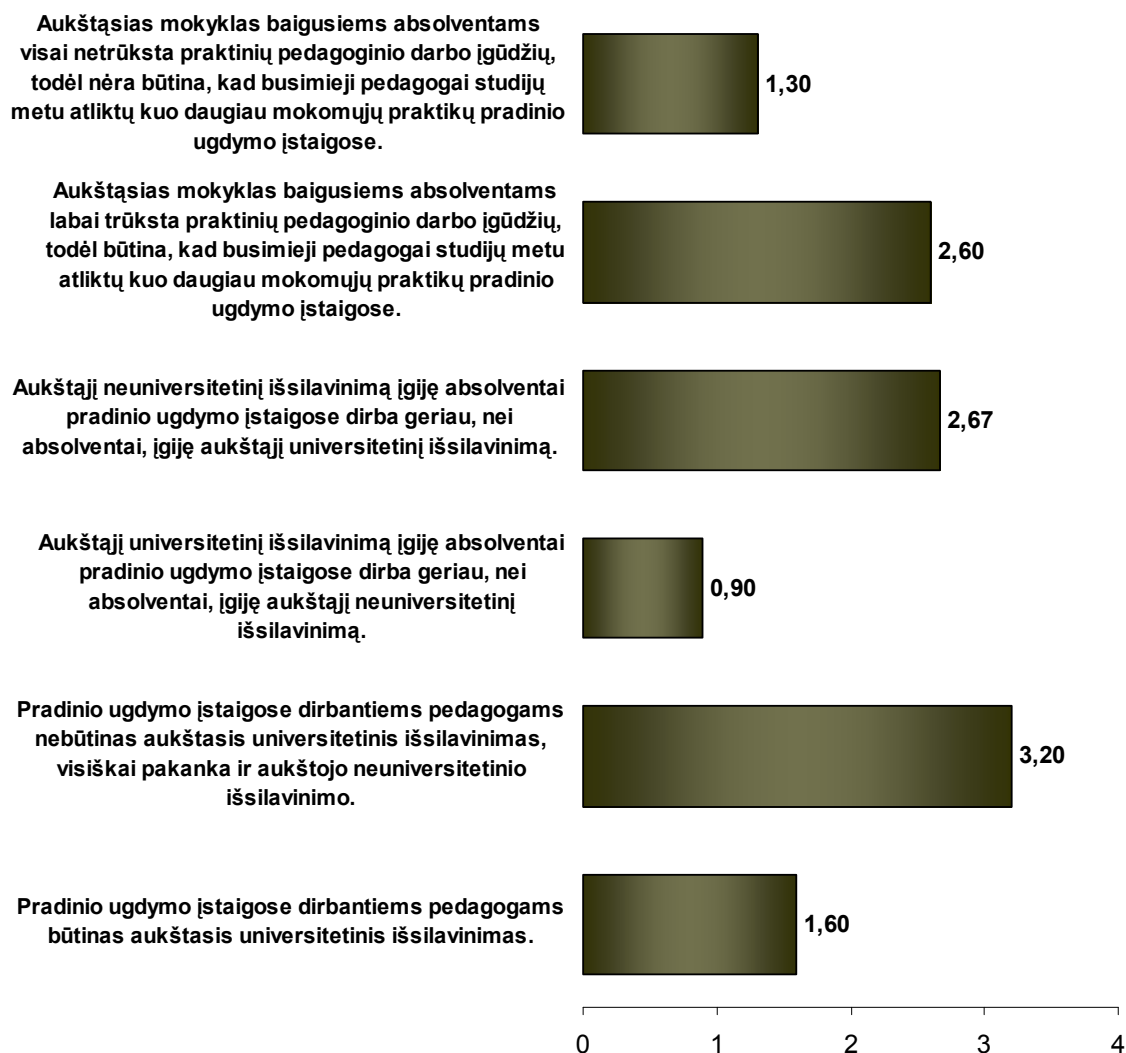
Siekiant išsiaiškinti dėstytojų nuomonę tobulinant pradinio ugdymo pedagogų rengimą, klausimyne dėstytojams buvo pateiktas atviras klausimas „*Kaip siūlytumėte tobulinti pradinio ugdymo pedagogų rengimą?*“. Atsakymų į šį klausimą turinio analizė leidžia teigti, kad dažniausiai

ikimokyklinio ugdymo pedagogų rengimo tobulinimą dėstytojai sieja su „*didesniu dėmesio skyrimu savarankiškam studentų darbui ir praktikai*“, „*informacinėms technologijoms*“, „*meniniam ugdymui*“, „*griežtesnei studentų atrankai ir motyvacijai*“.

Gauti tyrimo rezultatai rodo, kad dėstytojai pasigenda studijų programų turinio korekcijos, susijusios su savarankišku darbu ir praktika, kurių didesnę poreikį atskleidė tiek absolventų, tiek ikimokyklinio ugdymo dėstytojų nuomonės tyrimo ir studijų programų turinio analizės rezultatai. Be to, kaip ypač reikšmingą tobulintiną sritį ikimokyklinio ugdymo pedagogų rengime dėstytojai išskiria būtinus pokyčius, susijusius su profesiniu orientavimu, labiau motyvuotu pasirinkimu, tiek švietimo politikos (ŠMM), tiek ir bendrojo lavinimo mokyklų lygmenyse.

Kaip matyti 7.3.4 paveiksle, vertindami universitetinio ar neuniversitetinio išsilavinimo svarbą dirbantiems pradinio ugdymo institucijose, dėstytojai labiausiai pabrėžia nuostatą, kad dirbantiems pradinio ugdymo institucijose pedagogams nėra būtinas aukštasis universitetinis išsilavinimas, visiškai pakanka ir aukštojo neuniversitetinio išsilavinimo ($M=3,20$). Be to, aukštąjį neuniversitetinį išsilavinimą įgiję absolventai pradinio ugdymo institucijose dirba geriau nei absolventai, įgiję aukštąjį universitetinį išsilavinimą ($M=2,67$). Pastarąją nuostatą patvirtina mažiausiai akcentuotas teiginys, kad aukštąjį universitetinį išsilavinimą įgiję absolventai pradinio ugdymo institucijose dirba geriau nei absolventai, įgiję aukštąjį neuniversitetinį išsilavinimą ($M=0,90$).

Tyrimo rezultatai leidžia teigti, kad dėstytojai kaip darbuotojus geriau vertina neuniversitetinių studijų absolventus ir pabrėžia neuniversitetinio išsilavinimo reikalingumą darbui, pagrįstą ryškesniais praktiniais gebėjimais pradinio ugdymo institucijose. Tai visiškai patvirtina ir ikimokyklinio ugdymo dėstytojų neuniversitetinio išsilavinimo svarbos ikimokyklinio ugdymo institucijose vertinimai.

7.3.4 pav. Aukštojo universitetinio ar neuniversitetinio išsilavinimo reikšmingumas darbui pradinio ugdymo institucijose. Dėstytojų nuomonė.

Apibendrinant pradinio ugdymo dėstytojų apklausos raštu rezultatų analizę, galima teigti, kad, dėstytojų nuomone,

- *Būtinios kompetencijos yra ugdymo turinio išmanymas, gebėjimas puoselėti gimtąją kalbą, suvokimas, kad būtinas nuolatinis atsinaujinimas, gebėjimas dirbti komandoje;*
- *Pradinio ugdymo pedagogui pačios svarbiausios kompetencijos yra žinios apie pradinio ugdymo turinį, žinios apie vaiko raidos ypatumus, žinios apie bendražmogiškąsias vertybes, žinios apie svarbiausius ir specifinius vaiko poreikius bei jų tenkinimo būdus;*
- *Labiausiai akcentuojamas gebėjimas analizuoti ir vertinti gimtosios kalbos žinių ir gebėjimų perteikimo efektyvumą;*

- Šiuolaikiniam pradinio ugdymo specialistui svarbiausios kompetencijos yra: gebėjimas pažinti vaiką ir tenkinti jo poreikius, gebėjimas taikyti informacinius-komunikacinius įgūdžius, gebėjimas tobulėti ir keistis, atsižvelgiant į šiuolaikinės visuomenės poreikius;
- Palygindami universitetinių ir neuniversitetinių studijų programas, kaip ryškiausia skirtumą akcentuoja praktikai skiriamo laiko santykį: neuniversitetinėse mokyklose įgyjama daugiau praktinio darbo įgūdžių;
- Pradinio ugdymo specialistų rengimo tobulinimas siejamas su didesniu kiekiu savarankiškam darbui ir praktikai skiriamų valandų;
- Dirbantiems pradinio ugdymo institucijose pedagogams nėra būtinas aukštasis universitetinis išsilavinimas.

7.4 Ikimokyklinio ugdymo institucijos vadovų apklausos raštu rezultatų analizė

Kiekvienas jaunas specialistas, įgijęs vienokią ar kitokią profesiją, baigęs studijas, o dažnai iš jų metu siekia įsidarbinti ir atskleisti savo profesinius gebėjimus. Siekiant išsiaiškinti ikimokyklinio ugdymo institucijų vadovų nuomonę, vertinant edukologijos absolventų įsidarbinimo galimybes ir veiklos kokybę, buvo parengtas atskiras klausimynas šių institucijų vadovams, laikantis tos pačios kaip dėstytojams skirtų klausimynų struktūros.

Ikimokyklinio ugdymo institucijų vadovams buvo pateiktas atviras klausimas „Kokios svarbiausios profesinės kompetencijos yra būtinos vadovaujamos organizacijos pedagogams?“. Atsakymų į šį klausimą turinio analizė leidžia teigti, kad dažniausiai ikimokyklinio ugdymo vadovai akcentavo „atsakingumą, kryptingumą, komunikabilumą“ (Mo=2), „gebėjimą tenkinti, analizuoti ir vertinti vaiko poreikius, taikyti teorines žinias, puoselėti vaiko vidines galias, kurti palankias ugdymo sąlygas, įtraukti šeimą į aktyvią ir rezultatyvią sąveiką; gebėjimas analizuoti ir vertinti save“ (Mo=2), „gebėjimą dirbti komandoje“ (Mo=2), „psichologines ir fiziologines žinias“ (Mo=2), „žinias apie socialinius, psichologinius ir fiziologinius vaiko poreikius, gebėjimą juos analizuoti, vertinti ir tenkinti. Žinias apie ikimokyklinio amžiaus vaiko kompetencijas (socialinę, komunikavimo, meninę, sveikatos saugojimo, pažinimo)“ (Mo=2).

Mažiausiai ikimokyklinio ugdymo institucijų vadovai akcentavo „gebėjimą kurti mikroklimatą“ (Mo=1), „kompetenciją ir išsilavinimą“ (Mo=1), „kūrybiškumą ir pedagoginę kvalifikaciją“ (Mo=1), „naujovių diegimą“ (Mo=1), „problemų identifikavimo ir sprendimo kompetenciją; veiklos tyrimo, analizavimo ir vertinimo kompetenciją; vadovavimo ir darbo su žmonėmis kompetenciją; informacinę kompetenciją; komandinio darbo (projektų rašymo) kompetenciją“ (Mo=1) ir „pedagoginius, psichologinius, dalykinius, meninius, socialinius ar pažintinius įgūdžius“ (Mo=1).

Gauti tyrimo rezultatai rodo, kad ikimokyklinio ugdymo institucijų vadovai ne itin pageidauja kompetetingo, mąstančio, kūrybingo specialisto. Kur kas geriau, jeigu jis niekuo nesidomėtų, nieko nemokėtų ir ko gero netrukdytų vadovui dirbti. Visgi vadovų nuomonėse atsiskleidžia paradoksali situacija: vienu atveju, jie akcentuoja *gebėjimo dirbti komandoje, žinių apie socialinius, psichologinius ir fiziologinius vaiko poreikius, gebėjimo juos analizuoti, vertinti ir tenkinti reikšmingumą*, kitu atveju, nereikšminga laiko *komandinio darbo, analitinę ir pedagoginę kompetencijas*.

Vertindami svarbiausias savo pedagogų profesines kompetencijas, ikimokyklinio ugdymo vadovai (žr. 7.4.1 pav.) labiausiai akcentuoja žinių apie saviugdą ir nuolatinį savo asmenybės lavinimą svarbą ($M=3,91$), žinias apie šeimos vaidmenį visuomenėje ugdant vaiką ($M=3,91$), žinias apie komandinio darbo principus ($M=3,78$), žinias apie ugdymo proceso specifiką, ugdymo individualizavimo ir diferencijavimo galimybes, vaiko savarankiškumo ir kūrybiškumo galių puoselėjimo svarbą ($M=3,74$).

Kaip mažiau reikšmingas ikimokyklinio ugdymo vadovai išskiria žinias apie vaiko prigimtį atitinkančios ir fizinės bei dvasinės galias stimuliuojančios aplinkos kūrimo galimybes ($M=2,97$), žinias apie šiuolaikinius pasaulio kaitos dėsningumus ($M=2,97$), žinias apie bendražmogiškąsias vertybes bei tautos dvasinę kultūrą ($M=3$).

Gauti tyrimo rezultatai rodo, kad ikimokyklinio ugdymo vadovai svarbiausias kompetencijas sieja su saviugda, bendravimu su šeima, komandiniu darbu ir žiniomis apie ugdymo proceso specifiką, individualizavimą bei diferencijavimą.

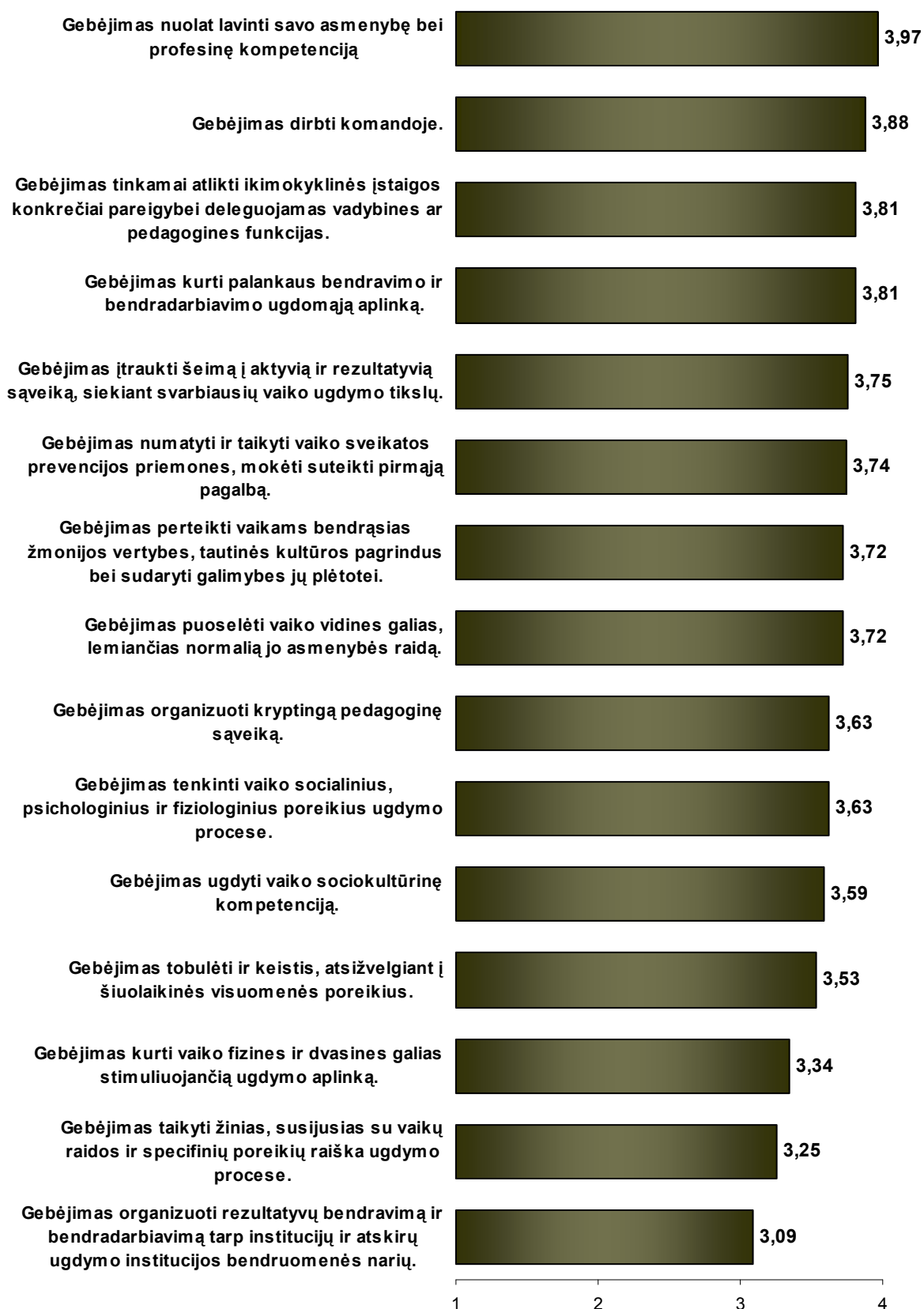
7.4.1 pav. Ikimokyklinio ugdymo institucijų vadovų išskirtų žinių reikšmingumas

Toks ikimokyklinio ugdymo institucijų vadovų nuomonių pasiskirstymas iš dalies yra artimas ikimokyklinio ugdymo dėstytojų nuomonei, kurie taip pat akcentavo žinių ugdymo proceso specifiką, individualizavimą ir diferencijavimą reikšmingumą.

Vertindami gebėjimų reikšmingumą, ikimokyklinio ugdymo vadovai (7.4.2 pav.) labiausiai akcentuoja gebėjimo nuolat lavinti savo asmenybę bei profesinę kompetenciją ($M=3,97$) reikšmingumą, gebėjimą dirbti komandoje ($M=3,88$), gebėjimą tinkamai atlikti ikimokyklinės įstaigos konkrečiai pareigybei deleguojamas vadybines ar pedagogines funkcijas ($M=3,81$), gebėjimą kurti palankaus bendravimo ir bendradarbiavimo ugdomąją aplinką ($M=3,81$).

Mažiausiai ikimokyklinio ugdymo institucijų vadovai pabrėžia gebėjimo taikyti žinias, susijusias su vaikų raidos ir specifinių poreikių raiška ugdymo procese ($M=3,25$) ir gebėjimo organizuoti rezultatyvų bendravimą ir bendradarbiavimą tarp institucijų ir atskirų ugdymo institucijos bendruomenės narių ($M=3,09$) reikšmingumą.

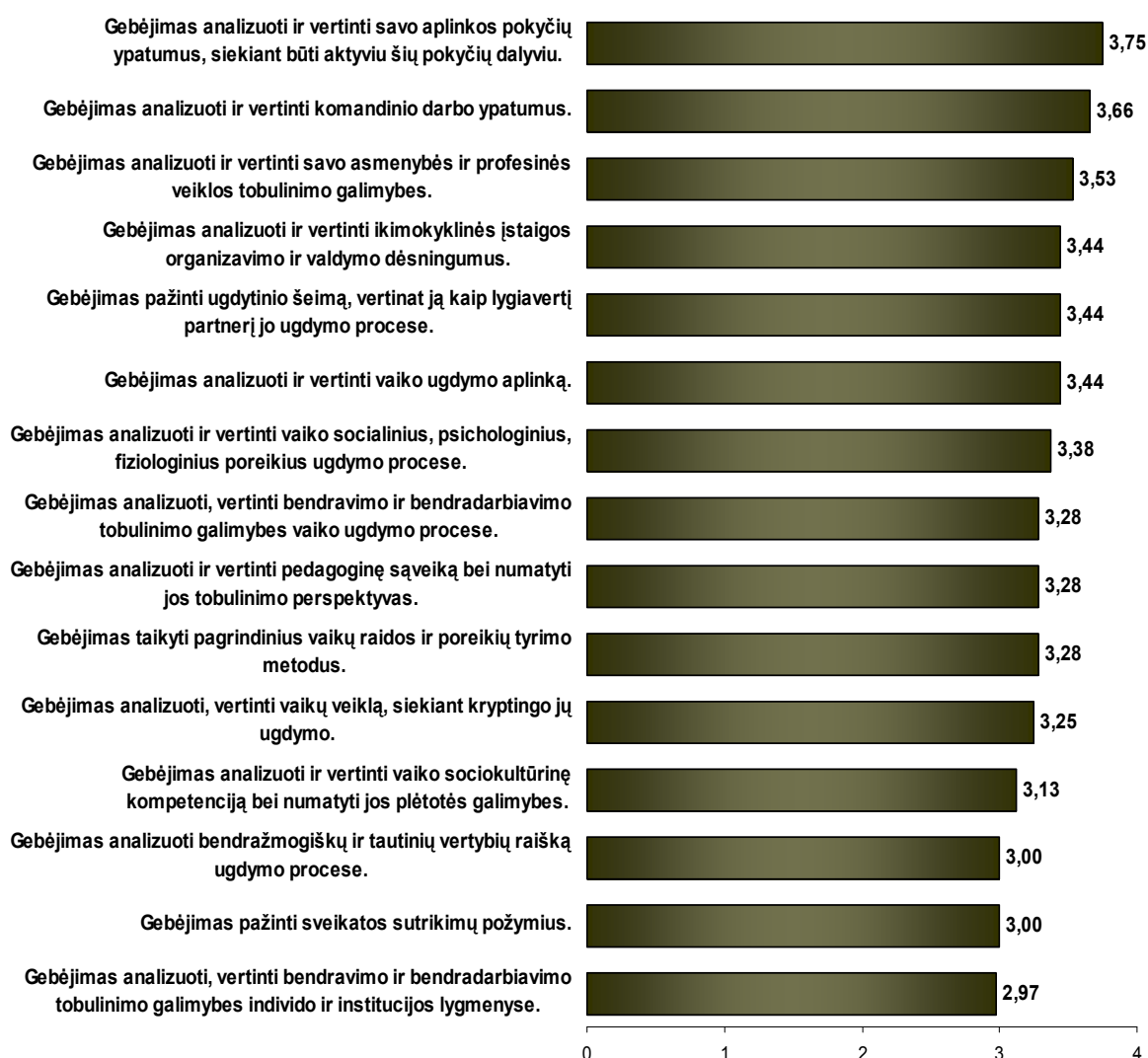
Toks nuomonių pasiskirstymas vėlgi yra gana artimas ikimokyklinio ugdymo dėstytojų nuomonei, kad gebėjimas bendrauti ir bendradarbiauti nėra itin reikšmingas pedagogams. Be to, tyrimo rezultatai atskleidė ir tai, jog ikimokyklinio ugdymo vadovai neturi tvirtos nuomonės, vertindami savo institucijos pedagogus, nes, jų vertinimu, nei profesinė kompetencija, nei darbas komandoje nėra būtinos vadovaujamos organizacijos pedagogams, tačiau, vertindami jas pagal svarbą, akcentuoja kaip itin reikšmingas.

7.4.2 pav. Ikimokyklinio ugdymo institucijų vadovų išskirtų gebėjimų reikšmingumas

Atskirai 7.4.3 paveiksle pateikiamas gebėjimo analizuoti ikimokyklinio ugdymo institucijų vadovų vertinimo pasiskirstymas. Labiausiai akcentuojamas gebėjimas analizuoti ir vertinti savo

aplinkos pokyčių ypatumus, siekiant būti aktyvių šių pokyčių dalyviu ($M=3,75$), gebėjimas analizuoti ir vertinti komandinio darbo ypatumus ($M=3,66$), gebėjimas analizuoti ir vertinti savo asmenybės ir profesinės veiklos tobulinimo galimybes ($M=3,53$).

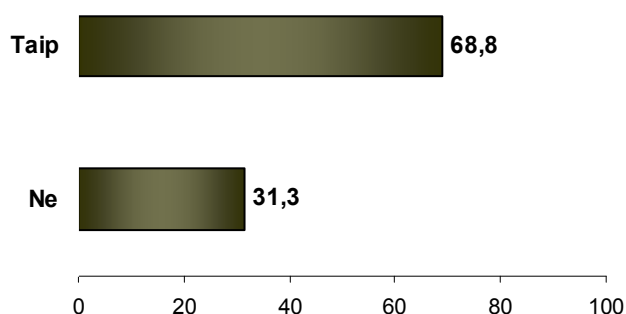
7.4.3 pav. Ikimokyklinio ugdymo institucijų vadovų išskirto gebėjimo analizuoti reikšmingumo pasiskirstymas

Mažiausiai akcentuojamas gebėjimas analizuoti ir vertinti bendravimo ir bendradarbiavimo tobulinimo galimybes individo ir institucijos lygmenyse ($M=2,97$). Toks ikimokyklinio ugdymo institucijų vadovų nuomonės pasiskirstymas, vertinant gebėjimą analizuoti ir jo taikymo reikšmingumą atskirose srityse, parodo, kad vadovai labiausiai vertina gebėjimą analizuoti ir vertinti naujoves, komandinį darbą ar savo profesinį tobulėjimą. Tiesa, vadovų vertinimai išskiriant gebėjimo analizuoti ir vertinti reikšmingumą beveik visiškai atitinka jų institucijos pedagogams svarbius gebėjimus.

Palyginus ikimokyklinio ugdymo dėstytojų gebėjimo analizuoti reikšmingumo vertinimus su ikimokyklinio ugdymo vadovų nuomone, išryškėjo, kad tiek vieni, tiek kiti pabrėžia gebėjimo

analizuoti ir vertinti savo aplinkos pokyčių ypatumus, siekiant būti aktyviu šių pokyčių dalyviu, gebėjimo analizuoti ir vertinti savo asmenybės ir profesinės veiklos tobulinimą svarbą.

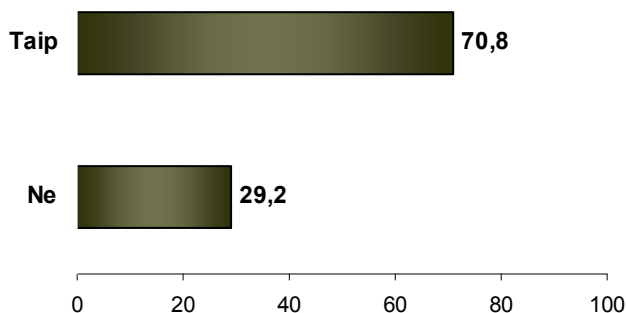
Tam, kad išsiaiškintume, ar institucijoje dirba specialistai, turintys universitetinį ar neuniversitetinį išsilavinimą, ikimokyklinio ugdymo institucijų vadovų buvo teiraujamasi, ar Jų vadovaujamoje institucijoje dirba aukštąsias edukologijos krypties (ikimokyklinio ugdymo) universitetines studijas baigę absolventai. Vadovų atsakymų pasiskirstymas pateikiamas 7.4.4 paveiksle, kuriame matyti, kad 68,8% ikimokyklinio ugdymo institucijų pedagogų yra baigę universitetines studijas.

7.4.4 pav. Ikimokyklinio ugdymo institucijose dirbančių pedagogų pasiskirstymas pagal išsilavinimą

Ikimokyklinio ugdymo vadovų buvo teiraujamasi, ar, „Jų nuomone, aukštąjį universitetinį edukologijos krypties (ikimokyklinio ugdymo) išsimokslinimą įgiję absolventai yra tinkamai parengti darbui švietimo sistemoje?“.

Didžioji dauguma (70,8%) ikimokyklinio ugdymo vadovų teigė, kad yra patenkinti absolventų parengimu darbui.

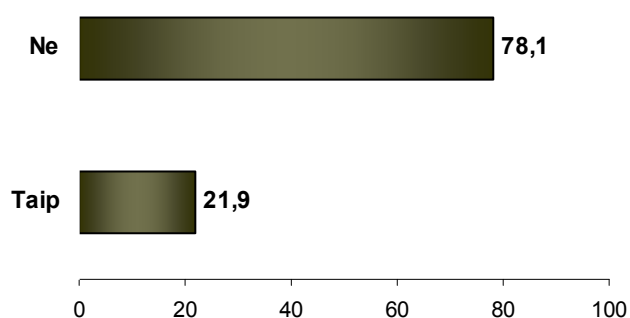

7.4.5 pav. Universitetinio pasirengimo darbui ikimokyklinio ugdymo institucijose vertinimas. Vadovų nuomonė

Siekiant išsiaiškinti universitetinio išsimokslinimo kokybės pagrįstumą, klausimyne ikimokyklinio ugdymo vadovams buvo pateiktas atviras klausimas „Kodėl?“. Atsakymų į šį klausimą turinio analizė leidžia teigti, kad ikimokyklinio ugdymo institucijų vadovai yra patenkinti absolventų universitetiniu pasirengimu darbui, nes „*jie turi pakankamai žinių apie vaikų amžiaus ypatumus, sugeba analizuoti, imlūs naujovėms, greitai į jas reaguoja ir sugeba pritaikyti praktiniame darbe*“, „*pedagogės turi pakankamai profesinių kompetencijų*“, „*pasižymi šnekamosios ir rašytinės kalbos kultūra; problemų identifikavimo ir jų sprendimo kompetencijos stoka; pasigendu pradžių pradžios- ugdymo filosofijos žinojimu*“, „*turi pakankamai teorinių žinių, platus mąstymas ir psichologinis suvokimas, šiek tiek gal trukta praktinių įgūdžių*“. Visgi ikimokyklinio ugdymo institucijų vadovai išskiria ir tam tikrus universitetinio pasirengimo darbui trūkumus: „*trūksta praktinių žinių ir gebėjimų*“, „*turi žinių, bet sunkiai taiko praktikoje, silpni kompiuterinio raštingumo įgūdžiai, trūksta gebėjimo dirbti komandoje*“.

Tyrimo rezultatai leidžia teigti, kad nors iš esmės ikimokyklinio ugdymo vadovai yra patenkinti savo darbuotojų universitetiniu pasirengimu dirbti, tačiau pasigenda praktinių žinių ir gebėjimų. Ikimokyklinio ugdymo institucijų vadovų išreikšta nuomonė tiesiogiai koreliuoja tiek su absolventų, tiek su ikimokyklinio ar pradinio ugdymo dėstytojų išsakyta nuomone dėl praktinių žinių stygiaus įgyjant universitetinį išsilavinimą, tiek ir su studijų programų analizės rezultatais.

Į klausimą „*Ar Jūsų vadovaujamoje institucijoje dirba aukštąsias edukologijos krypties neuniversitetines (ikimokyklinio ugdymo) studijas baigę absolventai?*“ taip atsakė 78,1% respondentų.

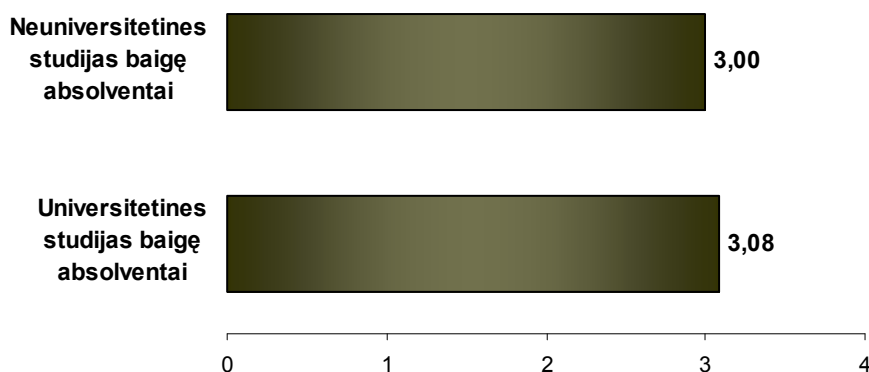

7.4.6 pav. Ikimokyklinio ugdymo institucijose dirbančių absolventų, baigusių neuniversitetines studijas, skaičius

Reikšminga tai, kad visi ikimokyklinio ugdymo institucijų vadovai (100%) teigia, jog aukštąjį neuniversitetinį edukologijos krypties (ikimokyklinio ugdymo) išsimokslinimą įgiję absolventai yra tinkamai parengti darbui švietimo sistemoje.

Atlikus atsakymų turinio į atvirą klausimą „Kodėl?“ analizę, išryškėjo, kad vadovai labiausiai pabrėžia absolventų, įgijusių neuniversitetinį išsilavinimą, „*aukštą kvalifikaciją*“, „*pakankamas žinias ir gebėjimus*“, „*programų lankstumą*“.

Ikimokyklinio ugdymo institucijų vadovai, vertindami universitetines ir neuniversitetines ikimokyklinio ugdymo studijas baigusių absolventų pasirengimą dirbti švietimo sistemoje, nepateikė nuomonių įvairovės. Absolventų pasirengimą dirbti švietimo sistemoje vertino labai panašiai (žr. 7.4.7).

7.4.7 pav. Universitetines ir neuniversitetines studijas baigusių absolventų pasirengimo dirbti vertinimas. Vadovų nuomonė

Siekiant išsiaiškinti, kokių kompetencijų, vadovų nuomone, trūksta absolventams, įgijusiems universitetinį išsilavinimą, ikimokyklinio ugdymo institucijų vadovams skirtame klausimyne buvo pateiktas atviras klausimas „*Kokių švietimo sistemoje reikalingų kompetencijų dažniausiai trūksta pradedantiems dirbti aukštųjų mokyklų edukologijos krypties studijų absolventams, baigusiems neuniversitetines studijų programas?*“. Atsakymų į šį klausimą turinio analizė leidžia teigti, kad ikimokyklinio ugdymo institucijų vadovai iš šių specialistų pasigenda „*praktinių įgūdžių ir žinių, psichologinių žinių, retorinių gebėjimų, organizuotumo, įstatymų, reglamentuojančių mokytojo veiklą, išmanymo, kompiuterinio raštingumo, savo veiklos supratimo ir planavimo, susirinkimų organizavimo*“. Pasitaikė ir tokių vadovų atsakymų, kuriuose jie teigė esantys patenkinti puikiu absolventų parengimu.

Tyrimo rezultatai parodė, kad didžiausia universitetines studijas baigusių absolventų pasirengimo dirbti švietimo institucijoje problema – praktinių žinių ir gebėjimų trūkumas. Šią problemą atskleidė ir studijų programų turinio analizės rezultatai, ir pačių absolventų ar dėstytojų vertinimai.

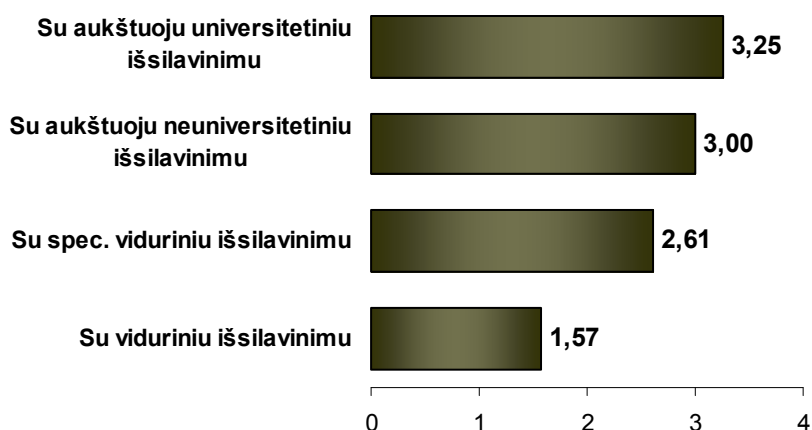
Vertindami neuniversitetines studijas baigusių absolventų pasirengimui dirbti švietimo sistemoje trūkstamas kompetencijas, ikimokyklinio ugdymo institucijų vadovai dažniausiai akcentavo *praktinių žinių ir įgūdžių, psichologijos žinių, teorinių žinių, veiklos planavimo, susirinkimų organizavimo* stoką. Toks nuomonių pasiskirstymas sukelia abejonių vertinimo objektyvumu, nes tiek patys vadovai, tiek absolventai ir dėstytojai kaip esminį skirtumą išskyrė skirtingus praktinius gebėjimus, esančius tarp absolventų, baigusių universitetines ir neuniversitetines studijas.

Ikimokyklinio ugdymo institucijų vadovų buvo teiraujama „Ar galėtumėte išskirti esminius kompetencijų skirtumus tarp absolventų, baigusių universitetines ir neuniversitetines studijas?“. Dauguma vadovų kaip ryškiausią skirtumą, esantį tarp absolventų, baigusių universitetines ir neuniversitetines studijas, *geresnę praktinę* neuniversitetinių studijų absolventų pasirengimą. Akivaizdu, kad anksčiau išsakyta nuomonė, vertinant neuniversitetinių studijų absolventų pasirengimą dirbti švietimo sistemoje, prieštarauja pastarajai ir nėra statistiškai reikšminga tyrimo rezultatams.

Išskirdami esminius skirtumus tarp absolventų, baigusių universitetines studijas, ikimokyklinio ugdymo institucijų vadovai dažniausiai akcentavo *didesnę teorinę pasirengimą, didžiavimąsi savo dėstytojais ir aklą tikėjimą jų teiginiais bei gerą pasirengimą teisinių ir normatyvinių aktų srityje*. Tai tik patvirtina ankstesnę absolventų, dėstytojų nuomonę, kad universitetinį išsilavinimą įgiję absolventai turi daug teorinių žinių, bet negeba jų taikyti praktikoje.

Ikimokyklinio ugdymo institucijų vadovų buvo teiraujama, „*Kiek Jų vadovaujamoje institucijoje dirba pedagogų, turinčių vidurinę, spec. vidurinę, aukštąją neuniversitetinę, aukštąją universitetinę išsilavinimą?*“. Vadovai pažymėjo, kad dauguma jų darbuotojų turi aukštąją universitetinę išsilavinimą.

Vadovų atsakymų pasiskirstymas, vertinant vadovaujamoje institucijoje dirbančių pedagogų profesinę kompetenciją, pateikiamas 7.4.8 paveiksle.

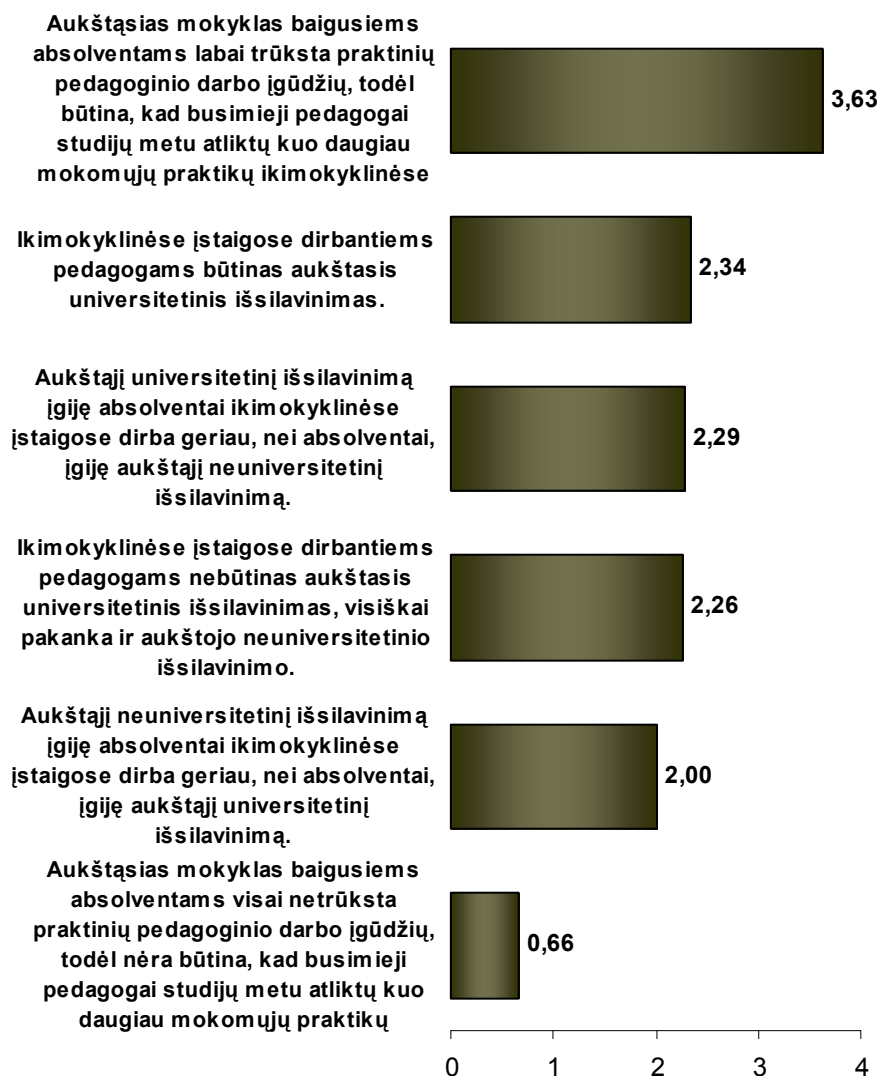
7.4.8 pav. Ikimokyklinio ugdymo institucijose dirbančių pedagogų kompetencijos vertinimas, atsižvelgiant į įgytą išsilavinimą. Vadovų nuomonė

Kaip matyti iš 7.4.8 paveikslo, ikimokyklinio ugdymo institucijose kiek palankiau vadovai vertina kompetenciją absolventų, turinčių universitetinį išsilavinimą ($M=3,25$), nors pakankamai palankiai vertinama ir absolventų, turinčių neuniversitetinį išsilavinimą ($M=3$) kompetencija.

Ikimokyklinio ugdymo institucijų vadovams buvo pateiktas atviras klausimas „*Kaip siūlytumėte tobulinti pedagogų rengimą?*“. Atsakymų į šį klausimą turinio analizė leidžia teigti, kad vadovai pedagogų rengimo tobulinimą labiausiai sieja su „*didesniu praktinių įgūdžių formavimu*“, „*gebėjimu ugdyti specialiųjų poreikių vaikus*“, „*motyvuotu studentų pasirinkimu*“, „*intensyvesniu psichologinių žinių perteikimu*“, „*ryškesnėmis teorijos ir praktikos sąsajomis*“, „*informacinio raštingumo intensyvinimu*“, „*kalbos kultūros mokymu*“.

Akivaizdu, kad ikimokyklinio ugdymo vadovų išreikšta nuomonė dėl pedagogų rengimo tobulinimo atspindi absolventų ir dėstytojų nuomonę, ypač pabrėžiančią praktikos, informacinių gebėjimų ir komunikacijos reikšmingumą.

Kaip matyti 7.4.9 paveiksle, vertindami universitetinio ar neuniversitetinio išsilavinimo svarbą dirbantiems pradinio ugdymo institucijose, ikimokyklinio ugdymo institucijų vadovai labiausiai pabrėžia nuostatą, kad „*aukštąsias mokyklas baigusiems absolventams labai trūksta praktinių pedagoginio darbo įgūdžių, todėl būtina, kad būsimieji pedagogai studijų metu atliktų kuo daugiau mokomųjų praktikų ikimokyklinėse įstaigose*“ ($M=3,63$). Be to, ikimokyklinėse institucijose dirbantiems pedagogams būtinas aukštasis universitetinis išsilavinimas ($M=2,34$). Paradoksalu, tačiau, vadovų vertinimu, aukštąsias mokyklas baigusiems absolventams visai netrūksta praktinių pedagoginio darbo įgūdžių, todėl nėra būtina, kad būsimieji pedagogai studijų metu atliktų kuo daugiau mokomųjų praktikų ikimokyklinėse įstaigose ($M=0,66$).

7.4.9 pav. Aukštojo universitetinio ar neuniversitetinio išsilavinimo reikšmingumas darbui ikimokyklinio ugdymo institucijose. Vadovų nuomonė.

Tyrimo rezultatai leidžia teigti, kad ikimokyklinio ugdymo institucijų vadovai kaip darbuotojus geriau vertina universitetinių studijų absolventus ir pabrėžia universitetinio išsilavinimo reikalingumą darbui, pagrįstą ryškesniais praktiniais gebėjimais ikimokyklinio ugdymo institucijose. Tai prieštarauja ikimokyklinio ugdymo dėstytojų neuniversitetinio išsilavinimo svarbos ikimokyklinio ugdymo institucijose vertinimams.

Apibendrinant ikimokyklinio ugdymo institucijos vadovų apklausos raštu analizės rezultatus, galima teigti, kad:

- *Būtinios kompetencijos yra gebėjimas tenkinti ir vertinti vaiko poreikius, atsakingumas, kryptingumas, komunikabilumas, gebėjimas taikyti teorines žinias;*

- *Svarbiausios kompetencijos ikimokyklinio ugdymo vadovai sieja su žiniomis apie saviugdą ir nuolatinį savo asmenybės lavinimą, žiniomis apie šeimos vaidmenį visuomenėje ugdant vaiką ir žiniomis apie komandinio darbo principus;*
- *Specialistams svarbus gebėjimas lavinti savo asmenybę, gebėjimas dirbti komandoje ir gebėjimas tinkamai atlikti ikimokyklinės įstaigos deleguojamas funkcijas, o gebėjimas analizuoti ir vertinti labiausiai siejamas su aplinkos pokyčių vertinimu;*
- *Ikimokyklinio ugdymo institucijų vadovai yra patenkinti tiek universitetinių, tiek neuniversitetinių aukštųjų mokyklų specialistų parengimu, tačiau iš universitetines studijas baigusių absolventų pageidauja daugiau praktinių įgūdžių ir psichologijos žinių, retorinių gebėjimų, informacinio raštingumo;*
- *Neuniversitetines aukštąsias mokyklas baigę absolventai turi daugiau praktinių įgūdžių;*
- *Pedagogų rengimo tobulinimą vadovai sieja su didesniu praktinių įgūdžių formavimu, gebėjimu ugdyti specialiųjų poreikių vaikus ir absolventų motyvacija pasirinktai veiklai;*
- *Absolventams, dirbantiems ikimokyklinio ugdymo institucijose, būtinas universitetinis išsilavinimas.*

7.5 Pradinio ugdymo institucijos vadovų apklausos raštu rezultatų analizė

Kadangi buvo analizuotos pradinio ugdymo studijų programos, apklausiami pradinio ugdymo studijų absolventai ir dėstytojai, tai išsamiam tyriminiam vaizdui suformuoti buvo pasirinkta ir pradinio ugdymo vadovų apklausa raštu.

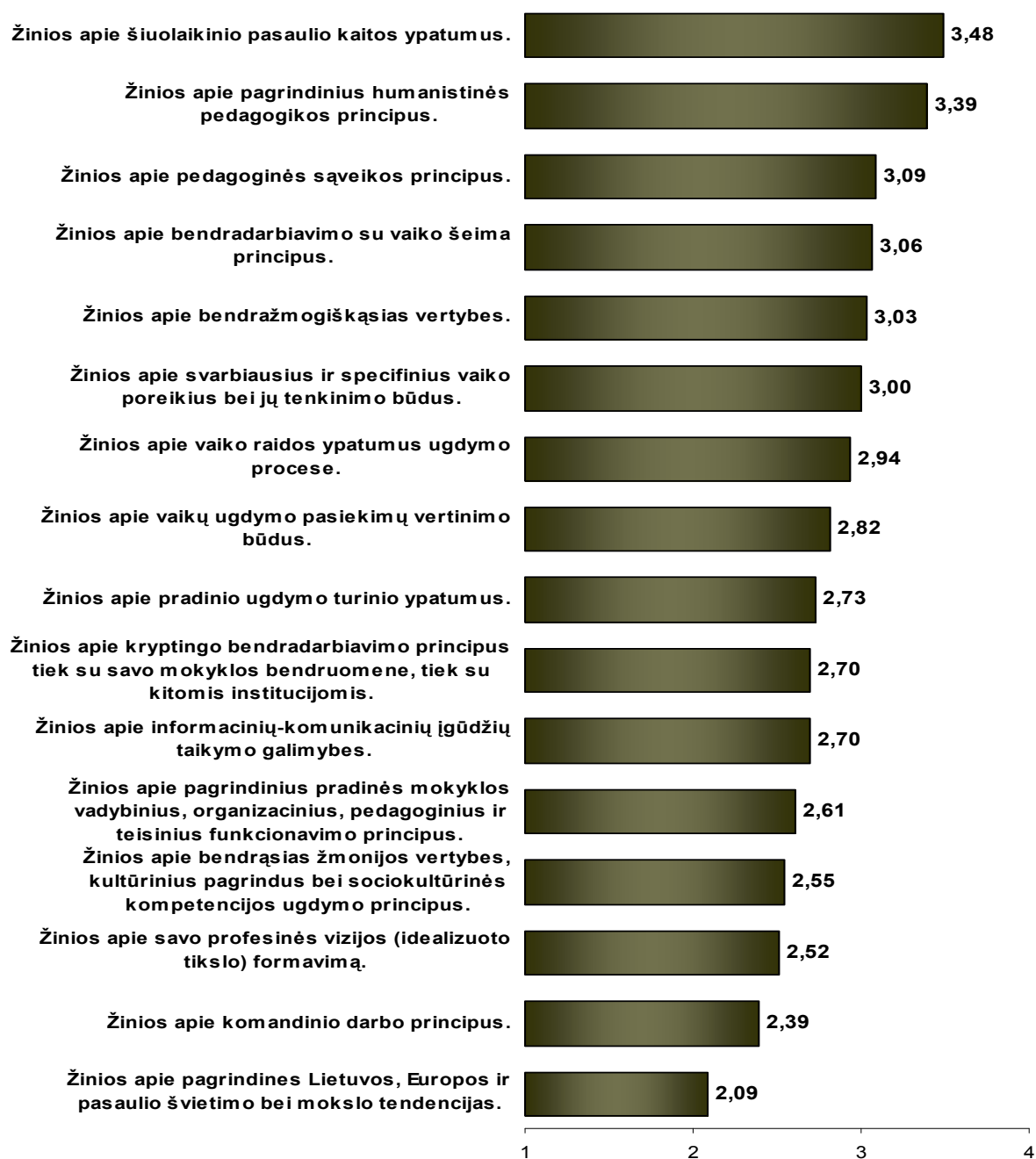
Pradinio ugdymo institucijų vadovų, pateikiant atvirą klausimą, buvo teiraujamasi, „*Kokios svarbiausios profesinės kompetencijos, Jų nuomone, yra būtinos vadovaujamiems pradinio ugdymo pedagogams?*“. Atsakymų į šį klausimą turinio analizė leidžia teigti, kad vadovai labiausiai pabrėžia „*bendradarbiavimo*“, „*kūrybiškumo*“, „*oratorinių gebėjimų*“ svarbą, „*gebėjimą dirbti komandoje*“, „*gebėjimą planuoti laiką*“, „*gebėjimą pažinti vaiką*“, žinių „*apie vaiko raidą*“, „*psichologinių žinių*“ ir kompetencijos reikšmingumą.

Tai rodo, kad pradinio ugdymo institucijų vadovams, priešingai nei ikimokyklinio ugdymo institucijų vadovams, svarbu, kad jų darbuotojas būtų kompetentingas, kūrybingas, komunikabilus ir gebantis bendradarbiauti.

Vertindami, kurios profesinės kompetencijos yra pačios svarbiausios jų vadovaujamiems pradinio ugdymo pedagogams, vadovai dažniausiai *akcentavo* „*žinias apie šiuolaikinio pasaulio kaitos ypatumus*“, (M=3,48), „*žinias pagrindinius humanistinės pedagogikos principus*“ (M=3,39), „*žinias apie pedagoginės sąveikos principus*“ (M=3,09).

Mažiausiai pradinio ugdymo institucijų vadovų akcentuojamos „žinios apie komandinio darbo principus“ (M=2,39), „žinios apie pagrindines Lietuvos, Europos ir pasaulio švietimo bei mokslo tendencijas“ (M=2,09).

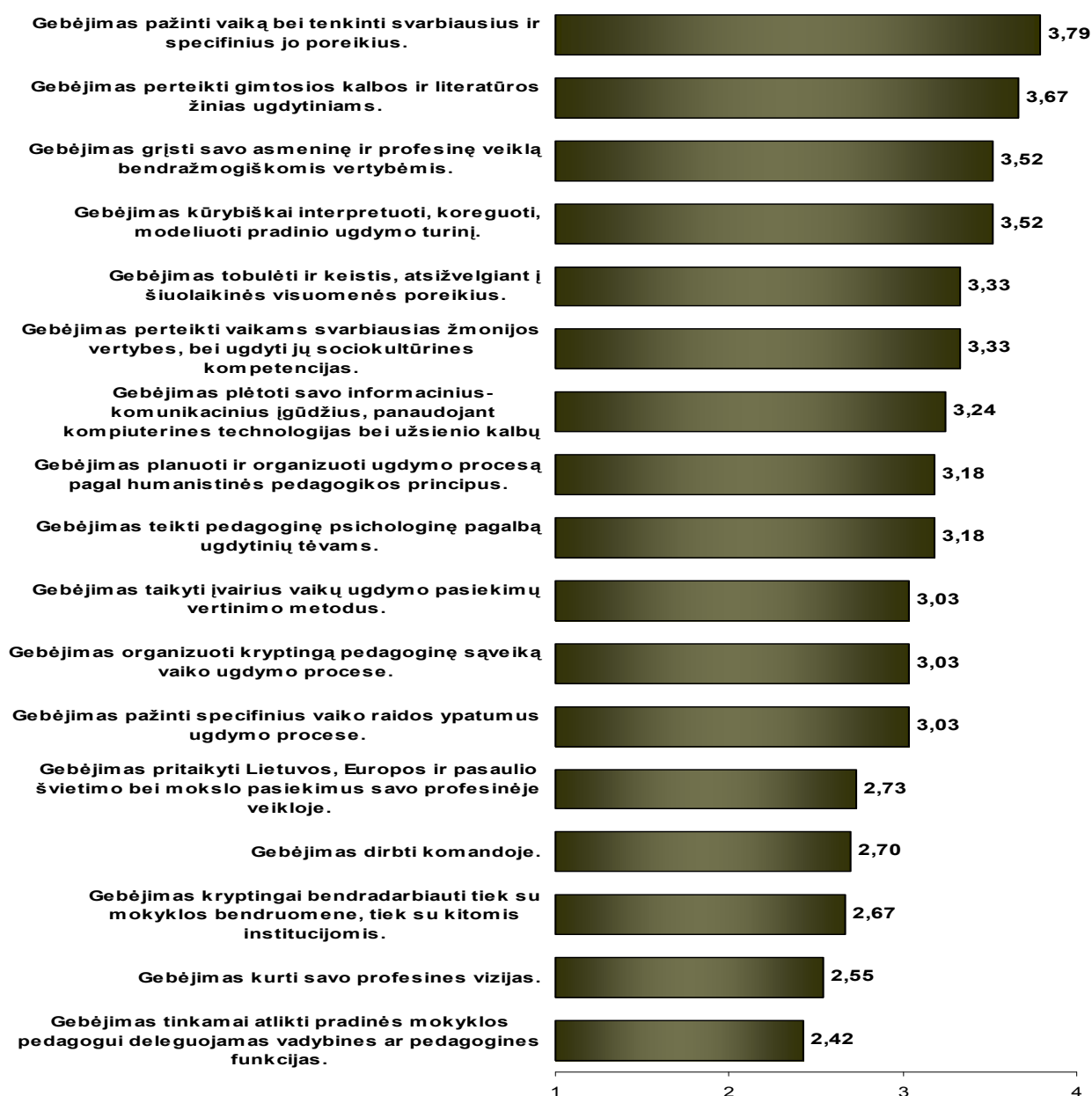
Toks pradinio ugdymo institucijų vadovų nuomonių pasiskirstymas leidžia teigti, kad vadovai labiau pabrėžia pedagogikos, didaktikos žinių reikšmingumą ir nemano esant itin svarbu komandinio darbo ar naujausių mokslo pasiekimų išmanymas. Pasigendama platesnio pradinio ugdymo vadovų pedagogų veiklos konteksto vertinimo.

7.5.1 pav. Pradinio ugdymo institucijų vadovų išskirtų žinių reikšmingumas

Vertindami gebėjimų reikšmingumą, pradinio ugdymo institucijų vadovai (7.5.2 pav.) labiausiai akcentuoja gebėjimo pažinti vaiką bei tenkinti svarbiausius ir specifinius jo poreikius ($M=3,79$) reikšmingumą, gebėjimą perteikti gimtosios kalbos ir literatūros žinias ugdytiniais ($M=3,67$), gebėjimą kūrybiškai interpretuoti, koreguoti, modeliuoti pradinio ugdymo turinį ($M=3,52$), gebėjimą grįsti savo asmeninę ir profesinę veiklą bendražmogiškomis vertybėmis ($M=3,52$).

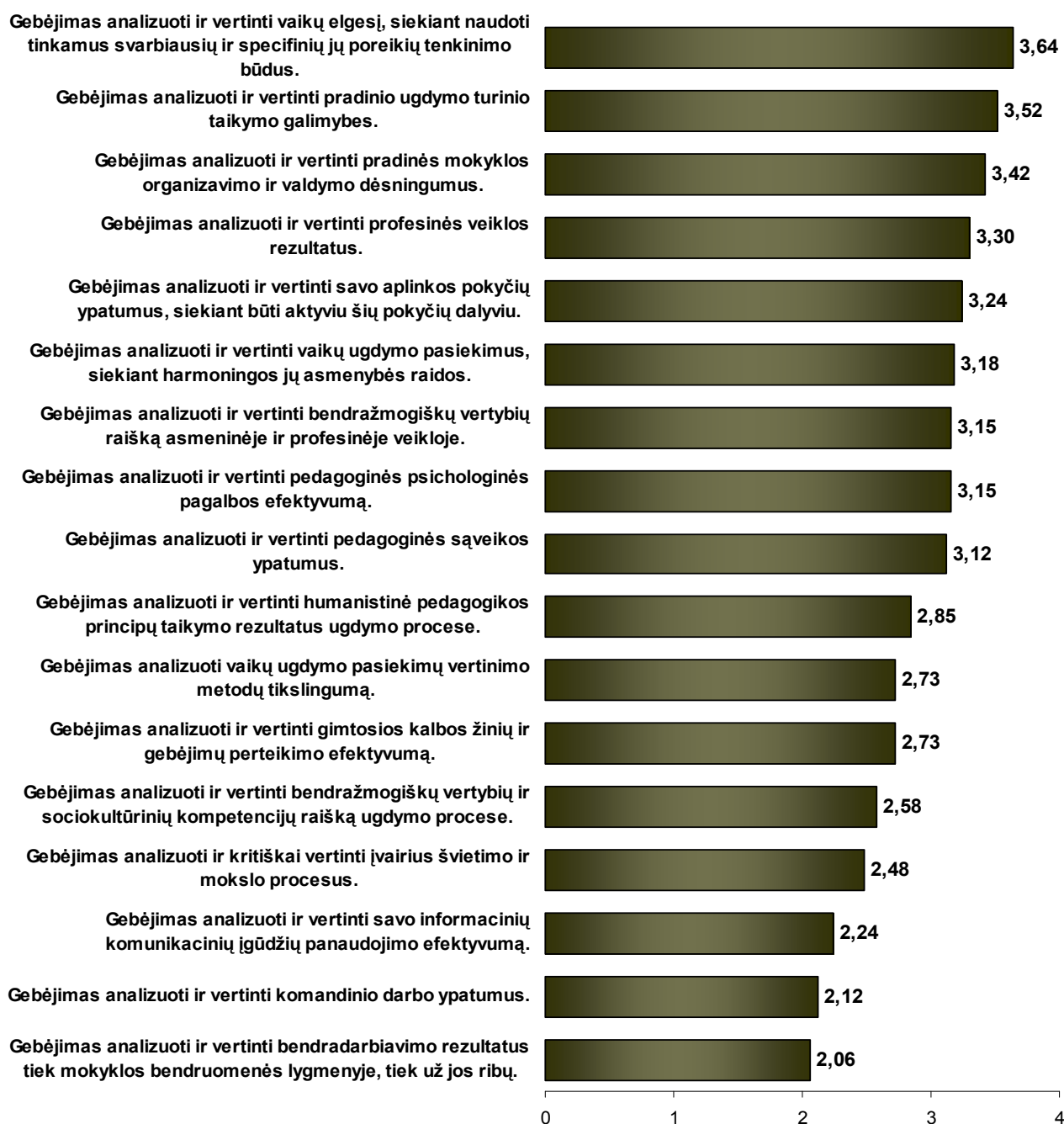
Mažiausiai pradinio ugdymo institucijų vadovai pabrėžia gebėjimo tinkamai atlikti pradinės mokyklos pedagogui deleguojamas vadybines ar pedagogines funkcijas ($M=2,42$), gebėjimo kurti savo profesines vizijas ($M=2,55$), gebėjimo kryptingai bendradarbiauti tiek su mokyklos bendruomene, tiek su kitomis institucijomis ($M=2,67$) reikšmingumą.

7.5.2 pav. Pradinio ugdymo institucijų vadovų išskirtų gebėjimų reikšmingumas

Tyrimo rezultatai atskleidė tai, jog pradinio ugdymo institucijų vadovai labiau vertina pedagogo profesinius, dalykinius gebėjimus ir neteikia itin didelės prasmės savo darbuotojų karjeros planavimui, bendradarbiavimui ar vadybinių gebėjimų raiškai.

Atskirai 7.5.3 paveiksle pateikiamas gebėjimo analizuoti pradinio ugdymo institucijų vadovų vertinimo pasiskirstymas. Labiausiai akcentuojamas gebėjimas analizuoti ir vertinti vaikų elgesį, siekiant naudoti tinkamus svarbiausių ir specifinių jų poreikių tenkinimo būdus ($M=3,64$), gebėjimas analizuoti ir vertinti pradinio ugdymo turinio taikymo galimybes ($M=3,52$), gebėjimas analizuoti ir vertinti pradinio ugdymo turinio taikymo galimybes ($M=3,52$), gebėjimas analizuoti ir vertinti pradinės mokyklos organizavimo ir valdymo dėsningumus ($M=3,42$).

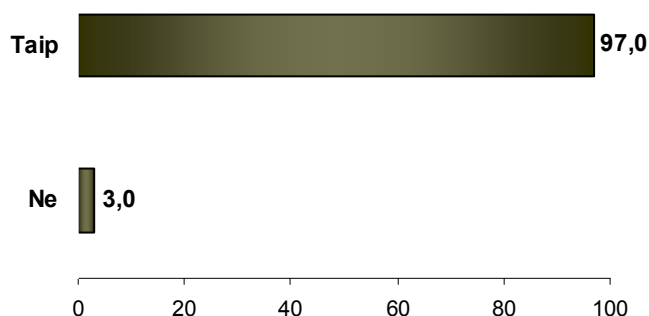

7.5.3 pav. Pradinio ugdymo institucijų vadovų išskirto gebėjimo analizuoti reikšmingumo pasiskirstymas

Mažiausiai akcentuojamas gebėjimas analizuoti ir vertinti bendradarbiavimo rezultatus tiek mokyklos bendruomenės lygmenyje, tiek už jos ribų ($M=2,06$), gebėjimas analizuoti ir vertinti komandinio darbo ypatumus ($M=2,12$). Toks pradinio ugdymo institucijų vadovų nuomonės pasiskirstymas, vertinant gebėjimą analizuoti ir jo taikymo reikšmingumą atskirose srityse, parodo, kad vadovai labiausiai vertina gebėjimą analizuoti ir vertinti vaikų elgesį, siekiant naudoti tinkamus svarbiausių ir specifinių jų poreikių tenkinimo būdus, pradinio ugdymo turinio taikymo galimybes ir gebėjimą analizuoti ir vertinti pradinės mokyklos organizavimo ir valdymo dėsningumus. Tiesa, pradinio ugdymo institucijų vadovų nuomonė, pabrėžianti gebėjimo analizuoti ir vertinti pradinės mokyklos organizavimo ir valdymo dėsningumus, prieštarauja ikimokyklinio ugdymo institucijų vadovų nuomonei.

Palyginus pradinio ugdymo dėstytojų gebėjimo analizuoti reikšmingumo vertinimus su pradinio ugdymo institucijų vadovų nuomone, išryškėjo, kad pradinio ugdymo institucijų vadovai yra labiau suinteresuotų profesinių, dalykinių gebėjimų raiška, kai tuo tarpu pradinio ugdymo dėstytojai pabrėžia gebėjimo analizuoti ir vertinti savo aplinkos pokyčių ypatumus, siekiant būti aktyviu šių pokyčių dalyviu, gebėjimo analizuoti ir vertinti savo asmenybės ir profesinės veiklos tobulinimą svarbą.

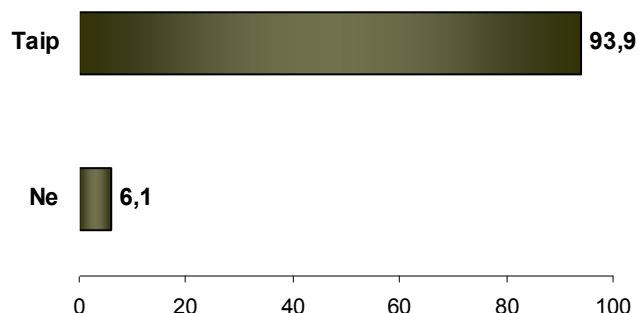
Tam, kad išsiaiškintume, ar institucijoje dirba specialistai, turintys universitetinį ar neuniversitetinį išsilavinimą, pradinio ugdymo institucijų vadovų buvo teiraujamasi, „Ar Jų vadovaujamoje institucijoje dirba aukštąsias edukologijos krypties (ikimokyklinio ugdymo) universitetines studijas baigę absolventai?“. Vadovų atsakymų pasiskirstymas pateikiamas 7.5.4 paveiksle, kuriame matyti, kad 97% ikimokyklinio ugdymo institucijų pedagogų yra baigę universitetines studijas.

7.5.4 pav. Pradinio ugdymo institucijose dirbančių pedagogų pasiskirstymas pagal išsilavinimą

Pradinio ugdymo vadovų buvo teiraujamasi, ar, „Jų nuomone, aukštąjį universitetinį edukologijos krypties (ikimokyklinio ugdymo) išsimokslinimą įgiję absolventai yra tinkamai parengti darbui švietimo sistemoje?“.

Didžioji dauguma (93,9%) ikimokyklinio ugdymo vadovų teigė, kad yra patenkinti absolventų parengimu darbui.

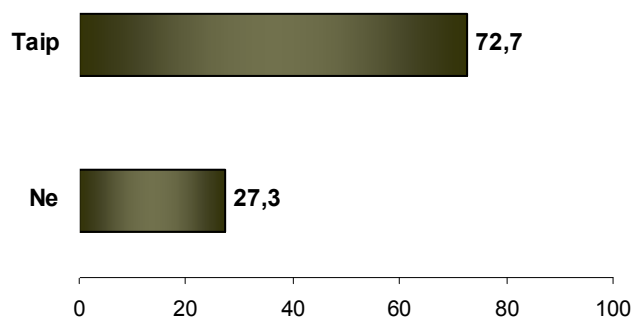

7.5.5 pav. Universitetinio pasirengimo darbui pradinio ugdymo institucijose vertinimas. Vadovų nuomonė

Siekiant išsiaiškinti universitetinio išsimokslinimo kokybės pagrįstumą, klausimyne pradinio ugdymo vadovams buvo pateiktas atviras klausimas „*Kodėl?*“. Atsakymų į šį klausimą turinio analizė leidžia teigti, kad pradinio ugdymo institucijų vadovai yra patenkinti absolventų universitetiniu pasirengimu darbui, nes „*jie geba analizuoti savo veiklą*“, „*geba priimti sprendimus*“, „*labiau kūrybingi, geba analizuoti situacijas*“, „*lengviau atlieka vadybines funkcijas*“, „*yra platesnės erudicijos labiau pasitikintys savimi*“, „*turi analitinę mąstymą*“, „*turi daug teorinių žinių*“, „*turi platesnę kūrybiškesnę mąstymą*“. Tiesa, esama ir neigiamų nuostatų, tokių kaip: „*sunkiau suvokia darbų praktinę reikšmę*“, „*trūksta praktinių įgūdžių*“.

Tyrimo rezultatai leidžia teigti, kad nors iš esmės pradinio ugdymo vadovai yra patenkinti savo darbuotojų universitetiniu pasirengimu dirbti, tačiau kiek pasigenda praktinių žinių ir gebėjimų. Pradinio ugdymo institucijų vadovų išreikšta nuomonė tiesiogiai koreliuoja tiek su absolventų, tiek su ikimokyklinio ar pradinio ugdymo dėstytojų bei ikimokyklinio ugdymo institucijų vadovų išsakytu nuomone dėl praktinių žinių stygiaus įgyjant universitetinį išsilavinimą, tiek ir su studijų programų analizės rezultatais.

Į klausimą „*Ar Jūsų vadovaujamoje institucijoje dirba aukštąsias edukologijos krypties neuniversitetines (pradinio ugdymo) studijas baigę absolventai?*“ taip atsakė 72,7% respondentų.

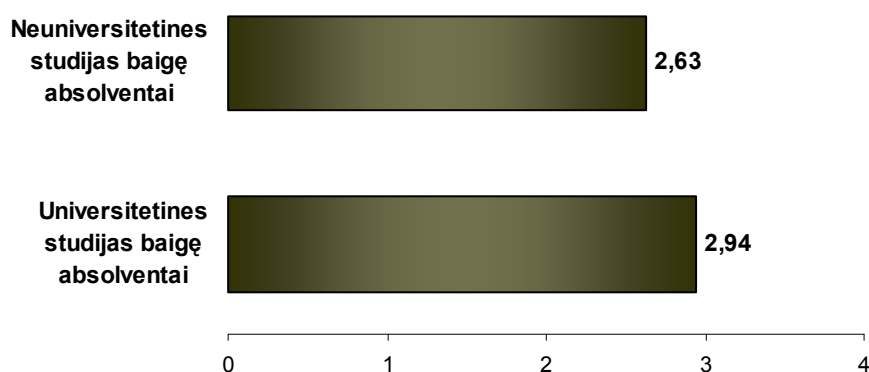

7.5.6 pav. Pradinio ugdymo institucijose dirbančių absolventų, baigusių neuniversitetines studijas, skaičius

Reikšminga tai, kad visi pradinio ugdymo institucijų vadovai (100%) teigia, jog aukštąjį neuniversitetinį edukologijos krypties (pradinio ugdymo) išsimokslinimą įgiję absolventai yra tinkamai parengti darbui švietimo sistemoje.

Atlikus atsakymų turinio į atvirą klausimą „Kodėl?“ analizę, išryškėjo, kad vadovai labiausiai pabrėžia absolventų, įgijusių neuniversitetinį išsilavinimą, *„gerą išmanymą metodikos, vaiko raidos ir psichologijos“*, *„geresnį išmanymą praktinės veiklos“*, *„turėjimą daugiau praktinių įgūdžių“*, *„puikų didaktikos išmanymą“*.

Pradinio ugdymo institucijų vadovai, vertindami universitetines ir neuniversitetines ikimokyklinio ugdymo studijas baigusių absolventų pasirengimą dirbti švietimo sistemoje, nepateikė nuomonių įvairovės. Absolventų pasirengimą dirbti švietimo sistemoje vertino labai panašiai (žr. 7.5.7).

7.5.7 pav. Universitetines ir neuniversitetines studijas baigusių absolventų pasirengimo dirbti vertinimas. Vadovų nuomonė

Siekiant išsiaiškinti, kokių kompetencijų, vadovų nuomone, trūksta absolventams, įgijusiems universitetinį išsilavinimą, pradinio ugdymo institucijų vadovams skirtame klausimyne buvo pateiktas atviras klausimas „*Kokių švietimo sistemoje reikalingų kompetencijų dažniausiai trūksta pradedantiems dirbti aukštųjų mokyklų edukologijos krypties studijų absolventams, baigusiems neuniversitetines studijų programas?*“. Atsakymų į šį klausimą turinio analizė leidžia teigti, kad pradinio ugdymo institucijų vadovai iš šių specialistų pasigenda „*praktinių įgūdžių ir žinių*“ bei *metodikos žinių*“.

Tyrimo rezultatai parodė, kad didžiausia universitetines studijas baigusių absolventų pasirengimo dirbti švietimo institucijoje problema – praktinių žinių ir gebėjimų trūkumas. Šią problemą atskleidė ir studijų programų turinio analizės rezultatai, ir pačių absolventų ar dėstytojų, ikimokyklinio ugdymo institucijų vadovų vertinimai.

Vertindami neuniversitetines studijas baigusių absolventų pasirengimui dirbti švietimo sistemoje trūkstamas kompetencijas, pradinio ugdymo institucijų vadovai dažniausiai akcentavo „*drąsos bendradarbiaujant su tėvais stoką*“, „*pasitikėjimo savimi stoką*“ ir *platesnio požiūrio į atskirus dalykus, didesnio lankstumo trūkumą*“.

Akivaizdu, kad pradinio ugdymo institucijų vadovai kiek labiau pabrėžia asmeninių savybių stoką nei konkrečių praktinių gebėjimų ar kompetencijų trūkumą.

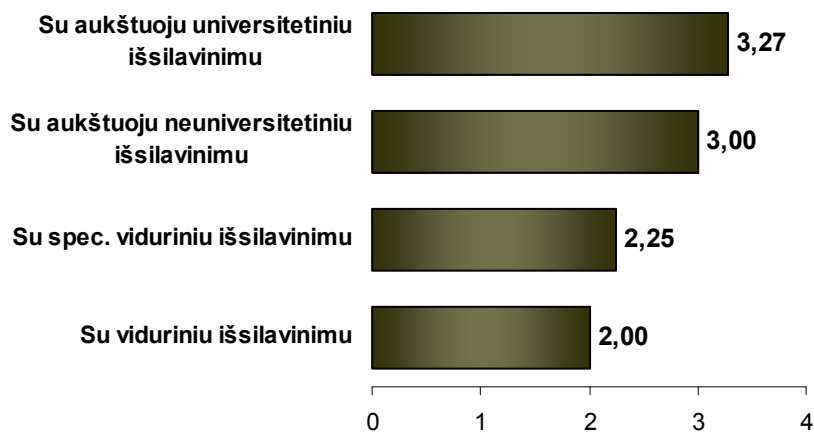
Pradinio ugdymo institucijų vadovų buvo teiraujamasi „*Ar galėtumėte išskirti esminius kompetencijų skirtumus tarp absolventų, baigusių universitetines ir neuniversitetines studijas?*“. Dauguma vadovų kaip ryškiausią skirtumą, esantį tarp absolventų, baigusių universitetines ir neuniversitetines studijas, išskyrė *geresnį praktinės veiklos organizavimą nei dokumentacijos tvarkymą*“, „*greitesnę adaptaciją praktinėje veikloje*“, „*didesnį universalumą*“, „*didesnę praktinę patirtį*“.

Išskirdami esminius skirtumus tarp absolventų, baigusių universitetines studijas, pradinio ugdymo institucijų vadovai dažniausiai akcentavo „*didesnį aktyvumą, kūrybiškumą, gebėjimą priimti sprendimus, platesnę erudiciją*“, „*nesugebėjimą taikyti teorines žinias praktikoje*“, „*geresnį vadybinių funkcijų atlikimą*“.

Tai tik patvirtina ankstesnę absolventų, dėstytojų nuomonę, kad universitetinį išsilavinimą įgiję absolventai turi daug teorinių žinių, bet negeba jų taikyti praktikoje.

Pradinio ugdymo institucijų vadovų buvo teiraujamasi, „*Kiek Jų vadovaujamoje institucijoje dirba pedagogų, turinčių vidurinį, spec. vidurinį, aukštąjį neuniversitetinį, aukštąjį universitetinį išsilavinimą?*“. Vadovai pažymėjo, kad dauguma jų darbuotojų turi aukštąjį universitetinį išsilavinimą.

Vadovų atsakymų pasiskirstymas, vertinant vadovaujamoje institucijoje dirbančių pedagogų profesinę kompetenciją, pateikiamas 7.5.8 paveiksle.

7.5.8 pav. Pradinio ugdymo institucijose dirbančių pedagogų kompetencijos vertinimas, atsižvelgiant į įgytą išsilavinimą. Vadovų nuomonė

Kaip matyti iš 7.5.8 paveikslėlio, pradinio ugdymo institucijose kiek palankiau vadovai vertina kompetenciją absolventų, turinčių universitetinį išsilavinimą ($M=3,27$), nors pakankamai palankiai vertinama ir absolventų, turinčių neuniversitetinį išsilavinimą ($M=3$) kompetenciją. Žemiausiai vertinama darbuotojų su viduriniu išsilavinimu kompetencija ($M=2$).

Pradinio ugdymo institucijų vadovams buvo pateiktas atviras klausimas „*Kaip siūlytumėte tobulinti pedagogų rengimą?*“. Atsakymų į šį klausimą turinio analizė leidžia teigti, kad vadovai pedagogų rengimo tobulinimą labiausiai sieja su „*didesniu praktinių įgūdžių formavimu*“, „*motyvuotu studentų pasirinkimu*“, „*intensyvesniu psichologinių žinių perteikimu*“.

Akivaizdu, kad pradinio ugdymo vadovų išreikšta nuomonė dėl pedagogų rengimo tobulinimo atspindi absolventų ir dėstytojų ir ikimokyklinio ugdymo institucijų vadovų nuomonę, ypač pabrėžiančią praktikos, psichologijos žinių ir motyvacijos reikšmingumą.

Kaip matyti 7.5.9 paveiksle, vertindami universitetinio ar neuniversitetinio išsilavinimo svarbą dirbantiems pradinio ugdymo institucijose, pradinio ugdymo institucijų vadovai labiausiai pabrėžia nuostatą, kad „*aukštąsias mokyklas baigusiems absolventams labai trūksta praktinių pedagoginio darbo įgūdžių, todėl būtina, kad būsimieji pedagogai studijų metu atliktų kuo daugiau mokomųjų praktikų pradinio ugdymo institucijose*“ ($M=2,70$). Be to, pradinio ugdymo institucijose dirbantiems pedagogams būtinas aukštasis universitetinis išsilavinimas ($M=2,70$). Mažiausiai vadovai sutinka su teiginiu, kad aukštąsias mokyklas baigusiems absolventams visai netrūksta praktinių pedagoginio darbo įgūdžių, todėl nėra būtina, kad būsimieji pedagogai studijų metu atliktų kuo daugiau mokomųjų praktikų pradinio ugdymo įstaigose ($M=1,36$).

7.5.9 pav. Aukštojo universitetinio ar neuniversitetinio išsilavinimo reikšmingumas darbui pradinio ugdymo institucijose. Vadovų nuomonė.

Tyrimo rezultatai leidžia teigti, kad pradinio ugdymo institucijų vadovai kaip darbuotojus geriau vertina universitetinių studijų absolventus ir pabrėžia universitetinio išsilavinimo reikalingumą darbui, pagrįstą ryškesniais praktiniais gebėjimais pradinio ugdymo institucijose. Tai prieštarauja ikimokyklinio ir pradinio ugdymo dėstytojų neuniversitetinio išsilavinimo svarbos ikimokyklinio ugdymo institucijose vertinimams.

Apibendrinant pradinio ugdymo institucijų vadovų apklausos raštu rezultatų analizę, galima teigti, kad:

- *Pradinio ugdymo pedagogams, vadovų nuomone, būtinos bendradarbiavimo, kūrybiškumo, oratorinių gebėjimų, gebėjimo dirbti komandoje kompetencijos;*
- *Svarbiausios kompetencijos yra siejamos su žiniomis apie šiuolaikinio pasaulio kaitos ypatumus, žiniomis apie pagrindinius humanistinės pedagogikos principus ir su žiniomis apie pedagoginės sąveikos principus;*
- *Kaip svarbiausi gebėjimai išskiriama gebėjimas pažinti vaiką bei tenkinti svarbiausius ir specifinius jo poreikius, gebėjimas perteikti gimtosios kalbos ir literatūros žinias, o gebėjimas analizuoti ir vertinti reikšmingas analizuojant ir vertinant vaiko elgesį, pradinio ugdymo turinį ir pradinės mokyklos organizavimą bei valdymą;*
- *Vadovų vertinimu, ir aukštąsias universitetines ir aukštąsias neuniversitetines mokyklas baigę absolventai yra tinkamai parengti darbui švietimo institucijoje, nors visiškai teigiamas požiūris išryškėjo vertinant neuniversitetinių aukštųjų mokyklų absolventų parengimą (100 proc.);*
- *Kaip ryškiausių universitetinių aukštųjų mokyklų absolventų darbo kokybės trūkumą vadovai nurodė praktinių įgūdžių ir žinių stygių, o neuniversitetinių – pasitikėjimo, drąsos bendradarbiaujant stoka;*
- *Pedagogų rengimo tobulinimas siejamas su didesniu praktinių įgūdžių ir žinių ugdymu studijų programose.*
- *Pabrėžiama universitetinio išsilavinimo svarba darbui pradinio ugdymo institucijose.*

7.6 Švietimo ir ugdymo skyrių specialistų apklausos raštu rezultatų analizė

Siekiant platesnio tyriminio konteksto ir išsamesnio socialinio reiškinių atskleidimo, buvo parengtas klausimynas švietimo ir ugdymo skyriaus specialistams, laikantis tos pačios klausimynų dėstytojams, vadovams struktūros.

Švietimo ir ugdymo skyrių specialistų buvo prašoma nurodyti, „*kiek absolventų, baigusių universitetines ir neuniversitetines ikimokyklinio ir pradinio ugdymo edukologijos studijų programas, dirba Jūsų kuruojamoje mokykloje?*“, tačiau skyrių specialistai šių duomenų nepateikė.

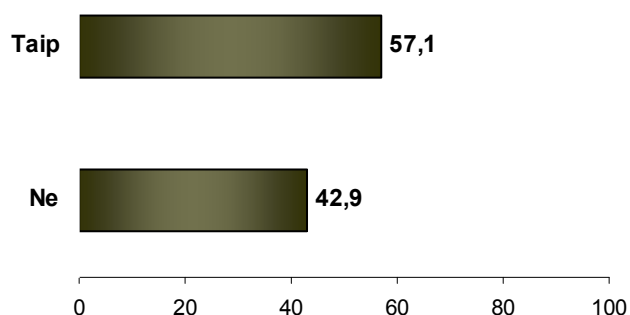
Siekiant išsiaiškinti švietimo ir ugdymo skyriaus specialistų nuomonę, išskiriant svarbiausias profesines kompetencijas pradinės mokyklos pedagogams, respondentams buvo pateiktas atviras klausimas „*Kokios svarbiausios profesinės kompetencijos būtinos pradinės mokyklos pedagogams?*“. Atsakymų į šį klausimą turinio analizė leidžia teigti, kad švietimo ir ugdymo skyriaus specialistai labiausiai akcentuoja „*dalykines ir psichologines žinias, reikiamą išsilavinimą, pradinio amžiaus mokinių psichologijos išmanymą*“, „*dalykinį, metodinį pasirengimą*“,

pedagogikos, psichologijos išmanymą“, „pradinio ugdymo standartus, vaikų psichologijos žinias“, „pradinio ugdymo programų planavimo, įgyvendinimo, administracinius, organizacinius, komunikacinius, bendradarbiavimo, technologijų įgūdžius“, „savo profesijos svarbumo supratimą, vaiko amžiaus tarpsnių psichologijos, emocijų suvokimą ir gebėjimą su kiekvienu vaiku bendrauti skirtingai, vaiko individualių gebėjimų išskyrimą, mokėjimą bendrauti su tėvais ir kt.“, „švietimo įstatymų išmanymą“.

Vertindami svarbiausias profesines kompetencijas, būtinas ikimokyklinio ugdymo pedagogams, švietimo ir ugdymo skyriaus specialistai pabrėžia „žinių apie amžiaus tarpsnius, psichologijos žinių ir dalykinių gebėjimų“, „*ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programų planavimo, įgyvendinimo, individualių programų kūrimo, gebėjimo globoti vaikus ir vykdyti socializaciją; administracinių, organizacinių, komunikacinių, bendradarbiavimo, technologijų įgūdžių*“ reikšmingumą, „*ikimokyklinio ugdymo standartų išmanymą*“, „*profesinės kompetencijos*“, „*meilės vaikui, matant juose ne pilką masę, bet išskiriant vaiko individualumą, gebėjimus, poreikius, mokėjimo sudominti*“ reikšmingumą.

Atsakymų į šį klausimą turinio analizė leidžia teigti, kad švietimo ir ugdymo skyriaus specialistai akcentuoja visapusiško profesinio pasirengimo reikšmingumą darbui tiek pradinio, tiek ir ikimokyklinio ugdymo institucijose. Skirtumas pasireiškia tik tuo, kad, vertindami ikimokyklinio ugdymo pedagogui svarbias kompetencijas, respondentai labiau pabrėžia meilės vaikui reikšmingumą.

Skyrių specialistų buvo teiraujamasi, „*Ar yra ieškančių darbo ikimokyklinio ugdymo pedagogų Jūsų savivaldybėje?*“. Respondentų atsakymai pateikiami 7.6.1 paveiksle.

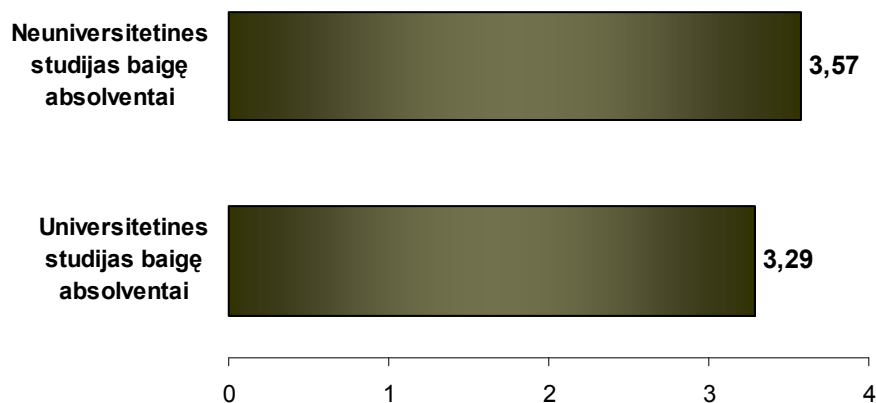

7.6.1 pav. Atsakymų į klausimą, ar „yra ieškančių darbo ikimokyklinio ugdymo pedagogų Jūsų savivaldybėje?“ pasiskirstymas

Kaip matyti 7.6.1 paveiksle, net 57,1% ikimokyklinio ugdymo pedagogų ieško darbo, todėl iš karto galima daryti išvadą, kad nėra ikimokyklinio ir pradinio ugdymo specialistų trūkumo. Tai

išryškina pedagogų rengimo strateginio planavimo ir ekonominio efektyvumo, organizuojant studijas, problemas.

Švietimo ir ugdymo skyriaus specialistai, vertindami universitetines ir neuniversitetines ikimokyklinio ugdymo pedagogų studijas baigusių absolventų parengimą dirbti švietimo sistemoje, absolventų galimybes vertina gana vieningai (žr. 7.6.2 pav.).

7.6.2 pav. Aukštojo universitetinio ar neuniversitetinio išsilavinimo reikšmingumas darbui ikimokyklinio ugdymo institucijose. Švietimo ir ugdymo skyriaus specialistų nuomonė

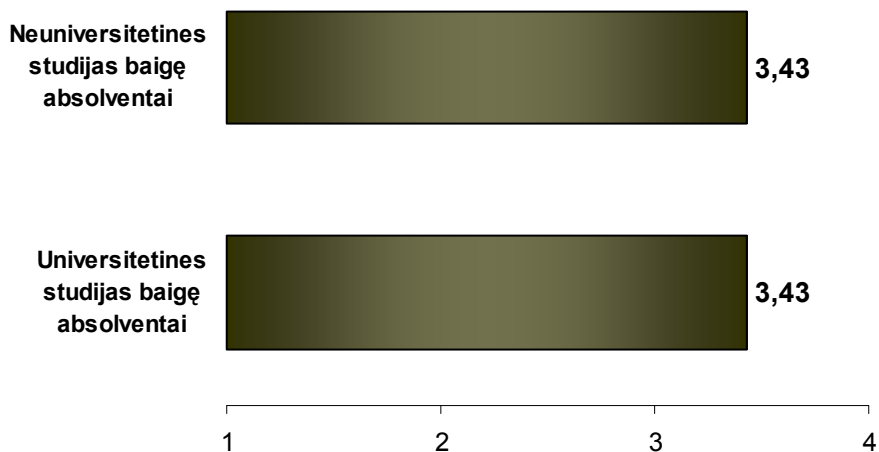
Atsakydami į klausimą „*Kodėl Jūs taip vertinate universitetines studijas baigusius absolventus?*“, respondentai pabrėžia, kad universitetines studijas baigę absolventai „*gauna daug teorinių žinių, truputį trūksta praktikos*“, „*turi visapusišką ir platesnį akiratį, turi daugiau žinių tiriamajam darbui*“.

Tuo tarpu vertindami neuniversitetines studijas baigusius absolventus, švietimo ir ugdymo skyriaus specialistai akcentuoja „*didesnius praktinius, bendravimo įgūdžius*“, „*labai gerą parengimą*“, „*neuniversitetines studijas baigę absolventai turi žymiai daugiau praktikos darbui su vaikais, pamokų planavimo ir pasirengimo bendrauti su vaikais, bet trūksta gebėjimų administruoti, tirti ir projektuoti*“.

Akivaizdu, kad, vertinant neuniversitetines studijas baigusių absolventų pasirengimą, švietimo ir ugdymo skyriaus specialistų nuomonė beveik visiškai atitinka kitų respondentų (absolventų, dėstytojų, vadovų) vertinimus. Tai patvirtina esminę tyriminę išvadą, kad aukštosios neuniversitetinės mokyklos parengia pedagogą praktiką, o aukštosios universitetinės – teoretiką.

Švietimo ir ugdymo skyriaus specialistų atsakymuose į klausimą „*Kaip vertintumėte universitetines ir neuniversitetines pradinio ugdymo pedagogų studijas baigusių absolventų parengimą dirbti švietimo sistemoje?*“, neišryškėjo ryškūs skirtumai, nes tiek neuniversitetines, tiek

universitetines studijas baigusių absolventų pasirengimas dirbti vertinamas gana tolygiai (žr. 7.6.3 pav.)

7.6.3 pav. Aukštojo universitetinio ar neuniversitetinio išsilavinimo reikšmingumas darbui pradinio ugdymo institucijose. Švietimo ir ugdymo skyriaus specialistų nuomonė

Atsakydami į atvirą klausimą „*Kodėl Jūs taip vertinate universitetines studijas baigusius absolventus?*“, švietimo ir ugdymo skyriaus specialistai teigia, kad „*parengimas geras, šiek tiek trūksta praktinių įgūdžių*“, „*pradinio ugdymo pedagogai universitete paruošiami gerai, tik daugiau reikia praktikos*“, „*turi daugiau teorinių žinių, geba vykdyti tiriamąją veiklą*“, „*turi visapusišką ir platesnę akiratį*“.

Vėlgi patvirtinama nuostata, kad universitetines studijas baigę absolventai parengiami gerai, tačiau jiems ypač trūksta praktikos.

Atsakydami į atvirą klausimą „*Kodėl Jūs taip vertinate neuniversitetines studijas baigusius absolventus?*“, švietimo ir ugdymo skyriaus specialistai teigia, kad „*jie daugiau turi praktinių įgūdžių, bendravimo įgūdžių*“, „*stokoja analitinio mąstymo*“.

Atsakymų į šį klausimą turinio analizė leidžia teigti, kad neuniversitetines studijas baigę absolventai yra puikiai parengti darbui pradinio ugdymo institucijose, tačiau būtina lavinti analitinį mąstymą, erudiciją.

Švietimo ir ugdymo skyriaus specialistams buvo pateiktas atviras klausimas „*Kaip siūlytumėte tobulinti pedagogų rengimą?*“. Atsakymų į šį klausimą turinio analizė leidžia teigti, kad specialistai pedagogų rengimo tobulinimą labiausiai sieja su būtinybe „*suteikti daugiau psichologinių, praktinių žinių, gebėjimo pažinti mokinius, vaikų aplinkos situacijas taikyti auklėjimui, perplanuoti veiklą ekspromtu, taip pat labai svarbu ugdyti gebėjimą bendrauti ir*

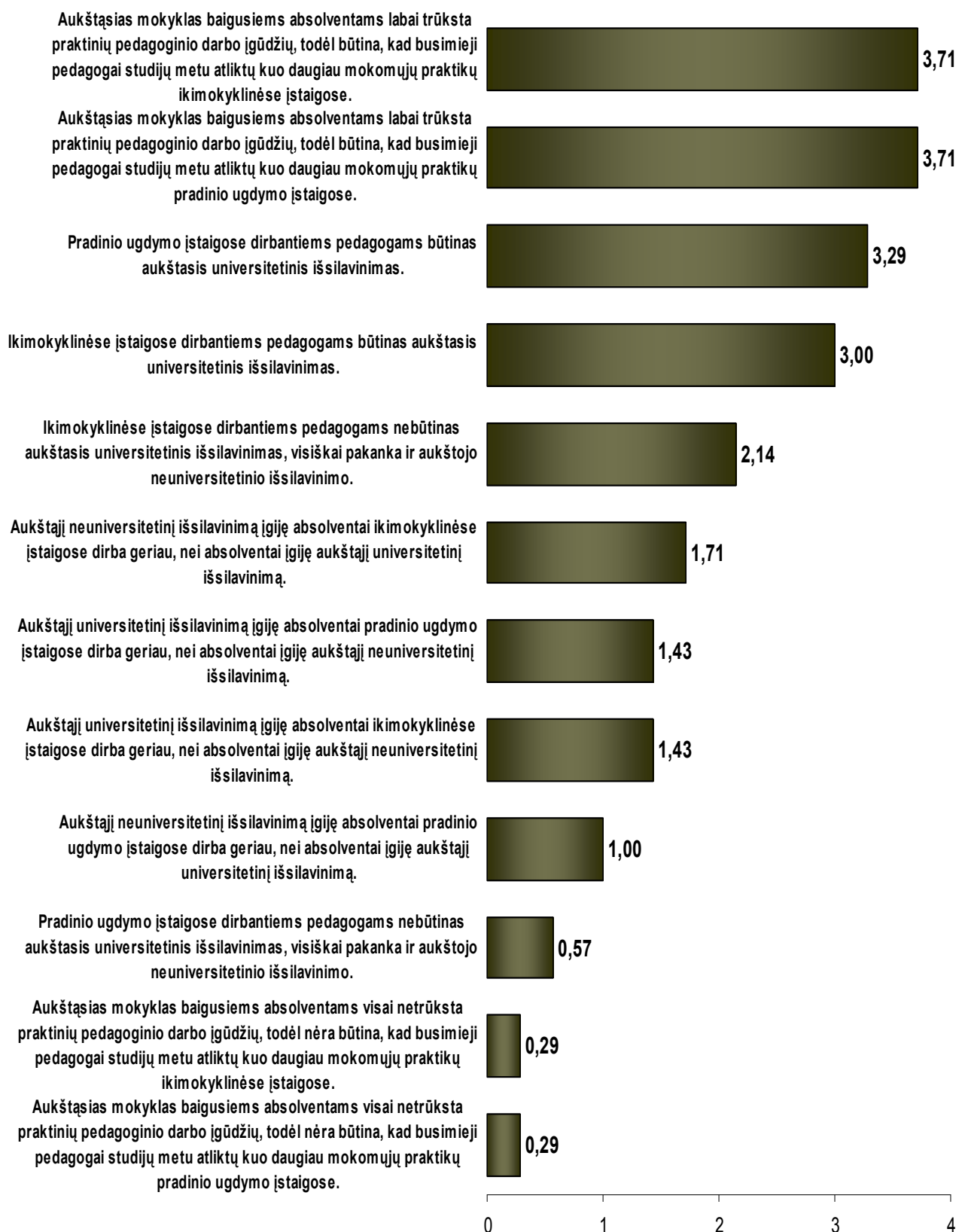
bendradarbiauti su šeimomis ir kartomis“, „gebėjimu dirbti individualiai su kiekvienu vaiku, mokymu daugiau rašyti projektus“, rengimu „tokių pedagogų, kurie būtų labiau universalūs, dvi specialybės, užsienio kalbos, kompiuterinis raštingumas“, „suteikimu daugiau psichologinių, praktinių žinių, organizuoti daugiau ir ilgesnių praktikų konkrečiose ugdymo institucijose“, „rengimu pedagogų, kurie galėtų dėstyti 3-4 dalykus“.

Akivaizdu, kad švietimo ir ugdymo skyriaus specialistų vadovų išreikšta nuomonė dėl pedagogų rengimo tobulinimo pasižymi dalykiškumu ir pedagogų rengimo strateginiu planavimu. Nors švietimo ir ugdymo skyriaus specialistai pabrėžia praktikos, didaktikos ar psichologijos žinių svarbą, visgi pedagogų rengimo tobulinimą vertina kiek platesniame, orientuotame į ateitį kontekste. Intensyvėjant tarpdalykinei integracijai, iš tiesų būtų tikslinga rengti specialistus, galinčius dėstyti du ar daugiau dalykų.

Kaip matyti 7.6.4 paveiksle, vertindami universitetinio ar neuniversitetinio išsilavinimo svarbą dirbantiems pradinio ugdymo institucijose, švietimo ir ugdymo skyriaus specialistai labiausiai pabrėžia nuostatą, kad *„aukštąsias mokyklas baigusiams absolventams labai trūksta praktinių pedagoginio darbo įgūdžių, todėl būtina, kad būsimieji pedagogai studijų metu atliktų kuo daugiau mokomųjų praktikų ikimokyklinio ugdymo institucijose“* (M=3,71).

Be to, pradinio ugdymo institucijose dirbantiems pedagogams būtinas aukštasis universitetinis išsilavinimas (M=3,29). Mažiausiai švietimo ir ugdymo skyriaus specialistai sutinka su teiginiu, kad aukštąsias mokyklas baigusiams absolventams visai netrūksta praktinių pedagoginio darbo įgūdžių, todėl nėra būtina, kad būsimieji pedagogai studijų metu atliktų kuo daugiau mokomųjų praktikų ikimokyklinėse įstaigose (M=0,29), aukštąsias mokyklas baigusiams absolventams visai netrūksta praktinių pedagoginio darbo įgūdžių, todėl nėra būtina, kad būsimieji pedagogai studijų metu atliktų kuo daugiau mokomųjų praktikų ikimokyklinėse įstaigose (M=0,29).

Gauti tyrimo rezultatai rodo, kad švietimo ir ugdymo skyriaus specialistai patvirtina nuomonę dėl pedagoginės praktikos ikimokyklinio ar pradinio ugdymo institucijoje reikšmingumo.

7.6.4 pav. Aukštojo universitetinio ar neuniversitetinio išsilavinimo reikšmingumas darbui ikimokyklinio ir pradinio ugdymo institucijose. Švietimo ir ugdymo skyriaus specialistų nuomonė

Apibendrinant Švietimo ir ugdymo skyrių specialistų apklausos raštu rezultatų analizę, galima teigti, kad:

- *Pradinės mokyklos pedagogams būtinos kompetencijos, specialistų vertinimu, yra siejamos su dalykinėmis ir psichologijos žiniomis, išmanymu ir planavimu ugdymo programų, savo profesijos svarbos suvokimu;*
- *Svarbiausios kompetencijos yra ikimokyklinio ir priešmokyklinio ar pradinio ugdymo programų planavimas, įgyvendinimas, individualių programų rengimas, švietimo įstatymų išmanymas;*
- *Gana didelė dalis ikimokyklinio ugdymo specialistų neturi darbo;*
- *Vertindami aukštųjų universitetinių mokyklų absolventų parengimą darbui specialistai labiausiai pabrėžė per ne lyg didelį teoretizavimą ir didelę praktinių įgūdžių stoką, o vertindami neuniversitetinių aukštųjų mokyklų absolventus akcentavo puikų jų parengimą ir didesnius praktinius bei bendravimo įgūdžius;*
- *Pedagogų rengimą Švietimo ir ugdymo skyriaus specialistai labiausiai sieja su didesnėmis psichologijos, praktinėmis žiniomis, gebėjimu pažinti vaikus, universalesnių specialistų rengimu, susiejant bent dvi specializacijas;*
- *Pradinio ugdymo institucijose dirbantiems pedagogams būtinas universitetinis išsilavinimas.*

IŠVADOS

Apibendrinant absolventų, baigusią edukologijos krypties studijas, pasirengimo dirbti švietimo sistemoje ir jų įsidarbinimo analizės tyrimo rezultatus, galima teigti, kad:

1. Edukologijos krypties studijų modelių programos realizuojamos neuniversitetinėse ir universitetinėse aukštojo mokslo institucijose, kurios teritorine prasme pasiskirsčiusios gana tolygiai.
2. Tiek universitetinių, tiek neuniversitetinių edukologijos krypties studijų programų struktūra yra gana panaši, atskleidžianti programos paskirtį, tikslą, studijų plano dalykų įvairovę ir valandų skaičių, skiriamų vienai ar kitai veiklai.
3. Neuniversitetines studijas vykdančių ugdymo institucijų ikimokyklinio ugdymo programos parengtos remiantis „Ikimokyklinio amžiaus vaikų auklėtojo rengimo standartu“ (2001) ir aukštojo mokslo programų rengimo principais.
4. Studijų trukmė ir apimtis yra visiškai adekvati. Dieninės formos studijos trunka 3 metus, neakivaizdinės studijos – 4 metus. Studijų programos apimtis – 120 kreditų.
5. Studijų programų paskirtis atitinka programų anotacijas, o programos tikslas atskleidžia galutinį studijų rezultatą – parengtas ikimokyklinio amžiaus vaikų specialistas, gebantis kvalifikuotai dirbti ir ugdyti įvairiose ikimokyklinio ugdymo institucijose.
6. Neuniversitetinių aukštųjų mokyklų, rengiančių ikimokyklinio ir pradinio ugdymo pedagogus, programose studijų tikslai, mokomieji dalykai yra derinami su siekiamomis ugdyti profesinėmis kompetencijomis, kurios formuluojamos „Ikimokyklinio amžiaus vaikų auklėtojo rengimo standartu“ (2001) pagrindu.
7. Universitetinių aukštųjų mokyklų, rengiančių ikimokyklinio ir pradinio ugdymo pedagogus, studijų programose ryškiausiai pasireiškia profesinę kompetenciją formuojantys dalykai, tokie kaip: pedagogika, psichologija, sociologija ir visa eilė dalykų, skirtų kvalifikacijai įgyti. Šiuolaikinio pedagogo poreikius labiausiai atitinka Šiaulių universiteto edukologijos krypties programa, orientuota į pakitusią mokymosi paradigmą, kelių dalykų specializacijas.
8. Neuniversitetinių aukštųjų mokyklų studijų programose dominuoja profesinę kvalifikaciją formuojantys dalykai, ypač daug dėmesio teikiant pedagogikos žinioms: greta pedagogikos pagrindų dėstomas ir hodegetikos kursas. Neuniversitetinių aukštųjų mokyklų studijų programų dalykų moduliai yra atsakingiau ir kruopščiau suplanuoti, jų tikslai gerai apgalvoti ir derinami su pedagoginių programų tikslais,

užsiėmimų temos detalizuotos, išryškinami dėstymo metodai, pateikiami platūs literatūros sąrašai, gerai apgalvotas žinių ir gebėjimų vertinimas. Daugelis programų orientuotos į kompetencijų ugdymą.

9. Universitetinių aukštųjų mokyklų studijų programos perkrautos teoriniais dalykais, ypač daug dėmesio skiriant paskaitoms, savarankiškam darbui, tačiau skiriant ribotą laiką praktikumams ir praktikai.
10. Edukologijos krypties Ikimokyklinio ar Vaikystės pedagogikos programa nedubliuoja *Pradinio ugdymo pedagogikos* programos, nors šios kvalifikacijos specialistai rengiami edukologijos pagrindu.
11. Atlikta studijų programų turinio analizė atskleidė metodologinę nuostatą, kad ikimokyklinio ir pradinio ugdymo įstaigų pedagogas visų pirma yra edukologas, turintis atitinkamos srities mokslo žinių ir mokslinio darbo patirties, dalykinę profesinę kvalifikaciją bei kompetenciją.
12. Tiek neuniversitetinių, tiek ir universitetinių edukologijos studijų programose pirmasis studijų programos koncentras skiriamas studento universitetiniam edukologiniam pasirengimui, antras koncentras - specialiųjų profesinių kompetencijų studijų plėtotei, kas įgalina pasirengti dirbti pradinio ugdymo pedagogu.
13. Neuniversitetinių studijų programose pateikiamas gana stabilus praktikai skiriamų valandų skaičius, kuris svyruoja nuo 20 iki 25 kreditų. Tuo tarpu universitetinių studijų programose praktikai ir praktikumams skiriama vos 7 ar 13 kreditų, kitas laikas skiriamas auditoriniams užsiėmimams ar savarankiškam darbui.
14. Atlikus absolventų, baigusių edukologijos studijas, apklausos raštu rezultatų analizę, išryškėjo, kad apie 80% absolventų dirba švietimo institucijose, likusieji 20% pasirinkę tokias veiklos sritis, kuriose galima atskleisti įgytas profesines kompetencijas: komunikavimą, bendravimą, psichologinį pažinimą.
15. Edukologijos studijų absolventai teigiama vertina tiek neuniversitetinių, tiek universitetinių studijų programas, akcentuodami pasirengimą darbui pagal profesiją.
16. Absolventai ypač teigiamai vertina bendruosius aukštojo mokslo dalykus, tokius kaip psichologija, pedagogika, filosofija, sociologijos pagrindai, tačiau pasigenda užsienio kalbos ir informacinių technologijų žinių bei gebėjimų. Ši problema išryškėjo ir neuniversitetinių bei universitetinių studijų programų turinyje, nes minėtiems dalykams nėra skiriama pakankamai studijų laiko.
17. Tarp teigiamų aspektų edukologijos studijų absolventai išskiria psichologijos, pedagogikos ar specialybės dalykinių žinių įgijimą, gebėjimą bendrauti, dirbti

- komandoje. Kaip tik tokio pobūdžio žinios ir gebėjimai akcentuojami ir Ikimokyklinio amžiaus vaikų auklėtojo rengimo standarte bei Pradinių klasių mokytojo rengimo standartuose (2001), todėl teigtina, kad studijų programų modelis užtikrina galimybę parengti ikimokyklinio ar pradinio ugdymo specialistus, gebančius dirbti dinamiškoje aplinkoje.
18. Kaip tobulintiną ir neigiamą aspektą studijų procese absolventai išskyrė praktiką ar praktinių žinių stygių. Ši respondentų nuomonė patvirtinama ir studijų programų turinio analizės rezultatais, kurie atskleidė, kad bent jau universitetinėse studijose praktikai skiriamas laikas nėra pakankamas.
 19. Vertindami mokytojų rengimo modelį, edukologijos studijų absolventai išreiškė teigiamą požiūrį ir esminių konstruktyvių siūlymų nepateikė. Dėstytojai pedagogų rengimo tobulinimą sieja su studijų programų turinio korekcijomis, susijusiomis su savarankišku darbu ir praktika, kurių didesnę poreikį atskleidė tiek absolventų, tiek ikimokyklinio ugdymo dėstytojų nuomonės tyrimo ir studijų programų turinio analizės rezultatai.
 20. Vertindami pasirengimo darbui lygį, atsižvelgiant į baigtas neuniversitetines ar universitetines studijas, esminių skirtumų respondentai neišskyrė. Dauguma jų mano, kad tai neįtakoja pasirengimo darbui kokybės.
 21. Edukologijos studijas baigę absolventai yra pasirengę dirbti švietimo institucijose ir įgiję reikalingas profesines kompetencijas.
 22. Ikimokyklinio ugdymo dėstytojų, išskirtose būtinose ikimokyklinio ugdymo specialistui kompetencijose, labiausiai akcentuojami vaiko pažinimo, komunikaciniai, kūrybiniai, darbo grupėje, komandoje gebėjimai, žinios apie vaiko poreikius, raidos ypatumus, praktinę veiklą. Ikimokyklinio, pradinio ugdymo vadovai svarbiausias kompetencijas sieja su saviugda, bendravimu su šeima, komandiniu darbu ir žiniomis apie ugdymo proceso specifiką, individualizavimą bei diferencijavimą. Švietimo ir ugdymo skyriaus specialistai akcentuoja visapusiško profesinio pasirengimo reikšmingumą darbui tiek pradinio, tiek ir ikimokyklinio ugdymo institucijose. Skirtumas pasireiškia tik tuo, kad, vertindami ikimokyklinio ugdymo pedagogui svarbias kompetencijas, respondentai labiau pabrėžia meilės vaikui reikšmingumą.
 23. Dėstytojų išskirtas žinias ir gebėjimus palyginus su absolventų, išryškėjo, kad tiek vienu, tiek kitu vertinimai labai artimi, nes absolventai ypač akcentavo bendravimo, pažinimo gebėjimų reikšmingumą, žinių apie psichologinius ir raidos ypatumus, pedagogikos teorijos svarbą bei praktinę veiklą.

24. Ikimokyklinio ugdymo dėstytojai labiausiai vertina profesinės kompetencijos ugdymą, gebėjimą mąstyti plačiame kontekste, o mažiausiai reikšmingi, jų nuomone, yra atvirumas, bendravimas ir bendradarbiavimas su kitomis institucijomis ar vadybinis pasirengimas. Gebėjimo bendrauti ir bendradarbiauti reikšmingumą neigė ir ikimokyklinių ugdymo institucijų vadovai.
25. Ikimokyklinio ugdymo vadovai neturi tvirtos nuomonės, vertindami savo institucijos pedagogus, nes, jų vertinimu, nei profesinė kompetencija, nei darbas komandoje nėra būtinos vadovaujamos organizacijos pedagogams, tačiau, vertindami jas pagal svarbą, akcentuoja kaip itin reikšmingas. Pradinio ugdymo institucijų vadovai labiau vertina pedagogo profesinius, dalykinius gebėjimus ir neteikia itin didelės prasmės savo darbuotojų karjeros planavimui, bendradarbiavimui ar vadybinių gebėjimų raiškai.
26. Ikimokyklinio ugdymo dėstytojai yra labiau susikonscentravę į profesinius gebėjimus, kai tuo tarpu ganėtinais reikšmingi sąveikos su šeima ar bendravimo ir bendradarbiavimo, t.y., socialiniai gebėjimai nevertinami kaip reikšmingi. Visgi praktinėje veikloje tai yra vientisa visuma, be kurios sunkiai įmanoma ir vaiko ugdymo kokybė.
27. Ikimokyklinio, pradinio ugdymo vadovai yra patenkinti savo darbuotojų universitetiniu pasirengimu dirbti, tačiau pasigenda praktinių žinių ir gebėjimų. Ikimokyklinio ugdymo institucijų vadovų išreikšta nuomonė tiesiogiai koreliuoja tiek su absolventų, tiek su ikimokyklinio ar pradinio ugdymo dėstytojų išsakytu nuomone dėl praktinių žinių stygiaus įgyjant universitetinį išsilavinimą, tiek ir su studijų programų analizės rezultatais.
28. Švietimo ir ugdymo skyriaus specialistai, vertindami universitetines ir neuniversitetines ikimokyklinio ugdymo pedagogų studijas baigusių absolventų parengimą dirbti švietimo sistemoje, absolventų galimybes vertina gana vieningai.
29. Pradinio ugdymo dėstytojai ir pradinio ugdymo vadovai labiausiai pabrėžia nuostatą, kad dirbantiems pradinio ugdymo institucijose pedagogams nėra būtinas aukštasis universitetinis išsilavinimas, visiškai pakanka ir aukštojo neuniversitetinio išsilavinimo.
30. Tiek ikimokyklinio, tiek pradinio ugdymo dėstytojai neturi aiškios nuomonės, vertindami galimus panašumus ir skirtumus, esančius tarp universitetinių ir neuniversitetinių pedagoginių studijų programų, nors kaip vieną iš skirtumų mini laiko, skiriamo praktikai, įvairovę. Tai patvirtina ir absolventų, ir studijų programų turinio analizės rezultatai.

- 31. Absolventų, ugdymo institucijų vadovų ir švietimo ir ugdymo skyriaus specialistų nuomone, aukštosios neuniversitetinės mokyklos parengia pedagogą praktiką, o aukštosios universitetinės – teoretiką.**
- 32. Tyrimo rezultatai parodė, kad didžiausia universitetines studijas baigusių absolventų pasirengimo dirbti švietimo institucijoje problema – praktinių žinių ir gebėjimų trūkumas. Šią problemą atskleidė ir studijų programų turinio analizės rezultatai, ir pačių absolventų ar dėstytojų, ikimokyklinio ugdymo institucijų vadovų vertinimai.**
- 33. Nėra parengtos edukologijos studentų poreikio strateginio planavimo sistemos.**

REKOMENDACIJOS

Švietimo politikos lygmenyje:

- Peržiūrėti aukštųjų universitetinių mokyklų studijų programas, adekvačiai paskirstant praktikoms skiriamą laiką.
- Parengti alternatyvius studijų organizavimo modelius, įvertinant, kad dauguma studentų yra dirbantys.
- Strategiškai planuoti edukologijos studijų absolventų poreikį, įvertinant nedarbo lygį pagal įgytą specialybę.
- Parengti studentų motyvacijos tyrimo sistemą, padėsiančią tikslingiau rinktis studijas.
- Siekiant skatinti besirengiančius dirbti pedagogais arba jais dirbančius pedagoginiame procese, reikia sukurti edukologijos absolventų kompetencijos nustatymo ir vertinimo sistemą, patvirtinančią profesinę pedagogo kompetenciją sėkmingo taikymo pedagoginiame procese rezultatais.

Rekomenduojama mokslininkams: pagrįsti edukologijos absolvento profesinės kompetencijos nustatymo ir vertinimo pagal realiai pasiektus rezultatus pedagoginiame procese, sistemą.

Pedagoginės praktikos lygmenyje:

- Parengti studentų praktikos organizavimo ir atlikimo vertinimo sistemą, orientuotą į profesionalios pagalbos teikimą ir praktinių gebėjimų ugdymą.
- Sudaryti sąlygas pilnaverčiam mokymuisi ir profesinės kompetencijos ugdymui.

LITERATŪRA

1. Barnett, R. (1996). *The Limits of Competence*. OUP, SRHE.
2. Everard, K. B., Morris, G. (1997). *Efektyvus mokyklos valdymas*. Kaunas: Poligrafija ir informatika.
3. Hodgson, G. M. (2000). *Socio-economic Consequences of the Advance of Complexity*. In *The Creative Society of the 21st Century*. OECD.
4. Ikimokyklinio amžiaus vaikų auklėtojo rengimo standartas.- Vilnius: Lietuvos respublikos Švietimo ir mokslo ministerija)2001).
5. Yamane, Taro, (1967) *Elementary Sampling Theory*. Upper Saddle River. NJ: Prentice Hall. p.p. 398-399.
6. Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos bendrosios programos ir išsilavinimo standartai. Priešmokyklinis, pradinis ir pagrindinis ugdymas.- Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras (2003).
7. Le Boterf, G. (1998). *Evaluer les competences. Quels jugements? Quels criteres? Quelles instances?* Education Permanente, 135. Paris.
8. Lepaitė, D. (2001). *Kompetencijų plėtojančių studijų programų lygio nustatymo metodologija (verslo studijų atvejis)*. Daktaro disertacija. Kaunas: Kauno technologijos universitetas.
9. Marton, F., Hounsell, D., Entwistle, N. (1997). *The Experience of Learning. Implications for 10. Teaching and Studying in Higher Education*. Edinburg: Scottish Academic Press.
11. Pradinių klasių mokytojo rengimo standartas.- Vilnius: Lietuvos respublikos Švietimo ir mokslo ministerija) 2001.